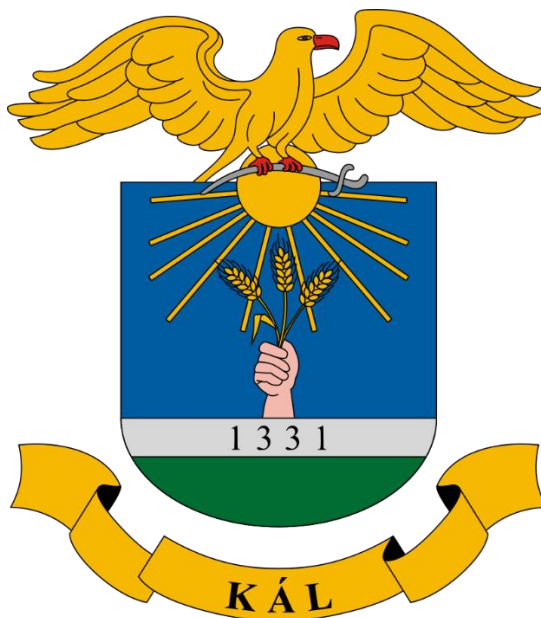

KÁL

TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJÁHOZ, ÉS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZEIHEZ
HELYZETFELTÁRÓ, HELYZETELEMZŐ ÉS HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ

MEGBÍZÓ

Kál Nagyközségi Önkormányzat

Morvai János polgármester

3350 Kál, Szent István tér 2.

Tel.: 36/487-001

TERVEZŐ

T4TERV Bt.

4029 Debrecen, Lorántffy u. 25.

Tel.: 20/384-3850

www.t4terv.hu

t4terv@gmail.com

2019.

ALÁÍRÓLAP

GENERÁL TERVEZŐ:

T4TERV BT.
 4029 Debrecen, Lorántffy u. 25.
 Tel.: +36 20 384 38 50
 e-mail: t4terv@gmail.com

T4 Terv Bt.
 4029 Debrecen, Lorántffy u. 25.
 Adószám: 22865876-1-09
 Cégjegyzékszám: 09-06-004732
 Kőszeghy Á.

VEZETŐ TELEPÜLÉSTERVEZŐ:	KŐSZEGHY ATTILA	TT-109-0260
TELEPÜLÉSTERVEZŐ MUNKATÁRS:	KŐSZEGHY ÁBEL	TT-09-0655
TELEPÜLÉSTERVEZŐ MUNKATÁRS:	FÜZESI ATTILA	
HÍRKÖZLÉS:	LAKATOS ISTVÁN	TH-15-0342
ENERGIAKÖZMŰ	SZABÓ LÓRÁNT	TE-09-0408
VÍZIKÖZMŰ	SZABÓ LÓRÁNT	TV-09-0408
TÁJRENDEZÉS	ZSILA LÁSZLÓ	TK-09-0583
KÖRNYEZETVÉDELEM	SZABÓ PÉTER IMRE	BPMK01-13126
KÖZLEKEDÉS	VASAS KÁROLY	TKö-09-0285

Kőszeghy Á.
 Kőszeghy Á.
 Füzesi Attila
 Lakatos István
 Szabó Lóránt
 Szabó Lóránt
 Zsila László
 Szabó Péter Imre
 Vasas Károly

TARTALOM

ELŐSZÓ.....	8
1. HELYZETFELTÁRO MUNKARÉSZ.....	10
1.1. TELEPÜLÉSHÁLÓZATI ÖSSZEFÜGGÉSEK ÉS TÉRSÉGI KAPCSOLATOK, KÁL KÖZSÉG HELYE A TELEPÜLÉSHÁLÓZATBAN.....	10
1.2. –1.3. A TELEPÜLÉS HELYZETE A TERÜLETFEJLESZTÉSI ÉS TERÜLETRENDEZÉSI DOKUMENTUMOK TÜKRÉBEN.....	16
Életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és -ellátás.....	18
Vidéki térségek népességeltartó képességének növelése.....	20
Értéktudatos és szolidáris, öngondoskodó társadalom.....	20
A területpolitika és a vidékfejlesztés szempontjai, nemzeti prioritásai.....	21
A helyi és térségi gazdaságfejlesztés.....	22
Vidékpolitikai jövőkép.....	23
Helyi, térségi vidékfejlesztési együttműködések.....	24
Romák által magas arányban lakott térségek fejlesztése.....	24
Leader Helyi Fejlesztési Stratégia.....	27
1.4. A SZOMSZÉDOS TELEPÜLÉSEK HATÁLYOS TELEPÜLÉSSZERKEZETI TERVEINEK - AZ ADOTT TELEPÜLÉS FEJLESZTÉSÉT BEFOLYÁSOLÓ - VONATKOZÓ MEGÁLLAPÍTÁSAI.....	29
1.5. HATÁLYOS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI DÖNTÉSEK BEMUTATÁSA.....	35
1.5.1. A hatályos fejlesztési koncepció, integrált településfejlesztési stratégia vonatkozó megállapításai.....	35
1.5.2. Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések.....	36
1.6. A TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVI ELŐZMÉNYEK VIZSGÁLATA.....	37
1.6.1. A hatályban lévő településrendezési eszközök.....	37
1.6.2. A hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemek.....	41
1.7. A TELEPÜLÉS TÁRSADALMA.....	42
1.7.1. Demográfia, népesség, nemzetiségi összetétel, képzettség, foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok, életminőség.....	42
1.7.2. Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok.....	53
1.7.3. Települési identitást erősítő tényezők (történeti és kulturális adottságok, társadalmi élet, szokások, hagyományok, nemzetiségi kötődés, civil szerveződések, vallási közösségek stb.).....	54
1.8. KÁL KÖZSÉG HUMÁN INFRASTRUKTÚRÁJA.....	58
1.8.1. Humán közszolgáltatások (oktatás, egészségügy stb.).....	58
1.8.2. Esélyegyenlőség biztosítása.....	66
1.9. A TELEPÜLÉS GAZDASÁGA.....	71
1.9.1. A település gazdasági súlya, szerepköre.....	71
1.9.2. A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői.....	75

1.9.3. A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai.....	79
1.9.4. A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők (elérhetőség, munkaerő képzettsége, K+F stb.).....	80
1.9.5. Ingatlanpiaci viszonyok jellemzője.....	82
1.10. AZ ÖNKORMÁNYZAT GAZDÁLKODÁSA, A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE	84
1.10.1. Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program.....	84
1.10.2. Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere.....	94
1.10.3. Gazdaságfejlesztési tevékenység.....	99
1.10.4. Foglalkoztatáspolitikai.....	101
1.10.5. – 1.10.6. Lakás- és helyiséggazdálkodás, intézményfenntartás.....	103
1.10.7. Energiagazdálkodás.....	107
1.11. TELEPÜLÉSÜZEMELTETÉSI SZOLGÁLTATÁSOK.....	108
1.12. A TÁJAI ÉS TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK VIZSGÁLATA	110
1.12.1. Természeti adottságok.....	110
1.12.2. Tájhasználat, tájszerkezet.....	113
1.12.3. A védett és védendő táji, természeti értékek, területek.....	115
1.12.4. Tájhasználati konfliktusok és problémák értékelése	127
1.13. ZÖLDFELÜLETI RENDSZER VIZSGÁLATA	130
1.13.1 A települési zöldfelületi rendszer elemei.....	130
1.13.2. A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái.....	132
1.14. AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET VIZSGÁLATA.....	133
1.14.1. Területfelhasználás vizsgálata.....	133
1.14.2. A telekstruktúra vizsgálata.....	149
1.14.4. Az épületállomány és a környezet geodéziai felmérése.....	154
1.14.5. Településkarakter, helyi sajátosságok.....	155
1.14.6. Az épített környezet értékei.....	156
1.14.7. Az épített környezet konfliktusai, problémái:.....	186
1.15. KÖZLEKEDÉS.....	190
1.15.1. Hálózatok és hálózati kapcsolatok.....	190
1.15.2. Közúti közlekedés.....	191
1.15.3. Közösségi közlekedés.....	192
1.15.4. Kerékpáros és gyalogos közlekedés.....	194
1.15.5. Parkolás.....	195
1.16. KÖZMŰVESÍTÉS.....	197
1.16.1. Vízi közművek.....	197

1.16.2. Energiaellátás.....	202
1.16.3. Elektronikus hírközlés (vezetékes elektronikus hálózat, vezeték nélküli hírközlési építmények).....	206
1.17. KÖRNYEZETVÉDELEM.....	209
1.17.1. Talaj.....	209
1.17.2. Felszíni és a felszín alatti vizek.....	210
1.17.3. Levegőtisztaság és védelme.....	232
1.17.4. Zaj- és rezgésterhelés.....	233
1.17.5. Sugárzásvédelem.....	234
1.17.6. Hulladékkezelés.....	235
1.17.7. Vizuális környezetterhelés.....	237
1.17.8. Árvízvédelem.....	238
1.17.9. Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák.....	240
1.18. KATASTRÓFAVÉDELEM (TERÜLETFELHASZNÁLÁST, BEÉPÍTÉST BEFOLYÁSOLÓ VAGY KORLÁTOZÓ TÉNYEZŐK).....	241
1.18.1. Építésföldtani korlátok.....	243
1.18.2. Vízzajzi veszélyeztetettség.....	246
1.19. ÁSVÁNYI NYERSANYAGVAGYON.....	250
1.20. TELEPÜLÉSI KLÍMA.....	251
2. HELYZETELEMZŐ MUNKARÉSZ.....	253
2.1. A VIZSGÁLT TÉNYEZŐK ELEMZÉSE, EGYMÁSRA HATÁSUK ÖSSZEVETÉSE.....	253
3. HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ.....	259
3.1. A HELYZETELEMZÉS EREDMÉNYEINEK ÉRTÉKELÉSE.....	259
3.1.1. A folyamatok értékelése.....	262
3.1.2. A település és környezetének fejlesztését befolyásoló külső és belső tényezők összefoglaló értékelése.....	266
3.1.3. A településfejlesztés és -rendezés kapcsolata.....	268
3.2. PROBLÉMATÉRKÉP/ÉRTÉKTÉRKÉP.....	269
3.3. ÉLTÉRŐ JELLEMZŐKKEL RENDELKEZŐ TELEPÜLÉSRÉSZEK.....	272
3.3.1. Településrészek kijelölése, pontos lehatárolása, a lehatárolás indoklása, térképi ábrázolása, a lehatárolt településrészek rövid bemutatása.....	272
3.3.2. Szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolása, térképi ábrázolása és helyzetelemzése (potenciális akcióterületek).....	275
3.3.3. Egyéb szempontból beavatkozást igénylő területek lehatárolása, térképi ábrázolása és helyzetelemzése (potenciális akcióterületek).....	275

ELŐSZÓ

A Településfejlesztési Koncepció és az új Településrendezési eszközök jogi háttérét adó országos törvényi előírások rövid ismertetése és Kál nagyközség fejlesztésére is kiható területfejlesztési programok és területrendezési meghatározások.

Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló többször módosított 1997. évi LXXVIII. törvény a településrendezési tervek készítésének folyamatát, azok jóváhagyásának rendjét, a tervek tartalmát és formáját új alapokra helyezte. A tervezés kereteit alapvetően a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI.8.) Kormányrendelet (továbbiakban: Rendelet) szabja meg. E rendelet szabályozza az integrált településfejlesztési stratégián (a továbbiakban: ITS) túl a településfejlesztési koncepciók készítésének főbb szempontjait is. *A településfejlesztési koncepciót, az új településrendezési eszközöket alapos előkészítés után, a jogszabályban meghatározott államigazgatási szerveken túl a lakosság, az érdekképviselői szervek és hatóságok széles körű bevonásával kell készíteni.*

A településfejlesztési koncepció a településrendezési tervet *hosszútávra* megalapozó, a helyi önkormányzat településpolitikai elképzeléseinek, célkitűzéseinek foglalata, mely a település természeti, társadalmi, gazdasági, műszaki és környezeti adottságait figyelembe véve meghatározza az önkormányzat településrendezési cselekvési programját.

Az ITS *középtávra határozza meg a település fejlesztésének főbb irányait és konkrét lépéseit* az önkormányzat által jóváhagyott *hosszútávra szóló* településfejlesztési koncepciója alapján.

Jelen kötet a megalapozó vizsgálatot tartalmazza, amely a rendeletben foglaltaknak megfelelően helyzetfeltárás, helyzetelemzés és helyzetértékelés részekből áll.

A megalapozó vizsgálat célja, hogy kiinduló alapot szolgáltatson a koncepció és a településrendezési eszközök megalkotásához annak érdekében, hogy a koncepció és a stratégia céljai és intézkedései a tényleges szükségletekre reagálva reálisan kerülhessenek megfogalmazásra. A helyzetfeltáró, elemző és értékelő munkarészek elkészítésekor a KSH

adatai mellett (elsősorban a 2011. évi népszámlálás adataira támaszkodva) felhasználásra kerültek az önkormányzati adatbázisok is, emellett helyszíni adatgyűjtésre is sor került, valamint a településrészek és szegregátumok esetében a KSH külön adatsort ad, amennyiben ilyen van.

1. HELYZETFELTÁRÓ MUNKARÉSZ

1.1. Településhálózati összefüggések és térségi kapcsolatok, Kál község helye a településhálózatban

Kál nagyközség Heves megye középső részén, a Gyöngyösi síkon, a Tarna völgyében fekvő település. Északon Kápolna, észak-nyugaton Kompolt, észak-keleten Kerecsend, keleten Füzesabony, nyugaton Nagyút, délen Tarnabod, délkeleten Erdőtelek határolja. Közigazgatási területén áthalad az M3 autópálya, a Budapest – Miskolc közötti vasútvonal, valamint az Alföldet és a hegyvidéket a Tarna völgyében összekötő út.

A térségben több település belterülete – köztük Kál, Kompolt és Kápolna – összeépült. Kál közigazgatási területét nyugatról a Tarna patak, illetve a Malom árok határolja. A déli határt több kilométer hosszan a Csörsz árok képezi. Északon Kál és Kompolt belterületei találkoznak. Kál község az Észak-magyarországi régió, ezen belül Heves megye és a Füzesabonyi járás területén fekszik.

Kál község elhelyezkedése az Észak-magyarországi régió járásainak hálózatában

A Füzesabonyi járás a járások 1983-as megszüntetése előtt is létezett, az 1950-es megyerendezés során hozták létre, majd 1983-ban szűnt meg, az összes járással együtt. 2013-ban jött létre újra 16 településsel, amelyek közül egy (a járási székhely Füzesabony) város.

Kál község sem társadalmi-gazdasági, sem infrastrukturális, sem a munkanélküliség szempontjából nem tartozik a Füzesabonyi járás kedvezményezett települései közé.

Ezen felül Kál község tagja a Tisza-Tarna-Rima Mente Fejlesztéséért Közhasznú Egyesület keretében működő kistérségi társulásnak. A Tisza-Tarna-Rima-Menti LEADER Akciócsoportot a Füzesabonyi és a Hevesi járás 33 települése alkotja. A közösség 2007 szeptemberében jött létre azzal a céllal, hogy a Hevesi és Füzesabonyi járás területén koordinálja a vidékfejlesztési elképzeléseket és Helyi Vidékfejlesztési Stratégia keretében meghatározza a legfontosabb vidékfejlesztési prioritásokat, azokat az intézkedéseket, amelyek elősegíthetik a két kistérség dinamikusabb fejlődését.

A közösség létrejött, majd az előzetes regisztráció után 2008 tavaszán kezdődött el a Helyi Vidékfejlesztési Stratégia megalkotása, amely egy Tervezést Koordináló Csoport irányításával, munkacsoportok és szakértők bevonásával, több hónapos munkával augusztus végén készült el, és az Irányító Hatóság értékelése alapján a Helyi Község hivatalosan LEADER Akciócsoporttá vált.

A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia megvalósítására a Helyi Közösség nonprofit szervezetté, egyesületté alakult át, amelyet a Heves Megyei Bíróság bejegyzett, és ezáltal létrejött a Tisza-Tarna-Rima Mente Fejlesztéséért Közhasznú Egyesület.

A Tisza-Tarna-Rima Mente Fejlesztéséért Közhasznú Egyesület településeinek adatai (2012. január 1.)				
Település neve	Rangja	Járás	Népesség	Terület (km ²)
Heves	járásshékhely város	Hevesi	10646	99,31
Kisköre	város	Hevesi	2653	68,42
Átány	község	Hevesi	1351	50,44
Boconád	község	Hevesi	1248	29,56
Erdőtelek	község	Hevesi	3174	44,90
Erk	község	Hevesi	881	21,68
Hevesvezekény	község	Hevesi	611	19,78
Kömlő	község	Hevesi	1743	49,22
Pély	község	Hevesi	1291	90,30
Tarnabod	község	Hevesi	662	10,33
Tarnaméra	község	Hevesi	1603	28,26
Tarnaörs	község	Hevesi	1804	30,28
Tarnaszentmiklós	község	Hevesi	820	35,00
Tarnaszadány	község	Hevesi	1192	25,19
Tenk	község	Hevesi	1166	12,34
Tiszanána	község	Hevesi	2309	68,14
Zaránk	község	Hevesi	410	14,53
Füzesabony	járásshékhely város	Füzesabonyi	7781	46,34
Kál	nagyközség	Füzesabonyi	3501	34,81
Aldebrő	község	Füzesabonyi	649	21,78
Besenyőtelek	község	Füzesabonyi	2569	49,10
Dormánd	község	Füzesabonyi	1040	20,06
Egerfarmos	község	Füzesabonyi	675	23,80
Kápolna	község	Füzesabonyi	1575	21,51
Kompolt	község	Füzesabonyi	2098	22,73
Mezőszemere	község	Füzesabonyi	1232	21,48
Mezőtárkány	község	Füzesabonyi	1575	40,61
Nagyút	község	Füzesabonyi	660	18,94
Poroszló	község	Füzesabonyi	2715	109,04
Sarud	község	Füzesabonyi	1126	51,62
Szihalom	község	Füzesabonyi	1938	34,17
Tófalva	község	Füzesabonyi	526	14,48
Újlőrincfalva	község	Füzesabonyi	250	48,09

Térszerkezeti adottságok

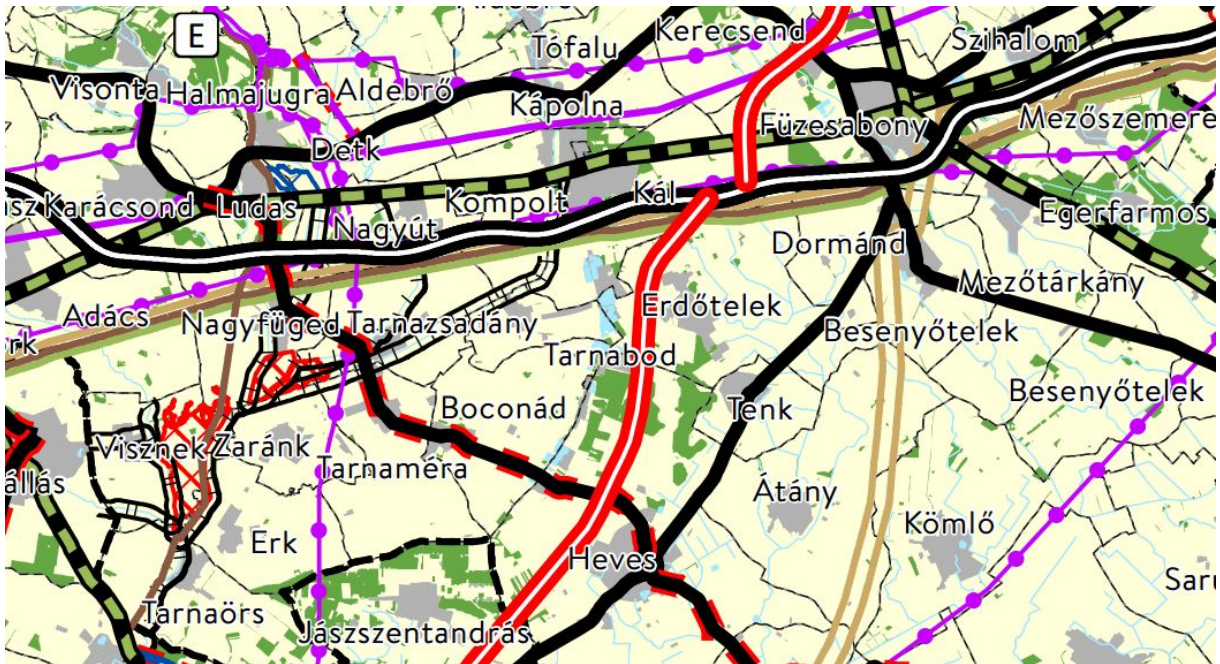
Észak-Magyarország gyorsforgalmi úthálózatát az M3, és a hozzá kapcsolódó M30 autópálya alkotják, az autópályák nyomvonalába eső, a régión belül déli elhelyezkedésű járások (pl. Hatvani, Füzesabonyi, Mezőcsáti járások), valamint a Miskolci járás elérhetősége kedvező.

A fő közlekedési tengelyt a Budapest–Miskolc vasútvonal illetve a vele párhuzamosan futó M3-as autópálya és a 3-as főút alkotja. Erről a tengelyről ágazik le dél felé a 31-es és a 33-as főút, a Füzesabony – (Poroszló) – Debrecen, valamint a Kál–Kápolna – (Kisköre) – Kisújszállás vasútvonal. A térség megközelíthetősége – M3-as autópálya, vasúti vonalak – jó kiindulópont a két járás vállalkozásainak fejlődéséhez.

A térszerkezeti adottságok más tényezők mellett (többek között közös megyei szintű közigazgatási, egészségügyi intézmények; turisztikai kapcsolódások a Mátrához, a Bükkhöz, az egri és gyöngyösi borvidékhez) is erősítik két járás egymásrataltságát, indokolják gazdasági, társadalmi együttműködésüket. Ezek a közös érintkezési pontok jelentik az alapját a két járás, a Tisza-Tarna-Rima Mente településeinek 2007. óta a LEADER Akciócsoportban való együttműködésének.

Kál község elhelyezkedése a régióban

ORSZÁGOS TERÜLETFELHASZNÁLÁSI KATEGÓRIÁK

- Erdőgazdálkodási térség
- Mezőgazdasági térség
- Vegyes területfelhasználású térség
- Vizgazdálkodási térség

Települési térség

- 1000 ha felett
- 750 - 1000 ha között
- 500 - 750 ha között
- 100 - 500 ha között
- 100 ha alatt

ORSZÁGOS JELENTŐSÉGŰ MŰSZAKI INFRASTRUKTÚRA- HÁLÓZATOK ÉS EGYEDI ÉPÍTMÉNYEK

Országos jelentőségű közlekedési hálózatok és egyedi építmények

- Gyorsforgalmi út
- Főút
- Nagy sebességű vasútvonal
- Egyéb országos törzshálózati vasúti pálya
- Nemzetközi kereskedelmi repülőtér
- Egyéb kereskedelmi repülőtér és kereskedelmi repülőtérre fejlesztendő repülőtér
- Közös felhasználású katonai és polgári repülőtérre fejlesztendő repülőtér
- ⋯ Országos kerékpárút-törzshálózat eleme
- Országos jelentőségű kikötő
- Határkikötő

Országos jelentőségű energetikai hálózatok és egyedi építmények

- ⊕ Atomerőmű
- ⊕ Egyéb erőmű
- 750 kV-os átviteli hálózat távvezetékjele
- 400 kV-os átviteli hálózat távvezetékjele
- 220 kV-os átviteli hálózat távvezetékjele
- Földgázszállító vezeték
- Kőolajszállító vezeték
- Termékvezeték

Országos jelentőségű vízi létesítmények

- Elsőrendű árvízvédelmi fővédvonal
- Országos jelentőségű csatorna
- Vásárhelyi-terv továbbfejlesztése (VTT) keretében megvalósuló vízkár-elhárítási célú szükségértározó
- Országos jelentőségű vízkár-elhárítási célú tározó
- 10 millió m³-t meghaladó térfogatú vízkár-elhárítási célú tározási fejlesztési lehetőség
- ▲ Kiemelt jelentőségű vízi építmény

Országos jelentőségű hulladékgazdálkodási építmények

- ⊕ Radioaktív hulladék-tároló
- * Veszélyeshulladék-lerakó
- * Veszélyeshulladék-égetőmű

Alaptérképi elemek

- Országhatár
- Megyehatár
- Közigazgatási határ
- Burkolt út

1.2.–1.3. A település helyzete a területfejlesztési és területrendezési dokumentumok tükrében

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK) a kormányzati fejlesztéspolitika 2030-ig szóló jövőképét, illetve 2014-2020 időtávlátában követni tervezett stratégia céljait, prioritásait jelöli ki, az ágazati fejlesztéspolitika (Országos Fejlesztéspolitikai Koncepció) és a területfejlesztési politika (Országos Területfejlesztési Koncepció) kettősségét felszámolva. Az OFTK az ország társadalmi, gazdasági, valamint ágazati és területi fejlesztési szükségleteiből kiindulva egy hosszútávú jövőképet, valamint fejlesztéspolitikai célokat és elveket határoz meg. Ezek alapján kijelöli a 2014–2020-as fejlesztési időszak nemzeti, szakpolitikai súlypontjait.

A koncepcióban foglaltak szerint Magyarország 2030-ban Közép-Európa gazdasági és szellemi központja, lakosságának biztonságos megélhetést biztosító, az erőforrások fenntartható használatára épülő versenyképes gazdasággal, azzal összefüggésben gyarapodó népességgel, megerősödött közösségekkel, javuló életminőséggel és környezeti állapottal. A jövőkép eléréséhez gazdasági és társadalomstratégiai fordulatra, az ebbe az irányba megkezdett lépések folytatására van szükség.

Magyarország fejlesztési és területfejlesztési koncepcióját az Országgyűlés 2014 januárjában, a Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióról szóló 1/2014. (I. 3.) országgyűlési határozat keretében fogadta el.

Az Országgyűlés a nemzeti jövőkép elérése érdekében a Koncepcióban foglalt négy hosszú távú, 2030-ig szóló átfogó fejlesztési célt jelöl ki. A négy cél a társadalom és gazdaság egészének szól, beleértve a társadalom és a gazdasági környezethez való viszonyulást és a környezeti szempontokat is. Az átfogó célok a gazdasági és társadalmi fordulatot célozzák meg, az alábbiak szerint:

1. értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés,
2. népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom,

3. természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme,
4. térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet.

Az átfogó célok megvalósulása érdekében az Országgyűlés megerősíti a Konceptió tizenhárom specifikus célkitűzését, köztük hét szakpolitikai jellegű célt és hat területi célt. A specifikus célok nemzeti jelentőségű ágazati és területi tématerületeket ölelnek fel. A célok a társadalom és a gazdaság egészének, valamint minden ágazatnak, térségi és helyi szereplőknek szólnak, továbbá kirajzolják azokat a fejlesztési súlypontokat is, amelyekre a középtávú – fókuszált – fejlesztési feladatok épülhetnek. A nemzeti fejlesztés- és területfejlesztési politika alakítása és a célok elérése során – a Konceptióban megfogalmazott elvek figyelembevételével – a specifikus célokat a lehetséges kitörési pontok és fordulatot igénylő területek alapján az Országgyűlés az alábbiak szerint határozza meg:

szakpolitikában érvényesítendő specifikus célok:

- versenyképes, innovatív gazdaság,
- gyógyító Magyarország, egészséges társadalom, egészség- és sportgazdaság,
- életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és ellátás, az élelmiszer-feldolgozóipar fejlesztése,
- kreatív tudástársadalom, piacképes készségek, K+F+I,
- értéktudatos és szolidáris öngondoskodó társadalom,
- jó állam, szolgáltató állam és biztonság,
- stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata, környezetünk védelme,

területi specifikus célok:

- az ország makro-regionális szerepének erősítése,
- a többközpontú térszerkezetet biztosító településhálózat,
- vidéki térségek népességeltartó képességének növelése,
- kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése,
- területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés elősegítése,

- összekapcsolt terek: az elérhetőség és mobilitás biztosítása.

Középtávon az OFTK kijelöli azokat a stratégiai fókuszokat, melyek az ország hosszú távú kibontakozását szolgálhatják. A 2014–20-as fejlesztési időszak - döntően uniós forrásokból táplálkozó, de az eddigiekhez képest szűkösebb - anyagi erőforrásait a stratégiai jelentőségű, gazdasági szempontból nagyfokú hozzáadott értéket produkáló területeken kell majd felhasználni. Ezzel a tematikus koncentrációval remélhetőleg már középtávon számszerűsíthető eredményeket lehet elérni. A prioritások kialakítása során igazodni kellett a forrást biztosító Európai Unió által a programozási időszakra megfogalmazott elvárásokhoz is. A hazai vidékpolitika fontos eszköze az uniós vidékfejlesztési politika keretében kialakított és támogatott (LEADER) helyi vidékfejlesztési közösségek működése. Ezek a helyi vidékfejlesztési közösségek önállóan, autonóm módon, partnerségben, a helyi önkormányzati, gazdasági és civil szektor együttműködésében szerveződnek. Az alábbiakban sorra vesszük a fejlesztési koncepció azon fejezeteit és pontjait, amelyek Kál tekintetében is relevánsak, abból a szempontból, hogy Kál nagyközség fejlesztése a célok közül melyek megvalósulásához tud relevánsan hozzájárulni.

ÉLETKÉPES VIDÉK, EGÉSZSÉGES ÉLELMISZERTERMELÉS ÉS -ELLÁTÁS

A cél a vidéki térségek népességeltartó és népességmegtartó képességének javítása, ennek érdekében tájaink értékeinek, erőforrásainak megőrzése, a sokszínű és életképes agrártermelés, az élelmezési és élelmiszerbiztonság megteremtése, a vidéki gazdaság léttalpjainak biztosítása, a vidéki foglalkoztatás növelése, a vidéki közösségek megerősítése, a vidéki népesség életminőségének javítása.

Beavatkozási területek:

- a foglalkoztatást és a természeti erőforrások fenntartható módon történő felhasználását biztosító, életképes agrár- és élelmiszergazdaság, valamint termelés szerkezet kialakítása,
- törekedni kell az egészséges élelmiszerek előállítására, a hozzáadott érték növelésére, valamint kiemelten kell foglalkozni a kertészet és az állattenyésztés fejlesztésével, az ökológiai gazdálkodás erősítésével a genetikai alapok, és a GMO-mentesség megőrzése érdekében,
- a minőségi magyar termékek, élelmiszer-feldolgozás megtartása, „újjáélesztése", az élelmiszerbiztonság erősítése,
- a helyi és magyar termékekkel kapcsolatos fogyasztói tudatosság erősítése, a helyi termékekre épülő közétkeztetés és a gasztronómiai kultúra javítása,
- a természet-, táj- és környezetvédelem szerepének erősítése, a biológiai sokféleség megőrzése, a vidéki örökség, vidéki térségeink táji, társadalmi,
- gazdálkodási és építészeti értékeinek megőrzése és értékalapú fejlesztése, a hagyományápolás és a helyi identitás erősítése,
- kiegyensúlyozott város-vidék kapcsolatok megteremtése,
- a vidéki értékekre és az ott történő települési infrastrukturális és szolgáltatási fejlesztésekre alapozva a vidéki életforma presztízsének javítása, a fiatalok vidékre településének ösztönzése,
- az önfenntartó családi gazdaságok erősítése, a saját szükségletre történő kertművelés és állattartás ösztönzése, demográfiai, szociális földprogramok és komplex tájgazdálkodási programok megvalósítása,
- a kulturális és közösségi létesítmények, könyvtárak, népfőiskolák, tájközpontok, kutatóintézetek hálózatának bővítése és megerősítése,
- a helyi értékek és történetekhez kapcsolódó kulturális szolgáltatások fejlesztése az egyéni tudás, a versenyképesség megszerzése érdekében,

- a helyi és vidéki térségek gazdasági együttműködéseinek a javítása, a helyi termékek piacszervezésének és a közvetlen értékesítés lehetőségeinek az erősítése,
- a helyi gazdaság bel- és külpiaconak pozicionálása, a termelők érdekeltségével és részvételével megvalósuló kereskedelmi hálózatok, értékesítési csatornák kialakítása.

VIDÉKI TÉRSÉGEK NÉPESSÉGELTARTÓ KÉPESSÉGÉNEK NÖVELÉSE

A cél – a Nemzeti Vidékstratégiával összhangban – a vidéki térségek táji és közösségi értékeire, természeti erőforrásaira, táji, kulturális, valamint épített örökségeire és értékeire alapozott fejlesztése. Fontos cél továbbá a speciális térségi vidékfejlesztési problémák kezelése, az elmaradott vidéki térségek felzárkóztatása, a közszolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása és a foglalkoztatás növelése a hátrányos helyzetű vidéki térségekben.

Beavatkozási területek:

- a kialakult város-vidék kapcsolatok illetve településstruktúra és a gazdálkodási hagyományok függvényében differenciált, integrált vidékfejlesztés,
- a tanyás és aprófalvas térségek fejlesztése, valamint a leszakadó vidéki térségek felzárkóztatása és a Tisza-völgy komplex fejlesztése,
- a klímaváltozás hatásai által különösen érintett vidéki térségek esetében növelni kell a térségek alkalmazkodó képességét.

ÉRTÉKTUDATOS ÉS SZOLIDÁRIS, ÖNGONDOSKODÓ TÁRSADALOM

A cél egy olyan szolidáris, felelős és összetartó, értékeit ismerő és valló társadalom kialakítása, amelyik képes mind a helyi közösségi, mind a nemzeti szintű megújulásra.

Beavatkozási területek:

- a kulturális hagyományok és örökség megőrzése, az identitás erősítése a kulturális értékekhez és szolgáltatásokhoz, valamint a közművelődéshez történő hozzáférés biztosításával,

- a közösségi és családi életre nevelés, az öngondoskodási képesség és a társadalmi befogadás, felelősségvállalás, valamint a szolidaritás erősítése,
- a közösségi életet és a gyermekvállalást ösztönző, családbarát közszolgáltatások kialakítása,
- a közösségi és társadalmi értékek és értékrendek szerepének erősítése, megteremtése,
- a szegénységi küszöb alatt élők számának jelentős csökkentése,
- a társadalmi, környezeti, fogyasztói és pénzügyi tudatosság elterjedésének elősegítése,
- a közösségek bekapcsolásának elősegítése a globális hálózatokba, valamint az ehhez szükséges készségek, képességek és feltételek megteremtése,
- közösségi és szociális gazdaságfejlesztés, a szociális jellegű foglalkoztatás (pl.: közfoglalkoztatás) és önkéntesség erősítése.

A TERÜLETPOLITIKA ÉS A VIDÉKFEJLESZTÉS SZEMPONTJAI, NEMZETI PRIORITÁSAI

Magyarország alapvetően vidékies típusú ország, valamennyi vidéki térségi lehatárolás (pl. OECD) szerint az ország területének túlnyomó többsége vidéki térségnek minősül tájhasználatában, gazdaságában és népességi jellemzőiben. Az elmúlt évtizedek trendjei hazánkban – összhangban az agrár- és élelmiszergazdaság nemzetgazdasági súlyának csökkenésével – általában a vidéki térségek leértékelődéséhez vezettek.

Számos vidéki térségünk válságba került, népessége elvándorol vagy előregszik, a mezőgazdaság és élelmiszer-feldolgozás népességeltartó képessége alacsony, és ennek szerepét a gazdasági diverzifikáció egyelőre nem tudta pótolni. Átfogó stratégiára épülő vidékpolitikai fordulatra van szükség a város-vidék kapcsolatok megújításával, a falvak, tanyák gazdasági létalapjának megerősítésével, a vidék érték alapú fejlesztési lehetőségeinek felismerésével.

Kál község hozzájárulása az OFTK nemzeti prioritásaihoz	
NEMZETI PRIORITÁSOK 2014-2020	FEJLESZTÉSI TÉMATERÜLETEK
Patrióta gazdaság, kis- és középvállalati bázison, nagyvállalati partnerségben	<ul style="list-style-type: none"> – Életképes vidék, bővülő agrár- és élelmiszergazdaság, halászat – Innovatív gazdaságfejlesztés, kis- és közepes vállalkozások versenyképességének fokozása
Fordulat a teljes foglalkoztatottság és a tudásalapú társadalom felé	<ul style="list-style-type: none"> – A foglalkoztatás növelése – Tudásalapú társadalom megalapozása
Népesedési és közösségi fordulat	<ul style="list-style-type: none"> – Befogadó és gyarapodó társadalom – A gyermekvállalás ösztönzése, a népesedési kihívások kezelése
Területi integráció, térségi és helyi fejlesztések a helyi gazdaság bázisán	<ul style="list-style-type: none"> – Területi integráció, területfejlesztés – Vidéki térségek, vidéki gazdaság és közösségek

A HELYI ÉS TÉRSÉGI GAZDASÁGFEJLESZTÉS

A globalizálódó világban azok a helyi közösségek lehetnek sikeresek, amelyek felismerik helyi adottságaikat, értékeiket, és azokon alapuló fenntartható fejlesztést valósítanak meg. A hatékony és fenntartható, a külső tényezőknek kevésbé kiszolgáltatott térségi gazdálkodás érdekében előnyt kell élvezniük a környezetükbe illeszkedő, a helyi erőforrásokat sokoldalúan hasznosító és a jövedelmeket a térségben tartó kezdeményezéseknek.

Fejlesztéspolitikai feladatok:

- Helyi gazdasági kapcsolatok fenntartható fejlesztése szempontrendszerének kidolgozása, különös tekintettel a helyi erőforrásokkal való takarékos gazdálkodásra és a mobilitási igények mérséklésére.
- Közösségfejlesztés, a helyi kezdeményezések ösztönzése.
- A helyi gazdasági együttműködések és termékek előállításának és térségen belüli értékesítésének az ösztönzése.

- Az önkormányzat helyi gazdaságfejlesztési tevékenységeinek elősegítése.
- Szociális gazdaság kiépítése és fejlesztése.
- Helyi érdekű képzés, szakképzés kialakítása.

VIDÉKPOLITIKAI JÖVŐKÉP

Gazdasági funkciójukban megerősödött, a működő és fejlődő helyi gazdaságra, benne az európai többfunkciós, ökoszociális funkciókat (tájfenntartás, természeti erőforrások és biodiverzitás megőrzése, népességmegtartás és foglalkoztatás) teljesítő, jó minőségű, egészséges élelmiszereket előállító mezőgazdaságra és azzal szoros kapcsolatban lévő élelmiszer-feldolgozásra épülő, közösségeiben megújult, a helyben lakóknak perspektívát nyújtó, minőségi életfeltételeket biztosító vidéki települések és térségek.

A vidékpolitika funkciói

A fenti szakpolitikai keretekbe illeszkedő vidékpolitika funkciója a vidéki térségek fenntartható fejlődésének biztosítása, melynek elemei:

- A táj, a természeti értékek és erőforrások védelme és fenntartható használata, az ökoszisztéma szolgáltatások megőrzése, a környezetminőség javítása.
- Egészséges és biztonságos élelmiszer-előállítás és -ellátás.
- Megélhetés, kedvező életfeltételek és életminőség biztosítása a vidéki népesség számára.

Átfogó vidékpolitikai célkitűzések:

- Város-vidék kapcsolatok megújítása a kölcsönös együttműködésre, előnyökre alapozva.
- Vidéki települések, falvak, tanyák fejlesztése, gazdasági létalapjuk megerősítése.
- Vidéki gazdaság, kiemelten az agrár- és élelmiszergazdaság helyi gazdaságfejlesztésbe illeszkedő fejlesztése, erősítése, foglalkoztatási szerepének növelése, a helyi gazdaságfejlesztése.
- A vidéki munkaerő, különösen a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők megtartásának és megtelepedésének támogatása.

A vidékfejlesztés beavatkozási térségei:

- Általános jellemzők által kijelölt vidéki térségek.
- Speciális táji, környezeti problémák, adottságok alapján kijelölt vidéki térségek.
- Jelentős társadalmi hátrányokkal, problémákkal rendelkező vidéki térségek.
- Speciális vidékfejlesztési feladatot jelentő térségi problémák.
- Helyi, térségi, vidékfejlesztési együttműködések.

HELYI, TÉRSÉGI VIDÉKFEJLESZTÉSI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK

A helyi szinten megvalósítható vidékfejlesztési beavatkozásokat a helyi vidékfejlesztési közösségek által tervezett helyi vidékfejlesztési stratégiák alapján célszerű megvalósítani, mely így programalapú, a helyi közösségi részvételre építő, széles körű térségi és közösségi fejlesztési hatásokat generáló végrehajtást tesz lehetővé. A helyi vidékfejlesztési közösségek nemzetközi együttműködési lehetősége is fontos eleme a vidékpolitikának. A területfejlesztési, városfejlesztési, szakágazati fejlesztéspolitikai eszközökkel összehangolva, együttműködve a helyi vidékfejlesztési közösségek és programok a jövőben még jelentősebb szerepet játszhatnak a helyi és térségi szintű fejlesztésekben.

ROMÁK ÁLTAL MAGAS ARÁNYBAN LAKOTT TÉRSÉGEK FEJLESZTÉSE

A roma népesség jelentős része az országban területileg igen koncentráltan él, hagyományosan Észak- és Északkelet-Magyarországon, a Közép-Tiszavidéken, illetve a Dél-Dunántúlon. A romák jelentős része elsőként szorult ki a korábbi ipari központok munkaerőpiacáról és az emelkedő megélhetési költségek miatt a városokból, és koncentrált a leszakadóban levő vidéki térségekbe. A romák nagy részét rendkívül rossz életkörülmények, magas munkanélküliség, alacsony képzettség és általában rossz szociális viszonyok sújtják. A magas arányban roma népességgel rendelkező területek segítése tehát sajátos megoldásokat kíván. Igen hasonlóak a magas arányú roma népességgel rendelkező térségek, azonban a szegregáció csökkentésében és a roma közösségek társadalmi problémáinak megoldásában a szokásos gazdaság és térségfejlesztésen túlmutató megközelítés szükségessé teszi önálló fejlesztési célok kijelölését. Az agrár-térségek, a magas arányú roma népességű térségek, tanyás-, egyéb

elmaradott térségek felzárkóztatásának egyik legfőbb esélyét a helyi tudatos kezdeményezések és a foglalkoztatást biztosító vállalkozások támogatása, ösztönzése képezi.

Fejlesztéspolitikai feladatok:

- A magas gyermekszám és a romák alulképzettsége miatt különös figyelmet érdemel az oktatás mennyiségi és minőségi fejlesztése. Cél a roma gyermekek minél szélesebb körű, minél korábbi bevezetése az oktatási rendszerbe, illetve az iskolázottsági szint növelése.
- A hátrányos helyzetű kisgyermek jó minőségű, kora gyermekkori szolgáltatásokhoz való hozzáféréseinek javítása, növelése.
- Az iskolai lemorzsolódás csökkentése vagy az oktatási rendszerből idő előtt kimaradt fiatalok iskolarendszerű képzésbe való visszavezetése érdekében folytatni kell a tanoda és a „második esély” típusú programokat, erősíteni kell az alapkompentencia-fejlesztő informális és nem formális tanulást.
- A szülők és az iskola közötti együttműködés javítása, a gyermekek iskolai sikerességét támogató társadalmi környezet kialakítása.
- Az alapfokú oktatásban romapedagógusok, pedagógus-asszisztensek részvételének erősítése, képzésük és térségben maradásuk ösztönzése.
- Ki kell alakítani a magasan képzett egészségügyi, szociális szakemberek és pedagógusok térségben maradásának és térségbe vonzásának rendszerét.
- A társadalmi befogadás erősítésével, a tehetséggondozással és az alkotásvágy, a kreativitás kifejlesztésével a saját kultúra újjáélesztése. Ezzel összefüggésben a roma kultúra identitásától is idegen, az osztársadalom és a roma populáció számára is káros szemlélet- és életmód visszaszorítása.
- A foglalkoztatás, a szakképzés, a lakhatás, a népegészségügy, a gyermekvédelem és a segélyezés integrált kezelése.
- Komplex, integrált programok szükségesek a közösségek önszerveződésének és a roma népesség társadalmi és munkaerő-piaci integrációjának támogatására. A szociális

megközelítés mellett a kultúrák kölcsönös megismertetésének és közelítésének támogatása, a kölcsönös társadalmi, közösségi és környezeti felelősségérzet erősítése.

- A térségi társadalmi-gazdasági kapcsolatok erősítése, a helyi gazdaság erőteljes fejlesztésével, jövedelemkiegészítő, fenntartható tájhasználat ösztönzése (földprogram, szervezett szociális erdő- és tájhasználat).
- A foglalkoztatási helyzet javítása érdekében integrált képzési, foglalkoztatási és szociális programok, hagyományos kézműves, kisipari, kreatív tevékenységek felélesztése és termékeik forgalmazásának támogatása. A roma népesség visszavezetésével a munkaerőpiacra a térbeli kirekesztődés csökkentése, felszámolása.
- A szociális- és lakáskörülmények javítása, környezeti infrastruktúra-rendszerek kialakítása és hatékony működtetése, telep-rehabilitációk, és az ebben való foglalkoztatás támogatása.

Az Országos Területfejlesztési Konceptió és Területrendezési Terv alapján készült Heves megyei területfejlesztési programok és területrendezési meghatározások olyan jövőképet és olyan célokat tartalmaznak, amelyek Kál község vonatkozásában is relevánsak. Heves Megye Integrált Területi Programja (2014-2020) a következő három fő célkitűzést jelöli meg:

1. Versenyképes Heves megye
2. Élhető Heves megye
3. Területi egyenlőtlenségek csökkentése

Heves megye cselekvési területeinek beazonosítása során a következő stratégiai célkitűzéseket jelölték meg:

- a kutatás, technológiai fejlesztés és innováció erősítése; az információs és kommunikációs technológiákhoz való hozzáférés, a technológiák használatának és minőségének javítása;
- a kis- és középvállalkozások, a mezőgazdasági (az EMVA esetében), a halászati és akvakultúra-ágazat (az ETHA esetében) versenyképességének javítása;

- az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás támogatása minden ágazatban;
- az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázatmegelőzés és -kezelés előmozdítása;
- környezetvédelem és az erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása;
- a fenntartható közlekedés előmozdítása és kapacitáshiányok megszüntetése a főbb hálózati infrastruktúrákban;
- a foglalkoztatás előmozdítása és a munkaerő mobilitásának támogatása;
- a társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem;
- beruházások az oktatás, képességfejlesztés és élethosszig tartó tanulás területén;
- az intézményi kapacitás javítása és hatékony közigazgatás.

A fentiek alapján a megyében kiemelten kezelendő, fejlesztendő területek az egyes kistérségekre lebontva az alábbiak – mindig kitüntetett figyelemmel arra, hogy a fejlesztési területeket helyi stratégiákba kell építeni, részletesen kidolgozni, és lehetőleg komplex programokként megvalósítani:

Füzesabonyi kistérség:

- a helyi foglalkoztatás jelentős bővítése,
- a humántőke fejlesztése,
- a közlekedési infrastruktúra javítása,
- a termelőágazatok versenyképességének növelése a piacok fejlesztésével együtt.

A fenntartható fejlesztés kistérségi szintű megvalósítása több mint aktuális feladat, mert hiába a kormányzati, vagy a megyei szintű elszántság, ha az előbbi nem párosul helyi kezdeményezések tömegével, az utóbbi pedig megfeneklik a támogató környezet hiányában. És a helyi kezdeményezések sokkal gyorsabban egymásra találhatnak, felerősíthetik egymást, ha kistérségenként rendelkezésre áll egy összehangolt, hosszú távú fenntartható fejlesztési koncepció, meg a hozzá párosuló helyi társadalmi-gazdasági akarat.

LEADER HELYI FEJLESZTÉSI STRATÉGIA

A megyei szinttől szűkebb keresztmetszetre áttérve érdemes megvizsgálni a kistérség fejlesztési koncepcióját is. A Tisza–Tarna–Rima Mente Fejlesztéséért Közhasznú Egyesület

(amelynek Kál is tagja) Leader Akciócsoportja elkészítette a Leader Helyi Fejlesztési Stratégia 2016 című dokumentumot, amely több vonatkozásban is érinti Kál községet.

A környezeti fenntarthatóságot a fejlesztési stratégia kiemelten fontos célként határozza meg. Megállapítja, hogy a megújuló energiaforrások felhasználása az Akciócsoport területét alkotó két járásban is messze elmarad az EU átlagtól, ezért a megújuló energiafelhasználás és az energiahatékonyság növelése kiemelt fontosságú az Akciócsoport számára is, ezért került a HFS előterébe a fenntartható és környezetbarát szemlélet, amely lehetővé teszi, hogy a térség kedvező környezeti adottságai megőrzendők, kihasználhatók legyenek.

Kiemelt szerepet tulajdonít a környezeti fenntarthatóságnak, a hagyományos értékrendnek, a helyi értékeknek. Ez elsősorban a helyi terméket előállító, feldolgozó, forgalmazó vállalkozások támogatásán keresztül jelenik meg. Emellett az intézkedés elősegíti a termelő és a fogyasztó közötti távolság csökkenését, a lakosság egészséges és helyi élelmiszerekkel történő ellátását és a környezetszennyezés csökkentését, erősíti a társadalmi kohéziót és a közösségi szellemet, és környezetbarát magatartásra, aktív állampolgári részvételre ösztönzi a helyi közösséget.

Az esélyegyenlőség kérdése szintén fontos szempontként jelenik meg a fejlesztési koncepcióban. A Tisza–Tarna–Rima Mente Fejlesztéséért Közhasznú Egyesület a két járás komplex problémájára a hátrányos helyzetű csoportok felülreprezentálásával a helyi népelessen belül kíván releváns megoldást adni. A társadalmi és gazdasági fenntarthatóság szempontjából is kiemelt horizontális cél az esélyegyenlőség elve. Az esélyegyenlőség biztosításával a hátrányos helyzetű csoportok és egyének előnyben részesülhetnek. Mindez az egyenlő bánásmód és az antidiszkrimináció elvének betartása melletti elvárás.

A stratégia átfogó céljai:

- Helyi erőforrásokra, együttműködésekre épülő gazdaság létrejötte
- A lakosság életminőségének, a helyi szolgáltatások elérhetőségének és minőségének javulása, az elvándorlás csökkenése
- A hátránnyal élő csoportok életminőségének javulása

A dokumentum a következő fejlesztési programok, beavatkozások kapcsán nevesíti Kál községet (természetesen több más településsel együtt), elsősorban a várható támogatások vonatkozásában. A következő projektek élvezik a fejlesztési koncepció támogatását:

- Helyi termékek előállítására, feldolgozására, tartósítására, csomagolására, kiszerezésére, forgalmazására irányuló építési és energiahatékonyságot növelő beruházás; gép-és technológia, kisléptékű infrastruktúra fejlesztés, tárgyi eszköz beszerzése, valamint a termék piacra jutását elősegítő marketing tevékenységek, amelyek önállóan is támogathatók.
- A falusi turizmushoz köthető minőségi szálláshelyek és innovatív projektek létrejöttét, eszközbeszerzését, a piacra vitelt elősegítő marketing eszközök létrehozásának, képzéseknek, turisztikai rendezvények megvalósításának támogatása.

A fejlesztési stratégia négy olyan prioritást nevez meg, amely érinti Kál települést, illetve Kál község számára is fontos lehet:

1. Hátrányos helyzetű, védelemre szoruló célcsoportok társadalmi beilleszkedését elősegítő komplex programok, rendezvények, konferenciák, kiadványok.
2. Civil szervezetek társadalmi szerepvállalását, felelősségvállalását erősítő, az önkéntes tevékenység társadalmi szerepének hangsúlyozását elősegítő, közösségépítő programok, rendezvények.
3. A lakosság felvilágosítását szolgáló programok, rendezvények, rendezvénysorozatok, kiadványok.
4. Kulturális, hagyományőrző, értékteremtő, a történelmi múltat feldolgozó rendezvények, rendezvény sorozatok.

1.4. A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek - az adott település fejlesztését befolyásoló - vonatkozó megállapításai

A szomszédos települések szerkezeti tervei az káli településszerkezeti terv határterületén összehangolt funkciókat tartalmaznak.

A szomszédos települések településszerkezeti tervlapjai a közigazgatási határok mentén többnyire beépítésre nem szánt területekkel kapcsolódnak egymáshoz. Ez alól kivételt képez Kompolt, ahol a belterületi lakóterületek Kál nagyközséggel egybeépültek.

Füzesabony város: A hatályos településrendezési tervét a 139/2008. (XI.26.) ÖKT határozattal és a 30/2008. (XI.26.) Ör. rendelettel hagyta jóvá, melynek módosítására több ízben is sor került. Az M25 gyorsforgalmi út nyomvonalának kijelölésére már a 314/2012. (XI.8.) Korm. rendelet tartalmi követelményeinek megfelelő településszerkezeti terv és helyi építési szabályzat készült. Ezek nem olvadtak egybe a korábbi – az OTÉK 2012. augusztus 6 előtti állapota szerinti tartalmi követelményei szerint készült alap rendezési eszközökkel. E módosítások a 141/2016. (XII.22.) ÖKT határozattal elfogadott településszerkezeti terv és a 24/2016. (XII.22) önkormányzati rendelettel megállapított helyi építési szabályzat és szabályozási terv. A város településszerkezeti terve Kál nagyközség közigazgatási határa mentén általános mezőgazdasági területeket, kötöttpályás vasúti közlekedési területet, közúti közlekedési és közműterületeket határoz meg.

Füzesabony város településszerkezeti terve

Kerecsend község: A hatályos településrendezési terveket utoljára a Régió Városépítészeti és Műemléki Tervező Kft módosította az önkormányzat megbízásából 2015-ben. Ekkor egységes

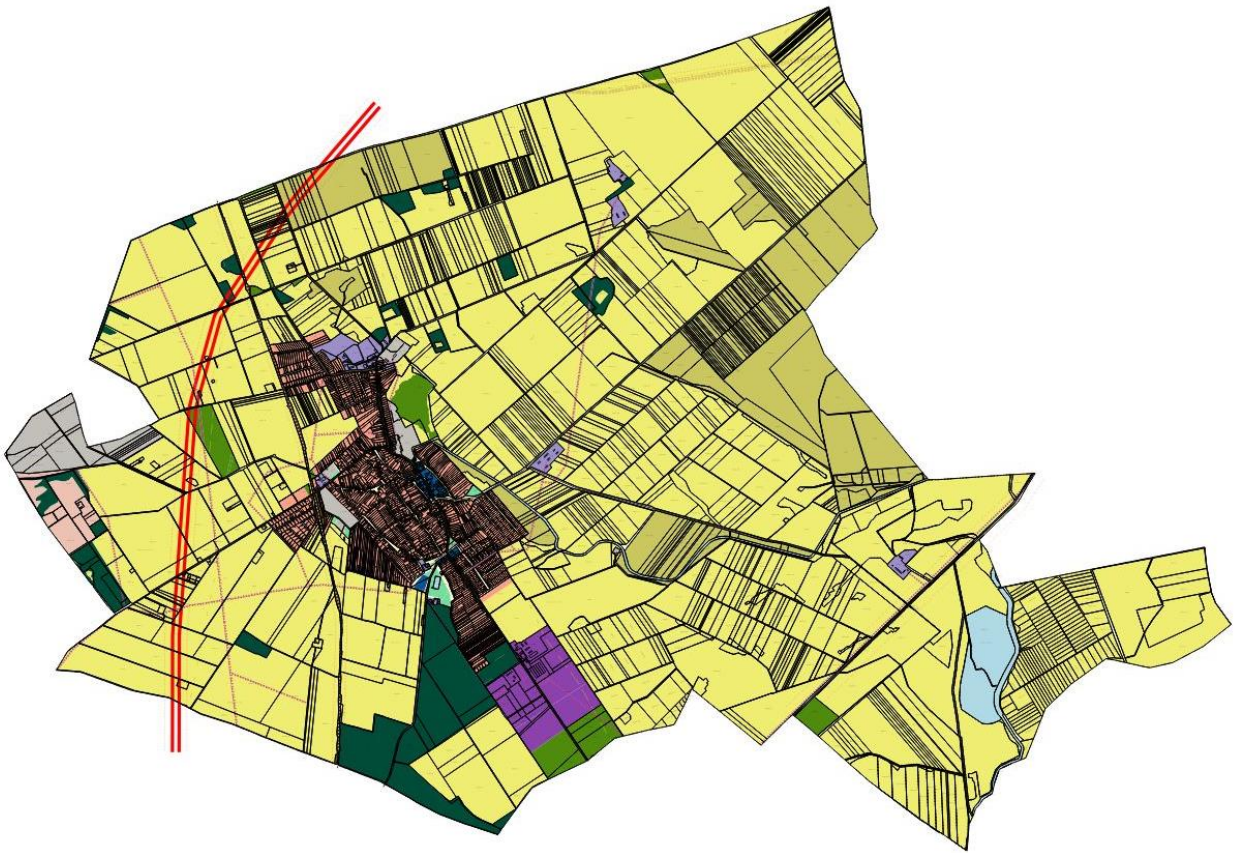
szerkezetbe foglalta a településszerkezeti tervet, ami Kál nagyközség közigazgatási határában általános mezőgazdasági területfelhasználást és közlekedési területeket határoz meg.

Kerecsend község szerkezeti terve

Erdőtelek község: Kál nagyközség délkeleti szomszédja a közigazgatási határ mentén általános mezőgazdasági területeket, erdőterületeket és különleges bányaterület területfelhasználást állapít meg. A különleges bányaterület az „Erdőtelek I. – homok kavics” védjelű bányatelek miatt került kijelölésre, mely mindkét település közigazgatási területét egyaránt érinti. A tervezett M8-as gyorsforgalmi út is Erdőtelek felől csatlakozik majd rá az országos településrendezési terv szerint az M3-as gyorsforgalmi útra Kál területén. Erdőtelek önkormányzatának képviselő-testülete a hatályos településrendezési eszközeit – a 227/2003. (XI.06.) ÖKT határozattal elfogadott településszerkezeti tervet és a 30/2004. (X.21.) sz. önkormányzati rendelettel

jóváhagyott helyi építési szabályzatot és szabályozási tervet – épp felülvizsgálja a megváltozott építésügyi és egyéb magasabb rendű jogszabályoknak megfelelően.

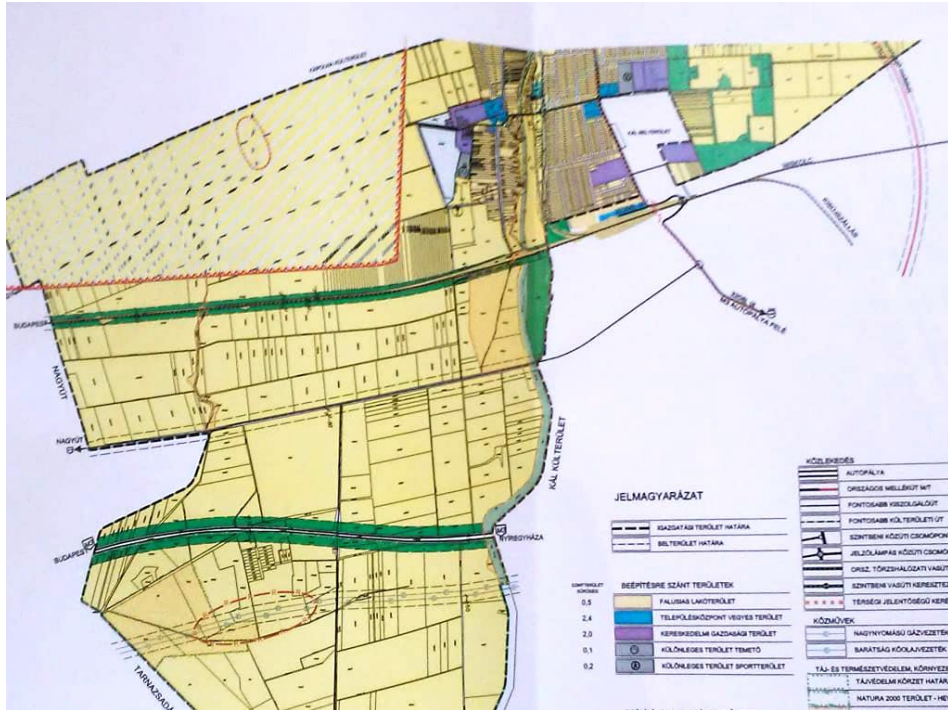
Erdőtelek hatályos (2019.03.) településszerkezeti terve

Tarnabod község: A községnek nincsen hatályos településrendezési eszköze. A Heves Megyei Területrendezési Terv a káli közigazgatási határ mentén mezőgazdasági térséget és hagyományosan vidékies települési térséget határoz meg a Kál nagyközség déli határában (melyek jelenleg beépítetlenek).

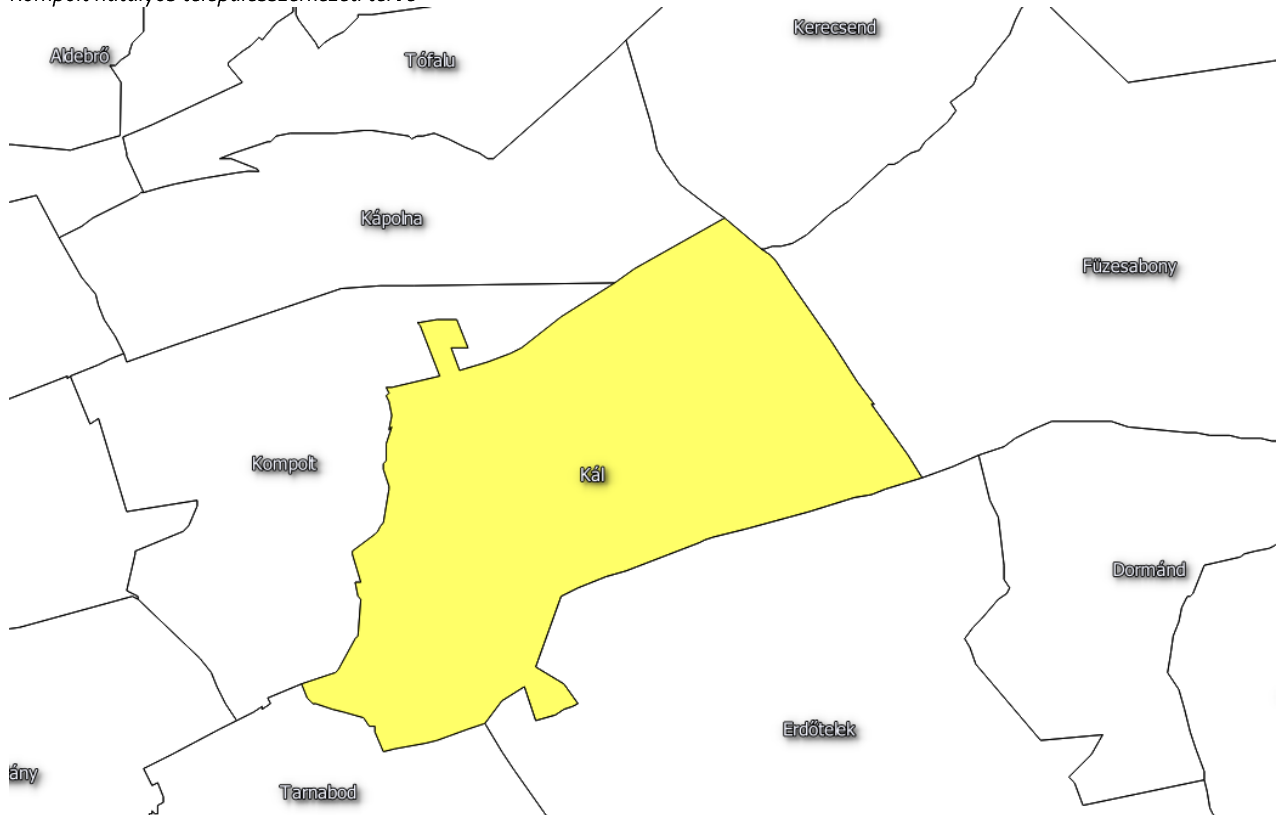
Kápolna község: Kápolna község Kál nagyközséget északról érinti. A hatályos településrendezési eszközöket a 14/2012. (X.17.) számú önkormányzati rendelettel fogadták el. Kálra vonatkozóan befolyásoló tényezőt nem tartalmaz.

Kompolt község: Kál nagyközséget nyugati irányból öleli körül. Kompolt belterületi lakóterülete összenőtt a szomszédos nagyközségével az északi közigazgatási határ mentén. A hatályos településrendezési eszközöket a 8/2012. (X.18.) számú önkormányzati rendelettel és a 21/2012. (X.17.) számú Képviselő-testületi határozattal fogadták el. Kállal szomszédos területek általános mezőgazdasági terület, erdőterület, kereskedelmi szolgáltató gazdasági,

falusias lakóterület, településközpont vegyes terület, különleges sportterület, vízgazdálkodási és közlekedési területfelhasználási egységekre kerültek besorolásra.

Kompolt hatályos településszerkezeti terve

Kál elhelyezkedése és a szomszédos települések

Jellemzői:

Észak-magyarországi Régió,

Heves megye

Füzesabonyi járás

A szomszédos települések: Füzesabony, Tarnabod, Erdőtelek, Kerecsend, Kápolna és Kompolt.

A közlekedési feltárhatóság:

A megye egésze és a kistérségek feltárhatóságának közös eszközei

Közúti:

- Tervezett M25 gyorsforgalmi út – Eger – M3 autópálya
 - M3 gyorsforgalmi út (meglévő) Budapest – Vásárosnamény
 - 30467 jelű M3 Káli csomópont jobb lehajtó
 - 30468 jelű M3 Káli csomópont jobb felhajtó
 - 30469 jelű M3 Káli csomópont bal lehajtó
 - 30471 jelű M3 Káli csomópont bal lehajtó
 - 30506 jelű M3 Rekettyés pihenő jobb oldali külső megkerülő út
 - 30507 jelű M3 Rekettyés pihenő jobb oldali benzinkút körüli út
 - 30508 jelű M3 Rekettyés pihenő jobb oldal kamion parkoló út
 - 30509 jelű Rekettyés pihenő jobb oldal parkoló út
 - 30511 jelű M3 Rekettyés pihenő bal oldali külső megkerülő út
 - 30512 jelű M3 Rekettyés pihenő bal oldali benzinkút körüli út
 - 30513 jelű M3 Rekettyés pihenő bal oldal kamion parkoló út
 - 30514 jelű Rekettyés pihenő bal oldal parkoló út
-
- 3207 sz. Kál – Heves összekötő út
 - 3208 sz. Kápolna – Tenk összekötő út
 - 32106 jelű Nagyút bekötő út
 - 32306 jelű Kál-Kápolna állomáshoz vezető út

Vasúti:

- 80-as számú Hatvan – Miskolc – Szerencs – Sátoraljaújhely vasútvonal (Mezőzomborig kétvágányú, villamosított – országos törzshálózati vasúti pálya)
- 84-es számú Kisterenye – Kál – Kápolna vasútvonal (egyvágányú, nem villamosított mellékvonal)
- 102 számú Kál-Kápolna-Kisújszállás vasútvonal (egyvágányú nem villamosított mellékvonal)

A szomszédos települések figyelnek egymás kínálati arculatalakítására (források, eszközök), természeti adottságaira, a gazdálkodás lehetőségeire és hagyományaira, a településtörténetére és identitástudatára, az infrastruktúra, az anyagi és szellemi alapellátás településnagyságtól független követelményeire, szervező szerepek térségi rendbe illesztésére, specifikumok kialakítására, a helyi érdekességek meglétére, adottságokhoz kapcsolódó kínálatbővítésre, a kellemes településképi együttesek kialakítására.

Figyelemmel kell lenni egymás térméretére, a természet vitálkapacitására és a települések „önmagát megújító” képességére.

A településnek az országos tervek készítése során kevés a befolyásoló hatása, de a tervek készítésében, egyeztetései során a település vezetése mindig részt vett és vesz.

1.5. Hatályos településfejlesztési döntések bemutatása

1.5.1. A HATÁLYOS FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ, INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA VONATKOZÓ MEGÁLLAPÍTÁSAI

A hatályos fejlesztési koncepcióra a rendelkezésre álló településszerkezeti és szabályozási tervek alapján lehet következtetni. A hatályos szerkezeti terv olyan jelentős

területfelhasználási változásokat nem irányozott elő, amelyek a település közigazgatási határán túli nagyobb térségre kihatnának. Integrált településfejlesztési stratégia nem áll rendelkezésre. Az önkormányzat településfejlesztési döntései önkormányzati jegyzőkönyvek alapján követhetők.

A helyi vállalkozások feldolgozóipari profilját befolyásoló koncepció-jellemzőkre következtetni lehet az elfogadott szerkezeti tervi szövegek alapján.

1.5.2. HATÁLYOS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI ÉS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI SZERZŐDÉSEK

Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény 30/A §-a szerint: „(1) A települési önkormányzat egyes településfejlesztési célok megvalósítására településrendezési szerződést (a továbbiakban: szerződés) köthet az érintett telek tulajdonosával, illetve a telken beruházni szándékozóval (a továbbiakban együtt: a cél megvalósítója). A településrendezési szerződés közigazgatási szerződésnek minősül.”

A törvény értelmében az önkormányzat a szerződésben arra vállal kötelezettséget, hogy a szükséges településrendezési eljárást a megállapított határidőn belül megindítja és azt az előírásoknak megfelelően lefolytatja. A szerződésben kikötött vagy vállalt kötelezettségek és a megvalósuló településrendezési cél között közvetlen összefüggésnek kell lennie.

Kálon az elmúlt években többször módosított településrendezési eszközök készítése, leginkább a helyi vállalkozások, magánszemélyek fejlesztési céljainak megfelelően történtek, illetve a magasabb rendű előírásoknak való megfelelés miatt. Ezen esetekben került sor településrendezési szerződések megkötésére, melyek háromoldalúan a kérelmező – az önkormányzat – és a tervező irodák közt, vagy kétoldalúan az önkormányzat és a tervezők között valósult meg. Más esetben nem merült fel a településen településfejlesztési vagy – rendezési szerződés megkötésének szükségessége.

1.6. A településrendezési tervi előzmények vizsgálata

1.6.1. A HATÁLYBAN LÉVŐ TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖK

Az érvényes településrendezési terv a vonatkozó törvényi és rendeleti előírások betartásával készült, egyeztetési eljárások megtörténtek. Az önkormányzati működés korábbi éveiben az előző településrendezési terv készítése időszakában készült alátámasztó munkarészek a jogszabályokban előírtaknak megfelelően készültek.

Rendelkezésre állnak a megállapított és érvényes helyi szabályozási előírások, a határozattal elfogadott településszerkezeti terv és a rendelettel elfogadott szabályozási terv. A hatályos Településszerkezeti Terv a hosszútávú célkitűzések szerint, az önkormányzat településfejlesztési döntései alapján készült. A terv kijelöli a meglévő és tervezett beépítésre szánt területfelhasználási egységeket, a meglévő és tervezett közlekedési hálózatot, a táj-, természet-, környezetvédelemmel, örökségvédelemmel kapcsolatos javaslatait tartalmazza.

Az elkészült településszerkezeti tervet, a helyi építési szabályzatot és szabályozási tervet az önkormányzat képviselő-testülete 2006 és 2016 években fogadta el. 2016-ban a 314/2012. (XI.8.) Kormányrendelet tartalmi követelményei és eljárási szabályai szerint készült módosítást fogadták el, mely az M25 nyomvonalának szerkezeti és szabályozási módosítását tartalmazta a települést érintően. Egységes szerkezetbe foglalása jelen terv elkészültével történik.

Településszerkezeti terv:	39/2006. (VII.18.) ÖKT határozat 125/2016. (XII.09.) ÖKT határozat
Helyi építési szabályzat és szabályozási terv:	15/2006. (VII.28.) Ör. rendelet 16/2016. (XII.09.) Ör. rendelet
Településfejlesztési koncepció:	73/2006. (X.25.) ÖKT határozat
Településkép védelmi rendelet	15/2017. (XII.29.) Ör. rendelet
Településképi arculati kézikönyv	132/2017. (XII.18.) ÖKT határozat

A szerkezeti terv a HÉSZ és a szabályozási terv módosítására több ízben sor került, mind az önkormányzat, mind a helyi lakosság és helyi vállalkozások fejlesztési elképzeléseinek megfelelően.

A településszerkezeti tervet legutoljára 2019-ben módosították, melyet a képviselő-testület az .../2019. (.....) sz. ÖKT határozattal fogadott el. A több ízben történt módosítások nem kerültek egységes szerkezetbe foglalásra, mely nehezítette a tervek értelmezhetőségét, használhatóságát.

A helyi építési szabályzatot és szabályozási tervet módosító rendeletek a településrendezési terv kataszter adatai alapján:

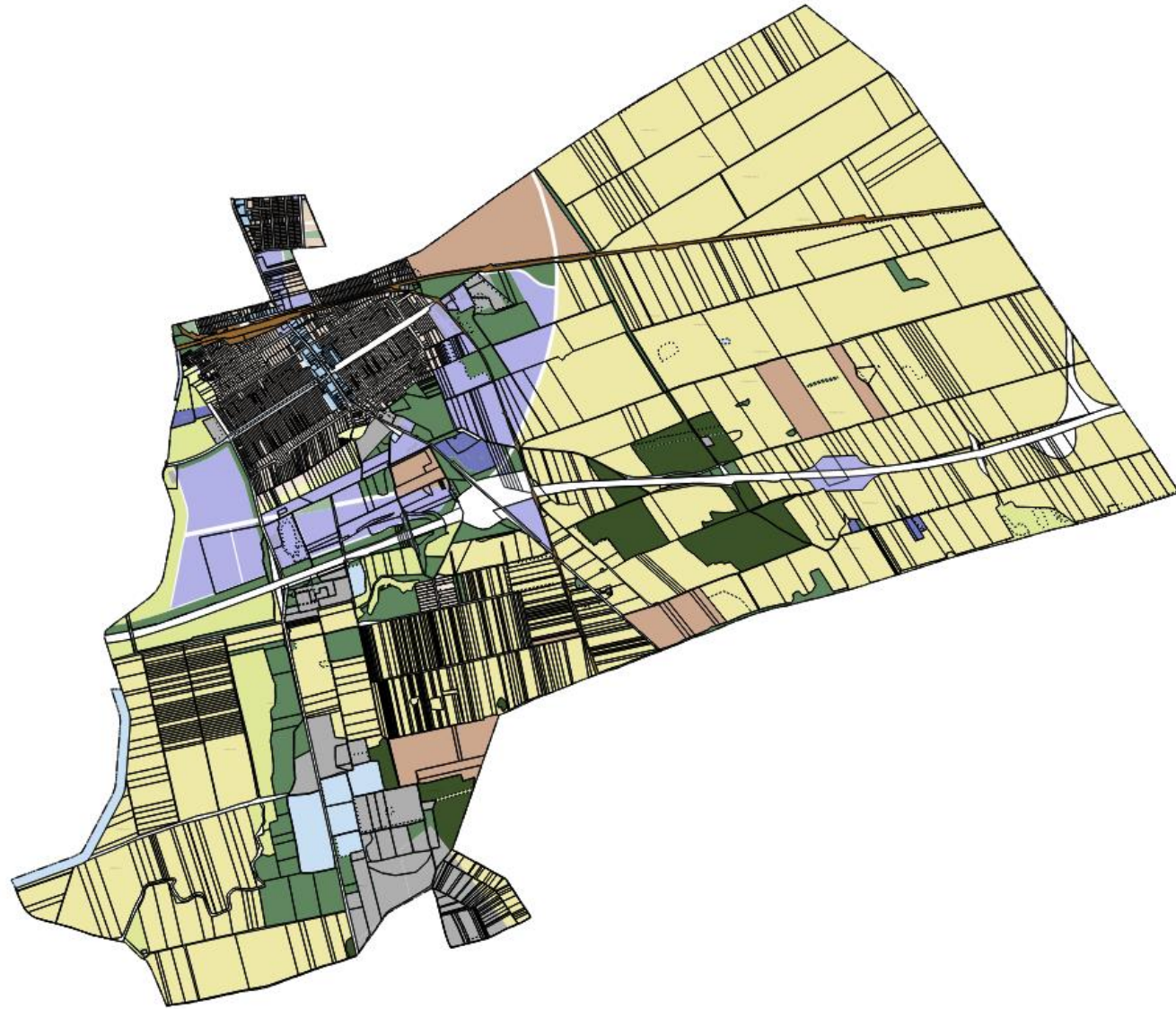
12/2012. (VI.26.) Ör. rendelet

13/2012. (VI.26.) Ör. rendelet

6/2013. (IV.15.) Ör. rendelet

10/2016.(IX.30.) Ör. rendelet

15/2017. (XII.29.) Ör. rendelet a településkép védelméről

A hatályos településszerkezeti terv területfelhasználásai. (2019.02.)

1.6.2. A HATÁLYOS TELEPÜLÉSSZERKEZETI TERV MEGÁLLAPÍTÁSAI, MEGVALÓSULT ELEMELK

A településszerkezeti terv az alábbi követelményeket és általános alapelveket rögzíti:

- A település közigazgatási területén biztosítja a fejlesztendő országos szintű közlekedési hálózat nyomvonalait.
- A kiváló és jó termőhelyi adottságú szántóterületek és erdőterületek nagyságát, a művelési ágot megőrzi.
- A termőföldek védelme, tájképi szempontok érvényesítése érdekében az erdősítés mértékét növeli.
- A beépítésre szánt területek nagyságát csak minimálisan növeli, a fejlesztések területigényét a beépítettség intenzitásának növelésével, területfelhasználás átsorolásával, mély telkek alkotta tömbök belsejének feltárásával, a még használaton kívüli tartalék területek beépítésével oldja meg. Új beépítésre szánt területek kijelölésénél figyelembe veszi a már meglévő építési övezeteket melyek kihasználatlanok.
- A távlati lakó funkciójú területek átgondolása, igény szerinti csökkentése vagy növelése.
- A település központját fejleszti.
- Célul tűzi ki a közparkok mennyiségi bővítését és minőségi fejlesztését.
- Teljessé teszi a műszaki infrastruktúra ellátottságot.
- Előírja az épített és természeti értékek védelmét, fejlesztését a minőségi környezet biztosítása céljából.
- Megújuló energiák hasznosításának rendezési feltételeit biztosítja

A gazdasági területek alakításának alapelvei:

- Gazdasági fejlesztések számára a szabadon lévő területek hasznosíthatók, különösen az ipari területek és a hozzá kapcsolódó területek.
- A belterületen zavaró hatású gazdasági területek kialakítását mellőzni kell, a meglévők áttelepítendőek.

A zöldfelület fejlesztésének alapelvei

- A településrészek lakóterületein a közösségi zöldterületek biztosítása.

- Utcafásításokkal a közparkokat zöldhálózati rendszerré való fejlesztése.
- A településközpont zöldterületének minőségi fejlesztése.

Tájrendezés, külterületi területfelhasználás alapelvei, követelményei:

- Erdősítés növelése
- A jó és kiváló minőségű termőföldeket védeni kell a beépítéstől.
- Védelmet igénylő területeken feladatkörében biztosítja a művelési ág fenntartását.

1.7. A TELEPÜLÉS TÁRSADALMA

1.7.1. DEMOGRÁFIA, NÉPESSÉG, NEMZETISÉGI ÖSSZETÉTEL, KÉPZETTSÉG, FOGLALKOZTATOTTSÁG, JÖVEDELMI VISZONYOK, ÉLETMINŐSÉG

A lakónépesség az adott területen lakóhellyel rendelkező és másutt tartózkodási hellyel nem rendelkező személyek, valamint az ugyanezen területen tartózkodási hellyel rendelkező személyek együttes száma. A demográfiai viszonyokat vizsgálva a nepesseg.com adatai alapján megállapítható, hogy Kál népességszáma az 1880-as évektől kezdve a múlt század 60-as éveig felívelő tendenciát mutatott, 1930-ban átlépte a 4000-es értéket. 1960-tól kezdve a rendszerváltásig fogyatkozás volt a jellemző.

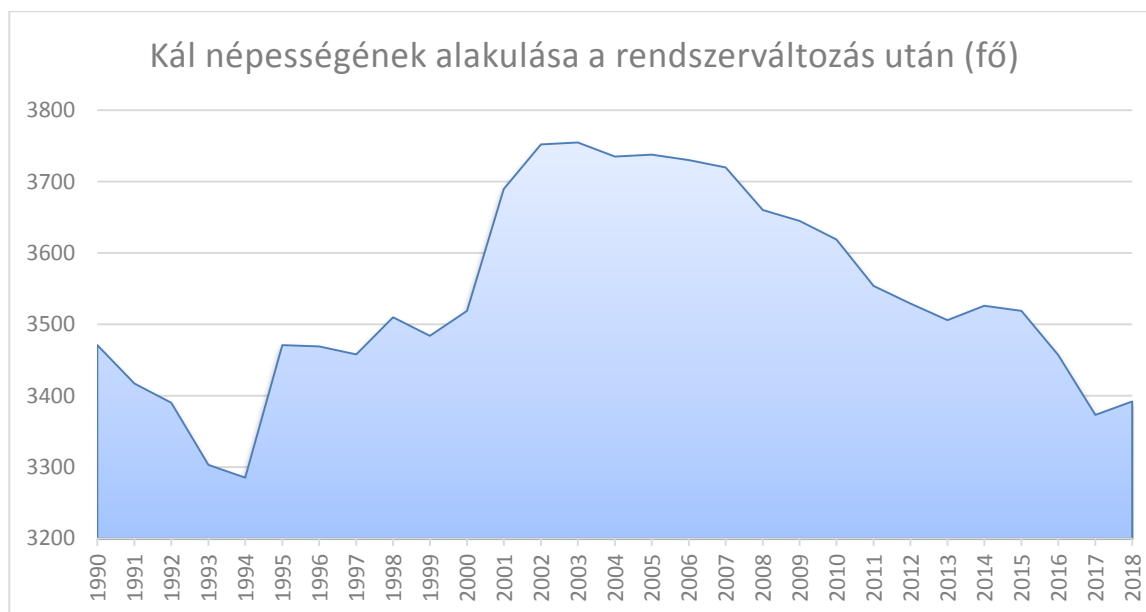

A rendszerváltás utáni évtizedekben erős hullámzás jellemző a népességszámban, egyes években komoly kiugrások is megfigyelhetők. (Például 1994. és 1995. között 186 fővel nőtt a

népességszám, amely csaknem 1%-os növekményt jelent.) A vizsgált évek többségére azonban a mérsékelt fogyatkozás a jellemző.

Kál község népességének alakulása a rendszerváltozás után										
ÉV:	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
FŐ:	3471	3417	3390	3303	3285	3471	3469	3458	3510	3484
ÉV:	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
FŐ:	3519	3690	3752	3755	3735	3738	3730	3720	3660	3645
ÉV:	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Forrás: KSH
FŐ:	3619	3554	3529	3506	3526	3519	3457	3373	3392	

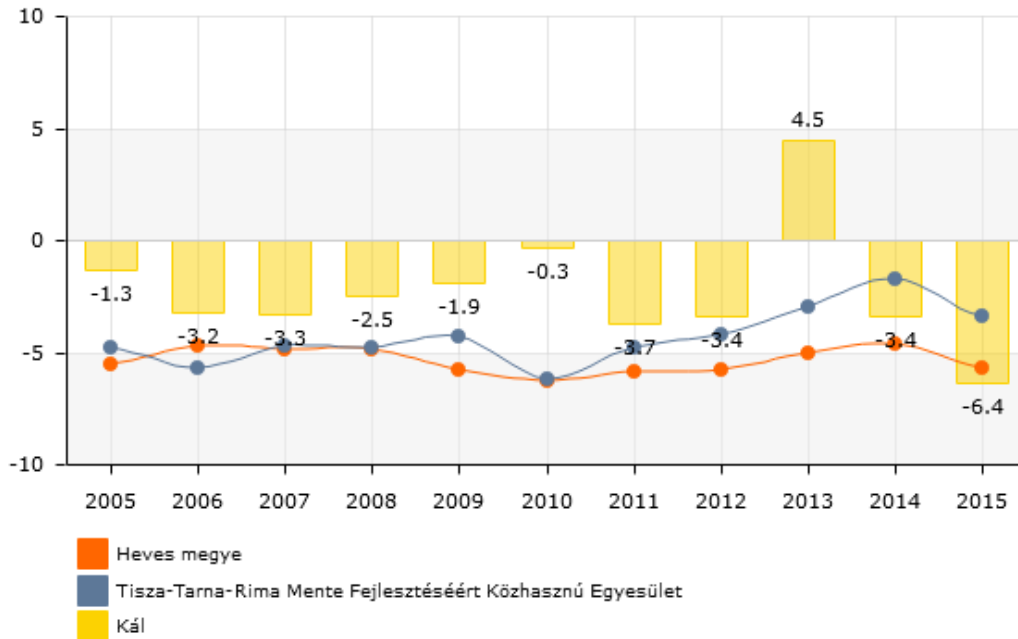
Ha a rendszerváltozás utáni adatokat grafikonra vetítjük, kiolvashatók a népesség változásának tendenciái. Megfigyelhető, hogy 1995-ben és 2001-ben komoly növekedés történt a népesség számában, 2005. után azonban egy hosszabb ideig tartó fogyatkozó periódus vette kezdetét. A 2018. évben újabb enyhe növekedés indult el, de még korai lenne tendenciáról beszélni.

A természetes szaporodás / fogyás mértékét az élve születések és a halálozások különbözete adja, ezer lakosra kivetítve. Kál esetében ez a mutató többnyire negatív értéket mutat, de általában mind a megyei, mind a kistérségi adatoknál mérsékeltőbb természetes fogyást jelez.

Természetes szaporodás, fogyás (ezrelék)

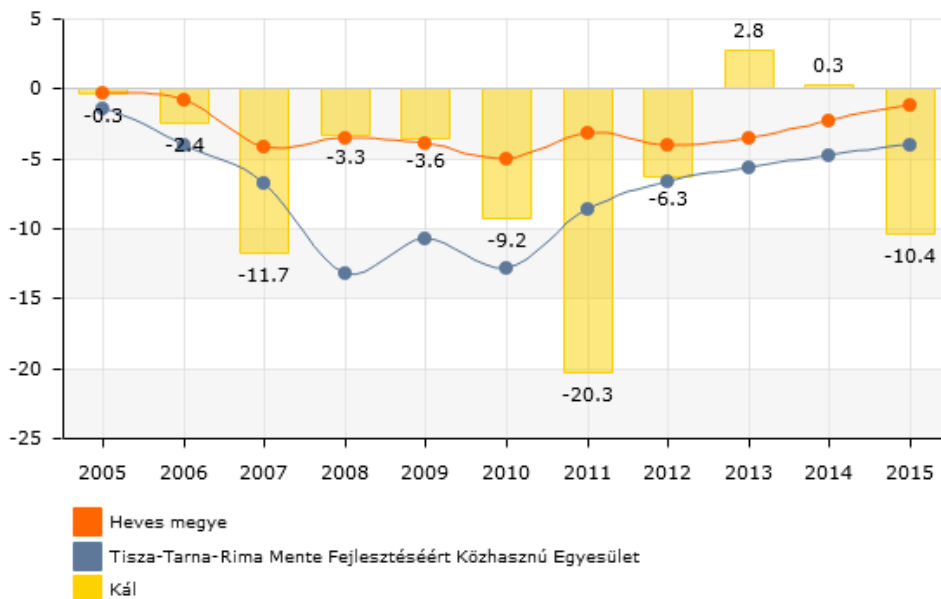
(c) 2019 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

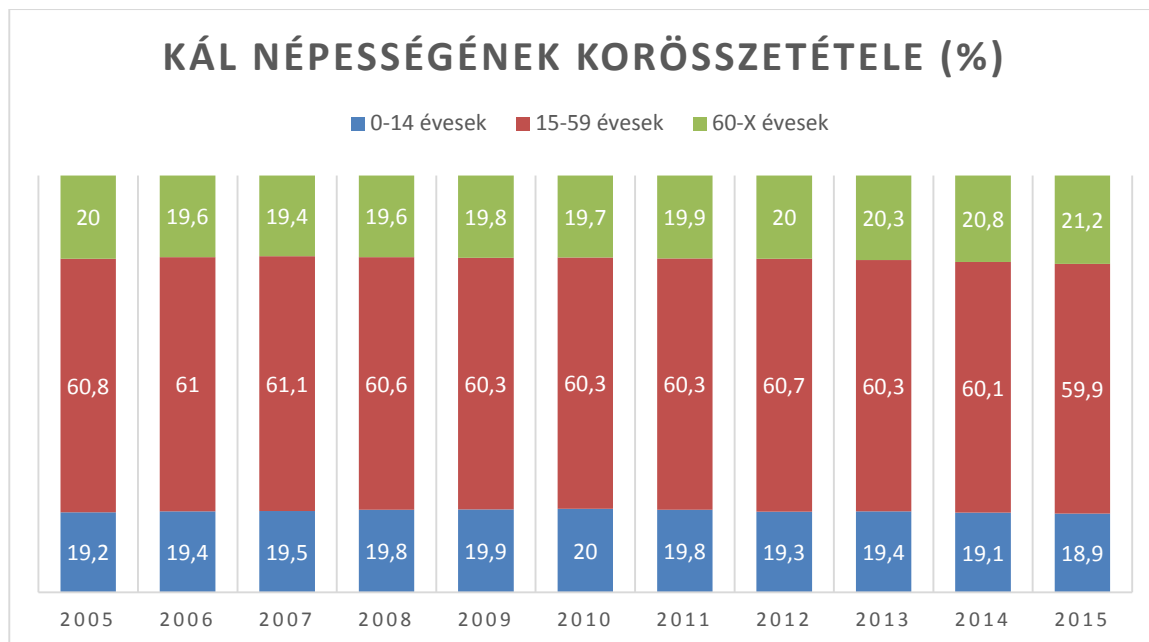
A vándorlási egyenleg az adott közigazgatási egységbe állandó vagy ideiglenes jelleggel bejelentkezők és az onnan másik közigazgatási egységbe állandó vagy ideiglenes jelleggel bejelentkezők számának különbözete, ezer lakosra vetítve. Kál község vándorlási egyenlege kevés kivételtől eltekintve negatív, és meglehetősen szélsőséges kilengéseket mutat bizonyos esztendőkből.

Vándorlási egyenleg (ezrelék)

(c) 2019 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

A népesség korösszetételét tekintve, különösen a gyermekkorúak és az időskorúak arányát szemlélve megállapítható, hogy az országos tendenciát jelentő elöregedési folyamat Kál községet is jellemzi.

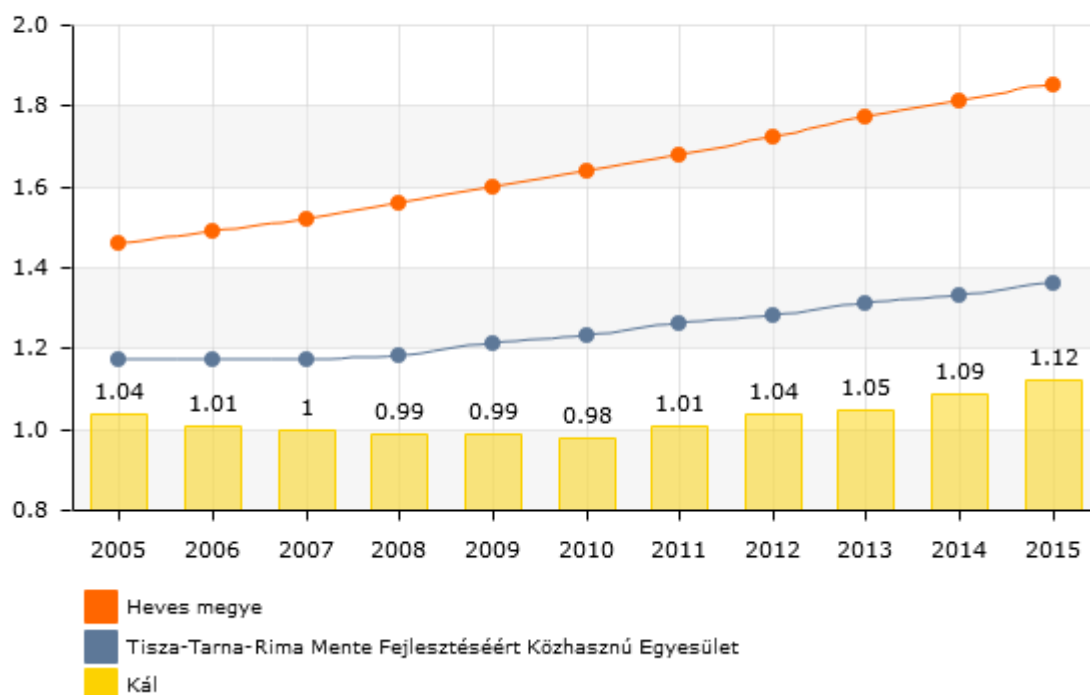

A TelR adatai alapján készült diagram első pillantásra ugyan állandóságot mutat, azonban az adatokat elemezve megállapítható, hogy az egész országra jellemző elöregedési folyamat Kál községet is érinti, bár egyelőre jóval csekélyebb mértékben. Amíg például 2007-ben a 0-14 éves korúak aránya 0,1%-kal magasabb volt az időskorúak arányánál, 2015-ben már a 60-x évesek aránya volt magasabb 2,3 %-kal a gyermekkorúak arányánál. Ugyanebben az esztendőben a 15-59 éves korcsoport aránya 60% alá csökkent a teljes népességhez viszonyítva.

Az öregségi mutató az adott területen lakóhellyel rendelkező 60-x éves személyek száma száz 0-14 évesre vetítve. Két népszámlálás között továbbvezetett adat az évenkénti természetes népmozgalmi (születés, halálozás, házasságkötés, bejegyzett élettársi kapcsolat, válás) és vándorlási (belföldi, nemzetközi) statisztikák adatai alapján.

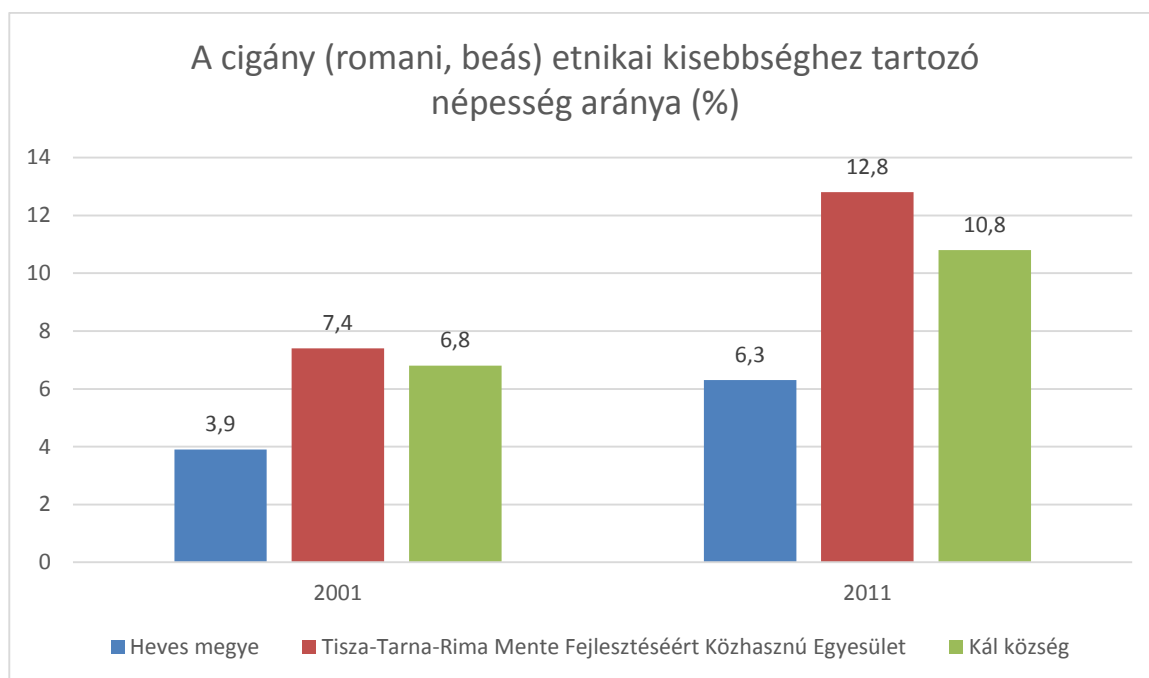
Öregségi mutató, (száz 0-14 évesre jutó 60-x éves)

(c) 2019 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

A fenti grafikon alapján is megállapítható, hogy az öregségi mutató tekintetében a Kál községre jellemző viszonyszám jóval alatta marad mind a Heves megyei, mind a Tisza-Tarna-Rima Menté Fejlesztéséért Közhasznú Egyesülethez tartozó települések átlagának, viszont amikor ezen mutató értéke hosszabb időn keresztül az 1-es érték fölött marad, akkor egy település előregedéséről beszélhetünk. Kál községben a népességcsökkenés okai az öregedési index emelkedésére, a belföldi elvándorlások számának növekedésére és a természetes fogyásra vezethetők vissza.

A 2001-es népszámlálás során Kál lakosságának 6,8%-a vallotta magát a cigány (romani, beás) kisebbséghez tartozónak, a 2011-es népszámlálás során pedig 10,8%. Ez az érték a megyei átlagnál magasabb, viszont a kistérségi mutatónál alacsonyabb.

Forrás: TelR

A népesség képzettségi mutatóit tekintve megállapítható, hogy a Kál községben a két legutóbbi népszámlálás között végbement folyamatok illeszkednek a megyei és a kistérségi (Tisza-Tarna-Rima Menté Fejlesztéséért Közhasznú Egyesület települései) tendenciákba. A legfeljebb 8 általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya nem nőtt számottevően, viszont kiemelkedő a növekedés a legalább érettségivel rendelkezők arányában (amelybe a felsőfokú végzettségűek is beleértendő). Külön a felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányát tekintve is csaknem két százalékpontos a növekedés Kál község vonatkozásában.

Képzettségi mutatók változása a legutóbbi két népszámlálás között							
A végzettség típusa:	Területi összehasonlítás:	megyei		TTRM		Kál község	
	Népszámlálás éve:	2001	2011	2001	2011	2001	2011
Legfeljebb általános iskola 8 osztályát végzettek a 7 éves és idősebbek arányában (%)		26,7	27	31,5	33,9	31,7	32,6
Legalább érettségizett 18 éves és idősebb népesség aránya (%)		33,4	43,5	21,1	28,4	27,3	34,6
Felsőfokú végzettségű 25 éves és idősebb népesség aránya (%)		9,9	14,6	4,7	7,1	6,2	8,1

Forrás: TelR

A népszámlálás során foglalkoztatottnak minősül minden 15 éves és idősebb személy, aki az eszmei időpontot megelőző héten legalább egy órányi, jövedelmet biztosító munkát végzett, vagy rendszeres foglalkozásától (pl. betegség miatti távollét vagy fizetett, illetve fizetés nélküli

szabadság miatt) csak átmenetileg volt távol. Kál községben a foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül, a 2011. évi népszámlálás idején 48,1% volt (a tíz évvel korábbi népszámláláskor ez az adat 44,4%), ezen belül a naponta ingázó (eljáró) foglalkoztatottak aránya 54,9% (a 2001. évi népszámlálás során mért érték: 49,7%).

Foglalkoztatottsági adatok változása a két legutóbbi népszámlálás között								
Területi összehasonlítás:	megyei		TTRM		járási		Kál község	
Népszámlálás éve:	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül (%)	50,4	55,2	42,9	48,8	46,5	52,8	44,4	48,1
Naponta ingázó (eljáró) foglalkoztatottak aránya (%)	42,1	46,3	49,3	50,9	49,4	51,1	49,7	54,9

Forrás: TelR

A foglalkoztatottak arányának növekedése a két népszámlálás időpontja között Kál község vonatkozásában tükrözi a megyei, a járási és a kistérségi tendenciákat. Voltaképpen az ingázó foglalkoztatottak esetében is elmondható ez, de a táblázat adataiból kiderül, hogy megyei és szűkebb összehasonlításban Kálon nőtt a legnagyobb mértékben ez az arány, mert amíg 2001-ben nagyjából minden második káli foglalkoztatott ingázott naponta, addig 2011-ben már 54,9%-os az arány, ami 5,2 százalékpontos növekedést jelent. Ez azt jelzi, hogy a foglalkoztatottak jelentős hányada nem helyben talált munkát, ezért ingázásra kényszerült.

A tartós – azaz a 180 napnál hosszabb ideje regisztrált – munkanélküliek aránya az összes munkanélküliire vetítve Kál községben magasnak mondható, a vizsgált évek többségében meghaladja az országos, a megyei, a kistérségi és a járási mutatószámokat is.

Tartós munkanélküliek aránya az összes munkanélküli százalékában (%)											
Vizsgált évek:	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
országos	48,4	50,0	53,5	50,8	53,4	53,5	48,9	51,8	49,9	45,9	48,3
megyei	47,2	49,1	54,0	52,4	51,7	54,0	50,4	53,7	48,7	45,4	48,7
TTRM	49,3	56,7	63,2	60,5	49,2	52,7	51,4	52,8	50,8	42,5	47,8
járási	46,1	51,7	59,7	57,9	53,4	58,6	49,4	49,6	53,5	47,2	47,2
Kál község	47,3	59,8	61,5	64,7	60,1	68,3	60,5	47,5	59,6	59,1	56,1

Forrás: TelR

Kál községben a nyilvántartott álláskeresők száma, ezzel összefüggésben pedig a munkanélküliségi ráta is folyamatosan csökkent az elmúlt években. A férfiak vonatkozásában

már 2014-re 10% alá csökkent a munkanélküliségi ráta, a nők esetében ez 2016-ra következett be. A vizsgált hat esztendő adataiból arra lehet következtetni, hogy a folyamat állandósult, tendenciáról beszélhetünk, nem pedig egyszeri, kiugró sikerről. Mivel Kál község területén hamarosan ipari park létesül, az elkövetkező években várhatóan még tovább csökken majd a munkanélküliségi ráta, és a beruházás az eljáró, naponta ingázó munkavállalók számát is jelentős mértékben csökkenteni fogja.

Figyelemreméltó adat, hogy amíg 2012-ben az álláskeresőik között 1 százalékponttal magasabb volt a férfiak aránya, egy fél évtized elteltével a nők aránya lett magasabb csaknem ugyanekkora mértékben.

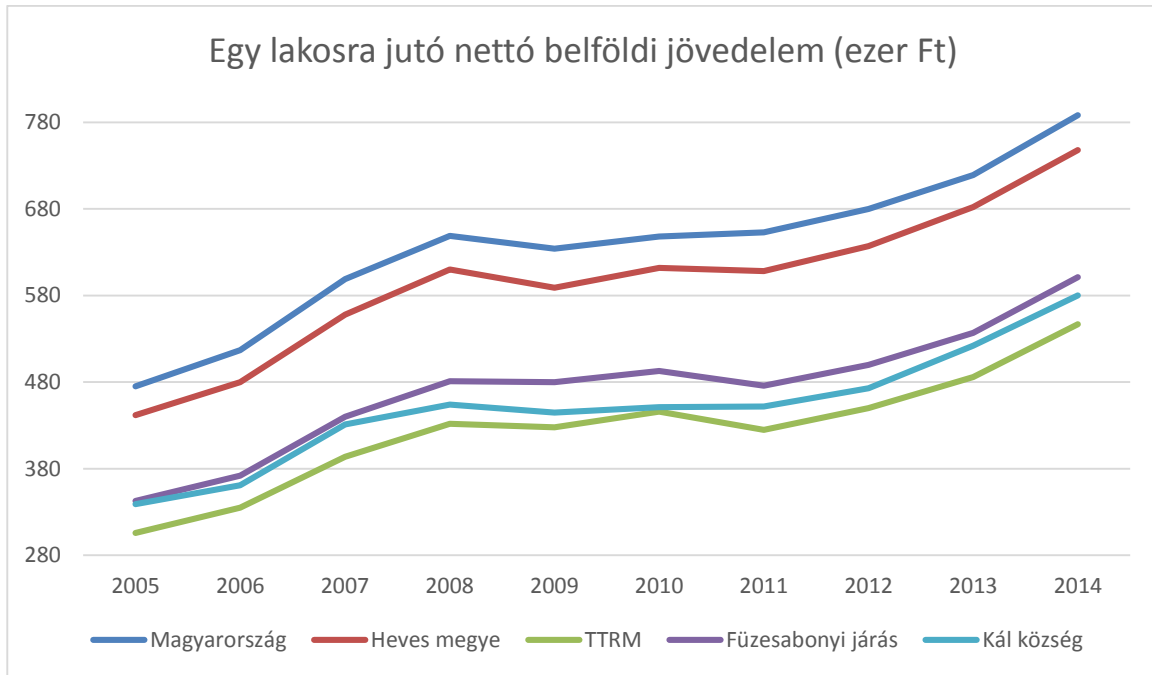
A munkanélküliségi rátához kapcsolódó adatok Kál községben									
Év	15-64 év közötti állandó népesség (fő)			Regisztrált munkanélküliek / nyilvántartott álláskeresőik száma (fő), valamint aránya (%)					
	Férfi	Nő	Összesen	Férfi		Nő		Összesen	
	Fő	Fő	Fő	Fő	%	Fő	%	Fő	%
2012	1238	1176	2414	178	14,4	157	13,4	335	13,9
2013	1228	1170	2398	151	12,3	150	12,8	301	12,5
2014	1220	1166	2386	114	9,3	118	10,1	232	9,7
2015	1206	1165	2371	117	9,7	119	10,2	236	10,0
2016	1178	1161	2339	73	6,2	89	7,7	162	6,9
2017	1206	1179	2385	51	4,2	60	5,1	111	4,7

Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás

A foglalkoztatott nélküli háztartások arányát tekintve a két legutóbbi népszámlálás között nem sikerült érdemi csökkenést elérni Kál községben, bár megjegyzendő, hogy a 44,9%-os érték megfelel a járási átlagnak, és alacsonyabb a Tisza-Tarna-Rima Mente Fejlesztéséért Közhasznú Egyesület településeinek átlagánál, a megyei és országos átlagot azonban meghaladja.

Foglalkoztatott személy nélküli háztartások az összes háztartás százalékában					
Területi összehasonlítás:	országos	megyei	TTRM	járási	Kál
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya a 2001-es népszámláláskor	40,9%	45,2%	53,8%	49,3%	46,5%
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya a 2011-es népszámláláskor	38,3%	42,5%	48,0%	44,5%	44,9%

Forrás: KSH

Forrás: TelR

A jövedelmi viszonyok járási, kistérségi, megyei és országos összehasonlítása során megállapítható, hogy Kál községben az egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem meghaladja a Tisza-Tarna-Rima Mente Fejlesztéséért Közhasznú Egyesülethez tartozó települések átlagát, de elmarad a járási értékektől. A megyei és az országos átlagtól pedig jóval alacsonyabb a térségben élő lakosok jövedelme.

Egy lakosra jutó összes nettó jövedelem Kál községben (Ft)					
Év	2006	2007	2008	2009	2010
Forint	361.096	431.409	453.820	445.283	451.256
Év	2011	2012	2013	2014	2015
Forint	452.399	472.874	522.278	579.676	620.374

Forrás: TelR

Az alábbi táblázat tartalmazza az adófizetők arányát a településen, amely a személyi jövedelemadó alapot képező jövedelemmel rendelkezők száz állandó lakosra vetített száma. A 2005. és 2015. között megfigyelhető pontosan hat százalékpontos növekedés kedvező folyamatokat igazol vissza.

Adófizetők aránya Kál községben (%)											
Év	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
%	34,8	35,5	36,2	36,1	33,8	33,2	34,1	34,4	37,9	39,8	40,8

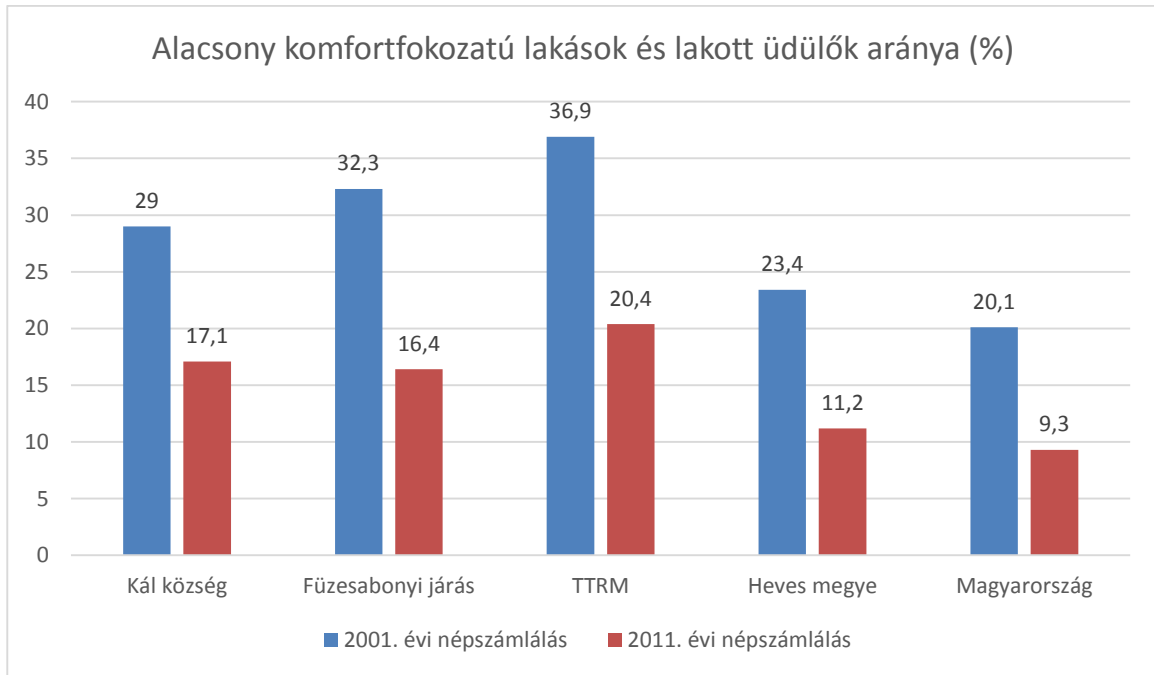
Forrás: TelR

A lakosság életminőségét számos tényező befolyásolja közvetlen és közvetett módon, ezek közül a háztartások lakáskörülményeiről, valamint a gépkocsiállományról állnak rendelkezésre megfelelő információk települési szinten és területi összehasonlításban.

A családok életminőségének egyik fő meghatározó tényezője a lakások felszereltsége, komfortfokozata. A tízévenként megtartott népszámlálások során a népesség lakhatási viszonyaira vonatkozó adatok is összeírásra kerülnek, ezáltal összehasonlítási alapot képezve a lakossági életkörülmények változásainak megfigyeléséhez. Az egyik ilyen jellemző adat az alacsony komfortfokozatú lakások és lakott üdülők aránya a teljes lakásállományra vetítve.

A statisztika alacsony komfortfokozatúnak tekinti a félkomfortos, a komfort nélküli, illetve a szükséglakásokat. Félkomfortos az a lakás, üdülő, amely legalább egy 12 m²-t meghaladó alapterületű lakószobával és főzőhellyel, továbbá fürdőhellyel vagy vízöblítéses wc-vel, villannyal, vízellátással és egyedi fűtési móddal rendelkezik. Komfort nélküli az a lakás, üdülő, amely legalább egy 12 m²-t meghaladó alapterületű lakószobával és főzőhellyel, valamint egyedi fűtési móddal rendelkezik. A komfortfokozatok egyikébe sem sorolható lakások a szükség- és egyéb lakások.

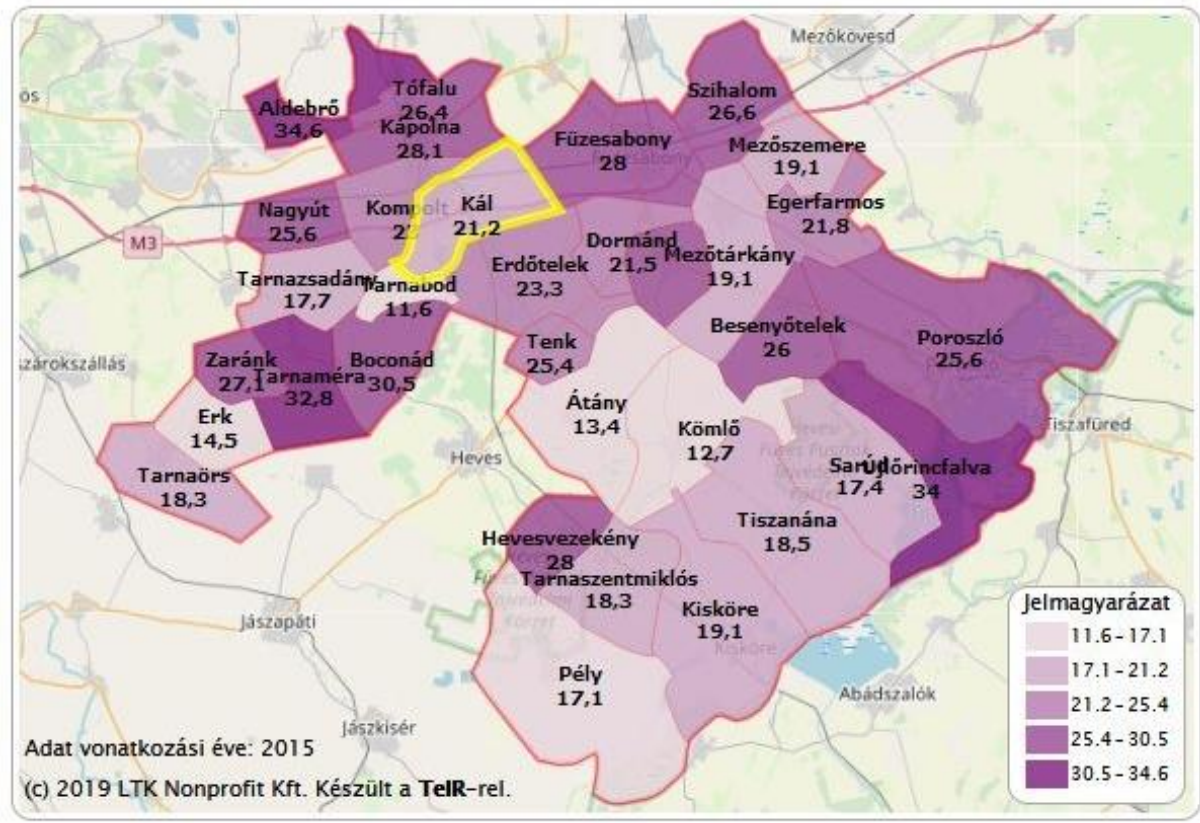
Az alábbi grafikon azt mutatja be, hogyan változott az alacsony komfortfokozatú lakások aránya a legutóbbi két népszámlálás között Kál településen, valamint járási, kistérségi, megyei és országos viszonylatban. Megállapítható, hogy a Kál községben tapasztalható kedvező folyamat illeszkedik az országos, a megyei és a helyi tendenciákba egyaránt.

TeIR

Az életminőséget, illetve annak anyagi tényezőit áttételesen jellemző mutatók közül viszonyítási alapot jelent a lakosság tulajdonában álló nagy értékű fogyasztási cikkek mennyisége, értéke. Ezek közül az egyik legjellemzőbb mutató a 100 lakosra jutó személygépkocsik száma. Kál vonatkozásában ez a mutató 2015-ben 21,2 db volt, ezzel a község a Tisza-Tarna-Rima Mente Fejlesztéséért Közhasznú Egyesület tagtelepülései között a középmezőnyhöz tartozik.

Száz lakosra jutó személygépkocsik száma (db)

A lakosság komfortérzetéhez, életminőségéhez jelentős mértékben hozzájárul a kommunális infrastruktúra rendszereinek kiépítettsége, ezt a témakört az 1.16. fejezet mutatja be.

1.7.2. TÉRBELI-TÁRSADALMI RÉTEGZŐDÉS, KONFLIKTUSOK, ÉRDEKVISZONYOK

A Kál községhez hasonló méretű településeken a térbeli, társadalmi konfliktusok megjelenése nem tekinthető általános jelenségnek. A településen a hátrányos helyzetű lakosok és gyermekek száma magasnak számít, ez magában hordozhatja a konfliktusok kialakulásának valószínűségét, de ezt az önkormányzat, valamint az érintettek számára nyújtott szolgáltatások ellátását végző szervezetek képesek kezelni.

1.7.3. TELEPÜLÉSI IDENTITÁST ERŐSÍTŐ TÉNYEZŐK (TÖRTÉNETI ÉS KULTURÁLIS ADOTTSÁGOK, TÁRSADALMI ÉLET, SZOKÁSOK, HAGYOMÁNYOK, NEMZETISÉGI KÖTÖDÉS, CIVIL SZERVEZŐDÉSEK, VALLÁSI KÖZÖSSÉGEK STB.)

Kál egy évezredes múltú település. A környék már a honfoglalás előtt is emberek által lakott hely volt, ezt bizonyítják a régészeti kutatások során fellelt szkíta sírok és lovas sírok. A község első okleveles említése 1331-ből való. Története során többször teljesen elpusztult, a török hódoltság vagy a pestisjárvány idején, de minden alkalommal újjáépült, újra benépesült.

A települési identitást erősítő legfontosabb jelképek, épületek, emlékhelyek a következők:

A nagyközség jelképei mai formájukban 1996-ban készültek el. Kál címere kerek talpú pajzsban zöld pajzsláb, vágva ezüst csíkkal, benne 1331-es évszám, fölötte kék mezőben három aranyló búzakaralászt tartó jobb kézfő, fölötte sugárzó arany nap. A pajzson, a nap korongján álló, balra néző, karmai közt szablyát tartó, repülni akaró arany turulmadár. A pajzs alatt "Kál" felirattal arany szalag.

A nagyközség zászlaja téglavörös és zöld színű, közepén a nagyközség címerével. Függő zászló esetén a címer a zászló hosszúságában, rúdra erősített zászló esetén annak keresztirányában áll.

A római katolikus templom országos védelem alatt álló épület. A késő barokk stílusú templomot 1761-ben építtette Grassalkovich Antal, Oraschek Ignác tervei alapján. A berendezése 1770 körül készült. A középtornyos, barokk sisakos templom a község főútvonalainak kereszteződésénél lévő "dombon" áll.

Hősök Kertje – A temetőben I. világháborús emléksírok és 1919-es vöröskatona sírok vannak. A rendszerváltás után kialakították a Hősök kertjét az I. és II. világháború áldozatainak emlékére.

Turulmadár – A régi községháza előtti téren, a Fő út felső elején 1938-ban állították az I. világháborús emlékművet. 1948-ban centenáriumi emléktáblát, 1996-ban turulmadarat és a község címerét helyezték el rajta.

Ziegler emlékház – A Dózsa György út 17. sz. alatt élt Ziegler Sándor és családja. E házban lakott és szünidejét gyakran töltötte itt fiuk, Gárdonyi Géza. Ziegler Sándor itt halt meg. Sírja a

temetőben ma is látható. Mivel Kossuth fegyvergyárosa volt, a helyi hagyományőrök minden évben a káli csata évfordulóján megemlékeznek róla, és ápolják, gondozzák a helyi emlékeket. A nemzetiségi hovatartozást meghatározó kérdések az ún. különleges adatok közé tartoznak. A népszámlálási törvény alapján a válaszadás e kérdésekre önkéntes volt. A 2011. évi népszámlálásból a népesség nemzetiségi hovatartozását a nemzetiségi, az anyanyelv és a családi, baráti közösségben használt nyelv kérdéseire adott válaszok alapján lehet meghatározni. Magyarországon a többséget képviselő magyarság mellett a nemzetiségi törvény bejegyzett hazai nemzetiségnek tekinti a bolgárokat, a cigányokat (romákat), a görögöket, a horvátokat, a lengyeleket, a németeket, az örményeket, a románokat, a ruszinokat, a szerbeket, a szlovákokat, a szlovénokat és az ukránokat.

Kál népessége nemzetiség szerint (Népszámlálás, 2011)							Összesen	Népesség
A nemzetiség, az anyanyelv, a családi, baráti közösségben használt nyelv válaszok legalább egyike szerint								
magyar	bolgár	cigány	görög	horvát	lengyel	német	3252	3514
2848	–	379	–	–	...	8		
örmény	román	ruszin	szerb	szlovák	szlovén	ukrán		
...	6	...	–	4		
hazai nemzeti kisebbségek együtt						402		

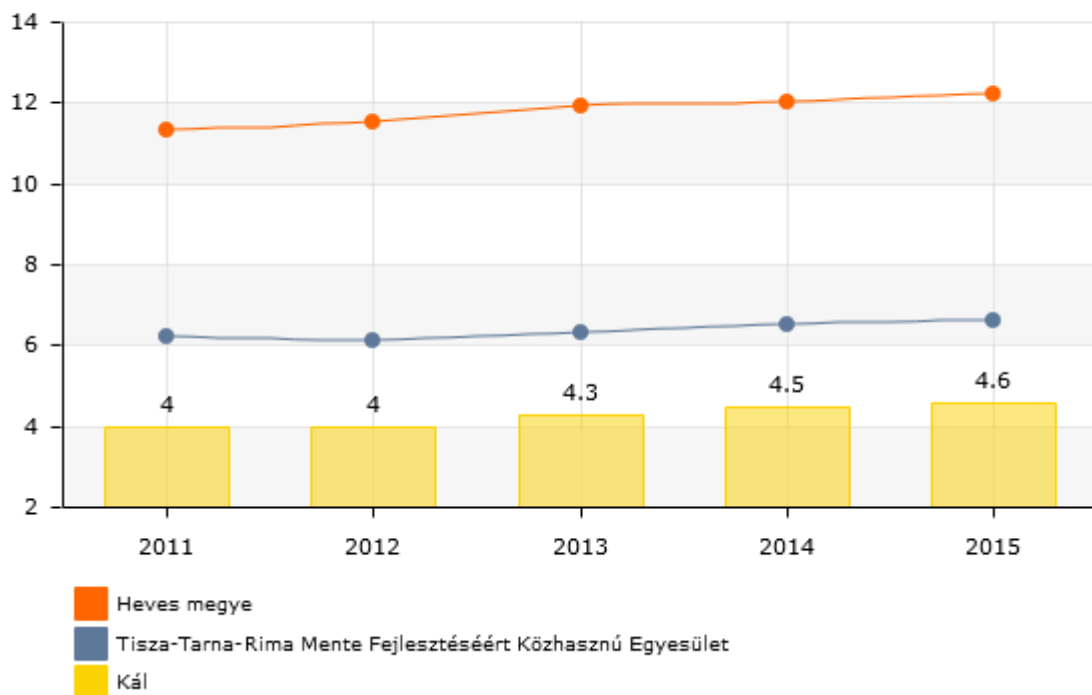
A 2011-es népszámlálás során Kálon 379 személy vallotta magát cigány (romani, beás), 7 személy német, 13 személy pedig román nemzetiségűnek. Egyetlen lakos sem vallotta magát a bolgár, görög, horvát vagy szerb nemzetiséghez tartozónak. Az értékek felvétele során a lengyel, örmény, ruszin, szlovén és ukrán nemzetiséghez való tartozáshoz kapcsolódó értékek pedig adatvédelmi korlátok miatt nem közölhető adatoknak minősültek, ebből adódik a kisebbségek 397-es és a hazai nemzeti kisebbségek együtt 402-es értéke közötti különbség. Az adatfelvételkor egy személy több nemzetiséghez tartozónak is vallhatta magát. Ennek megfelelően a nemzetiség, az anyanyelv, a családi, baráti közösségben használt nyelv szerinti táblázatokban az összeírt személy annyiszor szerepel, ahány népcsoporthoz való kötődést

megjelölt. A jelenlegi közlés az egyes népcsoportokba tartozó személyek számát tartalmazza. Ebből adódik a különbség a népesség száma (3514) és a nemzetiséghez tartozás értéke (3252) közötti különbség.

Fontos megjegyezni, hogy a népszámlálásoknál a nemzetiségi hovatartozás szempontjából minden összeírt személyt, anyanyelvre való tekintet nélkül, olyan nemzetiségűként vesznek számba, amelyhez tartozónak minden befolyásolástól mentesen vallotta magát.

Regisztrált nonprofit szervezetek ezer lakosra jutó száma (db)

(c) 2019 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

A fenti grafikon adataihoz meg kell jegyezni, hogy nincsenek benne azok a civil szerveződések, amelyek nem Kálba, hanem valamely másik településre vannak bejegyezve (jellemzően a járási székhelyre, Füzesabonyba, vagy a megyeszékhelyre, Egerbe), de térségi hatásukat, tevékenységüket több településen is kifejtik. A Tisza-Tarna-Rima Mentefejlesztésért Közhasznú Egyesülethez tartozó településeken közel 280 nonprofit szervezet széles körben fogja át a két járás népességét. Tematikus megoszlás tekintetében a kultúrához, sporthoz, szabadidőhöz, oktatáshoz, településfejlesztéshez, közbiztonsághoz kapcsolódnak közülük a legtöbben.

A községhez több hagyományteremtő rendezvény kapcsolódik, minden évben megrendezésre kerül a Falunap, az Adventi Forगतag illetve a Huszár találkozó. A roma közösség kulturális színtere az Igaz Szó Magyarországi Romák Független Országos Érdekszövetség segítségével felépült Kultúrház, amelynek programjai természetesen nem csak a romák számára nyitottak. A településen működik Nyugdíjas Klub, Lövészklub, több más sportkör, illetve különféle alapítványok, egyesületek és a polgárőrség is részt vesz a közösségi életben.

A térségi non-profit szférában is egyre növekvő verseny tapasztalható, mivel az önkormányzatok és az állam is egyre több feladatot ad át a non-profit szervezeteknek, azonban az állami feladatokra fordítható pénzforrások sajnos általában nem mindig fedezik a teljes feladat megvalósítását. Kál Önkormányzata ezért nagy hangsúlyt fektet minden évben a civil szféra anyagi támogatására.

Kál Nagyközség Önkormányzata által támogatott szervezetek (Ft)				
Támogatott szervezet neve / Év	2015	2016	2017	2018
Káli Polgárőrség	150.000	150.000	250.000	250.000
Erőemelő Sport Klub	100.000	100.000	100.000	
„Kóborlók” kispályás futballcsapat	30.000			
Káli Iskola Tanulóíért Közalapítvány	200.000	100.000	180.000	100.000
„Nyitva van az Aranykapu” Káli Óvodás Gyermekéért Közalapítvány	50.000	50.000	80.000	80.000
Káli Lövész Sport Klub	100.000	40.000		50.000
„Stocking-Trade” Kispályás futballcsapat	30.000	30.000	30.000	
Nefelejcs Nyugdíjasklub	60.000	70.000	70.000	100.000
Református Egyház	30.000		20.000	20.000
Roma Nemzetiségi Önkormányzat	50.000			
Magyar Vöröskereszt		50.000		
Római Katolikus Plébánia		500.000		300.000
Kompolti Gyermekéért Alapítvány		40.000		
Tarnamente Sport és Szabadidő Egyesület			300.000	300.000

Kál községben a lakosság vallási, felekezet szerinti összetétele is sokrétű, de jellemzően a római katolikus egyházhoz tartozóak vannak többségben.

Kál népessége vallás, felekezet szerint (Népszámlálás, 2011)						
katolikus		ortodox keresztény	református	evangélikus	izraelita	más felekezethez tartozó
római katolikus	görög katolikus					
1997	4	...	60	3	...	65
vallási felekezethez nem tartozó	336	ateista	13	nem kívánt válaszolni, nincs válasz		1035
összesen						3514

1.8. KÁL KÖZSÉG HUMÁN INFRASTRUKTÚRÁJA

1.8.1. HUMÁN KÖZSZOLGÁLTATÁSOK (OKTATÁS, EGÉSZSÉGÜGY STB.)

Az Oktatás-nevelés intézményei

A településen a Káli Gárdonyi Géza Katolikus Általános Iskola működik. Az iskolára vonatkozó első adat az 1767-es iskolalátogatási jegyzőkönyvben található. Ekkor a falu kántortanítója Bessenyei József volt. A káli iskola úgynevezett triviális iskola volt, vagyis alsó fokú elemi iskola, mint akkor a falusi iskolák túlnyomó többsége. Ebben az iskolatípusban a hit- és erkölcs tanterv alapelveit, valamint írást, olvasást és számolást tanították a gyerekeknek. 1772-ben hetente csak kétszer volt tanítás.

1851-ben a káli iskolában egy osztály működött, két tanító 160 diákot oktatott. 1857-ben a felsőbb világi hatóság új kántori lakást és két tantermet építtetett a község költségén. Az iskola neve plébániai volt, foka alsó elemi, védnöke a község. Ebben a két tanteremben folyt a tanítás naponként délelőtt és délután, egy tanító és egy segédtanító által. A hittant a helybeli plébános oktatta. A két tanteremben 1952-ig folyt a tanítás, amikor azokat nevelői lakássá alakították át.

1879-től az addig egy osztályba járó összes tanulót három osztályba különítették el: vegyes osztály, fiúosztály, leányosztály. Az 1868-as népiskolai törvényben előírt hatosztályos népiskolát a községben csak 1895-től tudták megvalósítani.

A tanulók létszámának növekedése, valamint az iskolába járás rendszeresebbé válása szükségessé tette új tanteremek létesítését. Erre került sor 1892-ben és 1928-ban. Az utóbbi két tantermet államsegély igénybevételével, a Klebelsberg-féle iskolaépítő akció keretében létesítették.

1927 nyarán az előjáróság levelet intézett Klebelsberg Kunó vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, amelyben kérték, hogy támogassa Kál községben egy polgári iskola felállítását. A miniszter 1929. október 16-án hozzájárult ahhoz, hogy Incze Éva polgári iskolai tanárnő Kál községben magánpolgári fiú- és leányiskolát fenntarthasson. Ezáltal lehetőség nyílt a Tarna völgyében fekvő községek gyermekeinek középfokú iskoláztatására.

1940-ben elkezdtek egy új, két tantermes iskola építését. Ekkorra már négy épületben folyt az oktatás. A második világháború alatt az összes tanterem és tanítói lakás megrongálódott, melyeket azonban 1945 folyamán újjáépítettek.

1948 júniusában a helybeli római katolikus népiskolát is államosították, melynek igazgatója Patkó Lajos lett. Ekkor szüntették meg a magán polgári iskolát, illetve átalakították általános iskolává.

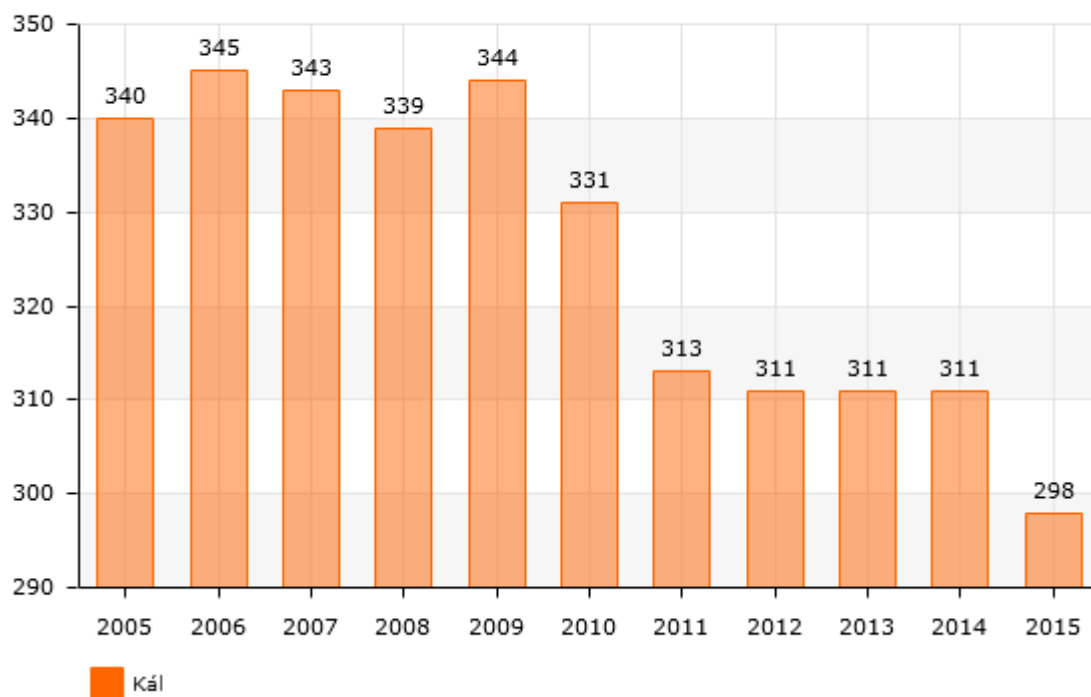
Az 1950-es évek elején Kálban óvónőképzőt létesítettek, amelyet azonban az 1950-es évek közepétől gimnáziummá szerveztek át. Az 1953/54-es tanévben egyemeletes épületet építettek az óvónőképző és a gimnázium céljára. Ez lett a mai Káli Gárdonyi Géza Katolikus Általános Iskola épülete. A gimnázium az 1968/69-es tanévtől fokozatosan megszűnt (Füzesabonyba helyezték át), a felszabaduló tantermeket az általános iskolai tanulók, illetve az iskolai napközi kapta meg.

Ma 16 tanteremben, 2 számítástechnika szaktanteremben folyik az oktatás. Ötödik osztálytól emelt óraszámú angol nyelvet, hatodik évfolyamtól második idegen nyelvként német nyelvet tanulhatnak a diákok. A tanintézmény 2014. szeptember 1-től a Római Katolikus Egyház fenntartásába került.

(Forrás: gardonyi-kal.hu)

Általános iskolai tanulók száma, gyógypedagógiai oktatással együtt (fő)

(c) 2019 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

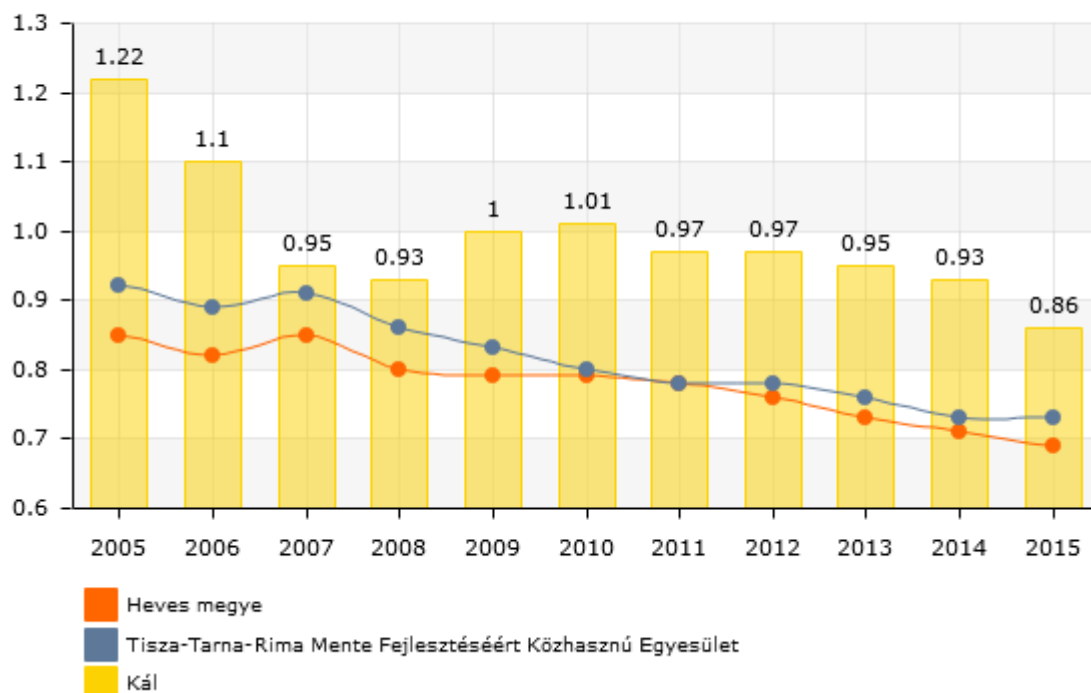

Kál nem rendelkezik tornacsarnokkal. Az általános iskolások testnevelését az iskola udvarán, egy tornaterem funkciót betöltő helyiségben és a tanuszodában oldják meg. Az uszoda elérhető a lakosság számára is.

Kálban az óvodai ellátást a Százszorszép Napköziotthonos Óvoda biztosítja. Öt csoportban, 11 szakképzett pedagógus 6 kisegítő személyzettel látja el a feladatot. A 2018/19. tanévben 108 fő gyermeket láttak el folyamatosan.

Egy óvodai férőhelyre jutó 3-5 évesek száma (fő)

(c) 2019 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

A védőnők, a gyermekorvos figyelemmel kísérik a gyermekek fejlődését, egészségügyi rendellenességek esetén szakrendelésekre utalják a beteg gyerekeket. Az óvodában – szerződéssel foglalkoztatott – szakemberek szűrik a különböző mentális rendellenességeket, és próbálják megkezdeni a gyerekek fejlesztését és a rehabilitációt. Az óvodában, mind az öt csoportban hetente egyszer mozgásterápiás foglalkozást tartanak a helyi óvónők, akik ehhez megfelelő képesítéssel rendelkeznek.

Óvodai nevelés adatai Kál községben						
Vizsgált évek:	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Óvodai gyermekcsoportok száma	5	5	5	5	5	5
Óvodai gyógyped. gyermekcsoportok száma	0	0	0	0	0	0
Óvodai férőhelyek száma	150	150	150	150	150	150
Óvodai feladatellátási helyek száma	1	1	1	1	1	1
Óvodába beírt gyermekek száma	135	129	129	127	129	108

Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás

Egészségügyi és szociális ellátás

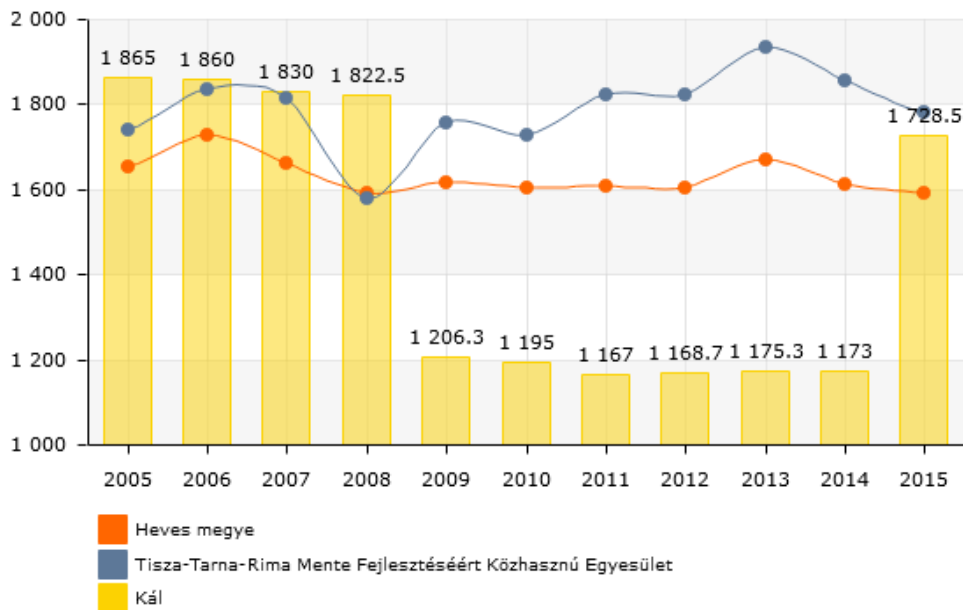
Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény értelmében a települési önkormányzat az egészségügyi alapellátás körében gondoskodik:

- a háziorvosi, házi gyermekorvosi ellátásról,
- a fogorvosi alapellátásról,
- az alapellátáshoz kapcsolódó ügyeleti ellátásról
- a védőnői ellátásról
- az iskola-egészségügyi ellátásról.

Kál községben 1995 őszén két új orvosi rendelő épült, szolgálati lakással. A két házi- és egy gyermekorvoson kívül fogorvosi szakrendelés, nőgyógyászati szakrendelés várja a betegeket. Az orvosi ügyeletet Egerből látják el. A településen 1991. óta mentőállomás működik, a 2 db mentőkocsi a megye egész területére mozgósítható. Felépült továbbá a korszerű gyermek- és anyavédelmi épület.

Egy házi- és házi gyermekorvosra jutó lakosok száma (fő)

(c) 2019 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

A háziorvosok az elmúlt időszakban több szűrőprogramot szerveztek Kálban. Ilyen volt a vércukorméréssel egybekötött diabétesz tanácsadás. Meghirdetett időpontban tüdőszűrést is végeznek a településen. Térítés ellenében érzékszervi és nőgyógyászati szűrővizsgálatra is van lehetőség. A koragyermekkor kötelező szűréseket és védőoltások beadását a gyermekorvos

végzi, a vizsgálatok időpontjáról a védőnők értesítik a szülőket, illetve ők szervezik meg a szűrővizsgálatokat.

A prevenciós szűrések következtében felismert egészségügyi és mentális problémák megoldása a megyeszékhely és a járási központ szakellátó rendszereinek igénybevételével történik. Az óvodában és általános iskolában különböző területeken szakképzett fejlesztő pedagógusok állnak rendelkezésre. Az óvodába hetente 1-1 alkalommal fejlesztő pedagógus és logopédus jár ki Füzesabonyból. Az óvodában található egy sószoba is, melyet egészségmegőrző, prevenciós és terápiás céllal is használnak.

A települési önkormányzat a környezet- és település-egészségügyi feladatok körében gondoskodik:

- a köztisztasági és településtisztasági feladatok ellátásáról,
- biztosítja a rovarok és rágcsálók irtását
- folyamatosan figyelemmel kíséri a település környezet-egészségügyi helyzetének alakulását és ennek esetleges romlása esetén – lehetőségeihez képest – saját hatáskörben intézkedik, vagy a hatáskörrel rendelkező és illetékes hatóságnál kezdeményezi a szükséges intézkedések meghozatalát.
- együttműködik a lakosságra, közösségekre, családi, munkahelyi, iskolai színterekre irányuló egészségfejlesztési tevékenységekben, valamint támogatja és aktívan kezdeményezi ezeket.

A szociálisan rászorultak részére személyes gondoskodást az állam, valamint az önkormányzatok biztosítják. A Szt. értelmében a személyes gondoskodás magában foglalja a szociális alapszolgáltatásokat és szakosított ellátásokat.

Szociális alapszolgáltatások: falugondnoki és tanyagondnoki szolgáltatás, étkeztetés, házi segítségnyújtás, családsegítés, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, közösségi ellátások, támogató szolgáltatás, utcai szociális munka, nappali ellátás.

Személyes gondoskodás körébe tartozó szakosított ellátások: az ápolást, gondozást nyújtó intézmény, a rehabilitációs intézmény, a lakóotthon, az átmeneti elhelyezést nyújtó intézmény, az egyéb speciális szociális intézmény.

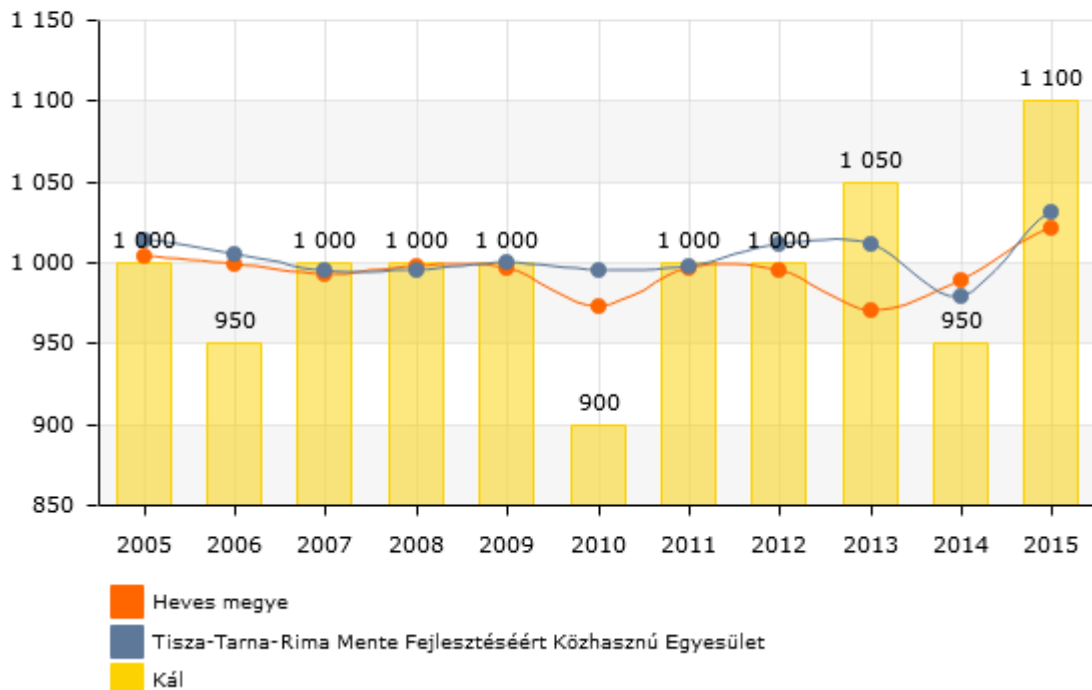
Közétkeztetés, idősgondozás

Az önkormányzat külön intézmény keretében biztosítja a közétkeztetést. Az óvodai és általános iskolai étkeztetés mellett főleg az idős emberek részére végzik a szolgáltatást. A közétkeztetésben résztvevő általános iskolás gyerekek 92%-a szociálisan rászoruló, míg az óvodás gyerekek 75%-a étkezik ingyen. A közétkeztetésben a lehetőségekhez mérten maximálisan figyelembe veszik az egészséges táplálkozás szempontjait.

A településen található „Őszikék” Tarna–menti Szociális Központ fenntartója a Tarna–menti Szociális Intézményfenntartó Mikrotársulás. Az intézmény alaptevékenységei az idősek nappali ellátása, szociális étkeztetés, házi segítségnyújtás, időskorúak tartós bentlakásos szociális ellátása, demens betegek bentlakásos ellátása, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, gyermekjóléti szolgáltatás és családsegítés. Kál a gesztor település szerepét tölti be. A jelzőrendszeres segítségnyújtás a településen nem működik.

Önkormányzati kezelésben lévő tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények kapacitás kihasználtsága (ezrelék)

(c) 2019 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

Az Őszikék Tarna–menti Szociális Központ biztosítja az idősek érdekében szervezett szociális szolgáltatásokat. Az intézményben a 2017. évre vonatkozó adatok szerint 22 fő nappali ellátásban részesül, továbbá 18 fő részesül házi segítségnyújtásban, 25 fő veszi igénybe a

szociális étkeztetést és 20 főnek biztosít az intézmény tartós bentlakásos szociális ellátást. Ez az idős lakosság 15 %-át öleli fel.

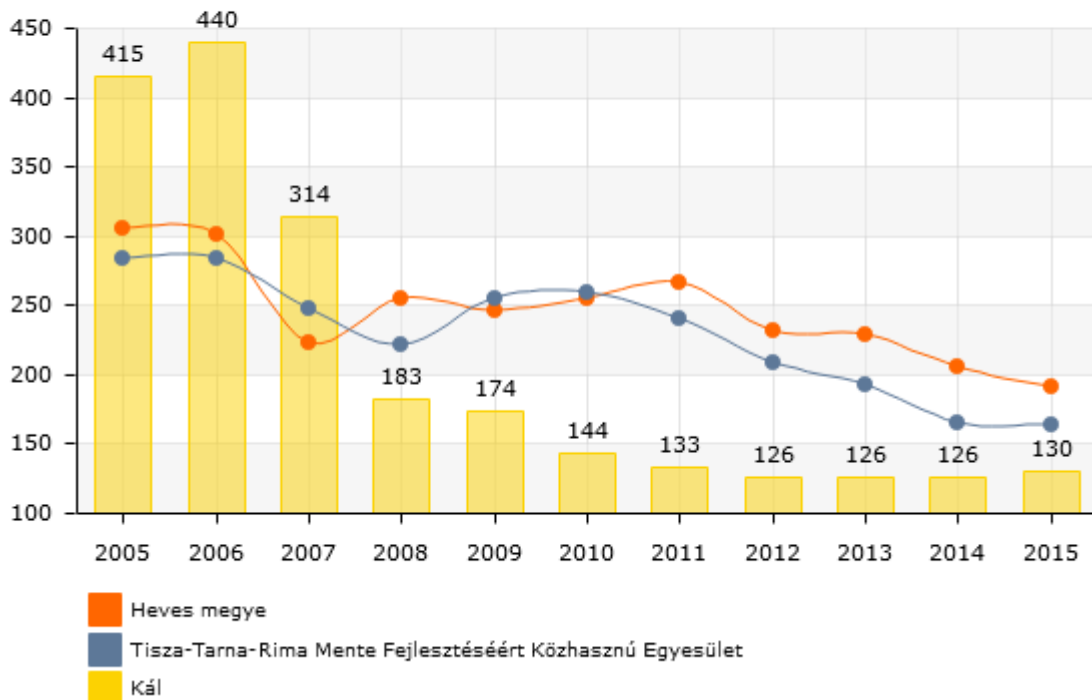
A településen speciálisan fogyatékosokkal foglalkozó intézmény nem működik. A fogyatékkal élő idősök ellátását lehetőségeikhez mérten az Őszikék Tarna–menti Szociális Központ dolgozói segítik, de az intézmény kötelező feladatai között nem szerepel fogyatékkal élők ellátása.

Kulturális intézmények

Kál község önkormányzata a település minden lakója számára biztosítja a kulturális, közművelődési szolgáltatásokhoz való hozzáférést. A község területén két kultúrház működik, a roma kisebbség önmaga részére 1996-ban megépítette a saját kultúrházát. Évről évre visszatérő rendezvények, kulturális események színesítik a helység lakosainak életét, ezen rendezvényekre más településekről is érkeznek látogatók. Az önkormányzatnak közművelődési és iskolai könyvtára is van.

A települési könyvtárakból kölcsönzött könyvtári egységek száma száz lakosra (db)

(c) 2019 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

A roma közösség kulturális színtere az Igaz Szó Magyarországi Romák Független Országos Érdekszövetség segítségével felépült Kultúrház. Itt különböző programokat és vallási találkozót szerveznek, amelyek nem csak a romák számára elérhetőek.

A településen működik az Idősek Klubja, mely a nappali ellátásban részesülők csoportját fogja össze. Különböző foglalkozásokat, táncos és kulturális rendezvényeket szerveznek. Főállású foglalkoztató és mentálhigiénikus szakember segíti a klub tevékenységét. Nyugdíjas Klub is működik a községben. Ők a település rendezvényein lépnek fel énekes és táncos produkciókkal.

1.8.2. ESÉLYEGYENLŐSÉG BIZTOSÍTÁSA

Önkormányzati szinten

Kál Nagyközség Önkormányzata 2018 decemberében alkotta meg Helyi Esélyegyenlőségi Programját. Ebben a dokumentumban az önkormányzat vállalja, hogy az elkészült és elfogadott Esélyegyenlőségi Programmal összehangolja a település más dokumentumait, valamint az önkormányzat fenntartásában lévő intézmények működtetését. Vállalja továbbá, hogy az Esélyegyenlőségi Program elkészítése során bevonja partneri kapcsolatrendszerét, különös tekintettel a köznevelés állami és nem állami intézményfenntartóira. Kál település Önkormányzata az Esélyegyenlőségi Program elfogadásával érvényesíteni kívánja:

- az egyenlő bánásmód, és az esélyegyenlőség biztosításának követelményét,
- a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés elvét,
- a diszkriminációmentességet,
- a szegregációmentességet,
- a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy, az oktatás és a lakhatás területén a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket.

Az önkormányzat célja a helyzetelemzésre építve olyan beavatkozások részletes tervezése, amelyek konkrét elmozdulásokat eredményeznek az esélyegyenlőségi célcsoportokhoz tartozók helyzetének javítása szempontjából. További cél meghatározni a beavatkozásokhoz kapcsolódó kommunikációt. Szintén célként határozzák meg annak az együttműködési rendszernek a felállítását, amely a programalkotás és végrehajtás során biztosítja majd a

megvalósítás, nyomon követés, ellenőrzés-értékelés, kiigazítás támogató strukturális rendszerét, vagyis a HEP Fórumot és a hozzá kapcsolódó tematikus munkacsoportokat.

A helyi esélyegyenlőségi program elkészítését az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (továbbiakban: Ebktv.) előírásai alapján végezték.

A program elkészítésére vonatkozó részletszabályokat a törvény végrehajtási rendeletei, a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról" szóló 321/2011. (XII.27.) Korm. rendelet „2. A helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének szempontjai” fejezete és a helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének részletes szabályairól szóló 2/2012 (VI.5.) EMMI rendelet alapján alkalmazták.

Oktatási területen

A Káli Gárdonyi Géza Katolikus Általános Iskola elkötelezett az esélyegyenlőség biztosításának terén, a 2016. évben lefektetett és elfogadott pedagógiai programja is alátámasztja ezt a megállapítást. Az intézményben nem folytatnak szegregáló gyakorlatot, az iskola vezetősége szerint a társadalmon belüli esélyegyenlőség kérdése az oktatáspolitikai kulcsproblémájává vált. A modern pedagógia fontos eszköze a képességeket kibontakoztató felkészítés, amely a személyiséget fejlesztő pedagógiai munkával és a közösségfejlesztés segítségével járul hozzá a tanulási kudarcból, a szociális hátrányból eredő lemaradás csökkentéséhez, a tanuló egyéni képességeinek, tehetségének kibontakoztatásához, tanulási, továbbtanulási esélyének növeléséhez.

Ezen célok elérése érdekében a pedagógiai program a következő megvalósítandó feladatokat foglalja rendszerbe:

- A HHH tanulók nyilvántartása, támogatásigénylés.
- A szülők tájékoztatása az integrációs programról.
- Az iskola-óvoda átmenet megkönnyítése érdekében kölcsönös szakmai hospitálások, konzultációk, közös nevelőtestületi értekezletek, közös rendezvények szervezése.
- Az óvodai és iskolai DIFER mérés eredményeinek közös elemzése.
- Kapcsolattartás a Heves Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Megyei Szakértői Bizottságával és a Füzesabonyi Tagintézményével, a Gyermekek Jóléti Szolgálatával.
- Együttműködés a Roma Nemzetiségi Önkormányzat képviselőivel.

- Mentori rendszer létrehozása.
- Egyéni fejlesztések megszervezése, egyéni fejlesztési tervek elkészítése.
- Háromhavonkénti értékelés elvégzése.
- A napközis szolgáltatás biztosítása minél több HHH tanuló részére.
- Iskolai továbbtanulást segítő, felkészítést, szociális hátrányt kompenzáló pályázatokon (Útravaló) való részvétel.
- Az intézmény és a középfokú intézmények kapcsolattartásának kiépítése.
- Tanítási órákon új módszertani elemek alkalmazása: differenciálás, kooperatív módszer stb.
- A kulcskompetenciák elsajátításához szükséges gyakorlatok alkalmazása valamennyi tanítási órán.
- Az önálló tanulásra való felkészítés megjelenése a tanórákon.
- Szakirodalom tanulmányozása, intézményen belüli hospitálások.
- Tapasztalatcsere szervezése.
- Az integráltan oktatott SNI-s tanulók sikeres előrehaladása érdekében gyógypedagógus, logopédus közreműködésének biztosítása.

A káli Százszorszép Napköziotthonos Óvoda a működése során nagy hangsúlyt fektet a Helyi Óvodai Integrációs Program alapelveire, amelyek a következők:

1. A család, az emberi, a gyermeki jogok tiszteletben tartásának elve

A családok elvárásait, szokásait, hagyományait figyelembe kell venni a pedagógiai program megvalósítása során. Figyelemmel kell kísérni a gyermekek véleményalkotási jogát, biztosítani kell személyi és adatvédelmét.

2. A tolerancia elve

Valamennyi együtt járó gyermek körében fellelhető eltérő kultúra, életmód, szokásrendszer kölcsönös elfogadása.

3. Az esélyegyenlőség megteremtésének elve

A szociális hátrányokból fakadó hátrányok csökkentése, segítségnyújtás a rászoruló gyermekek részére.

4. Az empátia elve

Az etnikai kultúra, norma, szokásrendszer megértése, az identitászavarok kezelése.

5. Az életkori sajátosságok figyelembe vételének elve

A családi nevelésből fakadó eltérésekre tekintettel a játék, az utánpótlás, a szülői, az óvónői minta szerepének, a játékoság és aktivitás elvének érvényesülése.

6. Egyéni eltérésekre figyelés elve

A családi nevelésből és öröklött hajlamokból fakadó testi, lelki, szociális igények figyelembe vétele.

Ismert, hogy egyes társadalmi csoportoknak kevesebb lehetőségük van életmódjuk megválasztására. Kisebb arányban vesznek igénybe egészségügyi vagy közoktatási-közművelődési szolgáltatásokat, a munkanélküliség következtében beszűkült életlehetőségeik adódnak, egészségtelen lakáskörülmények között élnek stb. Mindezekre gondolva az óvodai egészségnevelés programját, a szülővel való bánásmódot, a táplálkozási ajánlásokat, az otthoni életmódra vonatkozó tanácsokat az óvodásgyermek családjának egészségi esélyeihez kell szabni. Az egészségügyi szükségleteket és lehetőségeket a nevelési tanácsadás során tüzetesen kell mérlegelni, megtalálva a legjobb lehetőséget arra, hogy a szülők képessé váljanak az egészségesebb életmód követésére.

Egészségügyi területen

Az Ebktv. rendelkezése értelmében az egyenlő bánásmód követelményét érvényesíteni kell a társadalombiztosítási rendszerekből finanszírozott, továbbá a szociális, illetve gyermekvédelmi pénzügyi és természetbeni, valamint személyes gondoskodást nyújtó ellátások igénylése és biztosítása, a betegségmegelőző programokban és a szűrővizsgálatokon való részvétel, a gyógyító-megelőző ellátás, a tartózkodás céljára szolgáló helyiségek használata, az élelmezési és egyéb szükségletek kielégítése során. Az egyenlő bánásmóddhoz való jog magában foglalja különösen az azonos egészségügyi intézmények használatának, az ugyanolyan színvonalú és

hatékony, illetőleg nem magasabb kockázattal járó gyógykezelésben, valamint betegségmegelőző programokban (szűrővizsgálatokban) való részvétel jogát.

Közszolgáltatások, közösségi közlekedés területén

Kálon a minőségi közszolgáltatásokhoz, közműszolgáltatásokhoz, a közösségi közlekedéshez való hozzáférés a település lakossága részére biztosított. A település minden lakosa számára elérhetőek a közszolgáltatások. Információhoz és a közösségi élet gyakorlásához való hozzáférés lehetősége nemtől, kortól függetlenül adottak.

A települési önkormányzati tulajdonban lévő középületek akadálymentesítettsége megoldott, Kálban a középületek rámpával vannak ellátva. Az uszoda akadálymentesítése a rámpát leszámítva nem megoldott. A kereskedelmi és szolgáltató egységek többsége megközelíthető a fogyatékkal élő számára is. A lakóépületek akadálymentesítését célzó támogatás megszerzésére az elmúlt időszakban volt lehetőség.

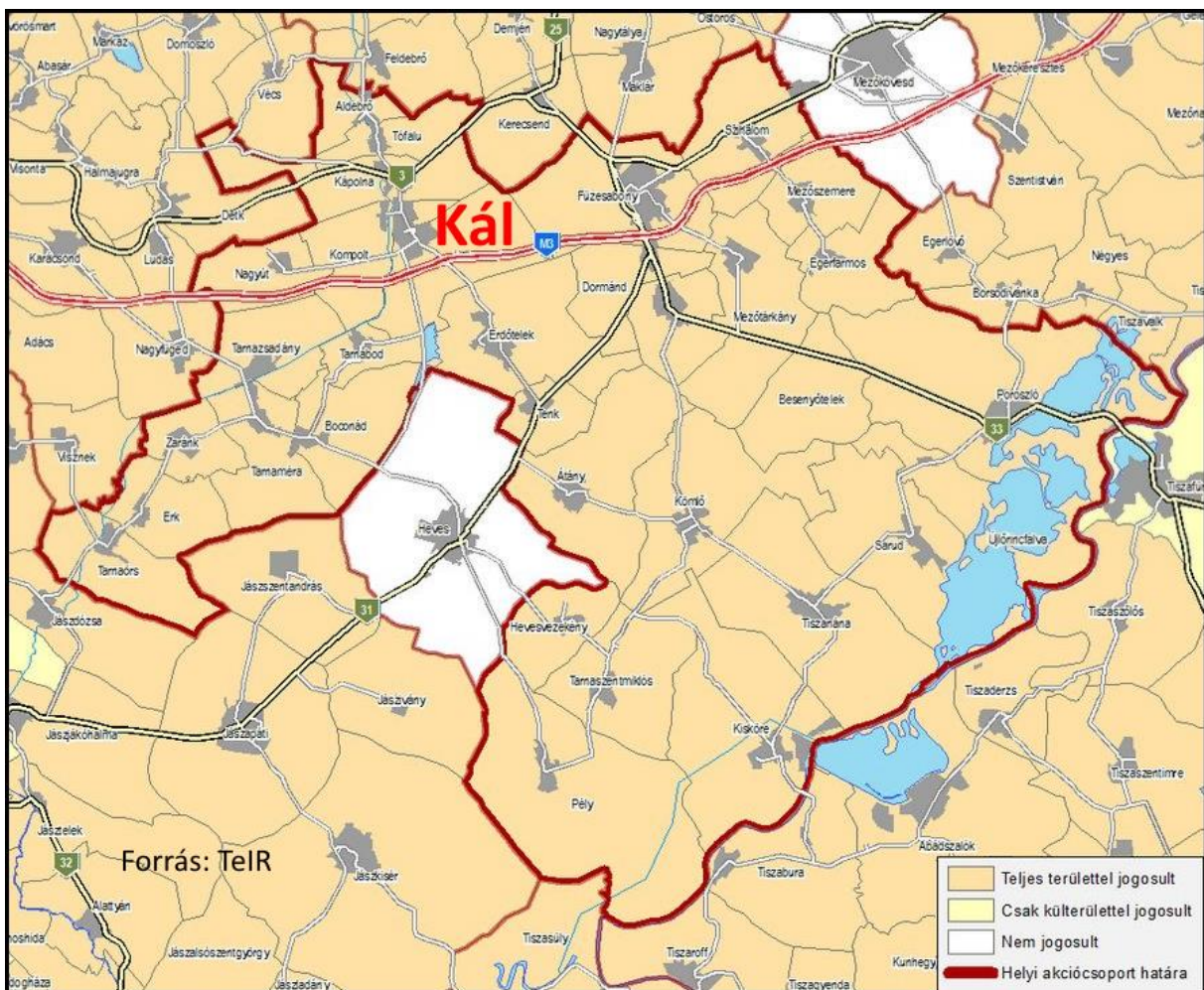
A közösségi közlekedés területén a közlekedési cégek törekednek az akadálymentesítés megoldására, mint ahogy az önkormányzat is törekszik a fogyatékkal élők számára történő teljes értékű közösségi életvitel biztosítására. Törvény teszi lehetővé a 65 év felettiek ingyenes utazását a közösségi közlekedésben. A foglalkoztatási esélyegyenlőséget szolgálja, hogy a településről jól megközelíthetőek a főbb foglalkoztatási és képzési centrumok.

A településen működik egy civil szervezet, a Tarna Menti Falvak Mozgáskorlátozott Egyesület. A 2011-ben alakult egyesület célja a fogyatékkal élők számára elérhető lehetőségekről való tájékoztatás és segítségnyújtás. Minden héten, csütörtökön délután 14 és 16 óra között várják az érdeklődőket.

1.9. A TELEPÜLÉS GAZDASÁGA

1.9.1. A TELEPÜLÉS GAZDASÁGI SÚLYA, SZEREPKÖRE

Kál község gazdasági súlyát és szerepét a településnél nagyobb, kistérségi kitekintésben érdemes vizsgálni. A község a Tisza-Tarna-Rima-Mente Fejlesztéséért Közhasznú Egyesület LEADER Akciócsoport 32 településéhez tartozik (ebből 3 város), az akciócsoport területe két járására, a Füzesabonyi és a Hevesi járásokra terjed ki, Heves városa nélkül.

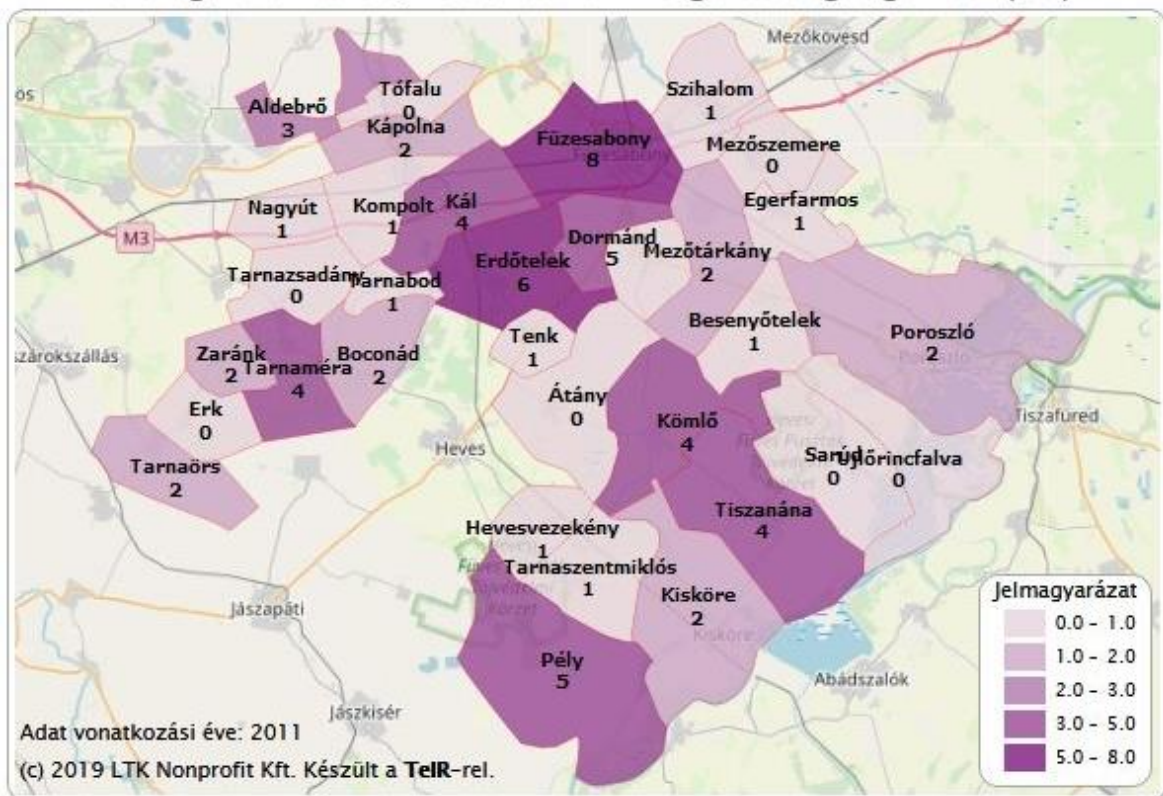

A TTRM egyesület térségében működő gazdasági szerkezet meghatározó eleme a mezőgazdaság – szerepét egyik járás ipara sem ellensúlyozza. A gazdaság szerkezetében a mezőgazdaság a vállalkozások száma alapján 13%-ot képvisel. Tekintettel a mezőgazdaságnak a többi gazdasági ág nál alacsonyabb jövedelmezőségére és létszámkibocsátására, nagy probléma, hogy az ipar aránya (9%) nemcsak az országos átlagtól, de még a mezőgazdaság arányától is jelentősen elmarad, így a helyi iparnak nincs munkaerő-felszívó hatása a térségben.

A majdnem 15%-ot elérő kereskedelmi szektor jellemzően a térségek központjait, Hevest és Füzesabonyt erősíti, a gazdasági szolgáltatások aránya mindössze 4%-ot tesz ki.

A két járás területének természeti adottságai a mezőgazdasági termelésnek kedveznek, ezen belül is a szántóföldi növénytermesztés a meghatározó. A Tarna mentén a szőlőtermesztés és a borágazat a jelentős, de említést érdemel a vetőmag-, dohány-, gyümölcs- és dinnyetermesztés is. Korábban a térség fejlett és nagy hagyományokkal rendelkező kertészettel rendelkezett, amely mára szinte teljesen eltűnt.

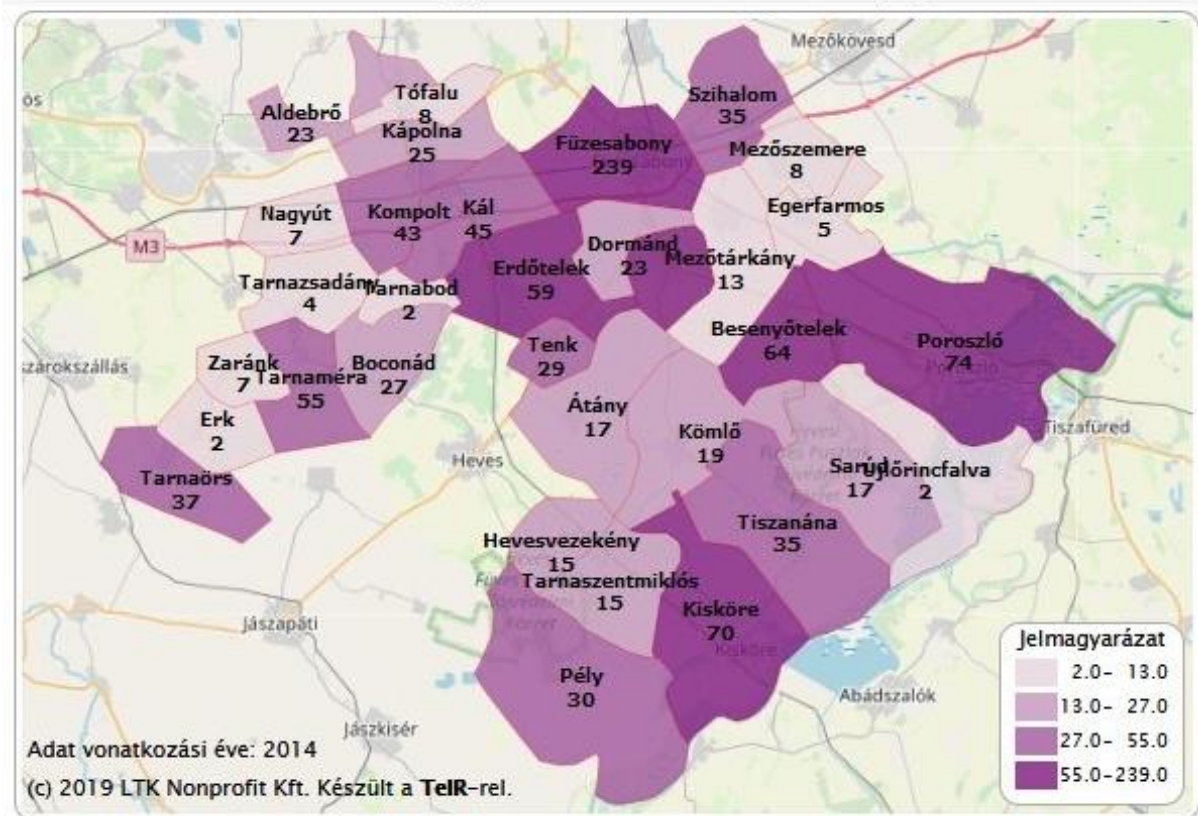
Működő társas vállalkozások száma a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat nemzetgazdasági ágakban(db)

A két járás ipara elmaradottnak mondható, a rendszerváltozást követően sorra szűntek meg a jelentősebb ipari foglalkoztatók, az újonnan létrejövők viszont nem tudták pótolni a rendszerváltás után kieső munkahelyeket. A legnagyobb foglalkoztató a bányászat, a feldolgozóipar, a villamosenergia-ipar, a gáz, a gőz és a vízellátási szektor. Ötszáz főnél többet foglalkoztató vállalkozás a két kistérségben nincs. A kistelepülések legfontosabb foglalkoztatói a Hevesi és Füzesabonyi járásban egyaránt az önkormányzatok.

A Füzesabonyi járás élelmiszeripara legfőképpen pékségekből, vágóhidakból, és húsfeldolgozókból áll. A kisebb vállalkozások között található fémipari, népművészeti, húsipari és műanyag nyílászárót gyártó vállalkozásokat is. Jelen vannak jól működő turisztikai szolgáltatók, sütőipari vállalkozások, szeszfőzdék, borpalackozók, betont, ponyvát, konfekcióterméket előállító cégek, de létesítettek hűtőházat, zöldség-gyümölcs feldolgozót is. A térségben jellemző volt a nagy iparvállalatok leépülése: napjainkban kis- és középvállalkozások próbálnak helyt állni a piaci versenyben, azonban számuk igen kevés és többségük tőkehiánnyal küzd. A vállalkozások jelentős része egyéni vállalkozás.

Működő egyéni vállalkozók száma (fő)

A térségben az elmúlt évek fokozatos elbocsátásainak oka a könnyűipari cégek megszűnése, telephelyváltása, illetve a mezőgazdaságban bekövetkezett tulajdonváltás. A más városokban működő vállalatok kis gyáregységei a rendszerváltást követően megszűntek, vagy leépültek. Hevesen kijelölt ipari park áll a vállalkozások és a befektetők rendelkezésére, valamint a fémiparban jártas munkaerő foglalkoztatására. Ipari parki fejlesztés Kálban és Erdőtelken is megvalósítás előtt áll. A megvalósult fejlesztések kedvező hatással voltak a térség gazdasági helyzetére. A térségi együttműködéssel a térségi kapcsolatok erősödése várható. A humán és

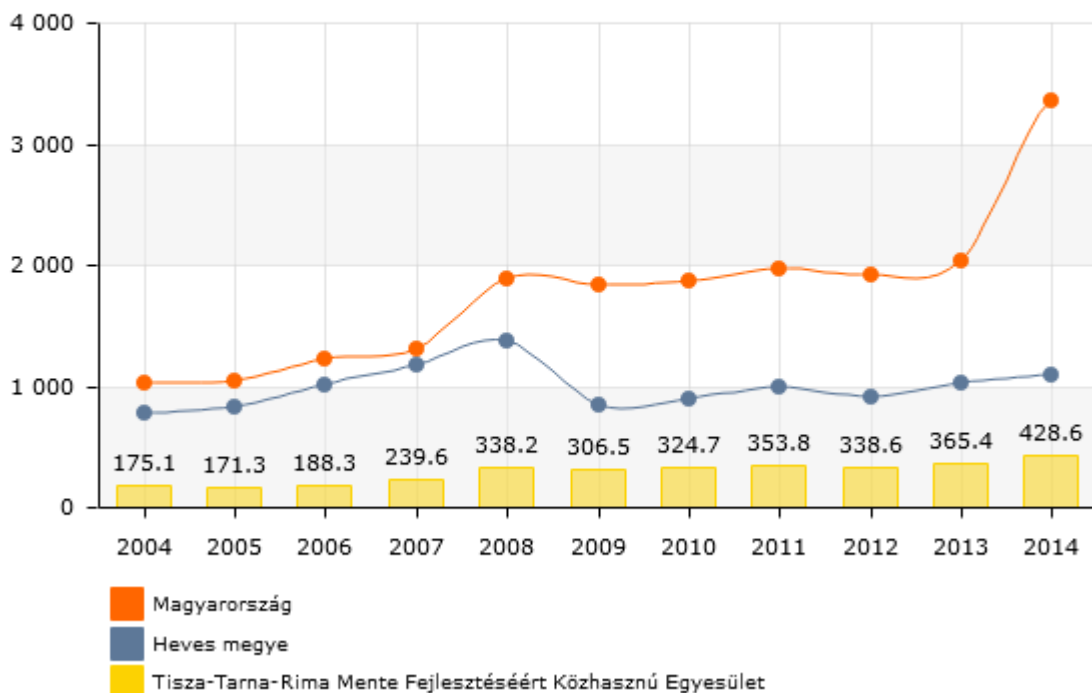
műszaki infrastruktúra fejlesztését az önkormányzatok és a vállalkozások számára is elérhető támogatással szükséges biztosítani.

A Hevesi és Füzesabonyi járás vállalkozásai jellemzően alultőkésítettek, termék- és technológiafejlesztésük korlátok közé szorult. Kiemelt cél, hogy a vállalkozások könnyebben jussanak hozzá a termékek, technológia-és kapacitás célú fejlesztéseikhez és eredményesebb működésük támogatását szolgáló pénzügyi forrásokhoz és eszközökhöz. A két járás vállalkozásainak versenyképességére a 2013-as évben bevezetett intézkedések (kedvező kisvállalkozói adózás, Szabad Vállalkozói Zónák, MNB gazdaságélénkítő hitelcsomag) a következő években várhatóan pozitív hatással lesznek, de további komplex programokra lesz szükség a vállalkozások növekedési potenciáljának javítása, gazdaság teljesítményének erősítése érdekében.

Egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték (1000 Ft)

Társasági adóbevallásra kötelezett vállalkozások bruttó hozzáadott értéke, egy lakosra vetítve.

(c) 2019 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

A kistérségben a mezőgazdaság jövedelmezősége alacsony, a primer termékeket főként feldolgozás nélkül értékesítik. Az őstermelők száma 2009-től dinamikusan növekedett, majd 2013-ban az előző évhez képest 618 fővel csökkent. Az őstermelők támogatása mellett

szükséges elősegíteni a helyi termékek piacra vitelét, és megteremteni a háztáji gazdálkodás feltételeinek javítását annak érdekében, hogy az őstermelők egy biztos bázisként megmaradjanak és fejlődjenek a térségben.

A regisztrált őstermelők számának alakulása kistérségi összehasonlításban (fő)							
Terület / Év:	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
TTRM Egyesület	1901	2029	2104	2213	1595	1820	1776
Kál község	110	124	135	134	105	108	91

Forrás: TelR

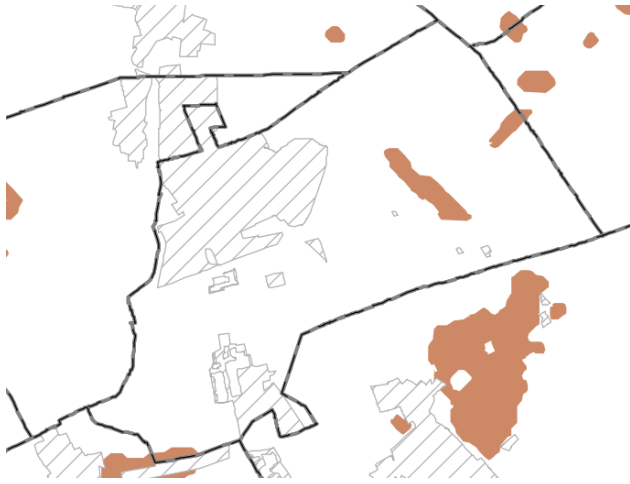
Az energetikai beruházások egyrészt a járás vállalkozásai számára nyújtanak további lehetőséget a versenyképességük növelése érdekében, másrészt a helyi energia ellátást biztosító kiskapacitású erőművek révén a járás önkormányzatai számára válhat elérhetővé az energiatartósság csökkentése és az energetikai kiadások minimalizálása.

A helyi közösséget alkotó járások közül a hevesi társadalmi, gazdasági és vidékfejlesztési szempontból hátrányos helyzetű és stagnáló, míg a füzesabonyi felzárkózó járásnak számít.

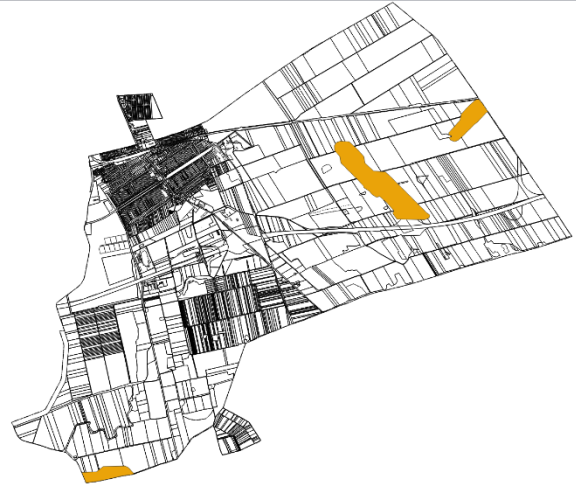
(Forrás: ttrmleader.hu)

1.9.2. A TELEPÜLÉS FŐBB GAZDASÁGI ÁGAZATAI, JELLEMZŐI

Kál mezőgazdasági település, határában jó minőségű szántóföldek találhatók. Gazdaságának meghatározó eleme a vetőmagtermesztés és -értékesítés. Egykor dohánytermesztéséről is ismert volt. A termőterület közel 80%-a szántó, cca. 12%-a erdő, a többi ültetvényes és gyeperő. Az Országos Településrendezési Terv szerint Kál igazgatási területét érinti a kiváló termőhelyi adottságú szántóterület, a jó termőhelyi adottságú szántóterület, valamint az erdők övezetébe is.

OTrT szerinti kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete

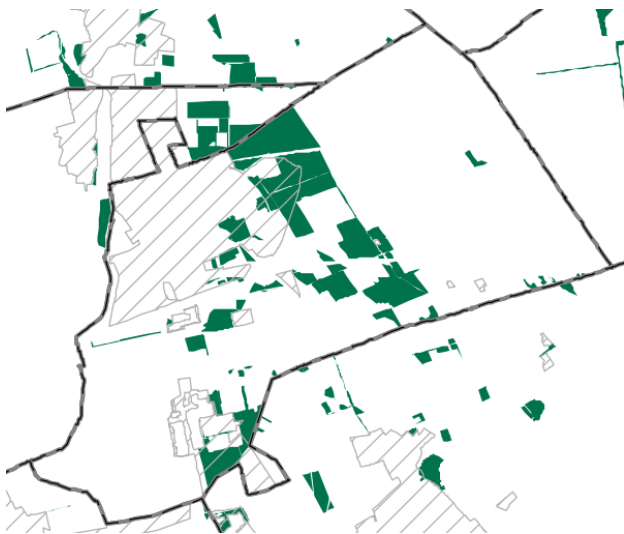
FÖMI adatszolgáltatás szerinti kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete

FÖMI adatszolgáltatás szerinti jó termőhelyi adottságú szántóterület övezete

FÖMI adatszolgáltatás szerinti erdőtelepítésre másodlagosan javasolt terület övezete

OTrT szerinti erdők övezete

Kál községben a regisztrált vállalkozások száma 344 db, ebből a mezőgazdaságban 174 db, az ipar-építőiparban 25 db, a szolgáltatás szektorban pedig 144 db vállalkozás tevékenykedik. A vállalkozások túlnyomó többsége 1-9 főt foglalkoztat, a 10-49 közötti létszámú vállalkozások száma 4 db, az 50-249 fős vállalkozásoké pedig 2 db. Nincs a településen 250 vagy annál több főt foglalkoztató vállalkozás.

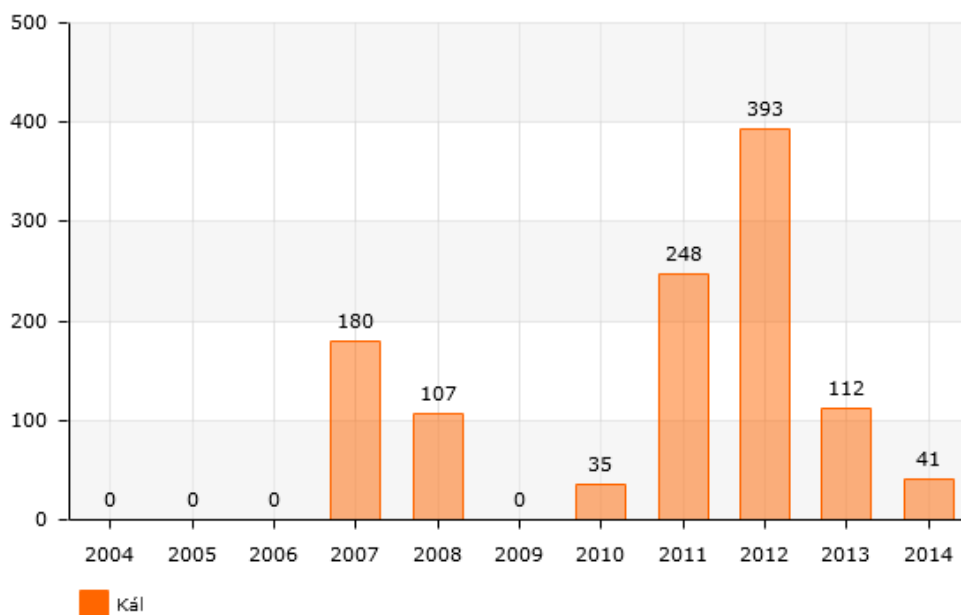

Forrás: TelR

A településen a turisztika, az idegenforgalom és a vendéglátás területén is rejlik gazdasági potenciál. Jelenleg a Kárpáti Vendégház és a Madárfészek Sport- és Szabadidőpark a jelentősebb turisztikai szolgáltatók, a község közelében horgásztavak találhatók.

Vendégéjszakák száma a falusi szálláshelyeken (db)

(c) 2019 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

Regisztrált vállalkozások nemzetgazdasági ágak szerinti megoszlása – Kál, 2014.

nemzetgazdasági ág	besorolás	vállalkozások száma (db)
mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	TEÁOR '08: A	174
bányászat, kőfejtés	TEÁOR '08: B	0
feldolgozóipar	TEÁOR '08: C	14
villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	TEÁOR '08: D	1
vízellátás, szennyvízkezelés, hulladékgazdálkodás	TEÁOR '08: E	0
építőipar	TEÁOR '08: F	10
kereskedelem, gépjárműjavítás	TEÁOR '08: G	34
szállítás, raktározás	TEÁOR '08: H	2
szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	TEÁOR '08: I	12
információ, kommunikáció	TEÁOR '08: J	1
pénzügyi, biztosítási tevékenység	TEÁOR '08: K	14

ingatlanügyletek	TEÁOR '08: L	32
szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	TEÁOR '08: M	15
adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	TEÁOR '08: N	10
közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	TEÁOR '08: O	0
oktatás	TEÁOR '08: P	3
humán-egészségügyi, szociális ellátás	TEÁOR '08: Q	6
művészet, szórakoztatás, szabadidő	TEÁOR '08: R	7
egyéb szolgáltatás	TEÁOR '08: S	8

Forrás: TelR

Kál településen a TelR 2014-es adatai szerint a vendéglátóhelyek száma 12 db, a ruházati szaküzletek száma 7 db, az élelmiszer jellegű üzletek és áruházak száma 11 db, az ezer lakosra jutó kiskereskedelmi hálózati egységek száma (gyógyszertár nélkül) 15,9 db.

1.9.3. A GAZDASÁGI SZERVEZETEK JELLEMZŐI, FONTOSABB BERUHÁZÁSAI

A TTRM működési területének legnagyobb vállalkozásai a füzesabonyi járásban található Picopack Rt., amely fémből készült csomagolószerek gyártásával foglalkozik (70,1%) termékeit országosan, sőt országhatáron túl is forgalmazza. Ez a gyár a MÁV mellett a környék legnagyobb foglalkoztatója, évente 650 fő dolgozik a cégnél.

Az Erdőtelek határában található SBS Kft, kezdetben külső szerelési munkahelyeken 20 fővel kezdte meg tevékenységét. A nagyobb megrendelések miatt 1999. áprilisában telephelyét áthelyezte az erdőtelki Kalász-tanyára. 2003. szeptemberében elindították egy gyártócsarnok építését, melynek átadása 2004. áprilisában volt. 2006. év nagy célkitűzése volt a további modernizálás, a technológia fejlesztése és egy 5.000 négyzetméteres gyártócsarnok építése, amelyet meg is valósítottak. A feldolgozott acél mennyisége a 2003. évi 3.200 tonnáról 15.000 tonnára emelkedett. 2011-ben új telephelyet létesítettek Egerben, amely további 2000 négyzetméteres gyártócsarnok-bővülést jelent. Ma több mint 300 főt foglalkoztat az SBS Kft.

A Fenstherm Kft 1998. elején kezdte meg a műanyag ablakgyártást. Napjainkra a cég Magyarországon e terület piacvezetőjévé vált. Európában az első ötben jegyzik. Füzesabony város másik nagy gyára a működését 2000-ben megkezdő DUROPACK Csomagolóeszköz Gyártó és Feldolgozó Kft, amely díszdobozok és élelmiszer-csomagoló termékek gyártásával foglalkozik. Első időszakban 130 főt foglalkoztatott, ma már a 200 főt is meghaladja az itt dolgozók száma. Ez a beruházás volt az elmúlt évek egyik legnagyobbika a városban, ami jelentősen növelte a város ipari kapacitását, és új munkahelyeket teremtett.

1.9.4. A GAZDASÁGI VERSENYKÉPESSÉGET BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK (ELÉRHETŐSÉG, MUNKAERŐ KÉPZETTSÉGE, K+F STB.)

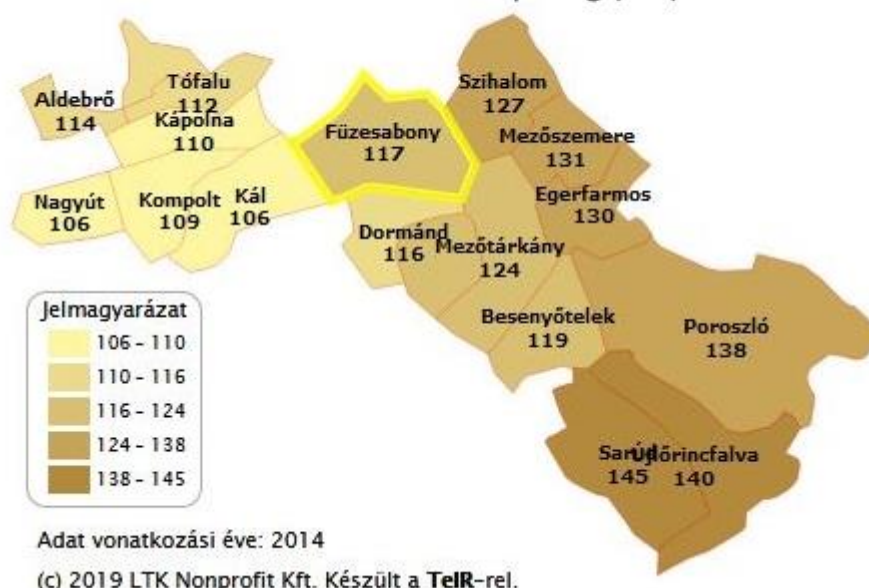
A nagyközség megközelíthetősége, úthálózata kiemelkedőnek mondható. Nemzetközi és országos vasúthálózatba bekapcsolt település. Országos úthálózatba az M3-as autópályával kapcsolódik be. A nagyközségen át halad a Budapest – Hatvan – Miskolc vasútvonal, illetve a Kál-Kápolna – Kisújszállás mellékvonal. Ezen tényezők következtében Kál község a kedvező elérhetősége, megközelíthetősége miatt a Tisza-Tarna-Rima Mente Fejlesztéséért Közhasznú Egyesület tagtelepülései között is az előnyösebb helyzetben lévők közé tartozik, így ez mindenképpen előnyt jelent a gazdasági versenyképesség szempontjából is.

Idő szerinti optimalizálás esetén a leggyorsabb út hossza percben				
a következő célállomásokig:	Kál		TTRM Egyesület településeinek átlaga	Heves megyei átlag
	távolság	idő		
autópálya-csomópontig	0 km	0 perc	14,5 perc	23,6 perc
a járási székhelyig	14,7 km	11,1 perc	17,1 perc	16,4 perc
a megyeszékhelyig	28 km	31,8 perc	43,5 perc	40,6 perc

Forrás: TelR

Az autópálya-felhajtók elhelyezkedéséből következően az az előnyös helyzet is előáll, hogy a Füzesabonyi járás települései közül (Nagyút mellett) gyakorlatilag Kál nagyközség közelíthető meg a leghamarabb a fővárosból.

Idő szerinti optimalizálás esetén a leggyorsabb út hossza kilométerben Budapestig (km)

A lakosság képzettségét tekintve a 2011-es népszámlálási adatok a következő képet mutatják: a legfeljebb 8 általánost végzettek aránya a 7 éves és idősebbek arányában 32,6%. (A regisztrált munkanélküliek között a legfeljebb 8 általános iskolát végzettek aránya 64,7%.) A legalább érettségizettek a 18 éves és idősebb népesség arányában 34,6%. Felsőfokú végzettségű 25 éves és idősebb népesség aránya 8,1%. Az alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak megoszlása az aktív korúak arányában 31,3%. Ide tartoznak az ipari és építőipari (FEOR 7), gépkezelő, összeszerelő, járművezető (FEOR 8) valamint a szakképzettséget nem igénylő (egyszerű) foglalkozások (FEOR 9) foglalkoztatási főcsoportok.

Ebben az összefüggésben érdemes megvizsgálni, hogyan változtak az iskolai végzettségi mutatók a legutóbbi két népszámlálás (2001 – 2011) között, megyei és kistérségi összehasonlításban. (A kistérségen a Tisza-Tarna-Rima Mente Fejlesztéséért Közhasznú Egyesülethez tartozó településeket értjük.)

Képzettségi mutatók változása a legutóbbi két népszámlálás között							
A képzettség típusa:	Területi összehasonlítás:	országos		járási		Kál községi	
	Népszámlálás éve:	2001	2011	2001	2011	2001	2011
Legfeljebb általános iskola 8 osztályát végzettek a 7 éves és idősebbek arányában (%)		26,3	25	30	30,8	31,7	32,6

Érettségivel, mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők a 7 éves és idősebbek arányában (%)	20,5	27,5	16,3	22	16,6	22,7
Érettségi nélküli középfokú végzettséggel, mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők a 7 éves és idősebbek arányában (%)	21,1	19,5	22,1	22,9	20,3	19,9
Egyetemi, főiskolai, egyéb oklevéllel, mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők a 7 éves és idősebbek arányában (%)	9,8	15,5	4,3	6,8	4,8	6,2

Forrás: TelR

Kutatás, fejlesztés

A K+F terén kedvező változást jelenthet Kál község számára, hogy 2017 ősze óta az eddiginél is kedvezőbb feltételekkel igényelhető a kutatási, fejlesztési és innovációs tevékenység ösztönzését szolgáló nulla százalékos kamatozású beruházási hitel, és immár a mikrovállalkozások is igénybe vehetik. A kölcsön összegének minimálisan felvehető összege 100 millió forintról 5 millió forintra csökken. A módosítással a hitel az innovációs láncnak a piachoz legközelebbi részét finanszírozhatja, amikor a K+F+I tevékenység már üzletileg kezelhető kockázatot hordoz. Már tervezhető a kifejlesztett termék, szolgáltatás, eljárás előállításához, gyártásához szükséges, a vállalkozás számára technológiai előrelépést biztosító eszközök, infrastruktúra beszerzése.

1.9.5. INGATLANPIACI VISZONYOK JELLEMZŐJE

Kál lakóegységeinek száma a 2011-es népszámlálási adatok szerint 1359 db. Ezek túlnyomó többsége lakott, magántulajdonban lévő, jellemzően legalább 2-3 szobás lakóingatlan.

A lakások alapterületét tekintve mindössze 16 db lakóingatlan kisebb 40 négyzetméternél, mindössze 58 db lakóingatlan kisebb 50 négyzetméternél, a lakóingatlanok csaknem 90%-a nagyobb 60 négyzetméternél.

A felszereltséget tekintve a lakóingatlanok 85%-a rendelkezik meleg folyóvízzel, 87%-a rendelkezik vízőblítéses WC-vel, valamint 92%-a rendelkezik hálózati vízvezetékkel.

A száz lakásra és lakott üdülőre jutó lakók száma 285 fő.

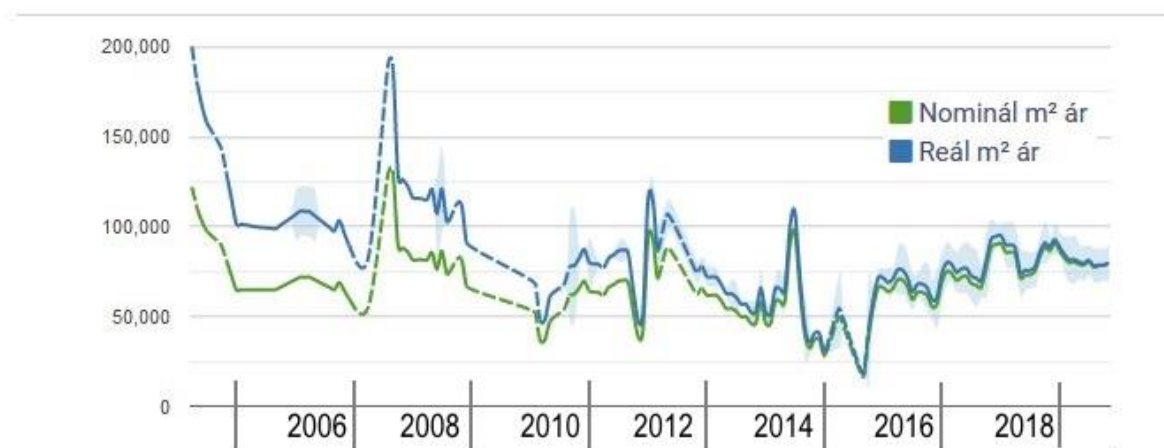
Kál lakóegységeinek rendeltetése és lakóik (Népszámlálás 2011)							
Lakás			Lakott üdülő	Lakás és lakott üdülő együtt	Lakott egyéb lakóegység	Össz.	Száz lakott lakásra és lakott üdülőre jutó lakó
lakott	nem lakott	együtt					
1227	132	1359	–	1359	–	1359	285

A lakások és lakott üdülők szobaszám, tulajdonjelleg és használati jogcím szerint							
Szobaszám							
1		2		3		4–	
53		380		589		337	
Tulajdonjelleg							
magánszemély			önkormányzat			más intézmény, szervezet	
1334			5			20	
Használati jogcím							
tulajdonosi			bérleti			más jogcím	
1185			24			18	
Lakás és lakott üdülő együtt:				1359			
A káli lakások mérete alapterület szerint (Népszámlálás 2011)							
–29	30–39	40–49	50–59	60–79	80–99	100–	Összesen
m2 alapterületű lakás							
3	13	42	104	307	467	423	1359
Egy lakásra jutó alapterület (m2)							87

A káli lakások és lakott üdülők felszereltség szerint (Népszámlálás 2011)						
Hálózati	Házi	Meleg	Vízöblítéssel	Köz-	Házi	Összesen
vízvezetékekkel		folyóvízzel	WC-vel	csatornával		
ellátott lakás						
1248	61	1155	1187	–	1309	1359

Az ingatlanet.hu adatai alapján, lakóingatlanok esetén Kál településen az átlag négyzetméter árak az elmúlt években meglehetősen tág értékhatárok között ingadoztak, az utóbbi két esztendőben az ingadozó tendencia valamelyest mérséklődni látszik.

Lakóingatlan négyzetméter árának alakulása

1.10. AZ ÖNKORMÁNYZAT GAZDÁLKODÁSA, A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE

1.10.1. KÖLTSÉGVETÉS, VAGYONGAZDÁLKODÁS, GAZDASÁGI PROGRAM

A helyi önkormányzatok relatív autonómiájának kiemelkedően fontos elemét jelenti az önkormányzatok gazdasági (gazdálkodási, pénzügyi stb.) önállósága. Magyarországon 1990-ben egy rendkívül széles feladat- és hatáskörrel felruházott helyi önkormányzati rendszer

került kialakításra. A helyi önkormányzatok gazdasági önállóságának jogi alapjait – hasonlóan az önkormányzati autonómia többi eleméhez – az államok alkotmányai tartalmazzák. Az önkormányzati autonómia elengedhetetlen feltétele a gazdálkodási önállóság, amelynek legfontosabb garanciáit az Alaptörvény tartalmazza. Az Alaptörvény 32. cikke szerint a helyi önkormányzat a helyi közügyek intézése körében a törvény keretei között:

- gyakorolja az önkormányzati tulajdon tekintetében a tulajdonost megillető jogokat,
- meghatározza költségvetését, annak alapján önállóan gazdálkodik,
- e célra felhasználható vagyonával és bevételeivel kötelező feladatai ellátásának veszélyeztetése nélkül vállalkozást folytathat,
- dönt a helyi adók fajtájáról és mértékéről.

Magyarország helyi önkormányzatairól az Országgyűlés 2011. évben új törvényt alkotott. E törvény rendelkezéseinek többsége – így a helyi önkormányzatok gazdasági alapjaira vonatkozó rendelkezések is 2013. évtől léptek hatályba. Amellett, hogy az új törvényi szabályozás a helyi önkormányzatok gazdálkodásával kapcsolatban számos újdonságot tartalmaz (pl. a korábban részletesen bemutatott feladatfinanszírozási rendszer, vagy hogy az önkormányzatok 2013. évtől költségvetési rendeletükben működési forráshiányt nem tervezhetnek), külön ki kell emelni, hogy a helyi önkormányzatok vagyonára vonatkozó rendelkezései már 2012. január 1-jétől hatályossá váltak. Ez igazodott ahhoz a jogalkotási folyamathoz, amelynek célja a nemzeti vagyonnal való gazdálkodás szabályozásának egységesítése volt.

A helyi önkormányzatok gazdasági önállóságának egyik feltétele, hogy feladataik ellátásához megfelelő vagyonnal rendelkezzenek. A vagyon fogalmába egyrészt ingatlanok (föld és épületek), másrészt ingók (mindaz, ami nem ingatlan, tehát különböző tárgyak, berendezések, gépek, felszerelések stb.) és vagyoni értékű jogok tartoznak (pl. bérleti jog).

Az önkormányzatok vagyonuk meghatározó részét a rendszerváltozást követően kapták. Természetesen az állami tulajdon egy részének az önkormányzatok tulajdonába való átadása nem öncélú folyamat volt, hanem jelentős részben a helyi önkormányzati közfeladat-ellátás

anyagi és infrastrukturális alapjainak megteremtését célozta. A helyi önkormányzatok tulajdonhoz juttatása értelemszerűen a tulajdonosi jogok (birtoklás joga, használat és a hasznok szedésének joga, valamint a rendelkezési jog) gyakorlására is feljogosította az önkormányzatokat. Ugyanakkor e tulajdonosi jogosultságok közül a korlát nélküli biztosítás könnyen az önkormányzati tulajdon célhoz kötöttsége (azaz a közfeladat-ellátás anyagi és infrastrukturális alapjainak megteremtése) ellenében ható tényező lehetett volna.

Magyarország alaptörvénye rögzíti, hogy a helyi önkormányzat tulajdona – az állami vagyon mellett nemzeti vagyon. A nemzeti vagyon megőrzésének, védelmének és a nemzeti vagyonnal való felelős gazdálkodásnak a követelményeit, az állam és a helyi önkormányzatok kizárólagos tulajdonának körét, a nemzeti vagyon feletti rendelkezési jog alapvető korlátait és feltételeit, valamint az állam és a helyi önkormányzat kizárólagos gazdasági tevékenységeit a nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény szabályozza.

A helyi önkormányzat vagyona **törzsvagyon** vagy **üzleti vagyon** lehet. A törzsvagyon közvetlenül a kötelező önkormányzati feladatkör ellátását vagy hatáskör gyakorlását szolgálja.

A törzsvagyonba tartozó vagyonelemek **részben forgalomképtelenek**, részben pedig **korlátozottan forgalomképesek**. Forgalomképtelen törzsvagyonnak minősül, amit – a nemzeti vagyonról szóló törvény kizárólagos önkormányzati tulajdonban álló vagyonnak minősít, továbbá – törvény vagy a helyi önkormányzat rendelete nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű nemzeti vagyonnak minősít.

A helyi önkormányzat kizárólagos tulajdonát képező nemzeti vagyonba tartoznak

- a helyi közutak és műtárgyaik;
- a helyi önkormányzat tulajdonában álló terek, parkok;
- a helyi önkormányzat tulajdonában álló nemzetközi kereskedelmi repülőtér, a hozzá tartozó légitforgalmi távközlő, rádió navigációs és fénytechnikai berendezésekkel és eszközökkel, továbbá a légitforgalmi irányító szolgálat elhelyezését szolgáló létesítményekkel együtt, valamint

- a helyi önkormányzat tulajdonában álló – külön törvény rendelkezése alapján részére átadott
- vizek, közcélú vízi létesítmények, ide nem értve a vízi közműveket.

Nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű nemzeti vagyonnak minősül a nemzeti vagyonról szóló törvény mellékletben meghatározott, valamint törvényben vagy a helyi önkormányzat rendeletében ekként meghatározott, a helyi önkormányzat tulajdonában álló vagyonelem. A forgalomképtelen törzsvagyonba tartozó vagyonelemek nem idegeníthetők el, vagyonkezelői jog, jogszabályon alapuló használati jog vagy szolgálat kivételével nem terhelhetők meg, azokon dologi jog vagy osztott tulajdon nem létesíthető.

A korlátozottan forgalomképes törzsvagyonba tartozó vagyonelemeket törvény vagy a helyi önkormányzat rendelete állapítja meg. Ezekről a vagyonelemekről törvényben vagy a helyi önkormányzat rendeletében meghatározott feltételek szerint lehet rendelkezni. A törvény valamennyi tulajdonosi rendelkezési jogosítvány gyakorlásához állapíthat meg feltételeket, de az önkormányzat rendeletében is korlátozottan forgalomképes törzsvagyonba sorolhatja egyes – törvény szerint törzsvagyonba egyébként nem tartozó – vagyontárgyait.

Fontos követelmény, hogy az önkormányzat rendeletének a rendelkezési jog minden elemét szabályoznia kell. Ha nem határozza meg a rendelet pontosan, hogy milyen feltételekkel lehet a korlátozottan forgalomképes vagyontárggyal rendelkezni (különösen elidegeníteni, megterhelni, használatba adni), akkor a tulajdonosi jogokat gyakorló képviselő-testület nem tehet érvényes jognyilatkozatot.

Az a helyi önkormányzati vagyon, amely nem tartozik a törzsvagyonba, üzleti vagyonnak minősül. Ez a vagyonrész az önkormányzat szabad elhatározása alapján elidegeníthető, megterhelhető, vállalkozásba apportként bevihető. Az önkormányzat vállalkozási szabadsága nem korlátlan, a vállalkozási tevékenység a helyi közösségi érdekekkel összhangban lehetséges. a nemzeti vagyonról szóló törvény előírja, hogy a helyi önkormányzat közép- és hosszú távú vagyongazdálkodási tervet köteles készíteni.

A helyi önkormányzat gazdálkodásának alapja az éves költségvetése. Ebből finanszírozza és

látja el törvényben meghatározott kötelező, valamint a kötelező feladatai ellátását nem veszélyeztető önként vállalt feladatait. A helyi önkormányzat a feladataihoz igazodóan választja meg a gazdálkodás formáit, és pénzügyi előírások keretei között önállóan alakítja ki az érdekeltségi szabályokat. A helyi önkormányzat a feladatai ellátásának feltételeit saját bevételeiből, más gazdálkodó szervektől átvett bevételekből, valamint központi költségvetési támogatásból teremti meg.

KÁL NAGYKÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATI GAZDÁLKODÁSÁNAK SAROKSZÁMAI									
EGY ÉVTIZEDES ÁTTEKINTÉSBEN (EZER FORINTBAN)									
2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Az önkormányzat saját folyó bevételei									
72.103	85.813	87.012	88.214	103.653	139.126	145.693	125.615	157.855	129.130
Az önkormányzat helyi adó bevételei									
27.497	31.907	33.553	33.180	42.727	61.111	63.829	44.350	46.757	54.130
Az önkormányzat átengedett bevételei									
93.144	134.401	160.553	165.179	160.916	213.596	104.775	112.483	120.514	110.657
Az önkormányzatnak átengedett személyi jövedelemadó									
89.900	128.746	153.437	154.508	150.925	200.501	91.136	102.781	105.105	98.751
Az önkormányzatnak átengedett gépjárműadó									
2.839	5.497	7.048	10.671	9.991	13.095	13.621	9.702	15.409	11.906
Az önkormányzat felhalmozási és tőke jellegű bevételei									
76.654	14.270	2.110	21.140	10.627	20.595	4.032	3.214	430	13.650
Az önkormányzat tárgyi eszköz, föld és immat. javak értékesítéséből származó bevételei									
1.104	4.103	1.930	20.910	1.516	20.435	3.912	3.214	430	457
Az önkormányzatnak nyújtott állami hozzájárulások és támogatások									
147.904	218.837	224.627	253.654	226.901	185.074	297.692	287.846	284.582	255.616
Az önkormányzatnak nyújtott normatív támogatások									
83.556	146.562	148.655	160.841	162.145	145.619	188.786	182.305	169.037	161.365
Az önkormányzat finanszírozási műveletek nélküli bevételei									
401.603	466.569	484.578	541.439	525.668	577.623	574.263	561.221	598.018	538.783
Az önkormányzat tárgyévi bevételei									
404.043	468.208	484.578	541.439	525.668	577.623	574.263	561.221	632.951	603.954
Az önkormányzat rendelkezésre álló forrásai									
440.025	501.119	506.452	573.044	567.494	601.271	644.466	658.359	632.951	603.954

Forrás: KSH

KÁL NAGYKÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATI GAZDÁLKODÁSÁNAK SAROKSZÁMAI									
EGY ÉVTIZEDES ÁTTEKINTÉSBEN (EZER FORINTBAN)									
2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Az önkormányzat személyi juttatásai									
134.448	191.408	198.919	219.847	240.643	238.897	240.344	249.357	256.325	222.922
Az önkormányzat társadalombiztosítási és munkaadói járulékai, egészségügyi hozzájárulása									
48.418	65.417	65.247	70.472	77.029	76.953	75.596	70.242	62.518	56.235
Az önkormányzat dologi és egyéb folyó kiadásai									
62.549	105.973	111.570	112.271	107.346	126.963	123.267	163.125	129.905	141.744
Az önkormányzat folyó működési kiadásai									
245.415	362.798	375.736	402.590	425.018	442.813	439.207	482.724	448.748	420.901
Az önkormányzat felhalmozási és tőke jellegű kiadásai									
96.399	36.377	26.655	38.433	53.006	11.458	15.015	38.775	14.379	19.408
Az önkormányzat tárgyi eszköz, föld és immat. javak felhalmozására fordított kiadásai									
69.758	19.032	13.913	29.746	33.141	7.757	9.209	23.555	3.545	15.576
Az önkormányzat által nyújtott támogatások, elvonások és egyéb folyó utalások									
59.663	69.448	71.202	83.404	60.830	76.334	93.585	97.980	116.060	117.388
Az önkormányzat által nyújtott társadalom és szociálpolitikai juttatások									
59.370	68.905	70.497	79.598	57.012	72.811	90.766	96.182	115.388	116.604
Az önkormányzat kölcsönnyújtása és törlesztése									
-	-	-	300	200	300	-	400	200	-
Az önkormányzat által korábban nyújtott kölcsönök visszatérülése									
-	-	-	30	138	161	199	169	206	155
Az önkormányzat finanszírozási műveletek nélküli kiadásai									
401.477	468.623	473.593	524.727	539.054	530.905	547.807	619.879	579.387	557.697
Az önkormányzat tárgyévi kiadásai									
402.980	471.083	473.593	524.727	539.054	530.905	547.807	619.879	567.676	566.029

Forrás: KSH

A költségvetés Kál nagyközség intézményeinek fenntartásában, a település fejlesztésében a legfontosabb tényező. Az önkormányzat éves költségvetésének készítésekor a település stabil pénzügyi pozícióinak megőrzésére, a lakosság életszínvonalát javító szolgáltatások bővítésére, a település gazdasági potenciáljának növelését segítő fejlesztések megvalósítására és megfelelő tartalék képzésére törekszik.

Az önkormányzat összesített 2018. évi költségvetése

A képviselő-testület az Önkormányzat önkormányzati szinten összesített 2018. évi költségvetési főösszegét 696.119.790 forintban állapítja meg.

Az önkormányzat önkormányzati szinten összesített 2018. évi kiemelt költségvetési bevételi előirányzatai:

B1. Működési célú támogatások államháztartáson belülről: 223.423.284 forint,

B2. Felhalmozási célú támogatások államháztartáson belülről: 0 forint,

B3. Közhatalmi bevételek: 107.500.000 forint,

B4. Működési bevételek: 63.722.000 forint,

B5. Felhalmozási bevételek: 0 forint,

B6. Működési célú átvett pénzeszközök: 24.800.000 forint,

B7. Felhalmozási célú átvett pénzeszközök: 0 forint,

B8. Pénzkészlet: 276.674.506 forint,

Költségvetési bevételek összesen: 696.119.790 forint.

Az önkormányzat önkormányzati szinten összesített 2018. évi kiemelt költségvetési kiadási előirányzatai:

K1. Személyi juttatások: 252.168.000 forint,

K2. Munkaadókat terhelő járulékok és szociális hozzájárulási adó: 50.860.000 forint,

K3. Dologi kiadások: 117.429.000 forint,

K4. Ellátottak pénzbeli juttatásai: 12.000.000 forint,

K5. Egyéb működési célú kiadások: 5.150.000 forint,

K6. Beruházások: 258.303.141 forint,

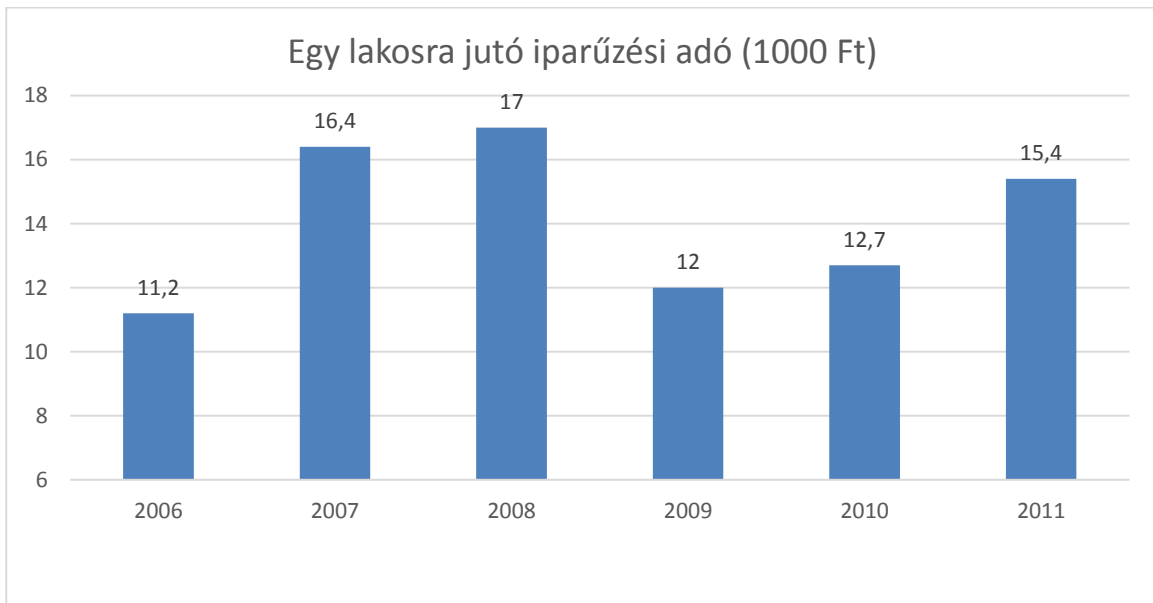
K7. Felújítások: 0 forint,

K8. Egyéb felhalmozási célú kiadások: 0 forint,

K9. Tartalék: 209.649 forint

Költségvetési kiadások összesen: 696.119.790 forint.

Az Önkormányzat és az Állam közötti feladatmegosztás változása miatt 2013-tól jelentős változások történtek Kál költségvetésében is. A feladatok átstrukturálása miatt a bevételi oldalon már nem szerepelhet több fontos tétel sem, például az önkormányzat személyi jövedelemadóból való részesedése, valamint az illetékbevételek stb. Az önkormányzat saját bevételei közül, a település fejlesztésének szempontjából a helyi iparűzési adó jelentősége kiemelkedik.

Kál ipari parkjának létesítése után várhatóan új befektetők fognak jelentkezni a településen, növelve ezzel az önkormányzat adóbevételeit, ami a saját erő fejlesztések alapvető feltétele.

Gazdasági program

Az Önkormányzat 2014-ben hosszú távú fejlesztési elképzeléseit Gazdasági programban rögzítette. A Gazdasági program a képviselő-testület megbízatásának időtartamára, azaz 2019-ig szól. A Gazdasági program helyi szinten meghatározza mindazokat a célkitűzéseket és feladatokat, amelyeket az önkormányzat költségvetési lehetőségeivel összhangban, a helyi társadalmi, környezeti és gazdasági adottságoknak megfelelően a helyi önkormányzat meg kíván valósítani.

Kál nagyközség önkormányzatának célja, hogy a település biztos, kiszámítható jövőjét megteremtse, az önkormányzat szolgáltatásain keresztül a lakosság komfortérzetét minél teljesebbé tegye.

A gazdasági program legfontosabb feladata, hogy összegezze, rendszerezze és láttassa mindazokat a törekvéseket, célokat és eszközöket, amelyek a nagyközség és lakói jobb életminőségét szolgálják a jelzett időszakra vonatkozóan és azon túlmutatóan is.

Miután a térség és a településen élők jövőjét, jólétét számos, a helyi döntéshozók akaratán kívülálló tényező is befolyásolja, a gazdasági program azokra az elemekre koncentrál, amelyekre az önkormányzat hatással van.

A gazdasági program általános célkitűzései:

1. Alapvető cél a pénzügyi egyensúly megőrzése.
2. A jelenlegi nehéz, bizonytalan gazdasági helyzetben is törekedni kell az önkormányzati vagyon megtartására és a meglévő intézmények zökkenőmentes működtetésére.
3. A település intézményeinek szükség szerinti felújítása, karbantartása.
4. A kötelezően előírt feladatok ellátása.
5. Önkormányzati tulajdonban lévő közutak felújítása - elsősorban pályázati pénzeszközből.
6. Olyan fejlesztéseket kell megvalósítani, melyek:
 - javítják a településen élők közérzetét,
 - ösztönzik a helyben maradást, a letelepedést,
 - a kulturális javak minél szélesebb körét teszik elérhetővé,
 - munkahelyeket teremtenek,
 - növelik az önkormányzati vagyont.

A Gazdasági program leszögezi, hogy az önkormányzat mindenkor az általa fenntartott intézményeinek pénzügyi stabilitására törekszik. A pénzügyi egyensúly érdekében nagyobb fejlesztéseket, felújításokat pályázati források megléte esetén szándékozik megvalósítani.

Ezért kiemelten fontosnak értékeli a pályázatok folyamatos figyelését, a megfelelő pályázati író cég kiválasztását és a pályázatok folyamatos benyújtását.

A Gazdasági program előrevetíti, hogy takarékos gazdálkodással a kötelező önkormányzati feladatok finanszírozhatósága, az intézmények fenntarthatósága várhatóan jelentős erőfeszítések nélkül megoldható. Az önkormányzat jelenlegi létszám- és személyi feltételei adottak az eredményes szakmai munka elvégzéséhez. Az önkormányzat kinyilvánítja, hogy továbbra is törekszik a rendelkezésre álló szakembergárda megtartására.

1.10.2. AZ ÖNKORMÁNYZAT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI TEVÉKENYSÉGE, INTÉZMÉNYRENDSZERE

A helyi önkormányzás lehetővé teszi, hogy a választópolgárok helyi közössége – közvetlenül, illetőleg a választott helyi önkormányzata útján – önállóan és demokratikusan intézze a helyi érdekű közügyeit. A képviselő-testület az általa elfogadott rendeletek és határozatok révén dönt többek között a településfejlesztés, a pénzeszközök kezelése, a község település szerkezeti terve, a helyi építési szabályzat és szabályozási terv elfogadása, módosítása ügyében, valamint az előzőekhez kapcsolódó pályázatokhoz szükséges önerő biztosításáról.

Kál községben 6 fős képviselő-testület működik (mindegyik tagja független képviselő), élükön a szintén független polgármesterrel. Munkájukat három állandó bizottság segíti.

Kál Nagyközségi Önkormányzat

A helyi önkormányzat a törvények keretei között, saját felelősségére, önállóan szabályozza és igazgatja a feladat- és hatáskörébe tartozó helyi közügyeket. Az önkormányzat a közügyek intézése során kötelező és önként vállalt feladatokat lát el. A kötelező feladatok ellátásáról való gondoskodás minden önkormányzat kötelessége, nagyságától, teherbíró képességétől függetlenül. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy minden önkormányzatnak gondoskodnia kell arról, hogy a lakosok hozzájussanak a törvényben felsorolt szolgáltatásokhoz.

A kötelezően ellátandó feladatokat az alábbi csoportokba sorolhatjuk:

- a lakosság közszolgáltatásokkal való ellátása (például a helyi közutak fenntartása, a tömegközlekedés megszervezése, a közoktatás, az egészségügyi és szociális ellátások biztosítása stb.)

- a közhatalom gyakorlása (különböző engedélyek kiadása), valamint
- mindezek szervezeti, személyi és anyagi feltételeinek helyi megteremtése, vagyis az önkormányzat a saját költségvetéséből és dolgozói által garantálja a feladatok ellátását.

Az önkormányzat az alábbi személyekből és szervezetekből áll:

A polgármester feladata a képviselőtestülettel közösen az adott település irányítása. Meghatározza a hivatal feladatait, előkészíti és végrehajtja a döntéseket. Megszervezi az önkormányzat munkarendjét.

Az alpolgármester feladata a polgármester helyettesítése, munkájának segítése. Az alpolgármestert a polgármester javaslatára a képviselő-testület választja titkos szavazással.

A jegyző a polgármesteri hivatal közigazgatási vezetője.

A képviselő-testület feladatköre szerteágazó. Az önkormányzati ügyek szabályozása (rendeletalkotás), a helyi adófajták és annak mértékének meghatározása, az önkormányzati tulajdon tekintetében a tulajdonost megillető jogok gyakorlása is a képviselőtestület hatáskörébe tartozik.

A bizottságok közreműködnek az önkormányzati feladatok megvalósításában. Különösen jelentős a szerepük a döntés-előkészítésben, a döntések végrehajtásának szervezésében és ellenőrzésében. Tagjaik nagyrészt a képviselő-testület tagjai, de lehetnek külső tagjai is.

Polgármesteri Hivatal

A Káli Polgármesteri Hivatal a helyi önkormányzat hivatásos szakmai apparátusa. Rendeltetése az önkormányzat működésének segítése, a közigazgatási ügyek döntésre való szakszerű előkészítése és a döntések végrehajtásával kapcsolatos feladatok ellátása. Alapvető feladata, hogy a képviselő-testület és a polgármester által meghatározott önkormányzati feladatok teljesítésén kívül megszervezze és biztosítsa az állampolgárok államigazgatási ügyeinek szakszerű intézését.

A hivatal legfontosabb hatáskörei és feladatai:

- ellátja az önkormányzati testületi szervekhez (képviseelő-testület, bizottságok) kapcsolódó adminisztrációs feladatokat, az önkormányzati képviselők munkájának segítségét, valamint a belső munkaszervezési és igazgatási teendőket;
- előkészíti és végrehajtja a testületi szervek önkormányzati döntéseit;

- ellátja a központi államigazgatási szervek megbízásából az önkormányzat, illetve a hivatal számára hatáskört megállapító jogszabályok végrehajtásaként az államigazgatási feladatokat, előkészíti döntésre az államigazgatási ügyeket és gondoskodik e döntések végrehajtásának megszervezéséről.

Bizottságok

A Kál Nagyközségi Önkormányzat Képviselő-testülete a Szervezeti és Működési Szabályzatról szóló 9/2011. (IV. 12.) önkormányzati rendeletében a Képviselő-testület döntéseinek előkészítésére, döntések végrehajtásának szervezésére, a döntések összehangolására, véleményezésére és ellenőrzésére három állandó bizottságot hozott létre. A Képviselő-testület a bizottságokra döntési és hatósági jogköröket ruházott, melyek saját belső működési szabályait saját maguk határozzák meg.

A képviselő-testület állandó bizottságai: az Ügyrendi Bizottság, a Pénzügyi Bizottság, valamint a Szociális és Egészségügyi Bizottság.

A bizottságok általános feladatai:

- a képviselő-testület döntéseinek előkészítése;
- a képviselő-testület munkatervéhez javaslattétel;
- valamely előterjesztés vagy önálló indítvány sürgős tárgyalásának kezdeményezése;
- bizottsági ajánlástétel;
- a képviselő-testületi döntések végrehajtásának szervezése és ellenőrzése;
- a feladatkörükbe utalt előterjesztések elkészítése;
- mindazoknak a hatásköröknek az ellátása, melyeket törvény vagy a képviselő-testület a bizottság hatáskörébe utal.

Ügyrendi Bizottság

A Kál Nagyközségi Önkormányzat Képviselő-testülete a Szervezeti és Működési Szabályzatról (SZMSZ) szóló 9/2011. (IV. 12.) önkormányzati rendeletében hozta létre – állandó bizottságként – az Ügyrendi Bizottságot, amely három taggal működik.

Feladatok (a bizottságok általános feladatai mellett):

- a képviselő-testületi ülés titkos szavazásának lebonyolítása;

- az SZMSZ véleményezése, szükség esetén kezdeményezi annak megváltoztatását, vizsgálja a hatályosságát;
- figyelemmel kíséri a bizottságok jogszerű működését;
- javaslatot tesz esetleges bizottság megválasztására, megszüntetésére;
- javaslatot tesz zárt ülés elrendelésére;
- figyelemmel kíséri a helyi rendeletek hatályosságát;
- meghirdetett állaspályázatok véleményezése, testület elé terjesztése;
- díszpolgári cím odaítéléséhez szükséges eljárás lefolytatása.

Hatósági (átruházott) jogkörök:

- vagyonnyilatkozatokkal kapcsolatos feladatok (gyűjtés, nyilvántartás, ellenőrzés) ellátása;
- összeférhetetlenség vizsgálata.

A bizottság előzetes véleményezésével terjeszthető a képviselő-testület elé az SZMSZ módosítása, valamint a rendeletek és azok módosításai.

Pénzügyi Bizottság

A Kál Nagyközségi Önkormányzat Képviselő-testülete a Szervezeti és Működési Szabályzatról (SZMSZ) szóló 9/2011. (IV. 12.) önkormányzati rendeletében hozta létre – állandó bizottságként – a Pénzügyi Bizottságot, amely három taggal működik.

Feladatok (a bizottságok általános feladatai mellett):

- önkormányzat gazdasági program, költségvetés és a végrehajtásról szóló rendeletek véleményezése, vizsgálata és ellenőrzése;
- a helyi adóról szóló rendelet-tervezet előzetes véleményezése és végrehajtásának ellenőrzése;
- az 1 millió Ft feletti pénzügyi ügyletek előzetes véleményezése és folyamatos ellenőrzése;
- az önkormányzati vagyon és a tulajdon feletti gazdálkodás ellenőrzése;
- az önkormányzat és az intézmények teljes gazdálkodásának ellenőrzése;
- a polgármester illetményének meghatározására vonatkozó javaslat előkészítése;
- a vagyonhasznosítás koncepciójának véleményezése.

Kizárólag a bizottság állásfoglalásával terjeszthető a képviselő-testület elé:

- a költségvetés elfogadásáról szóló rendelet;
- a költségvetés végrehajtásáról szóló rendelet;
- az 1 millió Ft feletti pénzügyi ügyletek;
- a vagyonhasznosítás koncepciója.

Szociális és Egészségügyi Bizottság

A Kál Nagyközségi Önkormányzat Képviselő-testülete a Szervezeti és Működési Szabályzatról (SZMSZ) szóló 9/2011. (IV. 12.) önkormányzati rendeletében hozta létre – állandó bizottságként – a Szociális és Egészségügyi Bizottságot, amely öt taggal működik.

Feladatok (a bizottságok általános feladatai mellett):

- az önkormányzat szociális célokra fordítható pénzeszközeinek megvitatása és véleményezése;
- a szociális ellátás folyamatos felügyelete;
- a szociális intézmények működésének vizsgálata;
- a képviselő-testület elé kerülő szociális és egészségügyi tárgyú előterjesztések előzetes véleményezése;
- összehangolja az önkormányzat működési területén az egészségügyi és szociális ágazati tevékenységeket.

Hatósági (átruházott) jogkörök: a helyi önkormányzati hatáskörbe tartozó segélyek megállapítása, valamint a szakmai munka eredményességének ellenőrzése és értékelése.

Kál nagyközség intézményhálózata széleskörű, mind oktatási-kulturális, mind pedig egészségügyi és szociális vonatkozásban. A gyermekek oktatása-nevelése számára jól felszerelt, esztétikusan berendezett óvoda és iskola áll rendelkezésre. A 2001. év óta esti tagozaton ismét van gimnáziumi oktatás a településen.

Kál területén két kultúrház működik, a roma kisebbség önmaga részére 1996-ban megépítette a saját kultúrházát. Az önkormányzatnak közművelődési és iskolai könyvtára is van. A településen tanuszoda is rendelkezésre áll. A művelődési ház udvarán kispályás, műfüves labdarúgópálya létesült.

A település két orvosi rendelője 1995 őszén épült, szolgálati lakással. A két házi- és egy gyermekorvoson kívül fogorvosi szakrendelés, nőgyógyászati szakrendelés várja a betegeket. Mentőállomás 1991-től működik a településen, a 2 db mentőkocsi a megye egész területére mozgósítható. Ezenkívül felépült a korszerű gyermek- és anyavédelmi épület is. A szociális intézmények közül az idősek ellátását biztosító Tarna–menti Szociális Központ mikrotérségű.

1.10.3. GAZDASÁGFEJLESZTÉSI TEVÉKENYSÉG

Amint az Kál nagyközség gazdasági programjában is szerepel, az önkormányzat a lehetőségeihez mérten igyekszik gazdaságfejlesztési tevékenységet végrehajtani. Elsőrendű cél a munkahelyteremtés, ezáltal a település népességmegtartó erejének fokozása. Ennek tükrében a közeljövő két legfontosabb és legjelentősebb fejlesztése a településen:

Helyi piac fejlesztése Kálban

A szerződött támogatási összeg: 57 500 000 Ft

A támogatás mértéke: 100 %

A projekt azonosító száma: TOP-1.1.3-15-HE1-2016-00003

Iparterület kialakítása Kálban

A szerződött támogatási összeg: 500 000 000 Ft

A támogatás mértéke: 100 %

A projekt azonosító száma: TOP-1.1.1-16-HE1-2017-00001

Az Önkormányzat a TOP-1.1.1-16-HE1-2017-00001 projekt keretében iparterület kialakítását valósítja meg, melynek alapvető célja, hogy új munkahelyet teremtsen a településen és a térségben és hozzájáruljon a foglalkoztatás növeléséhez és a térségben működő, betelepült vállalkozások működési helyszínének infrastruktúra fejlesztésén, a működési feltételek kedvezőbbé tételén keresztül.

Heves megye 2014-2020 közötti időszakra érvényes területfejlesztési programjában a gazdaságfejlesztési prioritáson belül viszonylag nagyszámú – 18 db – pályázat kapott támogatást, mely keretében közel 4 milliárd forint összegben valósulnak meg fejlesztések. Ezen fejlesztések jellemzője a területi koncentráció, valamint a megújuló energia- és környezetipar átlagot meghaladó jelenléte. Az ipari területek fejlesztése, illetve a szabad vállalkozási zóna ösztönző rendszere a kis- és közepes vállalkozások betelepítését segíti elő.

Az ipari park megvalósításával az önkormányzat befektetőket telepíthet le a község határában, ezáltal nemcsak a saját adóbevételeit növelheti, de számos új munkahely létrejöttét is elősegíti, ez a folyamat pedig az elvándorlás lefékezéséhez is jelentősen hozzájárulhat.

Az ipari park olyan telepszerűen létesített ipari és szolgáltató létesítmények együttese, amely főként kis- és középvállalkozások számára a kor színvonalán képes biztosítani a korszerű gyártmányok előállításához, a modern technológiák alkalmazásához nélkülözhetetlen feltételeket. A park egyfelől a termelőtevékenységhez elengedhetetlenül szükséges fizikai infrastruktúra (energia, víz, telefon, szennyvíztisztító stb.) igénybevételét teszi lehetővé. Másfelől pedig olyan szolgáltatásokkal (szellemi infrastruktúra) segíti a vállalkozókat, amelyek ma már nélkülözhetetlen részei a sikeres üzletvitelnek (pl. ügyvitelszervezés, pénzügyi-számviteli ügyintézés, PR, marketing, külkereskedelem bonyolítása, hitel ügyintézés, beruházási, fejlesztési, jogi tanácsadás, stb.). A szakszerűen menedzselt park olyan szolgáltatásokat nyújt, amelyek a hatókörben (egyszerűsítve: mikrotérség) lévő vállalkozások számára lehetővé teszik a versenyképesség folyamatos fenntartását.

Az ipari parkoknak generáló szerepük lehet a vállalkozások együttműködésének, "a hálózatosodásnak" a megvalósulásában is. Az ipari parkok befektetés-ösztönzési hatását az is jelzi - amint azt a működő tőke szektorális megoszlását vizsgálva láthatjuk -, hogy a befektetések jelentős hányada a feldolgozóiparba irányul. Igaz ugyan, hogy a feldolgozóipar egy része nem az ipari parkokban működik, de az új feldolgozó üzemek, illetve azok bővítése nagy arányban az ipari parkokban valósul meg. Ezt a feltételezést támasztja alá a parkokban foglalkoztatottak létszámának dinamikus növekedése is.

A nagyobb vidéki központokon túl (mint pl. Győr, Debrecen, Kecskemét stb.) már egyre több befektető keresi a kisebb vidéki lokációkat, ezeknél nagyon fontos az elérhetőség, az úthálózat, illetve a munkaerő elérhetősége és képzettsége. Sokszor nem a tőke gátolja a cégek növekedését, hanem a munkaerő korlátai.

1.10.4. FOGLALKOZTATÁSPOLITIKA

A foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény (Ft.) célja, hogy biztosítsa a munka és a foglalkoztatás szabad megválasztásához való jog gyakorlásának elősegítését, a foglalkoztatási feszültségek feloldását, valamint az álláskeresőket támogatását. Magyarország helyi önkormányzatairól szóló törvény (Mötv.) 15 §-a szerint a helyi önkormányzat a feladat- és hatásköreinek ellátása során – törvényben meghatározott módon és mértékben – biztosítja a közfoglalkoztatási jogviszonyban lévő személyek feladatellátásba történő bevonását.

A helyi önkormányzat az Ft. 8. §-a értelmében külön törvényben meghatározott foglalkoztatási feladatainak ellátása során:

- közfoglalkoztatást szervez,
- figyelemmel kíséri a helyi foglalkoztatási viszonyok alakulását,
- döntéseinek előkészítése, valamint végrehajtása során figyelembe veszi azok foglalkoztatáspolitikai követelményeit,
- az állami foglalkoztatási szerv működési feltételeihez és fejlesztéséhez támogatást nyújt.

Az önkormányzat a foglalkoztatáspolitikában kettős szereppel bír:

- Egyrészt a közfoglalkoztatási program keretein belül jelentős számú munkanélkülinek tud értékteremtő tevékenységet és rendszeres jövedelmet biztosítani,
- Másrészt koordinátorként és ösztönzőként kezdeményezhet helyi, térségi szintű együttműködést és programokat a munkaerő-piaci helyzet átfogó javításáért.

A kormány foglalkoztatáspolitikájának hatására a regisztrált munkanélküliek száma folyamatosan csökken. A pályakezdő álláskeresőket száma is folyamatosan csökken Kálban, 6 év alatt, 2012. és 2017. között a csökkenés mértéke 64%-os volt. A regisztrált munkanélküliek 35%-a rendelkezik csupán 8 általánosnál magasabb iskolai végzettséggel, 12% körül mozog a 8 általánosnál alacsonyabb végzettséggel rendelkezők száma.

Kál Nagyközség Önkormányzata mindig élt a közfoglalkoztatással kapcsolatos lehetőségekkel. A közfoglalkoztatottak száma az aktív korú lakosság arányához viszonyítva nem jelentős, de a

regisztrált munkanélküliek nagy részének biztosít átmeneti munkalehetőséget. A közfoglalkoztatásban részt vevők számát a törvényi szabályozás folyamatos változása alakítja. 2013-ban az önkormányzat pályázott a START munkaprogramra, melynek keretében 45 tartósan munkanélküli számára nyújtott egy éves időtartamú munkát.

Regisztrált munkanélküliek / nyilvántartott álláskeresők száma korcsoportonként							
Regisztrált munkanélküliek/ nyilvántartott álláskeresők száma összesen	Év/Fő összesen	2012	2013	2014	2015	2016	2017
		334	302	233	238	160	94
20 év alatt (TS 1002)	Fő	11	11	9	9	6	4
	Százalék	3,2%	3,6%	3,9%	3,8%	3,8%	4,3%
20-24 év között (TS 1003)	Fő	47	41	28	25	19	9
	Százalék	14,1%	13,6%	12,0%	10,5%	11,9%	9,6%
25-29 év között (TS 1004)	Fő	41	34	28	26	18	9
	Százalék	12,3%	11,3%	12,0%	10,9%	11,3%	9,6%
30-34 év között (TS 1005)	Fő	46	34	18	21	12	9
	Százalék	13,8%	11,3%	7,7%	8,8%	7,5%	9,6%
35-39 év között (TS 1006)	Fő	41	40	34	30	19	9
	Százalék	12,3%	13,2%	14,6%	12,6%	11,9%	9,6%
40-44 év között (TS 1007)	Fő	27	26	17	25	14	8
	Százalék	8,1%	8,6%	7,3%	10,5%	8,8%	8,5%
45-49 év között (TS 1008)	Fő	39	33	25	25	13	5
	Százalék	11,7%	10,9%	10,7%	10,5%	8,1%	5,3%
50-54 év között (TS 1009)	Fő	45	45	39	33	23	14
	Százalék	13,5%	14,9%	16,7%	13,9%	14,4%	14,9%
55-59 év között (TS 1010)	Fő	35	33	27	28	22	12
	Százalék	10,5%	10,9%	11,6%	11,8%	13,8%	12,8%
59 év felett év között (TS 1011)	Fő	2	5	8	16	14	15
	Százalék	0,6%	1,7%	3,4%	6,7%	8,8%	16,0%

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

1.10.5. – 1.10.6. LAKÁS- ÉS HELYISÉGGAZDÁLKODÁS, INTÉZMÉNYFENNTARTÁS

Kál nagyközség lakásállományának adatait áttekintve látható, hogy a lakások többsége komfortos, többszobás lakóingatlan, melyeknek csaknem 100%-a magántulajdon. Az önkormányzat egy-egy szolgálati lakástól eltekintve jelentős lakástulajdonnal nem rendelkezik.

A települési költségvetés alapján követhető, hogy az intézményfenntartás igen takarékosan működik, aránytalan, túlméretezett beruházások üzemeltetési költségei nem terhelik az önkormányzatot. Az intézményfenntartás kiterjed a polgármesteri hivatal, az óvoda, a szociális és kulturális intézmények működtetésére és karbantartására.

Az önkormányzati fenntartású intézmények gazdálkodásának költségvetési sarokszámaiba a következő táblázatok nyújtanak betekintést:

A Polgármesteri Hivatal fő költségvetési összegei ezer forintban							
Vizsgált év / tétel	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Költségvetési bevétel	77.396	63.307	69.809	72.083	75.171	77.657	72.688
Költségvetési kiadás	77.396	63.307	69.809	72.083	75.171	77.657	72.688
Személyi jellegű kiadás	49.601	42.838	47.439	50.741	51.496	51.549	53.865
Járulékok és adók	12.058	10.489	11.081	11.947	12.035	11.178	10.788
Dologi jellegű kiadás	15.737	9.980	11.289	9.395	11.640	7.933	8.035
Az intézmény dolgozói létszáma:	14 fő	11 fő	13 fő	11 fő	12 fő	12 fő	12 fő

Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás

A Százsorszép Napköziotthonos Óvoda fő költségvetési összegei ezer forintban							
Vizsgált év / tétel	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Költségvetési bevétel	51.016	53.791	71.742	72.873	75.147	79.731	80.450
Költségvetési kiadás	51.016	53.791	71.742	72.873	75.147	79.731	80.450
Személyi jellegű kiadás	34.685	35.168	45.081	49.051	48.755	55.466	59.137
Járadékok és adók	9.005	9.210	11.906	13.366	13.286	12.466	11.854
Dologi jellegű kiadás	7.326	9.413	10.755	10.456	13.106	11.799	9.459
Az intézmény dolgozói létszáma:	17 fő	17 fő	17 fő	17 fő	17 fő	17 fő	17 fő

Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás

A Kál Nagyközségi Önkormányzat Konyhája fő költségvetési összegei ezer forintban							
Vizsgált év / tétel	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Költségvetési bevétel	47.000	51.454	56.563	60.595	57.711	61.655	60.096
Költségvetési kiadás	47.000	51.454	56.563	60.595	57.711	61.655	60.096
Személyi jellegű kiadás	12.831	13.206	13.957	15.101	15.092	18.407	20.413
Járadékok és adók	3.290	3.442	3.558	3.966	3.943	4.079	4.034
Dologi jellegű kiadás	30.879	34.806	39.048	38.556	38.676	39.169	35.649
Az intézmény dolgozói létszáma:	9 fő	9 fő	9 fő	9 fő	9 fő	9 fő	9 fő

Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás

A Tarna-mente Szociális Társulás fő költségvetési összegei ezer forintban							
Vizsgált év / tétel	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Költségvetési bevétel	33.746	80.823	92.790	94.911	98.849	105.559	114.932
Költségvetési kiadás	33.746	80.823	92.790	94.911	98.849	105.559	114.932
Személyi jellegű kiadás	25.398	53.868	59.547	60.798	61.642	69.705	79.813
Járadékok és adók	6.565	13.866	15.291	17.754	17.997	16.989	17.199
Dologi jellegű kiadás	1.783	13.089	17.952	16.359	19.210	18.865	17.920
Az intézmény dolgozói létszáma:	17 fő	30 fő	30 fő	30 fő	30 fő	30 fő	30 fő

Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás

Az önkormányzat az elmúlt években jelentős összegeket költött intézményeinek felújítására, korszerűsítésére. A felújítások nemcsak állagmegóvási vagy komfortnövelési céllal jöttek létre, az energetikai fejlesztések legfőképpen költségmegtakarítási és környezetvédelmi célokat szolgáltak.

Óvoda felújítása

Az adóssághozzájárulásban részt nem vett települési önkormányzatok fejlesztési támogatásáról szóló 10/2014. (II. 19.) BM rendelet alapján kiírt pályázaton a község helyi önkormányzati fejlesztésekhez nyert támogatást. A vissza nem térítendő állami támogatásból közel 40 millió forintot fordítottak az óvoda felújítására. A felújítás során cserére kerültek az épület nyílászárói, továbbá megújultak az épület csoportszobái, vizesblokkjai, villamos hálózata. Az épület valamennyi külső nyílászárója ki lett cserélve, melynek köszönhetően az épület fűtési költségei csökkentek. Megújultak a csoportszobák burkolatai és teljes körű festésre is sor került. A vizesblokkokban valamennyi burkolat, cső, szerelvény és szaniter eszköz fel lett újítva. A villamos hálózat felújítása során ellenőrizve, illetve modernizálva lett az épület teljes villamos vezeték-hálózata. Cserére kerültek a régi, elavult, nagy fogyasztású világítótestek, továbbá a világítási és erőátviteli szerelvények (kapcsolók, konnektorok).

Az óvoda első körben 2014-ben lett felújítva, mikor is sor került a nyílászárók cseréjére, belső festésre, burkolásra, mosdók felújítására. 2018-ban az önkormányzat 23 millió Ft-os pályázati pénzből a homlokzat szigetelését és festését végeztette el, melynek köszönhetően az óvoda teljes körű felújítása megtörtént.

Uszodafejlesztés

A projekt keretében Kál Nagyközség Önkormányzata a tulajdonában álló és üzemeltetésében lévő tanuszoda épületének technológiai hő- és villamosenergia-igénye kielégítésének csökkentését valósította meg megújuló energiaforrások alkalmazásával. Kiépítésre került egy 44kVA teljesítményű napelemes rendszer, valamint hőszivattyús rendszer az uszoda technológiai hőigényének közvetlen kielégítése céljából.

A fejlesztéseknek köszönhetően jelentős költségmegtakarítást eredményez az uszoda energiafogyasztásában.

Orvosi rendelő felújítása

2017-ben az önkormányzat pályázaton 22 millió Ft-ot nyert az orvosi rendelő felújítására. A megnyert forrásból sor került a homlokzat szigetelésére, nyílászárók cseréjére. Az épületben a váróterem új burkolatot és új székeket kapott. A mosdóhelyiség ugyancsak fel lett újítva, ahol az új burkolat mellett, mozgásérzékelős világítás lett kialakítva. Az orvosi rendelővel egy időben a védőnői szolgálat részlege is felújításra került, ahol nyílászárócsere, új padlóburkolat lerakása és belső festés történt.

Tarna - Menti Szociális Központ felújítása

Az önkormányzat pályázat és önerő útján közel 20 millió Ft-ból újította fel a Tarna-Menti Szociális Központ épületét. Kicserélésre kerültek a nyílászárók, új akadálymentes WC és folyosó lett kialakítva. Megépítésre került egy új 3 m²-es rámpa, amivel a kerekesszékekkel közlekedők önállóan is bejutnak a főépületbe.

Fogorvosi rendelő felújítása

Az önkormányzat 2006-ban kicseréltette a nyílászárók egy részét, azóta felújításra itt nem került sor. Az idei évben önerőből ki lettek cserélve a belső nyílászárók, a külső ajtók, felújításra kerültek a párkányok. Mindezek mellett megtörtént a belső festés, külső homlokzat javítása, festése. A rendelő kertje parkosítva lett. A teljes beruházás 6 millió Ft-ba került.

Polgármesteri Hivatal energetikai felújítása

A Polgármesteri Hivatal felújítása 2018. tavaszán kezdődött el, bruttó 60 millió Ft értékben, mely az épület nyílászáróinak cseréjét és a homlokzat szigetelését foglalja magába.

Egyéb fejlesztések:

Szociális alapszolgáltatások – A TOP- 4.2.1-16-HE1-2017-00006 pályázat keretében Kál nagyközség 59 998 710 Ft-ot nyert el a szociális alapszolgáltatások minőségi fejlesztése Kál nagyközségben projektcímmel. A fejlesztés célja – a településen nyújtott szociális alapszolgáltatások új épületbe történő költözését követően – az intézmény eszközellátottságának biztosítása, illetve gépjármű beszerzése, hogy a működési területen élő személyek a szolgáltatásokat igénybe tudják venni vagy a szolgáltatások eljuthassanak hozzájuk. Az eszközök beszerzése következtében olyan minőségi szociális étkeztetés válik lehetővé, mely minden igény kielégít.

Térfigyelő kamerarendszer – Az önkormányzat sikeresen pályázott a közbiztonság növelését szolgáló önkormányzati fejlesztések támogatásáról szóló 28/2014. (IV. I.) BM rendeletben, a közbiztonság növelését szolgáló önkormányzati fejlesztések keretében megvalósítandó térfigyelő kamerarendszerek kiépítésére vagy bővítésére kiírt pályázaton. Kál Nagyközség 8,8 millió forint vissza nem térítendő állami támogatást nyert 100%-os támogatási intenzitással. A beruházás kivitelezése 2014. szeptember 9-én kezdődött, az első intelligens speed-dome kamera felszerelésével, amellyel folyamatosan nyomon követhető a Rózsa u., az Ady Endre u. és az Akácos u. kereszteződésének, illetve a gyalogos átkelőhely forgalma. Új kamerákat helyeztek el továbbá a főtér, az Erdőtelek és az M3-as autópálya felől érkező forgalom, az Alatka és Tarnabod felől érkező forgalom, a Nagyút felől érkező forgalom, a Rózsa u. és a Gárdonyi u. veszélyes kereszteződésének és a vasúti átjáró forgalmának nyomon követésére. Új kamerák kerültek elhelyezésre a temető központjában is a temetői rongálások és lopások megelőzése érdekében. A rendszer kiépítésére és tesztelésére 2014. szeptember 30-ig került sor, az éles üzem október 1-től indult el.

Műfüves labdarúgópálya – Az önkormányzat a Magyar Labdarúgó Szövetség (MLSZ) által meghirdetett országos pályaépítési program X. ütemében sikeresen pályázott és a támogatottak közé került. A beadott pályázat eredményeként egy kisméretű műfüves pálya létesülhetett az MLSZ beruházásának keretében a Művelődési Ház udvarán. A kivitelezés 2017 májusában indult meg. A műfüves pálya átadására 2017. június 23-án került sor.

1.10.7. ENERGIAGAZDÁLKODÁS

Kál energiaellátásának helyzetét az 1.16. számú fejezet mutatja be. A település önkormányzata a lakosság számára minden anyagi közszolgáltatást biztosít, a közműhálózatok azonban nem az önkormányzat tulajdonában állnak, így az önkormányzat csak közvetett módon bír befolyással a közszolgáltatások minőségére (pl. víz-, gáz- és elektromos hálózat, hírközlési hálózatok). A község megfelelő villamosenergia-ellátását az ELMŰ-ÉMÁSZ Energiaszolgáltató Zrt., a földgázellátást a Tigáz-DSO Zrt., a vízellátást pedig a Heves Megyei Vízmű Zrt. biztosítja.

A szennyvízzel kapcsolatos szolgáltatásokat a Káli Kistérség Víziközmű Társulata, a kommunális hulladék begyűjtését pedig a Káli Lakossági Szolgáltató Nonprofit Kft. végzi.

1.11. TELEPÜLÉSÜZEMELTETÉSI SZOLGÁLTATÁSOK

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény a helyi önkormányzatok által ellátandó településüzemeltetési feladatokat a következők szerint határozza meg:

- köztemetők kialakítása és fenntartása
- a közvilágításról való gondoskodás,
- kéményseprő-ipari szolgáltatás biztosítása,
- a helyi közutak és tartozékainak kialakítása és fenntartása,
- közparkok és egyéb közterületek kialakítása és fenntartása,
- gépjárművek parkolásának biztosítása.

A településüzemeltetési feladatokhoz sorolhatóak továbbá a településen élő lakosság, vállalkozások, intézmények közszolgáltatásokhoz, komfortérzethez kapcsolódó igényeinek kielégítéséhez, illetve az élhető, fenntartható települési környezet megteremtéséhez és fenntartásához szükséges, az önkormányzat által nyújtott szolgáltatásokat is.

Kál nagyközségben a kötelező egészségügyi, szociális, oktatási, nevelési és közművelődési szolgáltatások teljes körét az önkormányzat a Polgármesteri Hivatalon és intézményein, illetve gazdálkodó szervezetein keresztül látja el.

„Okos város” települési szolgáltatások

Kál Nagyközség Önkormányzata a Közigazgatás- és Köszolgáltatás-fejlesztés Operatív Program keretében meghirdetett „Csatlakozási konstrukció az önkormányzati ASP rendszer

országos kiterjesztéséhez” című KÖFOP-1.2.1 – VEKOP-16-2016-00536 kódszámú pályázati felhívás keretében közel 7 millió Ft összegű támogatást nyert.

Ezáltal lehetővé vált, hogy a Káli Polgármesteri Hivatalban egységesített önkormányzati elektronikus ügyviteli megoldások kerüljenek bevezetésre a 257/2016. (VIII.31.) Kormányrendelet előírásainak figyelembevételével 2017. január 1. napjától.

A Hivatal a keretrendszer és az alábbi 7 szakrendszer (iratkezelő rendszer, elektronikus ügyintézési portál rendszer, gazdálkodási rendszer, ingatlanvagyon-kataszter rendszer, önkormányzati adórendszer, ipar- és kereskedelmi rendszer, hagyatéki leltár rendszer) igénybevételével csatlakozik az önkormányzati ASP rendszerhez. Jelen projekt által tervezett fejlesztés megvalósítása elengedhetetlen az ASP Kormányrendeletben meghatározott határidőben történő megvalósítása érdekében.

A modern közigazgatás alapfeltétele, hogy az állam, így az önkormányzatok is minél több szolgáltatásukat elektronikus formában biztosítsák az állampolgárok számára. Az ASP alkalmazásslolgáltatás leveszi az önkormányzatok válláról az ehhez szükséges IT-infrastruktúra és a hozzá kapcsolódó alkalmazások kiépítésének és fenntartásának költségeit. A fejlesztés egy újabb mérföldkőnek számít a valódi szolgáltató állam megteremtése felé vezető úton.

Az ASP korszerű informatikai megoldásokkal ad az önkormányzatok kezébe, lehetővé téve, hogy a helyhatóságok e-közigazgatási szolgáltatásokat nyújtsanak a helyi lakosság és a vállalkozások számára. Szolgáltatásai közé tartozik a gazdálkodási rendszer, az ingatlanvagyonkataszter rendszer, a helyi adórendszer, az iratkezelő rendszer, az önkormányzati portál, az ipari és kereskedelmi rendszer.

Az ASP egyszerre biztosít előnyöket az önkormányzatoknak, a helyi lakosoknak és vállalkozásoknak, valamint a fenntartó államnak. Míg az állampolgárok és vállalkozások korszerű és egységes e-közigazgatási szolgáltatásokat használhatnak, addig a helyhatóságok a feladataik ellátását és belső működésüket támogató, a legkorszerűbb felhő-technológián

alapuló rendszerhez jutnak, amelynek kiépítése és üzemeltetése nem igényel ráfordítást a helyi költségvetéséből. Az önkormányzatok ugyanis költségvetésük túlnyomó részét a törvény által kötelezően előírt feladatok teljesítésére fordítják, a pluszfeladatok ellátása így rendre finanszírozási nehézségekbe ütközik.

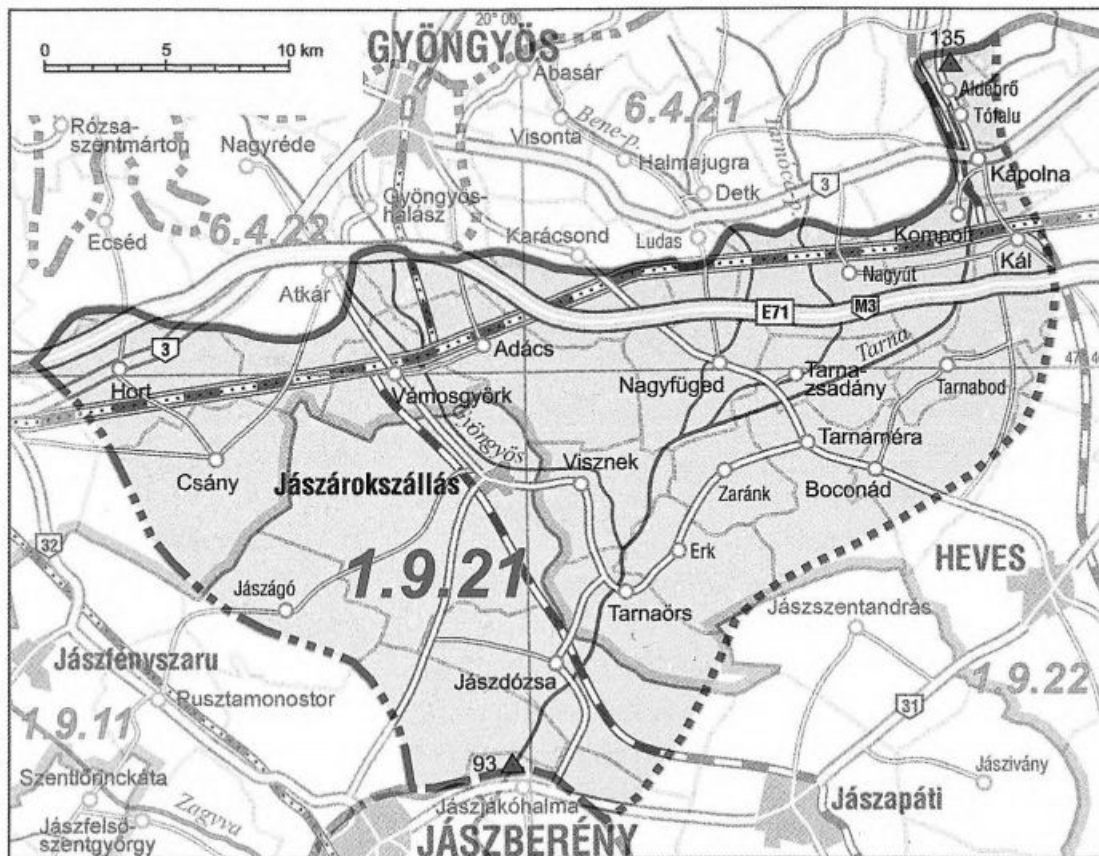
A rendszer naprakész információt ad a polgármesternek, a jegyzőnek, a képviselőknek, a helyi ügyintézők pedig könnyebben tehetnek eleget adatszolgáltatási kötelezettségeiknek, és hozzáférhetnek majd a központi nyilvántartások adataihoz is.

Az ASP-nek köszönhetően a jövőben az önkormányzatok saját beruházás és fenntartási költségek nélkül használhatják a rendszert, amelyben kiemelkedő szintű informatikai biztonság mellett az jogszabályi változások központi követése és a honlapok tartalmi frissítése is megoldott.

1.12. A TÁJI ÉS TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK VIZSGÁLATA

1.12.1. TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK

Kál nagyközség az Észak-Alföldi hordalékkúp síkság földrajzi nagytáj Gyöngyösi-sík kistáján fekszik. A kistáj Heves és Jász-Nagykun-Szolnok megyében helyezkedik el. Területe 645 km² (a középtáj 15,9%-a, a nagytáj 1,3%-a). A kistáj 93 és 135 m közötti tszf-i magasságú teraszos hordalékkúpsíkság. A felszín orográfiaailag kétarcú. Ny-i része, a Tarna és a Gyöngyös síkja alacsonyabb, csaknem teljesen sík (átlagos relatív relief 2 m/km²); felszínét folyóvízi formák (holtmedrek, lefűzött morotvák) fedik. Ez a Zagyva és a Tarna magasabb hordalékkúpja közé ékelt vizenyősebb terület, típusát tekintve tagolt, ill. hullámos síkság. A K-i rész közepétől 5-10 m-es peremmel emelkedik ki a Tarna pleisztocén hordalékkúpjának megmaradt K-i szárnya (Hevesi homokhát). Átlagosan 5 m/km²-es relatív reliefű, hullámos síkság; felszínét a szél formálta.

Mérsékelt meleg-száraz éghajlattal jellemezhető kistáj. A napsütéses órák évi száma É-on 1900, D-en 1950, a nyári évnegyedben 740-760, a téliben kb. 180 óra napsütés várható. Az évi középhőmérséklet 10,0 °C, de a D-i részeken ennél magasabb, 10,2 °C. A vegetációs időszak középhőmérséklete 17,0-17,2 °C. A napi középhőmérséklet 196-200 napig meghaladja a 10 °C-ot, a tavaszi átlépés ápr. 2-5. között, az őszi okt. 17-20-án várható. Az ápr. 9-13. és okt. 22-24. közötti időszak (190-195 nap) fagyoktól mentes. Az évi abszolút hőmérsékleti maximumok átlaga 34,0 °C, ÉK-en ennél valamivel alacsonyabb, 33,5 °C. Az évi abszolút minimumok átlaga -16,0 és -16,5 °C körül alakul. Az évi csapadék átlagosan 530-540 mm körül van. A vegetációs időszakban 310-320 mm eső esik. Kompolton hullott 24 óra alatt a legtöbb csapadék, 177 mm. A téli időszakban átlagosan ÉK-en 38, máshol 32-35 napig borítja hó a földeket; az átlagos maximális hóvastagság 16-18 cm. Az ariditási index 1,30 körüli. A Mátra szélárnyékoló hatása miatt főleg a Ny-ias és a K-ies szelek dominálnak; az átlagos szélesebesség 2,5 m/s körül van. Főként a kisebb vízigényű szántóföldi és kertészeti kultúrák számára jó az éghajlat öntözés nélkül.

A Közép-Tisza Ny-i oldalát a tájnévvel ellenkezőleg a Tarna vízrendszere tölti ki. A Tarnának (105 km, 2116 km²) Aldebrőtől Jászfákóhalmáig terjedő 49 km-es szakasza tartozik ide, 1490 km²-rel. Mellékvizeket a Kígyós-patak (26 km, 46 km²) kivételével csak jobbról kap. Ezek: Tarnóca (36 km, 180 km²), Bene-patak (31 km, 152 km²) Gyöngyös-patak (44 km, 544 km²), Ágói-patak (47 km, 264 km²). Valamennyi a Mátrában ered és az ottani lefolyásviszonyokat közvetítik a sík kistájra. Maga a terület száraz, gyenge lefolyású és vízhiányos.

Az Ágói-patak kivételével valamennyi vízfolyásról vannak részletes vízjárási adatok. Az árvizek a kora nyári csapadékos periódusban gyakoriak, míg a kisvizek a száraz őszen általánosak. A vízminőség a sok kommunális szennyezéstől III. osztályú. Csupán 4 kis természetes tava van, amelyek együttes területe 3,5 ha. A „talajvíz” mélysége a terület É-i szegélyén még helyenként 4-6 m, de D-en már mindenhol 2-4 m között van. Kémiai jellege Kápolna-Jászárokszállás-Jászdózsa között nátrium-, máshol kalcium-magnézium- hidrogénkarbonátos. A keménysége Káltól lefelé a Tarna mentén 25-35 nk°, máshol 15-25 nk°. A szulfáttartalom csak a települések körzetében haladja meg a 60 mg/l-t. A rétegvíz mennyisége csekély. Az artézi kutak száma jelentős. Mélységük 100-200 m között van, a vízhozamuk nem éri el a 100 l/p-et, de mélyebb fúrásokból tekintélyes vízmennyiséget is nyerhetnek. Jászárokszállásnak 52 °C-os, Tarnamérának 39 °C-os vizű kútja van, amelyek fürdőt táplálnak. A lényegében teljes körű vezetékös vízellátás mellett mindössze 2 településen van csatornahálózat, így a közcsatornahálózatba bekapcsolt lakások aránya kistáji szinten mindössze 19,2% (2008). Ez tartós veszélyt jelent a felszín alatti vizek minőségére.

Fragmentális természetközeli gyepekkel (10%) tarkított kultúrtáj, ahol az erdők aránya igen alacsony (<1,5%). A kistáj É-i részén (Csörsz-árok, határmezsgyék) a hegylábperem flóra- és vegetációgazdagító hatása még érvényesül. A gyepek D-ebbre jórészt szikesedő legelők és kaszálók, helyenként szikeserdei magaskórósokkal. A táj K-i és DNy-i részén a homoki vegetáció a jellemző, gyepek inkább csak D-en maradtak fenn, az érintkező jászági kistájjal rokonítható növényzettel. A mezofil - sok esetben kollin - jellegű flóraelemek a vízfolyások mentén (Tarna, Tarnóca, Bene-patak, Ágói-patak, Külső-Mérges) hatolnak le D-re. A ligeterdők jobbára teljesen felszámolódtak, kuriózumként egy kisebb égerliget maradt fenn (Kál). A kistáj

telepített erdei sokszor értékes erdőssztyepfoltokat őriztek meg. Ártéri jelleggel kevert lösztölgyes maradványa a jászdózsai Pap-erdő. Az özönnövények a vízfolyások mentén, ill. a homoki parlagokon és a kultúrerdőkben jelentősek. A hegylábperemi löszvegetáció maradványa a Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*), a dunai szegfű (*Dianthus collinus*), a piros kígyószisz (*Echium maculatum*), a pázsitlevelű homokhúr (*Arenaria ipocera*) és a pusztai meténg (*Vinca herbacea*). Jóval gyakoribb, általánosan elterjedt a macskahere (*Phlomis tuberosa*) és a nyúlánk sárma (*Ornithogalum pyramidale*). Erdőkben helyenként a tatár juhar (*Acer tataricum*), a magas gyöngyperje (*Melica altissima*) és a parlagi rózsza (*Rosa gallica*) is fennmaradt, míg egykori vízfolyások mellett jelentős állománya van a sziki kocsord (*Peucedanum officinale*), a réti őszirózsza (*Aster sedifolius*) és a fátyolos nőszirm (*Iris spurid*) fajoknak. Szikeseken jellemző a kígyófark (*Pholiurus pannonicus*), a sziki és a pusztai here (*Trifolium angulatum*, *T. retusum*). Szórványos előfordulású homoki fajok: homoki útifű (*Plantago indica*), fehér pemetefű (*Marrubium peregrinum*), buglyos here (*Trifolium diffusum*). Patakok mentén, mocsárréteken gyakori a réti iszalag (*Clematis integrifolia*), jellemző lehet az őszi kikerics (*Colchicum autumnale*), fényes borkóró (*Thalictrum lucidum*).

1.12.2. TÁJHASZNÁLAT, TÁJSZERKEZET

1.12.2.1.-1.12.2.2. TÁJTÖRTÉNETI VIZSGÁLAT, TÁJHASZNÁLAT ÉRTÉKELÉSE

Az újpaleozoos és mezozoos képződményekből álló alaphegység kb. 3 km, a Tura-Hatvan-Mezőkövesd vonalban húzódó rögvonulat pedig kb. 2 km mélyen érhető el. A felszín közelében a több száz m vastag felső- pannóniai üledékek D felé (a posztpannóniai süllyedés mértéke erősödésének megfelelően) vastagodnak. Ezekre jelentős vastagságú, kavicssal, durva homokkal jellemezhető pleisztocén hordalékkúpanyag települt. Ezek a rétegek Aldebrőn, Kálon, Tarnabodon, Boconádon jelentősebb kavicskészletet tartalmaznak. A tartós süllyedés következtében a felszínen, ill. a felszín közelében csak felső-pleisztocén és holocén üledékek vannak. A felső-pleisztocénban még egységes Gyöngyös-Tarna-hordalékkúp a holocén kezdetén élesen kettévált; a K-i, magasabb szárnyon löszös homokkal, homokos lösszel fedett

futóhomok a jellemző, a Ny-i, alacsonyabb rész infúziós lösszel és holocén folyóvízi feltöltésekkel borított. A kavicsösszletek igen jó vízbázist jelentenek.

A táj a Mátra felől érkező vízfolyások hordalékkúpján helyezkedik el. A Mátra előterében nyirokszerű málladékon, ill. löszös anyagokon csernozjom barna erdőtalajok képződtek (10%), amelyeket a fekete nyiroktalaj csak kis foltokban tarkít. A nyirok alapkőzetén az erdőtalaj mechanikai összetétele agyagos vályog, a löszön pedig vályog. Földminőségük 45-60 (int.) pontokkal jellemezhető. Szántóként hasznosíthatók. A táj Ny-i, magasabb térszínt alkotó homokos üledékein 25-45 (int.) pont közötti minőségű barnaföldek találhatóak (3%), amelyek 95%-ban szántóként és 5%-ban gyepterületként hasznosíthatók.

A Káltól D-re húzódó homokterületeken gyenge termékenységű (int. 25-35) kovárványos barna erdőtalajok (2%) találhatóak. Szántóként 60%-uk, erdőterületként 20%-uk hasznosulhat. A fennmaradó területet települések foglalják el. A barnaföldeket az alacsonyabb térszíneken humuszos homoktalajok (1%) váltják fel. Hasznosításuk a barnaföldekével szinte azonos, de 5%-ban erdőhasznosítás is lehetséges. A táj talajvíz közeli (3-5 m) löszös üledékein réti csernozjom talajok (22%) fordulnak elő. Csány környékén a kilúgozott, azaz a felszínen nem karbonátos változatok termékenysége a 65-80 (int.), míg Tarnazsadány környékén a felszíntől karbonátos változatok a 95-120 (int.) földminőségi kategóriákba tartoznak. Szántóként (90%) és rét-legelőként hasznosulhatnak.

A táj mélyebb fekvésű löszös üledékein többnyire agyagos vályog mechanikai összetételű, mészmentes réti talajok (45%) találhatóak. Termékenységük kedvező (int. 50-65), főként szántóként (85%) és rét-legelőként hasznosulhatnak. A patak völgyek (Tarnóca, Gyöngyös) öntésanyagain agyagos vályog vagy agyag mechanikai összetételű nyers öntéstalajok (1%) vannak. Földminőségi besorolásuk alapján a 30-45 (int.) minőségi kategóriába tartoznak. Hasznosításuk a réti talajokéhoz hasonló. A különbséget az 5-10%-nyi ligeterdei hasznosítás jelentheti. A réti talajok közé ágyazottan, változatos elhelyezkedésben réti szolonyc (9%) és sztyepesedő réti szolonyc (5%) talajok is előfordulnak. Főként (80%) szikes legelőként és rétként hasznosulhatnak. A réti csernozjom talajok mélyben sós változata 2% területet foglal,

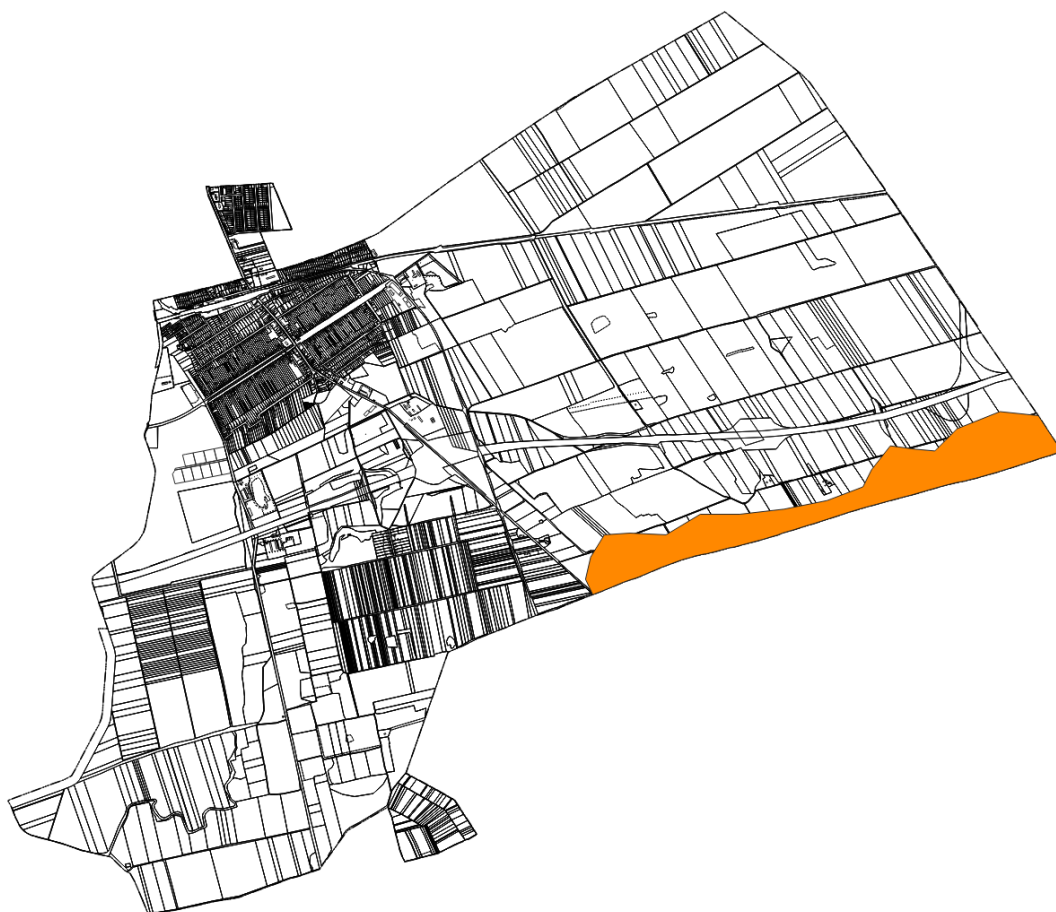
agyagos vályog mechanikai összetételű, 50-60 (int.) pont földminőségű, főként (85%) szántóként és gyepterületként hasznosítható.

(Forrás: Magyarország kistájainak katasztere, MTA 2010)

1.12.3. A VÉDETT ÉS VÉDENDŐ TÁJI, TERMÉSZETI ÉRTÉKEK, TERÜLETEK:

1.12.3.1. TÁJKÉPVÉDELMI SZEMPONTBÓL KIEMELTEN KEZELENDŐ TERÜLETEK

A tájképvédelmi szempontból értékes, védendő területeket a területrendezési tervek határolják le. Az Országos Területrendezési Terv alapján Kál nagyközség közigazgatási határain belüli tájképvédelmi övezetet a területrendezésért felelős miniszter rendeletben állapítja meg.

A Bükk Nemzeti Park Igazgatósága által szolgáltatott adatok alapján a tájképvédelmi övezet területe

„Tájképvédelmi terület övezete: a területrendezésért felelős miniszter rendeletében megállapított, kiemelt térségi területrendezési terv esetében a miniszteri rendeletben, valamint a megyei területrendezési tervben alkalmazott övezet, amelybe a természeti adottságok, rendszerek, valamint

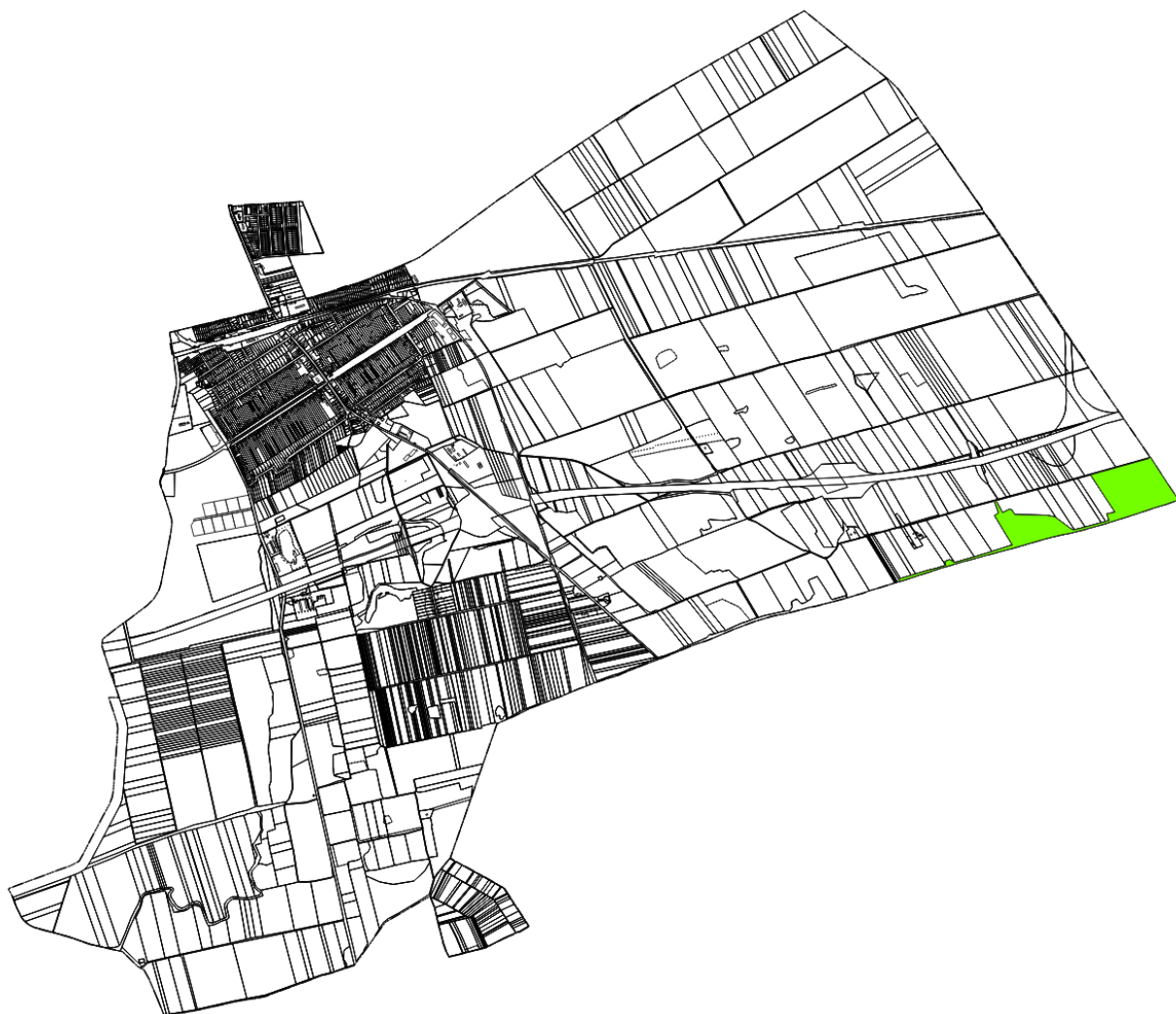
az emberi tevékenység kölcsönhatása, változása következtében kialakult olyan területek tartoznak, amelyek a táj látványra szempontjából sajátos és megkülönböztetett fontosságú, megőrzésre érdemes esztétikai jellemzőkkel bírnak'

1.12.3.2. NEMZETI ÉS NEMZETKÖZI TERMÉSZETVÉDELMI OLTALOM ALATT ÁLLÓ VAGY VÉDELEMRE TERVEZETT TERÜLET, ÉRTÉK, EMLÉK

A Természetvédelmi Információs Rendszer hivatalos honlapja (termeszetvedelem.hu) szerint Kál közigazgatási területén az alábbi védett természeti területek találhatóak:

Név	Település	Védettség szint	Védelmi kategória	Terület (hektár)	Hatályba lépés éve
Hevesi Füves Puszták TK	Átány, Besenyőtelek, Boconád, Dormánd, Erdőtelek, Erk, Füzesabony, Heves, Hevesvezekény, Jászivány, Kál, Kerecsend, Kisköre, Kompolt, Kömlő, Nagyút, Pély, Poroszló, Sarud, Tarnaméra, Tarnaszentmiklós, Tarnasádnagy, Tiszanána, Újlőrincfalva	országos jelentőségű, egyedi	TK	16123,47	1993

A Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzet területe 15 területegységből tevődik össze: Pélyi-szikesek (Pély, Jászivány és Tarnaszentmiklós települések határában), Hamvajárás (Nagy-fertő, Gulya-gyep, Garabont területekkel) Nagy-Hanyi-puszta (Dormánd és Erdőtelek között), Kis-Hanyi-puszta (Átány, Erdőtelek és Besenyőtelek községek határában), Csörsz-árok (Dormánd és Erdőtelek közötti szakasza), Lógó-part (Kerecsend község határában), Magas-határ (Tiszanána község határában), Poroszlói-szikesek, Sarudi-tömb, Hevesi-gyep (érintkezve a Hanyi-ér egy szakaszával), Pusztafogacs (Tarnaméra, Erk és Boconád községek határában), Kétútköz, Poroszlói-gyep, Göbolyjárás (Nagyút, Kompolt és Tarnasádnagy községek határában), Bene-terasz (Nagyút község határában). A védett területek a Hevesi-sík, Hevesi-ártér, Gyöngyösi-sík kistájakon fekszenek.

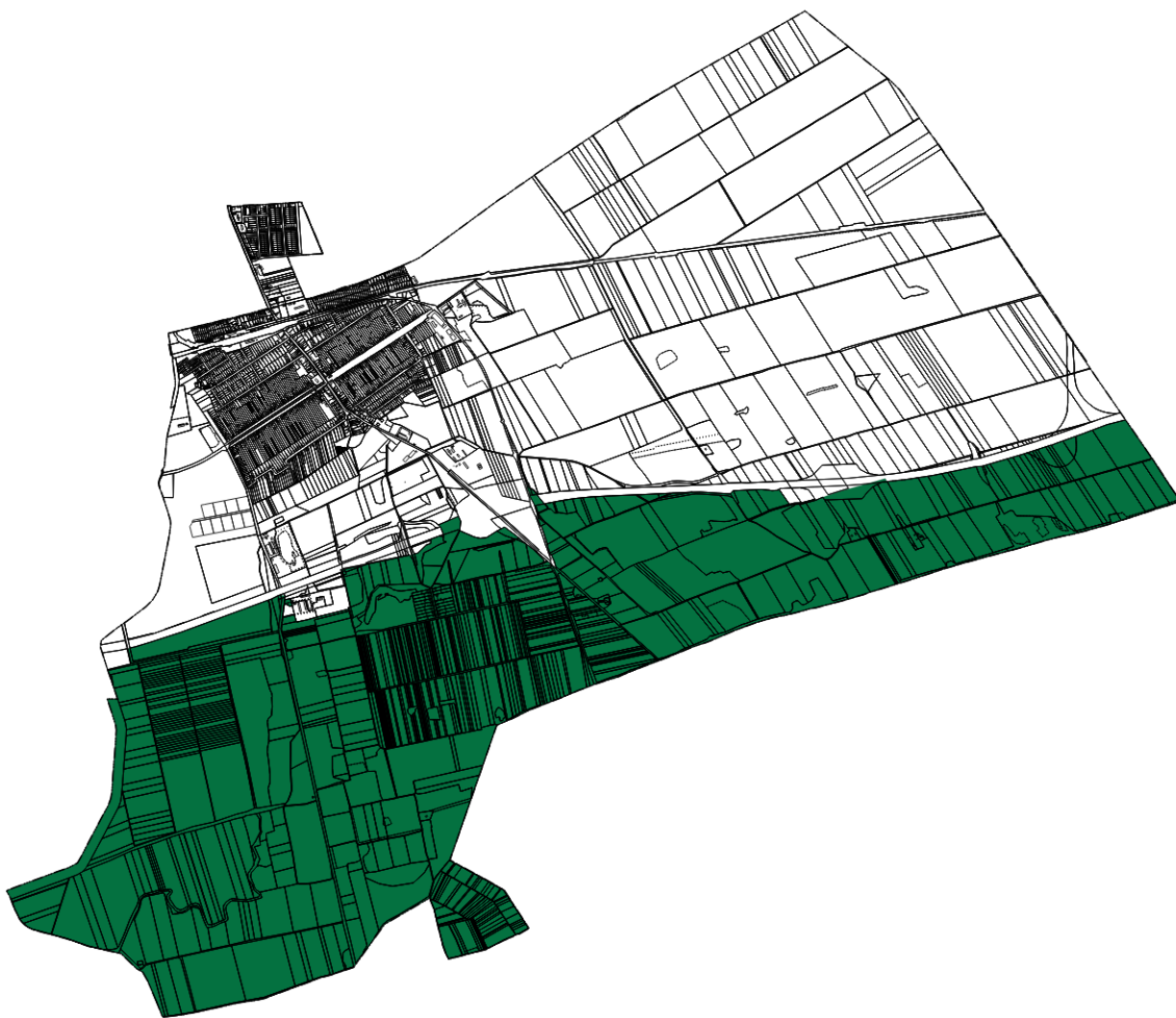
Hevesi füves puszták tájvédelmi körzet

Csörsz árok – Komoly jelentőséggel bírnak a régió egyes részein egyedülállóan jó állapotban fennmaradt ún. alföldi hosszanti sánc-árkok egyes szakaszai. Az Alföldet északról és keletről határoló (azaz az Északi-középhegység déli peremével párhuzamosan futó, illetve az Erdély felől érkező folyókat keresztben metsző), kettős – néhol hármas – vonalvezetésű Csörsz-árokrendszer építését a néphagyomány a mitikus Csörsz király nevéhez köti. A régebbi korok kutatói a középkori nyugati forrásokban emlegetett avar védműnek vélték, míg mások koraközépkori magyar határvédelmi építménynek gondolták. A legtöbb bizonyíték azonban a késő római eredet mellett sorakozik. A szaktudományos kutatások alapján az alföldi hosszanti sánc-árkokat a szarmaták építményének tartják, a földmunkák készítésének idejét pedig a III-IV. sz. fordulójára vagy a IV. sz. elejére helyezik.

(Forrás: Bükki Nemzeti Park Igazgatósága)

Nemzetközi védelem

A település közigazgatási területét érinti az Európai Unió ökológiai hálózata, a Natura 2000. A Hevesi-sík elnevezésű HUBN10004 azonosító jelű különleges madárvédelmi terület. A Mátra és a Bükk hegységek lábánál, a Tisza jobb partján elterülő síkság Jászkisér és Füzesabony között. Extenzív szántók, nemesnyár- és akácültetvények, fasorok, szikes puszták, mocsárrétek jellemzik. Elsősorban a pusztai madárfajok számára fontos élőhely. A parlagi sas, kerecsensólyom és kis őrgébics egyik legjelentősebb hazai élőhelye. Globális jelentőségű tűzokállomány él a területen.

Hevesi-sík – HUBN100004 NATURA 2000 SPA – Különleges madárvédelmi terület (BNPI)

Egyedi tájértékek

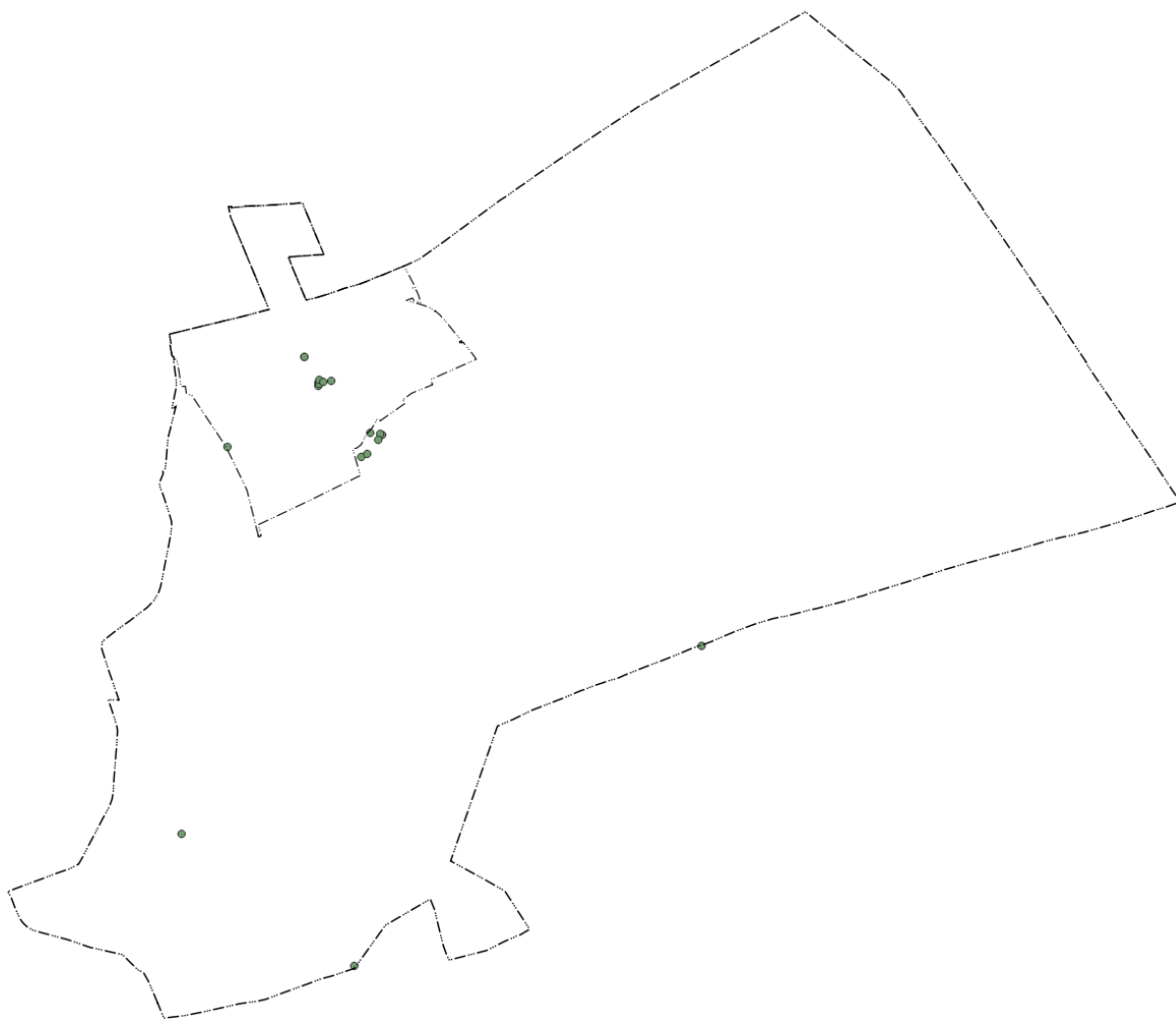
A tájak karakterének fontos összetevői az egyedi tájértékek. A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (Tvt.) 6. § (3) (4) és (5) bekezdése értelmében egyedi tájértéknek minősül az adott tájra jellemző olyan természeti érték, képződmény és az emberi tevékenységgel létrehozott tájalkotó elem, amelynek természeti, történelmi, kultúrtörténeti, tudományos vagy esztétikai szempontból a társadalom számára jelentősége van.

Ezeknek az értékeknek gyakran „csak” a helyi közösségek számára van jelentősége, mint például a népi vallásosság táji megjelenéseként egy-egy kápolnának, vagy a korábbi tájhasználat emlékeként egy-egy gémeskútnak, borospincének. Sok esetben viszont jelentőségük a helyi szinten messze túlmutat. Tokaj-Hegyalja történelmi borvidéke bővelkedik a szőlőtermesztéshez és borászathoz kapcsolódó egyedi tájértékekben – ilyenek például a hegyoldalokban vagy a településeken szóróványosan, helyenként csoportosan előforduló pincék, pincesorok. Mindezek az UNESCO által is elismerten, a világ kulturális örökségének részét képezik.

Az egyedi tájértékek megállapítása és nyilvántartásba vétele a nemzetipark-igazgatóságok feladata.

A településrendezési terv tartalmazza a tervezési területen található egyedi tájértékek felsorolását.

A településen 18 db egyedi tájérték található a Bükki Nemzeti Park 2017-es adatszolgáltatása alapján.

Egyedi tájértékek elhelyezkedése Kál közigazgatási területén - BNPI adatszolgáltatás

Ssz.	Név	Tipizálás	Pontos helyszín	Főbb jellemzők	Kor, keletkezés időpontja
1	Iskola kereszt	Feszület	Az Ady Endre és a Rózsa út kereszteződésében, az általános iskola épületének sarkán áll.	Kb. 3,5 m magas, faragott kőkereszt, kő korpusszal, frissen festett felülettel, körbekerítve.	1930-as évek
2	Szentháromság templom	Templom	Fő út alsó 2.	Egyhajós, D-i homlokzati tornyos, íves szentélyzáródású, a szentély felől kontyolt nyeregtetős templom.	1700-as évek 2. fele
3	Nepomuki Szent János szobra	Szettek szobra	A templomkertben, a templom előtt.	Kb. 4 m magas, faragott riolittufa talapzaton álló szobor, fehérre meszelve.	1973
4	Milleneum kereszt	Feszület	A templomkertben, a templom kapuja előtt.	Kb. 3,5 m magas, riolittufából faragott kőkereszt, kő korpusszal és Máriával, talapzatán felirattal.	1800-ban, megújították 1896-ban.
5	Mária szobor	Szettek szobra	A templom ÉK-i oldalában áll.	Kb. 4,5 m magas főként riolittufából faragott, különálló szentély, melynek fülkéjében Máriaszobor áll. Az építmény kerítéssel körülvett.	1913
6	Szent Vendel szobor	Szettek szobra	A templomkert K-i sarkában áll.	Kb. 2 m magas, faragott riolittufa talapzaton álló feltehetően beton szobor, fehérre meszelve.	A talapzat 1891-ben, a szobor 1973-ban.
7	Hősi emlékmű	Emlékmű	Fő út felső 1. szám előtt.	Eredetileg az I. vh hőseinek emlékére készült lépcsős talapzaton álló, kb. 4 m magas beton oszlop a tetején kardot tartó réz turul madárral, az oszlopon több emléktáblával.	1938

8	Fő út felső kereszt	Feszület	A Petőfi Sándor utca és a Fő út felső sarkán.	Kb. 3,5 m magas, dácittufából faragott kőkereszt, fém korpusszal, festetlen talapzattal, festett keresztel.	1923
9	I. világháborús emlékkert	Emlékkert	A temető Dózsa Gy. út felőli bejárata mellett.	Az I. világháború áldozatainak emlékére emelt műkő talapzaton álló fehérre meszelt riolittufa kereszt kis műkő sírkövekkel a két oldalán.	1930-as évek
10	II. világháborús emlékkert	Emlékkert	A temető Dózsa Gy. út felőli bejáratával szemben.	Az II. világháború áldozatainak emlékére emelt műkő emlékmű, emléktáblákkal.	1993
11	Kovács-Mihalik kereszt	Feszület	A temetőben.	Kb. 3,5 m magas, festett, tufából faragott kőkereszt, fém korpusszal és fém Máriával, talapzatán körbe feliratokkal.	1906
12	Temető kereszt 1.	Feszület	A temetőben.	Kb. 3,5 m magas, festett, tufából faragott kőkereszt, fém korpusszal, talapzatán körbe felirattal.	1881
13	Temető kereszt 2.	Feszület	A temetőben.	Kb. 3 m magas, szürkére festett, tufából faragott magas talapzaton álló kis kőkereszt, fém korpusszal.	1900-as évek eleje
14	Szent család kereszt	Feszület	A temetőben.	Kb. 3,5 m magas, festett, műkő kereszt, fém korpusszal, talapzatán emléktáblával.	1986
15	Nagyúti kereszt	Feszület	A település határában a Nagyútra vezető út mellett.	Kb. 3,5 m magas, fehérre meszelt, tufából faragott kőkereszt, kő korpusszal és Máriával, talapzatán felirattal.	1930
16	Csajka-Szűcs kereszt	Feszület	A településről Hevesre vezető út mellett, az Alaszakai horgásztóval szemben.	Kb. 3,5 m magas, festetlen, dácittufából faragott kőkereszt, kő korpusszal és Máriával, talapzatán emléktáblával és körbe feliratokkal.	1935
17	Csörsz árka	Sánc, árok	A településtől délre	Árokból és töltésből álló ókori védműrendszer, mely mára már csak szakaszosan felismerhető.	népvándorlás kora

18	Csörsz árka	Sánc, árok	A településtől délnyugatra, az Árok-alja dűlő északi határán	A kb. 15 m széles sánc-árokrendszer mintegy 1700 m hosszban követhető megmaradt része. A sánc a D-i, az árok az É-i oldalon van. Viszonylag éppen megmaradt, a sánc 1,5 m magas, az árok 1,5 m mély. Nyugati folytatásába a Tarnát belevezették a 18-19. századi vízrendezésekkor. Jelenkori flórája reliktum jellegű.	népvándorlás kora
----	-------------	---------------	--	--	----------------------

1.12.3.3. ÖKOLÓGIAI HÁLÓZAT

Az országos ökológiai hálózat területeit az Országos Területrendezési Terv (OTrT) határolja le. Az OTrT három differenciált területre bontja tovább az országos ökológiai hálózatot, úgymint magterület, ökológiai folyosó és pufferterület. Ezek definíciója a következő:

Az ökológiai hálózat magterületének övezete: „az OTrT-ben megállapított, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben alkalmazott övezet, amelybe olyan természetes vagy természetközeli élőhelyek tartoznak, amelyek az adott területre jellemző természetes élővilág fennmaradását és életkörülményeit hosszú távon biztosítani képesek, és több védett vagy közösségi jelentőségű fajnak adnak otthont”

Kál közigazgatási határain belül magterület nem került kijelölésre.

Az ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezete: „az OTrT-ben megállapított, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben alkalmazott övezet, amelybe olyan területek - többnyire lineáris kiterjedésű, folytonos vagy megszakított élőhelyek, élőhelysávok, élőhelymozaikok, élőhelytöredékek, élőhelyláncolatok - tartoznak, amelyek döntő részben természetes eredetűek, és amelyek alkalmasak az ökológiai hálózathoz tartozó egyéb élőhelyek - magterületek, pufferterületek - közötti biológiai kapcsolatok biztosítására”

Kál közigazgatási határain belül az ökológiai folyosó területeit az alábbi térképek szemléltetik:

OTrT által meghatározott ökológiai folyosó övezete

A BNPI adatszolgáltatása szerinti ökológiai folyosó övezete

Az OTrT a következőket írja elő az ökológiai folyosó övezetére:

„26. § (1) Az ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezetében - kivéve, ahol az Ország Szerkezeti Terve, a Budapesti Agglomeráció Szerkezeti Terve vagy a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Szerkezeti Terve települési térséget határoz meg - csak olyan megyei területfelhasználási kategória és megyei övezet, valamint a településrendezési eszközökben olyan övezet és építési övezet jelölhető ki, amely az ökológiai hálózat magterülete és az ökológiai hálózat ökológiai folyosója természetes és természetközeli élőhelyeit és azok kapcsolatait nem veszélyezteti.

(2) Az ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezetében új beépítésre szánt terület nem jelölhető ki, kivéve, ha

a) a települési területet az ökológiai hálózat ökológiai folyosó, vagy az ökológiai hálózat magterület és az ökológiai hálózat ökológiai folyosó körülzárja, továbbá

b) a kijelölést más jogszabály nem tiltja.

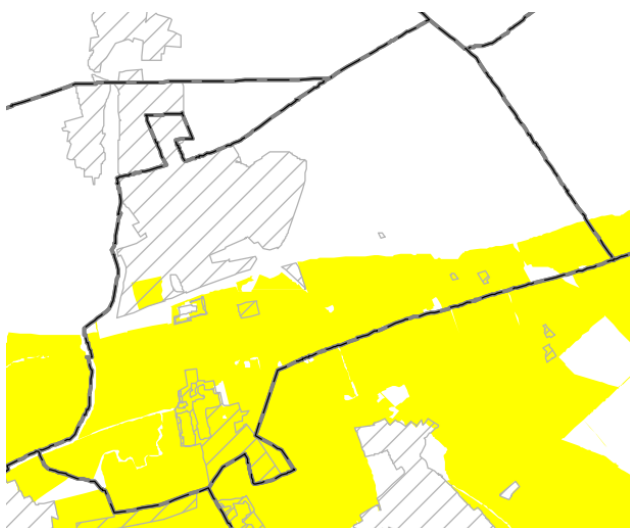
(3) A (2) bekezdésben szereplő kivételek együttes fennállása esetén, a beépítésre szánt terület csak az állami főépítészeti hatáskörében eljáró fővárosi és megyei kormányhivatalnak a területrendezési hatósági eljárása során kiadott területfelhasználási engedélye alapján jelölhető ki. Az eljárás során vizsgálni kell, hogy biztosított-e az ökológiai hálózat magterület és az ökológiai hálózat ökológiai folyosó természetes és természetközeli élőhelyeinek fennmaradása, valamint az ökológiai kapcsolatok zavartalan működése.

(4) Az ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezetében a közlekedési és energetikai infrastruktúra-hálózatok elemeinek nyomvonala, továbbá az erőművek az ökológiai folyosó és az érintkező magterület természetes élőhelyeinek fennmaradását biztosító módon, az azok közötti ökológiai kapcsolatok működését nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával jelölhetők ki és helyezhetők el.

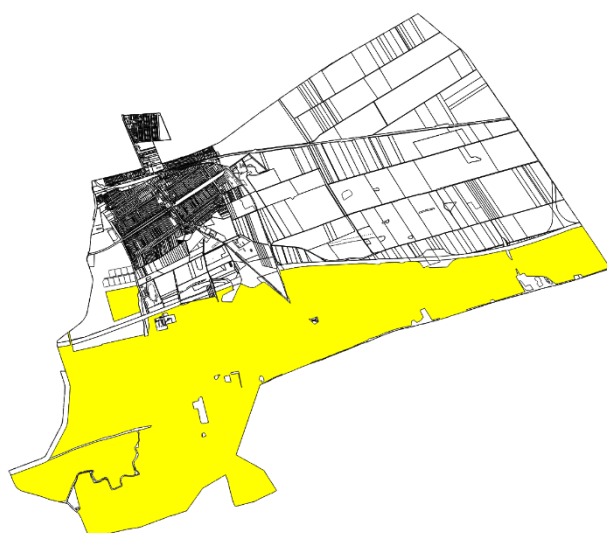
(5) Az ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezetében bányászati tevékenység folytatása a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó előírások alkalmazásával engedélyezhető. Az övezetben új célkitermelőhely és külfejtéses művelésű bányatelek nem létesíthető, meglévő külfejtéses művelésű bányatelek horizontálisan nem bővíthető.”

Az ökológiai hálózat pufferterületének övezete: „az OTrT-ben megállapított, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben alkalmazott övezet, amelybe olyan rendeltetésű területek tartoznak, amelyek megakadályozzák vagy mérséklék azon tevékenységek negatív hatását, amelyek a magterületek és az ökológiai folyosók állapotát kedvezőtlenül befolyásolhatják vagy rendeltetésükkel ellentétesek”

Kál közigazgatási határain belül a pufferterületeket a következő térképek szemléltetik:

Az OTrT szerinti országos ökológiai hálózat pufferterület övezete

A BNPI adatszolgáltatás pufferterület övezete

Az OTrT a következőket írja elő az országos ökológiai hálózat pufferterület övezetére:

„27. § (1) Az ökológiai hálózat pufferterületének övezetében - kivéve, ahol az Ország Szerkezeti Terve, a Budapesti Agglomeráció Szerkezeti Terve vagy a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Szerkezeti Terve települési térséget határoz meg - csak olyan megyei területfelhasználási kategória és megyei övezet, valamint a településrendezési eszközökben olyan övezet és építési övezet jelölhető ki, amely az ökológiai hálózat magterülete, ökológiai folyosója és pufferterülete övezetek természetes és természetközeli élőhelyeit és azok kapcsolatait nem veszélyezteti.

(2) Az ökológiai hálózat pufferterületének övezetében - a (3) bekezdésben meghatározott feltétel kivételével - a településszerkezeti terv beépítésre szánt területet csak abban az esetben jelölhet ki, ha az a szomszédos magterület vagy ökológiai folyosó természeti értékeit, biológiai sokféleségét, valamint táji értékeit nem veszélyezteti.

(3) Az ökológiai hálózat pufferterületének övezetében, ahol az Ország Szerkezeti Terve, a Budapesti Agglomeráció Szerkezeti Terve vagy a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Szerkezeti Terve települési térséget határoz meg, beépítésre szánt terület a (2) bekezdésben meghatározott feltételektől függetlenül is kijelölhető.

(4) Az ökológiai hálózat pufferterületének övezetében bányászati tevékenység folytatása a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó előírások alkalmazásával engedélyezhető. Az övezetben célkitermelőhely nem létesíthető.”

1.12.4. TÁJHASZNÁLATI KONFLIKTUSOK ÉS PROBLÉMÁK ÉRTÉKELÉSE

Heves megye területrendezési terve Kál közigazgatási határain belül nem sorol be területeket sem az országos, sem a területi komplex tájrehabilitációt igénylő területek övezetébe.

A létesítendő M25-ös gyorsforgalmi út potenciális konfliktusforrást eredményezhet, mivel a tervezett nyomvonal Natura 2000-es területet is érint.

Az M25 sz. gyorsforgalmi út keresztülhalad a község külterületén a beépített területeket elkerülve. Az érintett telkek általános mezőgazdasági területfelhasználásban vannak. A Hevesi-sík Madárvédelmi Natura 2000 területet érinti az új közút M3 autópályán tervezett csomópontja, közvetlen igénybevétellel. Az igénybevett terület szántó terület, így önmagában

a területvesztés a jelölő fajok életterében várhatóan jelentős problémát nem okoz. A Natura 2000 által nyújtott vadbúvóhelyek és a környező mezőgazdasági területek, mint táplálkozóterületek közötti kapcsolat megőrzése érdekében vadátjáró kialakítása javasolt.

A település zöldfelületi rendszere változatlan marad. Értékes épített érték és régészeti lelőhely nem található a tervezési területen. A meglévő közlekedési rendszer továbbra is fennmarad. Új szerkezeti elemként jelenik meg a szerkezeti terven az M25 sz. gyorsforgalmi út. Az M25 sz. úton egy külön szintű csomópont tervezett: az M3 sz. autópályához csatlakozás érdekében. A mezőgazdasági területek megközelítéséhez szerviz utak épülnek, amik a kijelölt közúti közlekedési és közműterületen belül helyezkednek el.

A szerkezeti terven ábrázolt, más jogszabály által előírt védőtávolságok:

- gyorsforgalmi út tengelyétől 100 – 100 méter
- 220 kV feszültségű elektromos energia hálózat szélső vezetékétől 18 – 18 méter

Az Ország Szerkezeti Terve által meghatározott tervezett M8-as gyorsforgalmi út a jelenlegi tervek szerint az M3-as gyorsforgalmi úthoz csatlakozik a Rekettyés pihenőhely közelében, mely a különböző természet- és környezetvédelmi problémákat vethet fel a véglegesítés során.

Tájhasználati konfliktust jelent továbbá a külszíni bányászattal érintett területek a község déli határában. A kavics és homokkitermelés tájromboló hatása a terv távlatán túlmutató tájsebek gyógyulási folyamata is problémaforrás.

KÁL
Nagyközség

TELEPÜLESTERENDEZÉSI
ESZKÖZEINEK KÉSZÍTÉSE
az M25 gyorsforgalmi út építéséhez

1. mellékelt a .../.../... sz. önk. határozathoz

- Jelmagyarázat**
- Tervezési terület határa
 - Bepótlásra nem szánt területfelhasználás
 - KÖu** Közúti közlekedési és közmű terület
 - Má** Általános mezőgazdasági terület
 - Közelkedés:**
 - Meglévő gyorsforgalmi út
 - Tervezett gyorsforgalmi út
 - Tervezett különízü csomópont
 - Közművek:**
 - 220 kV-os villamos energia hálózat
 - Üzemi hirközlő hálózat
 - Egyebek:**
 - Védőterület határa
 - Natura 2000 terület határa
 - Valtozások:**
 - Általános mezőgazdasági terület módosul Közúti közlekedési és közmű területre

Rajz megnevezése: SZERKEZETI TERV AZ M25 SZ. GYORSFORGALMI ÚT ÉPÍTÉSI TERÜLETÉRE		
Méretarány: M=1:5500	Munkaszám: 15/2016.	Készült: 2016. október
Tervezők: Településtervezés: Fercsák Ágnes településmérnök TT 20-0277 Közelkedés: Tüske Zsolt építőmérnök Tks 20-0067	Megbízó: Kál Nagyközség Önkormányzata 3350 Kál, Szent István tér 2.	
 Zala Urbanistica Tervező és településtervezési Kft. 9483 Balatonföldvár, 4. Juhász János 2181 SZ. 9/5-3-2/3 Mű. 66-30/327-0140		

Készült az állami alapadatok felhasználásával

1.13. ZÖLDFELÜLETI RENDSZER VIZSGÁLATA

Az emberi életminőségtől elválaszthatatlan a környezet minősége. Ez a környezet első megközelítésben a települési környezetet jelenti. A településrendezés elsődleges célja, hogy a települések élhetőek és fenntarthatók legyenek. A lakókörnyezet nem csupán az épített világ, a zöldfelületek éppen úgy hozzátartoznak, mint az épületek és egyéb művi létesítmények. A zöldfelületeknek a településen belül megjelenő aránya, eloszlása, minősége nagyban befolyásolja, hogy milyen mértékben tud jótékony hatást kifejteni a település életminőségére. Az ökológikus településfejlesztésnek ma már elengedhetetlen részét képezi a környezettudatos területhasználat.

1.13.1 A TELEPÜLÉSI ZÖLDFELÜLETI RENDSZER ELEMEI

A települések, városok fontos részét képezik a zöldterületek. A zöldfelület rekreációs célú területei: közkertek, fásított sétányok és terek, parkok környékei. A zöldfelületek háttérrel biztosítanak az épületek számára. Esztétikus kialakításuknak köszönhetően önálló tényezővé válhatnak. Ennek tükrében a növényzet szerepe esztétikai, ökológiai és éghajlati szempontból is nélkülözhetetlen. Fontos odafigyelnünk ezeknek a területeknek folyamatos rendezésére. A településen áthaladók leginkább a fővonalon haladva alakítják ki a településről alkotott véleményüket.

Kálban a szélesebb utcákkal rendelkező történeti településközpontban harmonikus utcakép alakítható ki. A már meglévő fasorokat kell kiegészíteni a hiányzó helyeken, amivel hangulatosabb és kellemesebb látvány valósítható meg. A fasorok továbbá kiemelik a település fő útvonalait, irányítják a tekintetet. További pozitív hozadéka az árnyékvetés, ami előny nyáron az utcán sétáló gyalogosoknak és az ott parkoló gépjárműveknek is. A történeti településközpont a településrész déli szélétől a Fő térig gömbakác fasorral rendelkezik, míg a Fő tértől a vasútig cseplezsmeggy fasor kerül beültetésre.

A falusias településrészen a közterületre ültetett gyümölcs és diófák, a kisebb méretű tuják és a fenyőfélék a jellemzőek. Javasolt a már kialakult fasorok fenntartása, szükség esetén azok pótlása.

A település külterületén szintén fontos a fásítás és növényzónák kialakítása, melyek egyrészt védik a mezőgazdasági területeket a különféle természeti eróziós hatásoktól, másrészt biztosítják a zöldfelületi elemek közötti funkcionális és ökológiai kapcsolatot.

Kál Nagyközség Önkormányzat Képviselő-testületének 15/2017. (XII.29.) számú, a településkép védelméről szóló önkormányzati rendelete meghatározza a közterületre történő növénytelepítés szabályait, a melléklete pedig tartalmazza a fásításra, növénytelepítésre javasolt őshonos növények jegyzékét, valamint a tiltott telepítésű, inváziós fajták jegyzékét.

Az önkormányzati rendelet értelmében kerítések elé a közterületre tömör sövény, cserje és fa úgy ültethető, ha a gyalogos és gépjármű közlekedést nem akadályozza, gátolja. Az épületek, építmények környezetének rendezése során tilos inváziós fajták telepítése.

A szomszéd telekhatárától – figyelemmel az adott faj, fajta tulajdonságaira, növekedési jellemzőire, szakszerű kezelésére:

- a) 2 m magasságig nevelt cserjét, illetve sövényt legalább 1 m-re, épülettől 2 m-re,
- b) 3 m magasságig nevelt cserjét, sövényt legalább 1,5 m-re, épülettől 2 méterre,
- c) a fa növekedési jellemzőitől függően alacsony termetű, gyenge növekedésű, legfeljebb 6 m magasságig nevelt fák esetében 2 m-re, épülettől 3 méterre, közepes termetű, legfeljebb 12 m magasságig nevelt fák esetében legalább 3 m-re, épülettől 4 méterre, magas termetű, terebélyes fák (pl. diófa) esetében legalább 6 méterre, épülettől 7 méterre ültethető.

Szomszéd kerítése vagy a telekhatáron lévő épület fala csak a szomszédos ingatlan tulajdonosainak – esetleges feltételeket is tartalmazó – írásbeli hozzájárulásával futtatható be kúszónövényekkel. Az új és a meglévő utcákra faként, fasorként, illetve azok pótlására a gyorsan öregedő, szemetelő, allergiakeltő pollenű és termésű fajok nem telepíthetők, lehetőleg

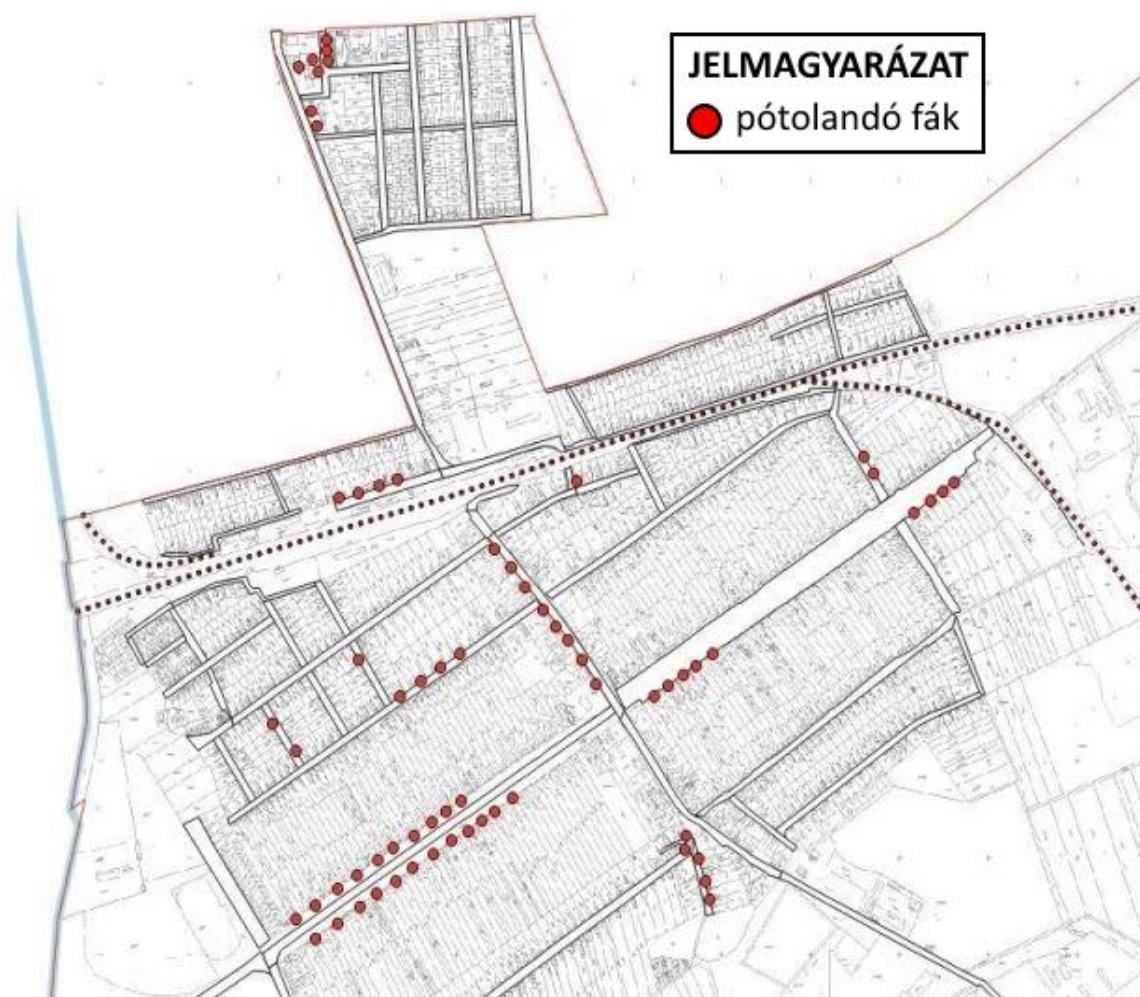
őshonos fafajtákat lehet ültetni. A kijelölt fasorokat 8 méteres tőtávolsággal, előnevelt útsorfa minőséggel lehet telepíteni.

1.13.2. A ZÖLDFELÜLETI RENDSZER KONFLIKTUSAI ÉS PROBLÉMÁI

A környezet minőségének és a településképnek a javítása érdekében a távlatban, ütemezetten az utak, az utcák átépítésekor, a közművek építésekor a felszíni vízelvezetés műveit, valamint a többi szükséges közművet is olyan műszaki megoldással kell kialakítani, elhelyezni, hogy maradjon elegendő hely út menti zöldsávok kialakítására, illetve utcafásításra.

A 10-12 m szabályozási szélességű utcákban már legalább egyoldali fásítás, a 12 m-nél szélesebb utcákban, megfelelően helytakarékos közműelhelyezés esetén, a kétoldali fásítás megvalósítása a célkitűzés. Az utcafásítást egy-egy útszakaszon egységesen kell megvalósítani. Rendezett, vonzó utcakép érdekében a fásítást egy adott útszakaszon egy fafajból, együtt „iskolázott” növényanyagból kell kialakítani.

Utca, terek zöld sávjainál, a homlokzatok kialakításánál, a vízelvezetés megoldásánál a már kialakult arányokhoz és viszonyokhoz illeszkedjünk az egységes, karakteres utcakép megteremtése érdekében. Az utcák menti fasorok fatípusainak kiválasztása során például ügyelnünk kell többek között a légvezetékek, földkábelek elhelyezkedésére, illetve az utcai homlokzatok magasságára, egységes előkertméretek kialakítására, és kerülnünk kell a tájidegen fajok alkalmazását. Adott térségben honos, a településre jellemző növényfajok kiválasztását előnyben kell részesíteni a fasorok és a növényállományok telepítése során a karakteresség megőrzése érdekében. Fontos odafigyelni az adott fafajok igényeire (kifejlett példányok területigénye, rendszeres metszést igényelnek-e, szárazságot, környezetterhelést tűri-e. A közlekedésbiztonsági szempontokra is figyelemmel kell lenni – rálátási-kilátási viszonyok.

Forrás: Kál nagyközség Települési Arculati Kézikönyve

1.14. AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET VIZSGÁLATA

1.14.1. TERÜLETFELHASZNÁLÁS VIZSGÁLATA

1.14.1.1. A TELEPÜLÉS SZERKEZETE, A HELYI SAJÁTOSSÁGOK VIZSGÁLATA

A falu legkorábban kialakult területe a **településközpont**, ami a Fő út alsó, Fő út felső, Rózsa és Dózsa György utcákat foglalja magába. Ez a történeti településközpont 2 részből tevődik össze. Az egyik a Rózsa – Dózsa utca, ahol a legfőbb közintézmények helyezkednek el. Ide tartozik az iskola, óvoda, rendőrség, a könyvtár, gyógyszertár, fogorvos és takarékszövetkezet. Továbbá itt találhatóak a kereskedelmi és szolgáltató létesítmények is. A másik a Fő út alsó és a Fő út felső. Itt található az orvosi rendelő, védőnői szolgálat, idősek otthona, valamint egyéb kereskedelmi egységek is. Erre a területre a szalagtelkesség a jellemző. Az épületek, bár magasságban és

méretben eltérőek, a polgárosodást jelző épületek egységes arculatot mutatnak. A lakóházak a 20. század első felében épültek. A mai napig látható még sok régi oszlopos tornácos kialakítású parasztház és a polgárosodás hatására épült hajlított ház is. A történeti településközpont széles utcákkal rendelkezik, mindkét oldalt árkokkal és zöldsávval határolt.

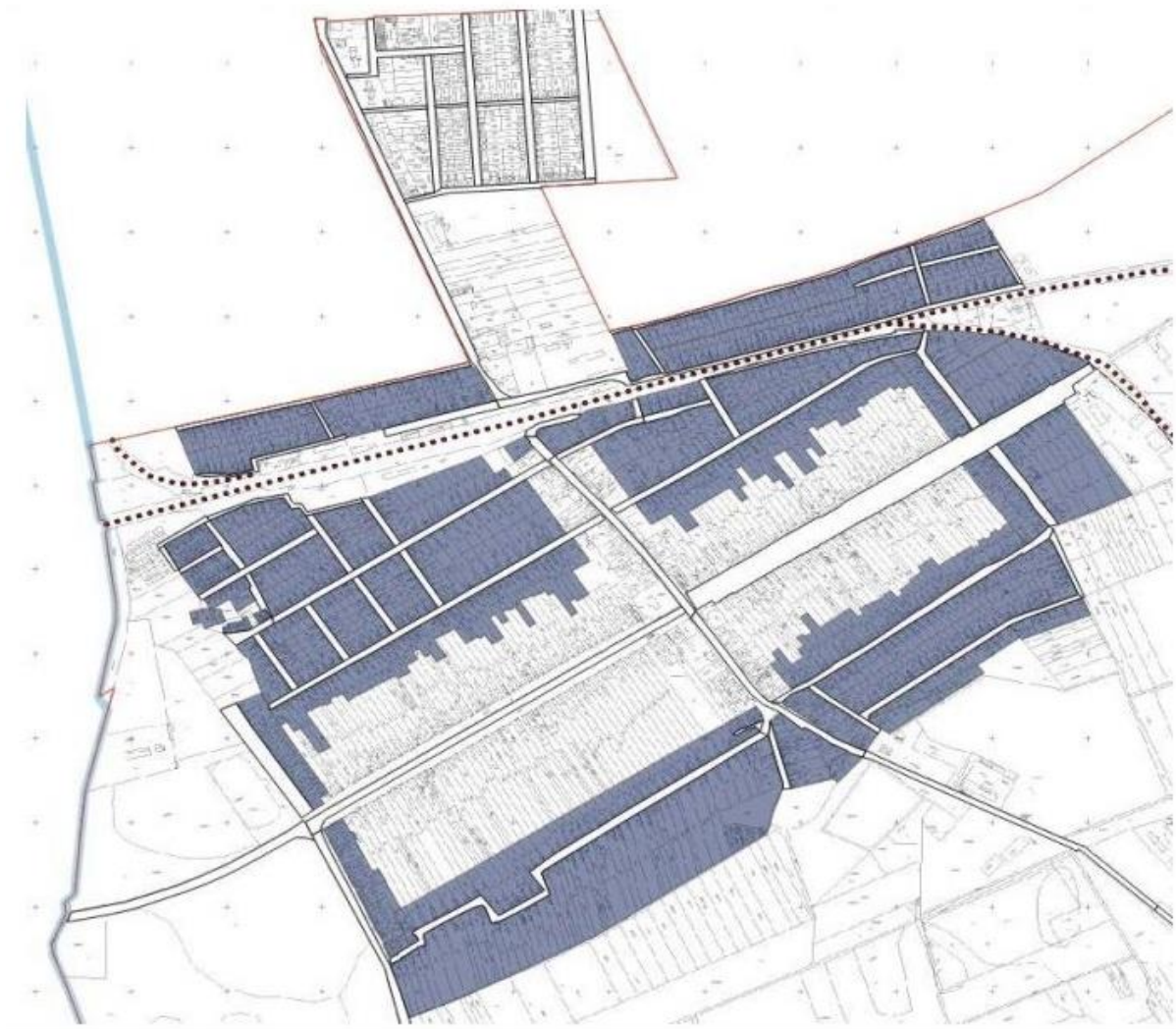
KÁL - TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSKÖZPONT

A **falusias lakóterület** a település legnagyobb részét kitevő településrész. A lakóházak többségében az 1960-as, 1970-es években épített „kockaházak” és a modernebb 2 szintes családi házak. A kockaházakat általánosan az utcára néző két nagyobb méretű, gyakran háromszárnyú ablakkal építették. Bejáratuk oldalról kisebb előlépcsős tornáccal vagy hátulról terasszal nyílik.

A falusias lakóterületen is előfordulnak a történeti településközpontban már említett oszlopos tornácos kialakítású parasztházak. A leggyakrabban előforduló tetőformák a sáttortetők. Az épületek beépítési módja legnagyobb részben oldalhatáron álló.

FALUSIAS LAKÓTERÜLET

Forrás: Kál nagyközség Települési Arculati Kézikönyve

Az **ipari területek** elhelyezkedésében egység nem figyelhető meg. A legnagyobb részük a település déli, délnyugati részén a főbb közlekedési útvonalak és az autópálya mellett található, de létesültek ipari területek a település központi részein is.

A területen jellemzően nagyméretű csarnoképületek helyezkednek el. Ezek könnyűszerkezetes, fémvázás csarnok jellegűek. Tetőkialakításnál a lapostetős, illetve alacsony hajlásszögű, fémfedésű szerkezetek a jellemzőek. Az ipari területen található épületekre legnagyobb részben a szabadon álló beépítési mód a jellemző.

IPARI TERÜLETEK

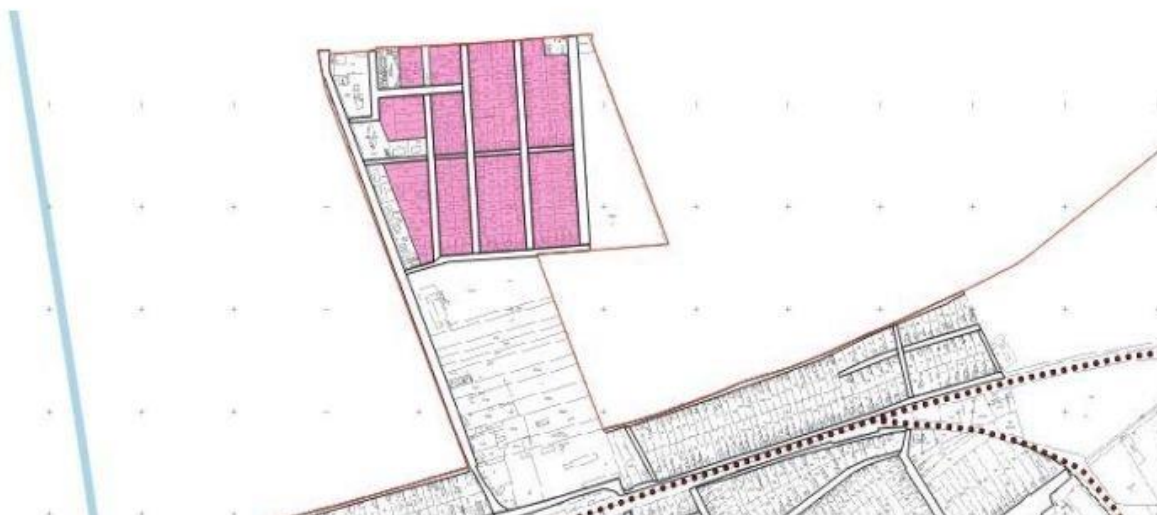

Forrás: Kál nagyközség Települési Arculati Kézikönyve

A **kertváros** a település észak-északkeleti részén alakult ki az 1980-as évektől kezdődően. Ez Kál nagyközség legfiatalabb településrésze. Jellemzője az új kialakítás, oldalhatáron álló

beépítés, kis telekméret és szabályos utcaszerkezet. A házak földszintesen, illetve 1 emelet színttel épültek. A közterületei rendezettek, de szükséges lenne fasorok telepítése.

KERTVÁROSIS LAKÓTERÜLET

Minden településre jellemző, hogy a **lakóparkok** beépítetlen, nem lakott területen épülnek. Kál településen is ilyen területen alakult ki a falu északi részén elhelyezkedő lakóparkos övezet. Az épületek zömét 2-3 lakásos, illetve földszint +1 emeletes társasházak alkotják. Építtetésüket 1980-1990-es évektől kezdték meg. Az övezetre a szabadon álló és a vegyes építészeti stílusokat felvonultató zárt sorú beépítési mód a jellemző. Az épületek egységes képet mutatnak, az egységes magasságukkal, kialakításukkal, színezetükkel. Jellemzőjük a kisméretű kerítés nélküli előkert, valamint az ugyancsak kisméretű hátsó udvar, ahová jellemzően garázsok épültek.

LAKÓPARK ÖVEZET

Az önkormányzat 2017 decemberében a településkép védelméről szóló rendeletet fogadott el. Ennek célja Kál építészeti, településképi, illetve természeti értékeinek védelme és minőségi alakítása érdekében, a település történeti múltját, építészeti kultúráját és polgárainak identitását elősegítő épületek, épületrészek, építmények, illetve az azok által létrehozott utcák, terek, szobrok egészben vagy részben történő megőrzése, minőségi fejlesztése a jövő nemzedékek számára.

A rendelet további célja az építészeti illeszkedéssel és a településfejlesztési célokkal összefüggő követelmények érvényesítése, összességében az épített környezet esztétikus kialakítása, valamint a település területén elhelyezhető reklámhordozók formai és technológiai feltételeinek és elhelyezésük módjának szabályozása.

Kál Nagyközség Önkormányzat Képviselő-testületének 15/2017. (XII.29.) a településkép védelméről szóló önkormányzati rendelet lehatárolja az eltérő karakterű településrészeket, valamint a település szerkezetének és helyi sajátosságainak megóvása érdekében a következőket fogalmazza meg:

Történeti településközpont:

- A lakóépületek oldalhatárra történő beépítéssel helyezhetők el.
- Új tetőzet az épület környezetéhez nem illeszkedő módon nem kerülhet kialakításra. A tető 40 foknál kisebb és 45 foknál nagyobb hajlásszögű nem lehet.
- Új építmény építése esetén a kialakítandó megjelenésnek, a tömeg szélességének, magasságának illeszkednie kell a szomszédos épületekhez, a kialakult utcaképhez.
- Új épület homlokzati tagolása, nyílászáróinak és tömör falfelületének aránya, anyag- és színhasználata a környezethez nem illeszkedő módon nem kerülhet kialakításra.

Falusias lakóterület

- A lakóépületek oldalhatárra történő beépítéssel helyezhetők el.
- Új tetőzet az épület környezetéhez nem illeszkedő módon nem kerülhet kialakításra. A tető 30 foknál kisebb és 45 foknál nagyobb hajlásszögű nem lehet.

- Új építmény építése esetén a kialakítandó megjelenésnek, a tömeg szélességének, magasságának illeszkednie kell a szomszédos épületekhez, a kialakult utcaképhez.
- Új épület homlokzati tagolása, nyílászáróinak és tömör falfelületének aránya, anyag- és színhasználata a környezethez nem illeszkedő módon nem kerülhet kialakításra.

Ipari területek

- A lakóépületek szabadon álló beépítéssel helyezhetők el.
- Új tetőzet az épület környezetéhez nem illeszkedő módon nem kerülhet kialakításra. A tető 30 foknál kisebb és 45 foknál nagyobb hajlásszögű nem lehet.
- Új építmény építése esetén a kialakítandó megjelenésnek, a tömeg szélességének, magasságának illeszkednie kell a szomszédos épületekhez, a kialakult utcaképhez.
- Új épület homlokzati tagolása, nyílászáróinak és tömör falfelületének aránya, anyag- és színhasználata a környezethez nem illeszkedő módon nem kerülhet kialakításra.

Kertvárosi lakóterület

- A lakóépületek oldalhatárra történő beépítéssel helyezhetők el.
- Új tetőzet az épület környezetéhez nem illeszkedő módon nem kerülhet kialakításra. A tető 40 foknál kisebb és 45 foknál nagyobb hajlásszögű nem lehet.
- Új építmény építése esetén a kialakítandó megjelenésnek, a tömeg szélességének, magasságának illeszkednie kell a szomszédos épületekhez, a kialakult utcaképhez.
- Új épület homlokzati tagolása, nyílászáróinak és tömör falfelületének aránya, anyag- és színhasználata a környezethez nem illeszkedő módon nem kerülhet kialakításra.

Lakópark övezet

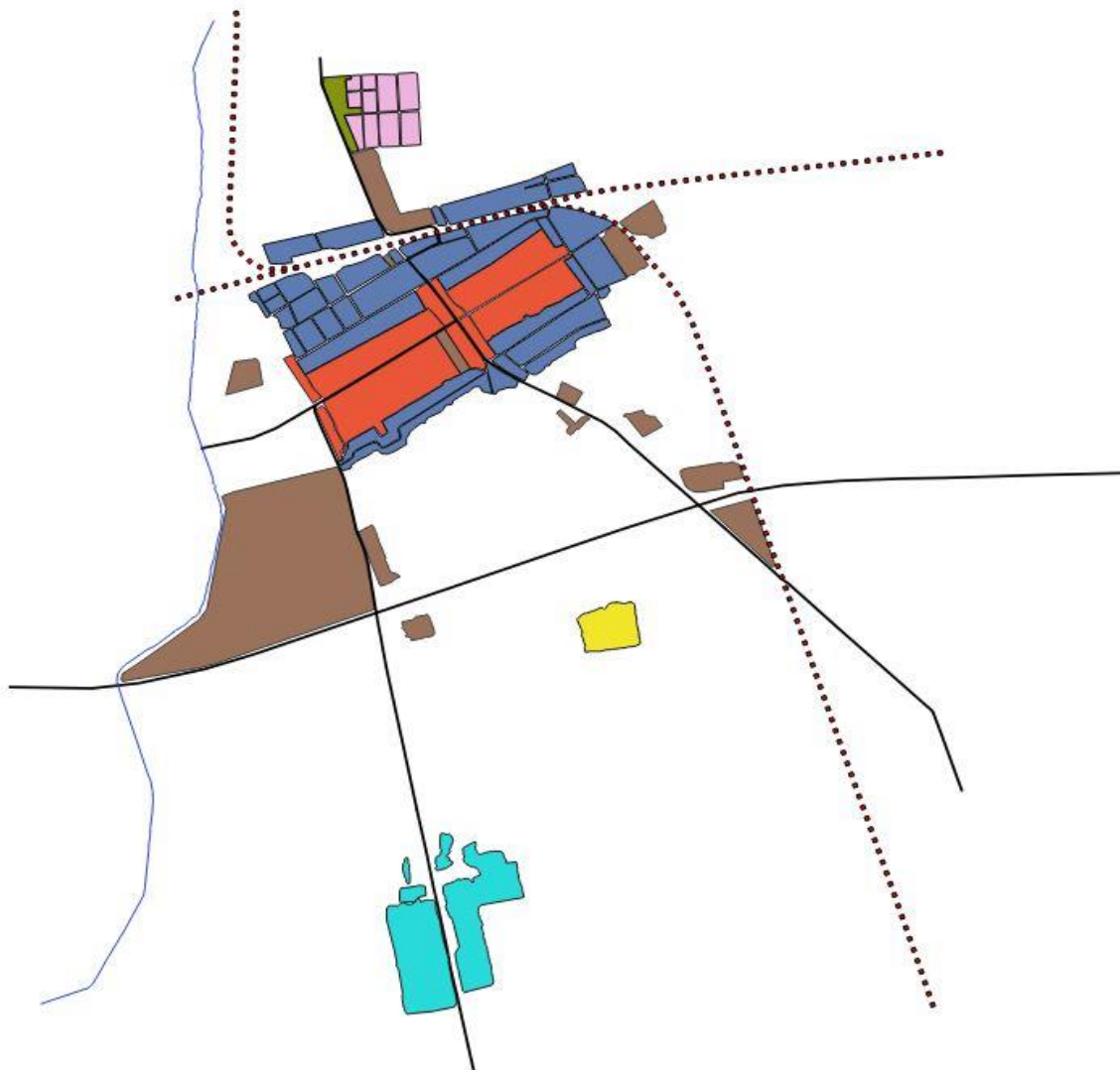
- A lakóépületek zárt sorú és szabadon álló történő beépítéssel helyezhetők el.
- Új tetőzet az épület környezetéhez nem illeszkedő módon nem kerülhet kialakításra. A tető 40 foknál kisebb és 45 foknál nagyobb hajlásszögű nem lehet.
- Új építmény építése esetén a kialakítandó megjelenésnek, a tömeg szélességének, magasságának illeszkednie kell a szomszédos épületekhez, a kialakult utcaképhez.

- Új épület homlokzati tagolása, nyílászáróinak és tömör falfelületének aránya, anyag- és színhasználata a környezethez nem illeszkedő módon nem kerülhet kialakításra.

Beépítésre nem szánt területek

- A tájvédelmi jelentőségű területeken reklámfelület elhelyezésére szolgáló önálló építmény, felszíni elektromos hálózati, vagy hírközlési elem elhelyezése nem megengedett.
- Világításra csak a lefelé világító megoldások a megengedettek.

A 15/2017. (XII.29.) önkormányzati rendelet melléklete:
Eltérő karakterű területek lehatárolása

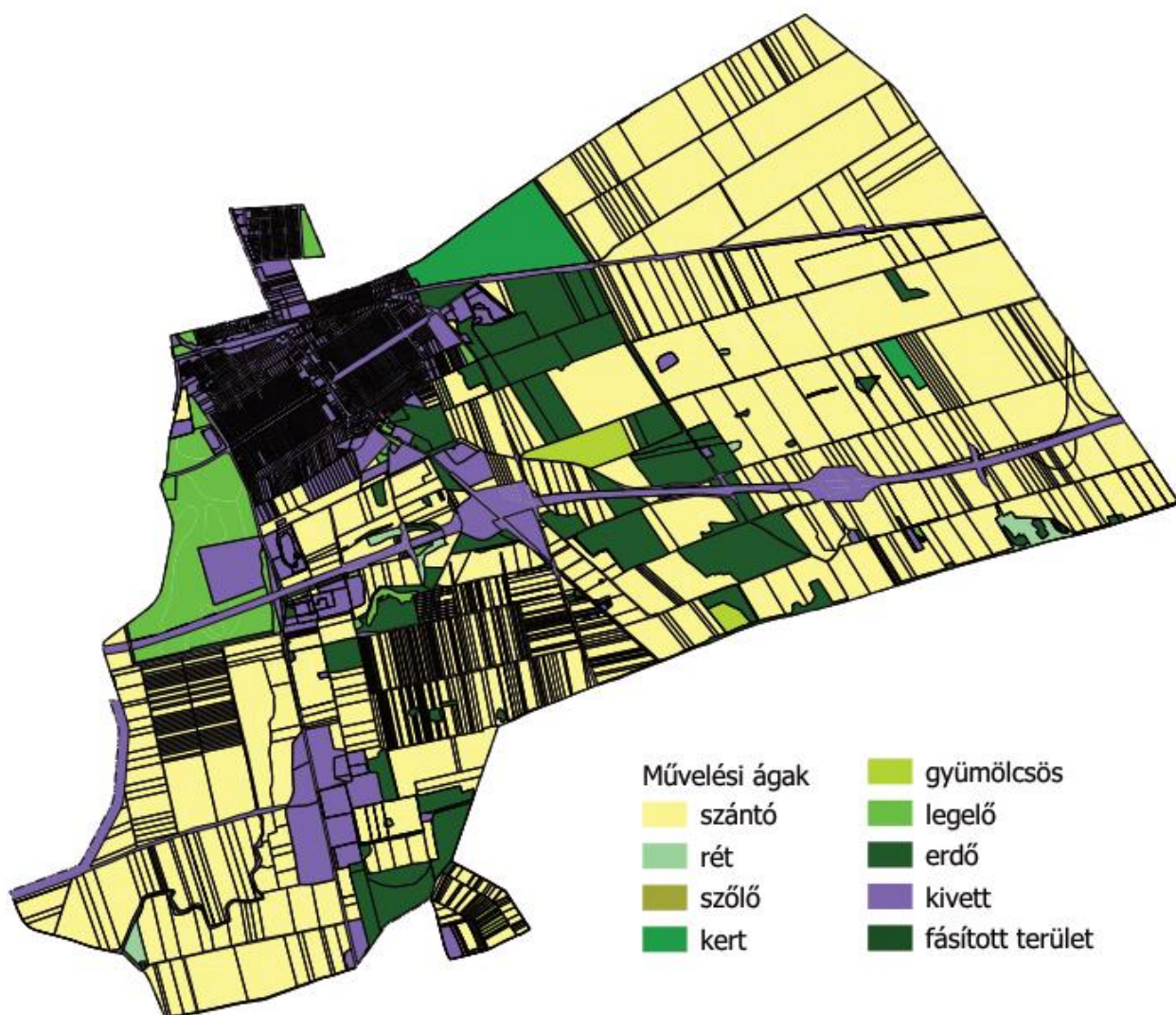

1. Történeti településközpont
2. Falusias lakóterület
3. Ipari területek
4. Kertvárosias lakóterület
5. Lakópark övezet
6. Átalakuló, rekreációs területek
7. Tanyásias lakóterület

1
2
3
4
5
6
7

1.14.1.2. AZ INGATLAN-NYILVÁNTARTÁSI ADATOK ALAPJÁN, TERMŐFÖLD ESETÉN A MŰVELÉSI ÁGAK ÉS A MINŐSÉGI OSZTÁLYOK

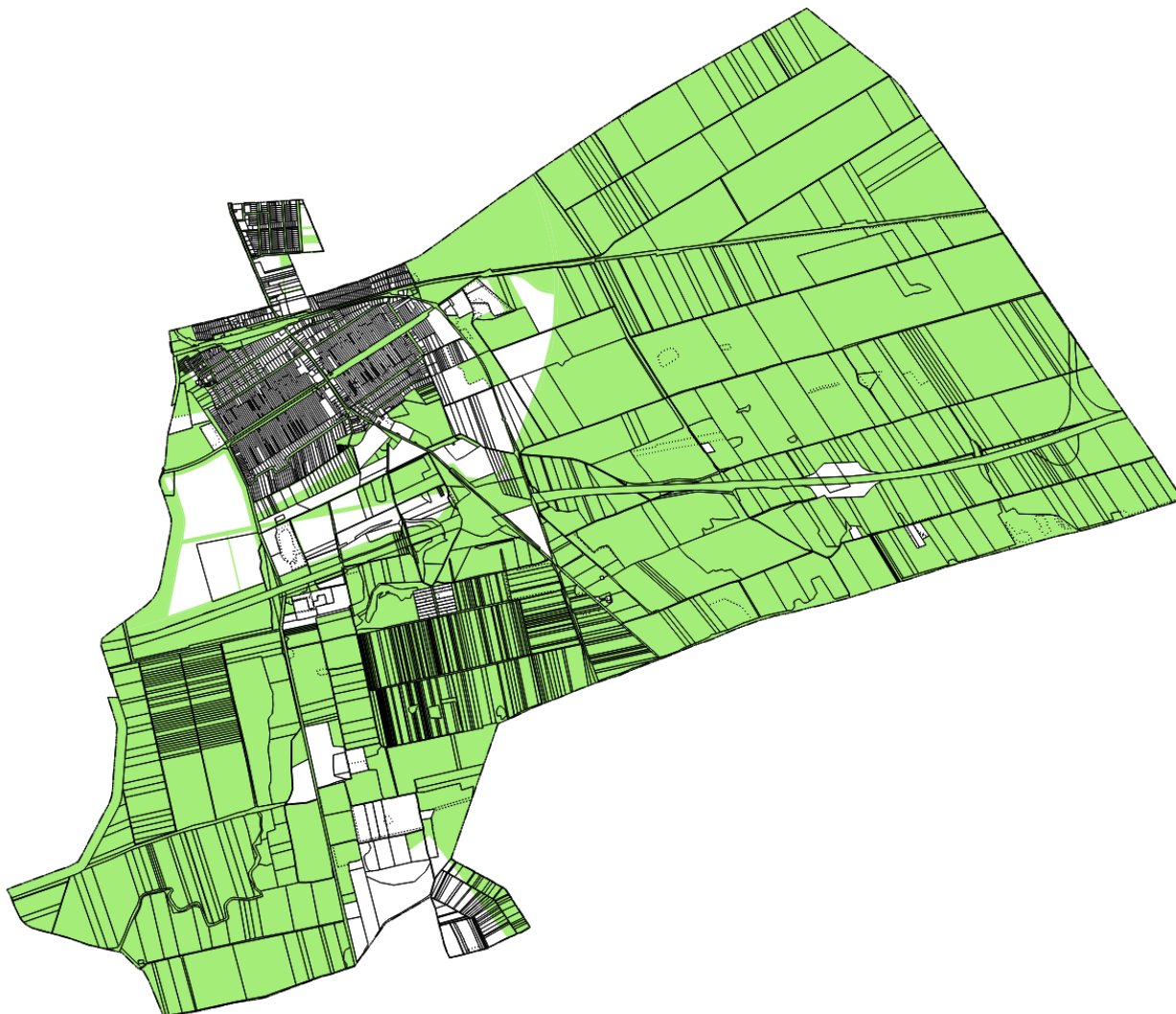
Művelési ág	Terület (Ha)
szántó	2255,21
rét	20,02
szőlő	0,4
kert	65,82
gyümölcsös	29,58
legelő	122,44
erdő	336,97
kivett	648,72
fásított terület	1,81

Művelési ágak megoszlása a közigazgatási területen belül

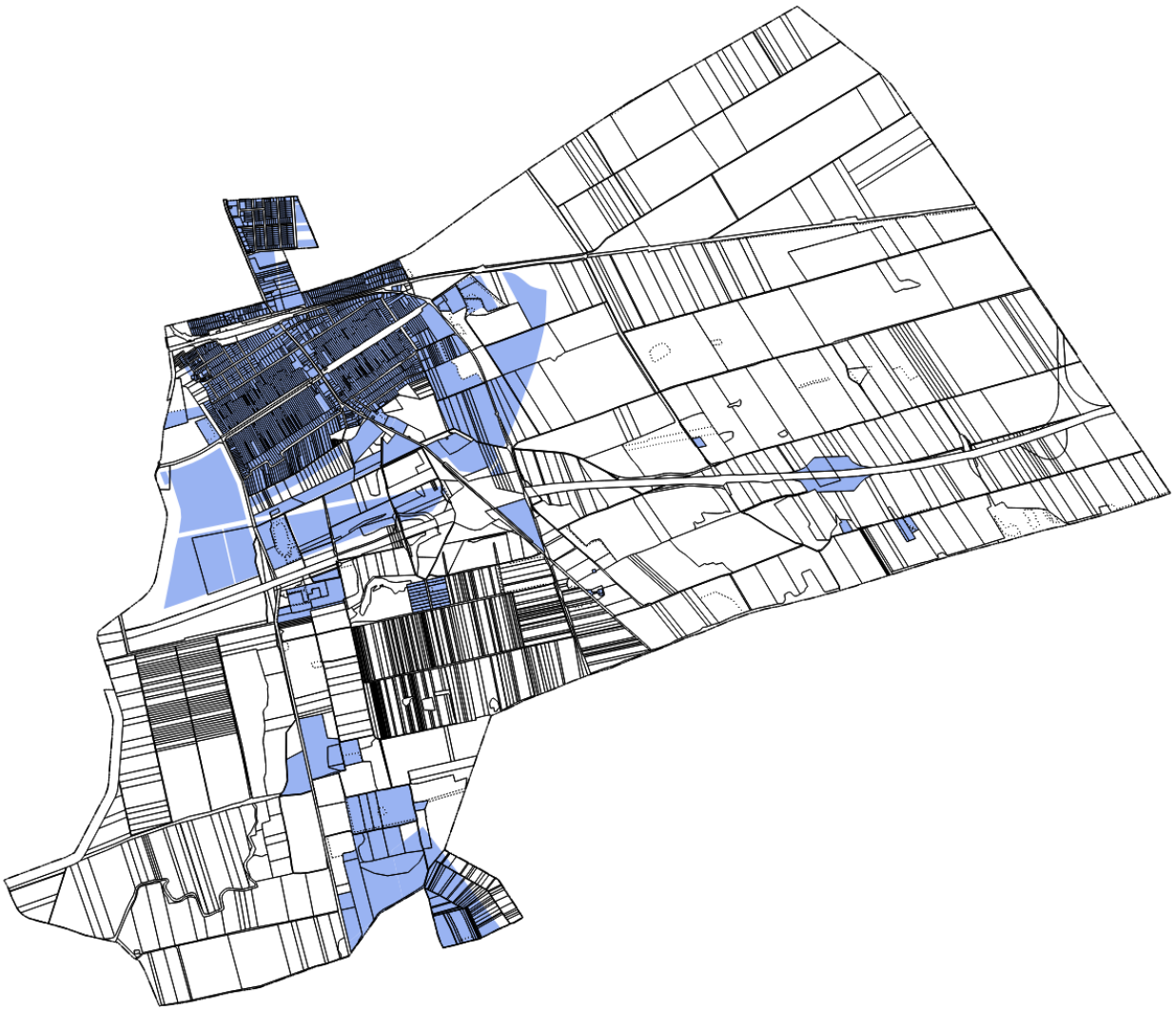
1.14.1.3. A BEÉPÍTÉSRE SZÁNT ÉS BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK

Beépítésre nem szánt terület: a település közigazgatási területének a zöldterületi, a közlekedési, a mezőgazdasági, az erdőművelési, illetőleg az egyéb célra szolgáló része.

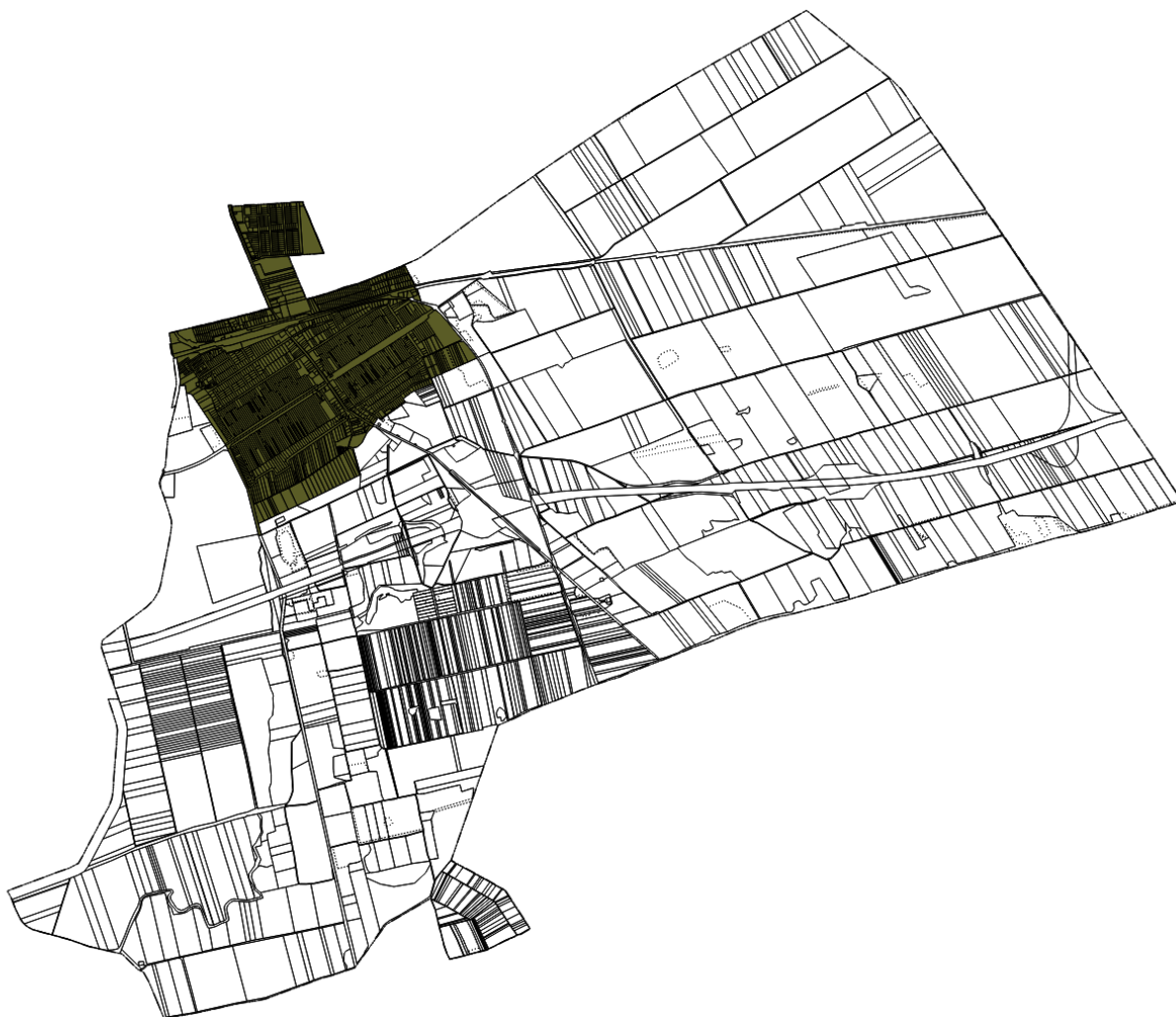
Kál beépítésre nem szánt területei

Beépítésre szánt terület: a település közigazgatási területének a beépített, illetve a további beépítés céljára szolgáló területrésze (lehet a település külterületén is).

Beépítésre szánt területek

Belterület: a település közigazgatási területének – jellemzően a település történetileg kialakult, összefüggő, beépített, vagy beépítésre szánt területeket tartalmazó – a helyi építési szabályzatban kijelölt része.

Kál belterülete - 2018-ban

Külterület: a település közigazgatási területének belterületnek nem minősülő, elsősorban mezőgazdasági, erdőművelési, vízgazdálkodási, vagy különleges (pl. bányá, vízmeder, hulladéktelep) célra szolgáló, vagy művelés alatt nem álló természetközeli része [321/2012. (XI. 16.) Korm. rend. 1. § 6. pont].

Kálban a beépítésre nem szánt területeket alkotja a külterületi egybefüggő mezőgazdasági területek, természetvédelmi területek, amiket mezőgazdasági telepek, természetes vízfolyás, erdősávok szabdalnak és tesznek egyedivé. A település viszonylag nagy külterülettel rendelkezik, ahol a területhasználat elsődlegesen mezőgazdasági. Kál nagyközség természetvédelmi területein fokozott figyelemmel kell lenni a változtatások megvalósítására. Kál beépítésre nem szánt területein törekedni kell a jelenleg kialakult tájkarakter megőrzésére. Ez a jelenleg elfogadott területhasználat, és telekszerkezet hosszú távú megtartásával

biztosítható. A tájvédelmi jelentőségű területeken reklámfelület elhelyezésére szolgáló önálló építmény, felszíni elektromos hálózati, vagy hírközlési elem, vagy egyéb építmény elhelyezése nem ajánlott. Az éjszakai fényszennyezésre is gondolni kell, ezért a világítás kialakítása során csak a lefelé világító megoldások alkalmazhatóak. Kál területén találunk Natura 2000-es területeket, tájvédelmi körzetet (Hevesi Füvesi Puszták), védett területeket és tájképvédelmi övezetet is.

A **rekreációs területek** létrejötte az M3-as autópálya építésének időszakára vezethetőek vissza, mikor is az autópálya építőanyag igénye során létrejöttek a bányatavak. Az így kialakult tavaknak köszönhetően kezdett kibontakozni a horgász és a vízisport-turizmus. A tavak mellett nyaralók – szálláshelyek épültek, mely a pihenni vagy aktív kikapcsolódásra vágyó turistákat egyaránt képes kiszolgálni.

A **tanyasias területeket** a településtől délre futó M3-as autópálya vágja el a falu központi részétől. A településrész eredetileg a Károlyi uradalomhoz tartozott és állattartási funkciót betöltő épületek helyezkedtek el rajta. A jelenlegi épületek a II. világháború után épültek. Jellemző rájuk, hogy a főépület mellett több kisebb melléképület és építmény található. Kál tanyasias területe egyutcás kialakítású településrész, melynek két oldalán épültek meg a lakóházak. A területen az oldalhatárra építkeztek. A házak jellemzően tornácos parasztházak.

1.14.1.4. – 1.14.1.6. Funkcióvizsgálat, alulhasznosított területek, konfliktussal terhelt területek

Kál település kialakulásának és fejlődésének következtében a történeti településközpontban helyezkednek el a legfőbb közintézmények, az iskola, óvoda, rendőrség, könyvtár, gyógyszertár, az egészségügyi és szociális intézmények, valamint itt található a kereskedelmi és szolgáltató létesítmények többsége is.

Kál nagyközség településrészeinek funkcionális ellátottsága							
Funkciók / településrészek	történeti település-központ	falusias lakó-terület	ipari terület	kertváros	lakópark	rekreációs terület	tanyasias terület
közösségi funkció (templom, könyvtár, művelődési ház)							
igazgatási, hatósági funkció							
lakófunkció							
oktatási funkció (óvoda, iskola)							
szociális szolgáltatások							
egészségügyi funkció (házi orvos, fogorvosi ellátás, gyógyszertár)							
gazdasági, ipari, mezőgazdasági funkció							
kereskedelmi és szolgáltató funkció							
sport, szabadidő, turisztikai funkció							

Az érvényes településszerkezeti tervi szinten megjelölt intézmények körét behatárolja. Alulhasznosított barnamezős területekről Kál közigazgatási területén nem beszélhetünk. szlömösödött, degradálódott konfliktussal terhelt területek nincsenek a község területén.

Épületek funkcióvizsgálata

1.14.2. A TELEKSTRUKTÚRA VIZSGÁLATA

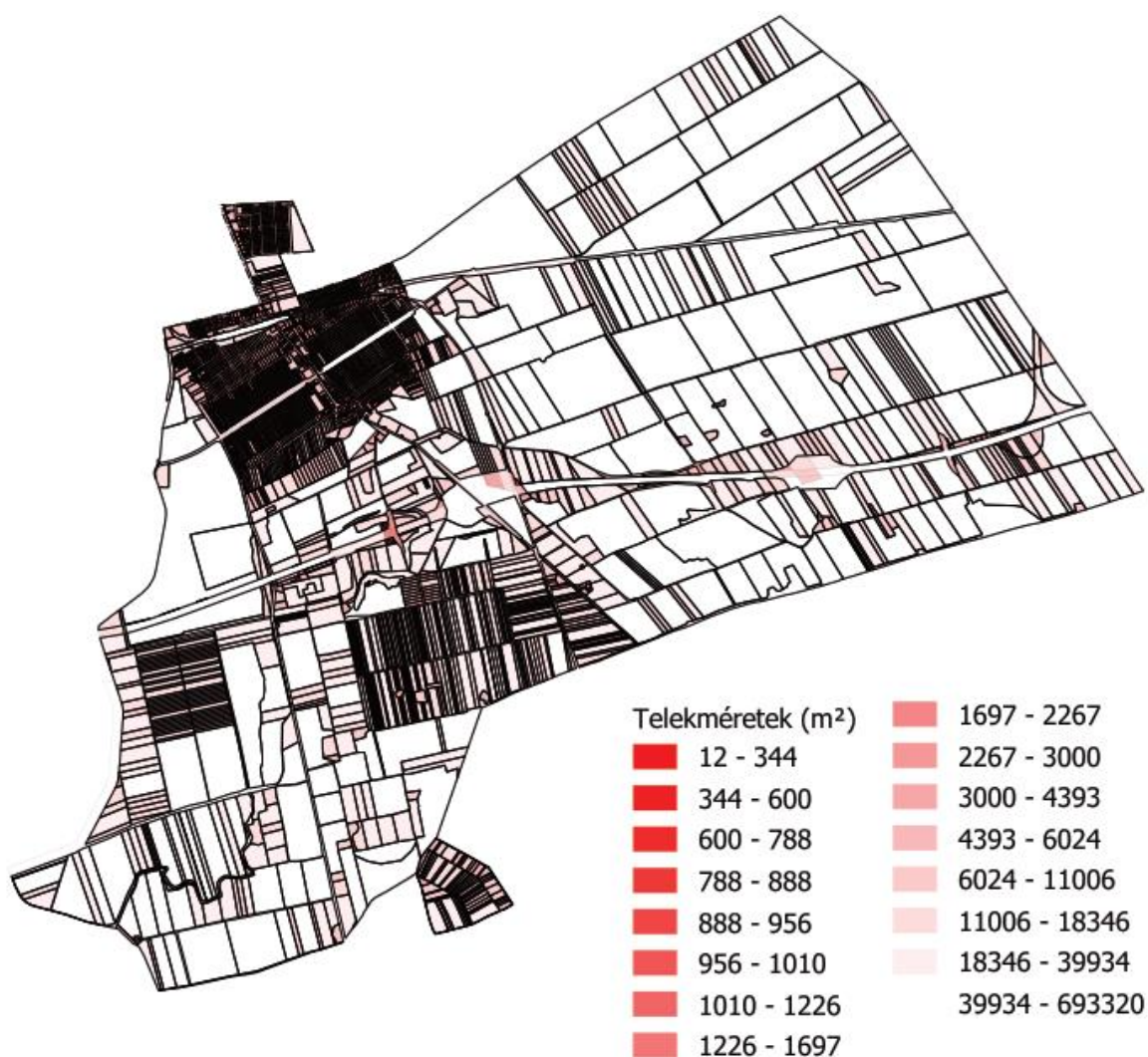
1.14.2.1. Telekmorfológia és telekméret vizsgálata

A történeti településközpontban a házak oldalhatáron állnak, az utca vonalára merőleges tetőgerinccel, ormfalás utcai homlokzattal, többnyire előkert nélkül. A kertek keskenyek és hosszúak. A szalagtelkesség a jellemző. Szabadon álló beépítés ugyan lehetséges, de nem ajánlott.

A település legnagyobb részét kitevő falusias lakóterületen az oldalhatárra történő beépítési mód a jellemző. Az épületek telken belüli elhelyezkedése az utcára merőleges rendszerű. Szabadon álló beépítési mód nem javasolt, még ha az adott övezeti előírások lehetővé is tennék.

A kertváros a település észak-északkeleti részén alakult ki az 1980-as évektől kezdődően. Ez Kál nagyközség legfiatalabb településrésze. Jellemzője az új kialakítás, kis telekméret és szabályos utcaszerkezet. A kertvárosias településrész házai a falusias településrészhez hasonlóan oldalhatáron álló beépítési módon épültek meg. Az épületek az utcákhoz mérten merőlegesen helyezkednek el. Nem javasolt a telekhatárhoz képest hátrahúzott lakás építése.

A lakópark övezetben épült házak a zárt sorú illetve szabadon álló beépítési móddal lettek létrehozva. Nem javasolt a telekhatárhoz képest hátrahúzott lakás építése.

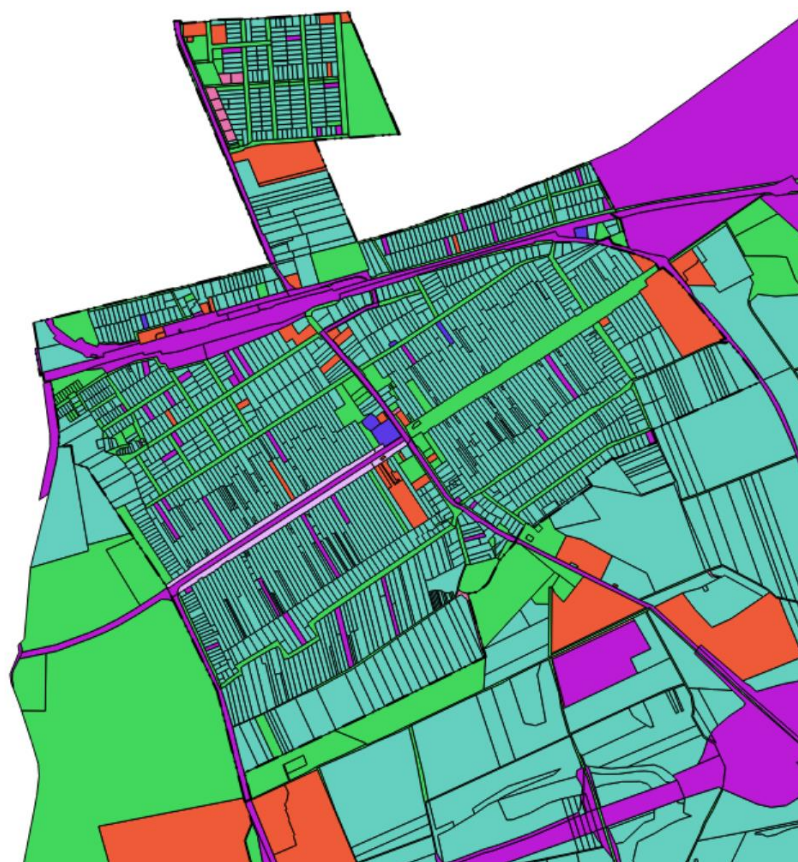

Telekméretek a külterületen

Telekméretek a belterületen és annak környezetében

1.14.2.2. TULAJDONJOGI VIZSGÁLAT

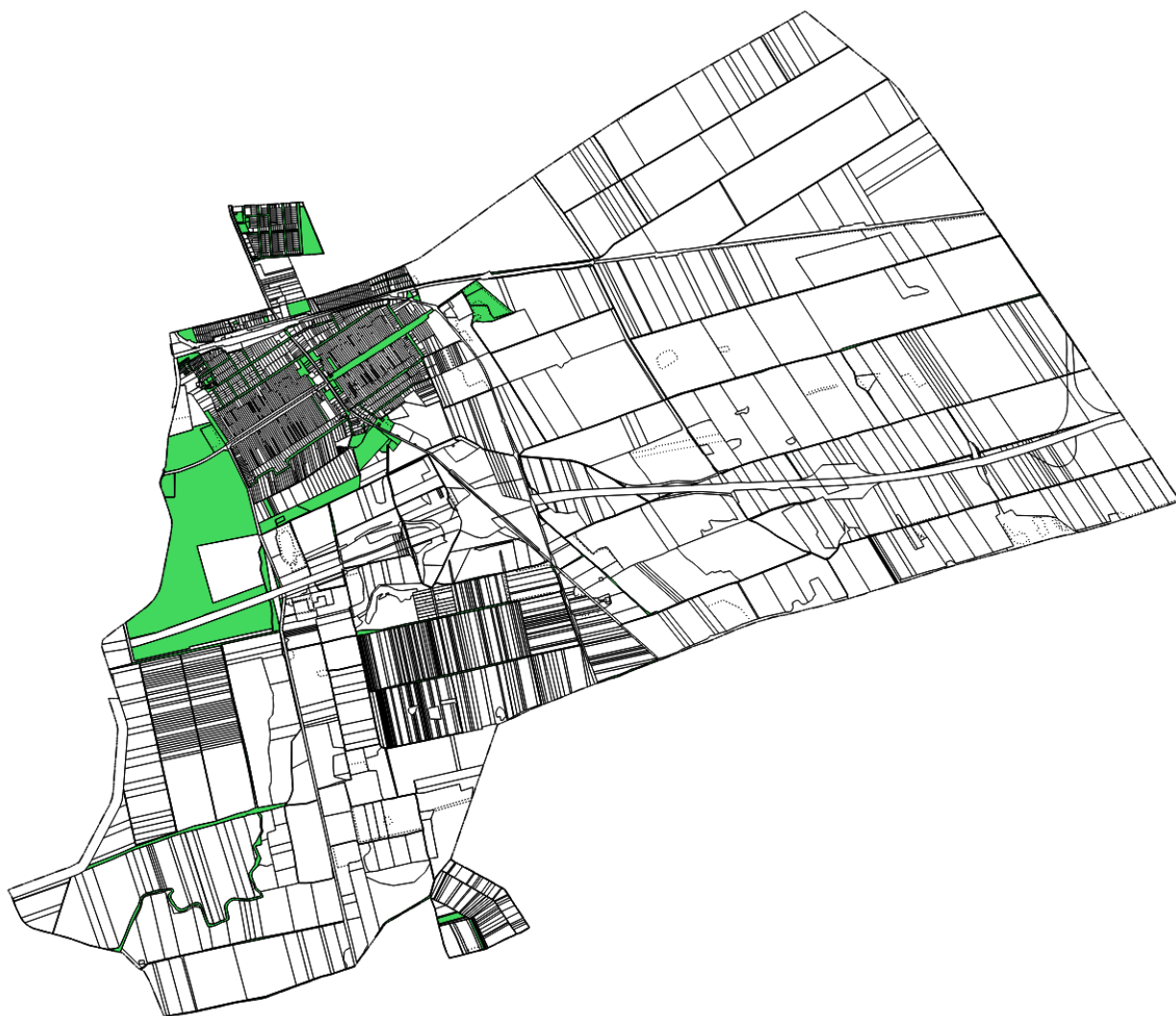
Tulajdonjogok	
 Állami területek	 Önkormányzatok területe
 Egyházak és egyesületek területe	 Szövetkezeti területek
 Gazdasági társaságok területe	 Ismeretlen
	 Természetes személyek területe

1.14.3-5. ÖNKORMÁNYZATI TULAJDON KATASZTER - ÉPÜLETÁLLOMÁNY ÉS
FUNKCIÓVIZSGÁLAT – ÖNKORMÁNYZATI TULAJDONKATASZTER

Önkormányzati tulajdonú épületek	Üzemi épület
■ Lakóépület	■ Gazdasági épület
■ Intézményi épület	■ Vegyes funkciójú épület

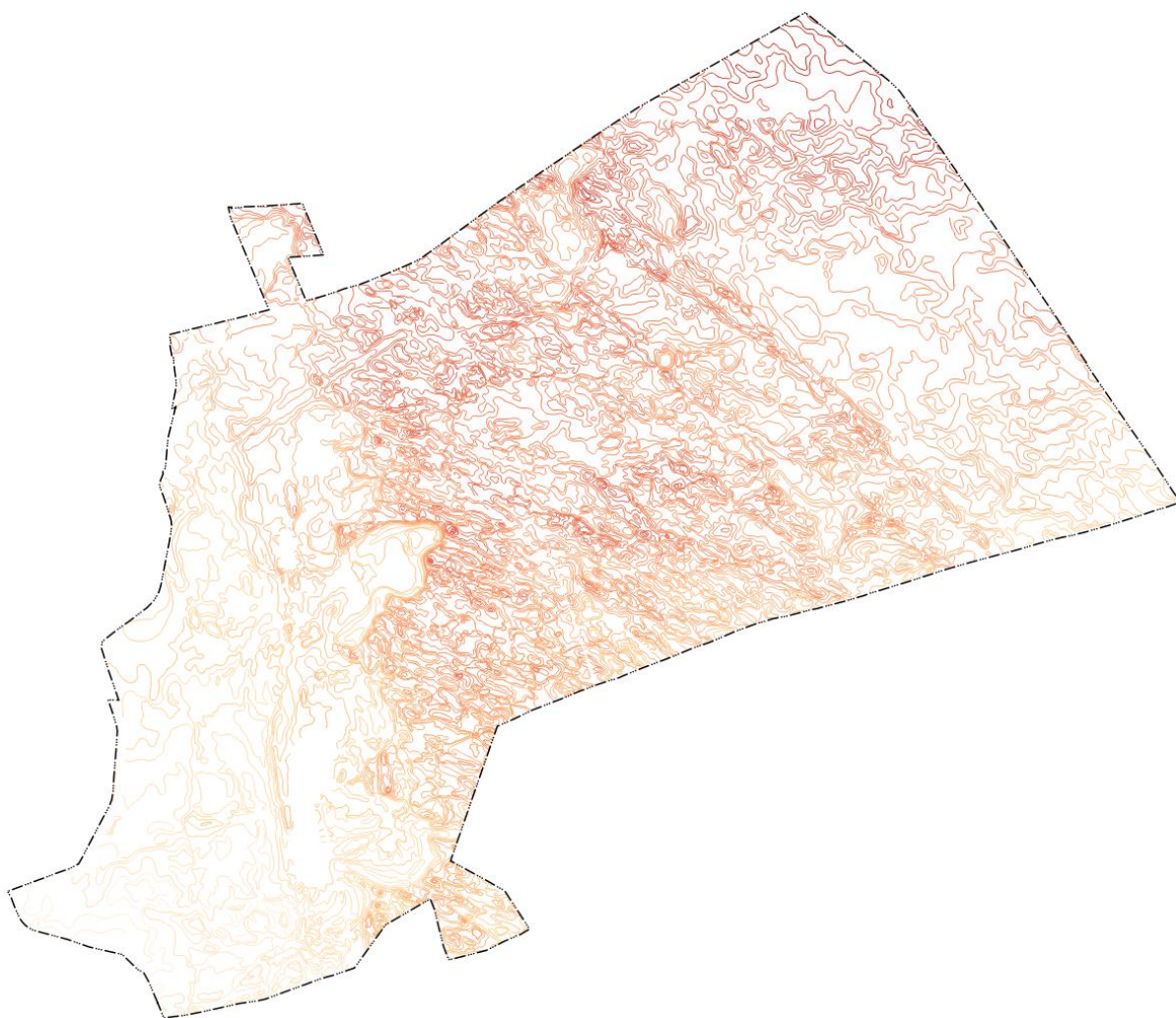
Önkormányzati tulajdonú épületek funkcióvizsgálata

Önkormányzati tulajdonú területek

1.14.4. AZ ÉPÜLETÁLLOMÁNY ÉS A KÖRNYEZET GEODÉZIAI FELMÉRÉSE

A földhivatal rendelkezik az épületállomány és a környezet geodéziai adataival. A településrendezési eszközök térképi állománya digitalizált adatállományra építve készült. A község településszerkezeti és szabályozási terve a település épületállományát és a környezetét a településtervezéshez szükséges léptékben tartalmazza.

Kál nagyközség szintvonalas térképe

1.14.5. TELEPÜLÉSKARAKTER, HELYI SAJÁTOSÁGOK

A település régi részein még felismerhetők a hagyományosan épített lakóházak. Ezek a nyeregtetős, szarufás – torokgerendás, háromsejtű, szabadkéményes, boglyakemencés formát képviselték. A zsellérség falurészein az 1950-es évek végén is álltak ágasfás – szelemengerendás tetőszerkezetű házak egyes ágassal vagy ollóágassal. A falazat építőanyaga már a XVIII. századi építményekben is vályog, 1848 előtt még sövényfallal is kombinálva, az 1870-es évektől kezdve pedig kővel vegyesen alkalmazkodva.

A vályog népi neve „mór téglá”. A követ Demjénből és Tarnaszentmáriáról szereztek be. Ez utóbbi helyről valók a kapuoszlopok. A téglá általános használata 1950 után kezdődik. A XIX. század végéig általános mestergerendát a szobában középszlop „boldoganyag”

tartotta, ez a motívum a lakosság északi eredetére utal. A tető hagyományos helyi fedőanyaga a nád és a zsúp, amit szinte általánosan együtt alkalmaztak, az alsó sorban nádat, felette zsúpot. A szegények tetőfedő anyaga a gyékény, a „káké” volt. Az alföldi jellegű, szabadkéményes, boglyakemencés tüzelőberendezést az 1930-as évektől kezdődően folyamatosan modernizálták, ezért már 1958-ban vármúzeum gyűjtése idején is ritka volt még a régi házakban is. A faoszlopos tornác első megjelenését 1877-ből ismerik. A kő tornácoszlop nem terjedt el, csak fával együtt alkalmazva. Az utca felé az udvart sem kapu sem kerítés nem zárta le, kivéve a nemesi portákat. Egyes újabb házaknál az utca beépítési síkja elé ugró előkertet kerítettek.

Az 1958-ban megnevezett népi lakóházakat elbontották vagy új anyagokkal, nyílászárókkal újították fel. A Fő út mentén még található néhány soros elrendezésű udvar. A XX. század eleji épülettípusok másik típusa az utca felől kétszobás, négyablakos ház. Ezekre jellemző a vakolatdísz. Néhány épület magasított utcai homlokzattal készült.

Kál nagyközség mai épített arculata kialakulásában jelentős időszak volt a XIX–XX. század fordulójának és a századelő időszeke. Ez a korszak, amikor a polgárosodás, a gépesítés, a vasúti közlekedés hatására a vidéki élet is felpeszduült. Kál vasúti csomóponti szerepe a település fejlődését a vasút, vasútállomás irányába terelte.

Az építkezők vasúti tisztviselők, kereskedők, iparosok lehettek. A „régii településmagtól” (Fő úttól) a vasútállomásig új településközpont alakult ki, amelyben a vidéki szecessziós építkezésre jellemző, hajlított vagy íves, kiemelt oromzatos épületei ma is láthatók a Fő út, Rózsa út, vasútállomás környékén. Bár némelyik méltatlanul elhanyagolt állapotban van, ezek Kál nagyközségre jellemző, meghatározó épületek.

1.14.6. AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET ÉRTÉKEI

1.14.6.1. TELEPÜLÉSSZERKEZET TÖRTÉNETI KIALAKULÁSA, TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSMAG

A nyelvészek véleménye szerint Kál település neve személynévből keletkezett magyar névadással. Jelenlegi ismereteink szerint a község neve először egy 1331-ből származó oklevélben Kaál alakban fordul elő. Az egri főegyházmegye Szent János könyvében 1570-

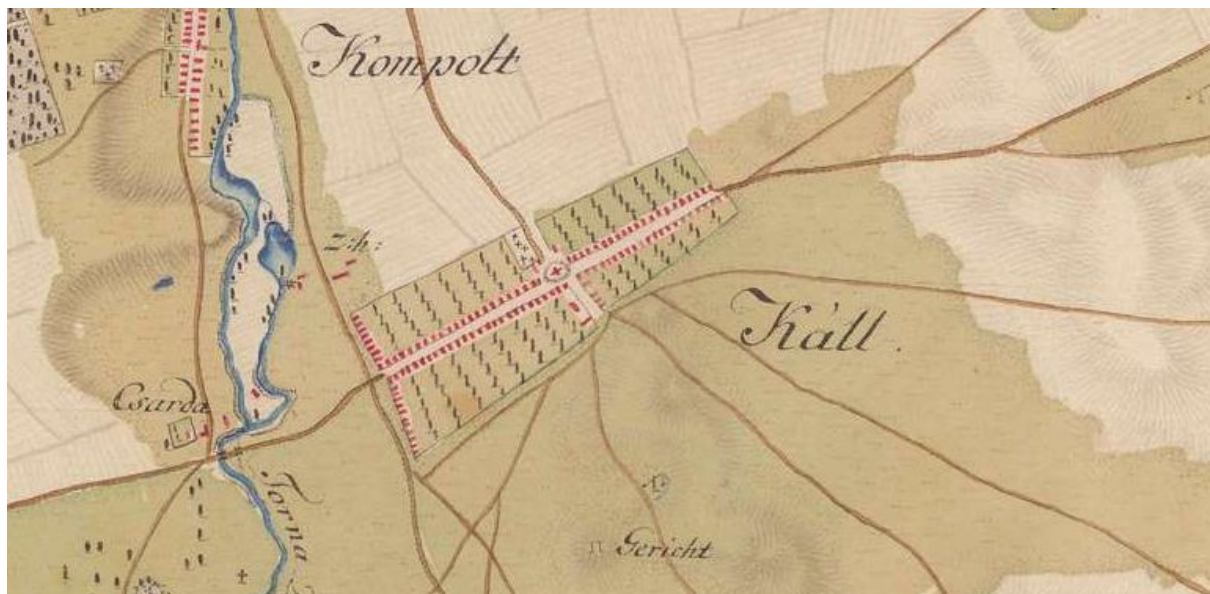
ben szintén Kaal alakban fordul elő. Magyarország 1863-ban és 1873-ban közrebocsátott helységnévtára Kaál néven említette. 1902-től a helységnévtárak Kálként regisztrálják, lakott külterületként Ficsór-tanya, Kálitagtanya, Kistanya, Majortanya, Pusztanagyút helyneveket említették.

Kál már a honfoglalás előtt lakott település volt. Ezt bizonyítja, hogy a Lugositanán szkíta sírokat, a település északi részén szkíta lovas sírt találtak. Az említett helyeken edénytöredékek és egy tegezdísz került felszínre. A község délnyugati peremén, a hevesi út és a Tarna-folyó közötti legelőn X. századi honfoglalás kori temető, valamint szarmata kori település és temető gödrei is napvilágra kerültek. A legelőn Árpád-kori és késő középkori település nyomai is láthatóak. A település a honfoglalástól a XV. század végéig rövidebb megszakításokkal a debrői váruradalom részét alkotta. A debrői váruradalmat az Aba nemzetségből származó Debrey család hozta létre oly módon, hogy Debrő, másrészt Szentgyörgy, Tótfalu, Német-Kál és Csal falvakat egyesítette a debrői monostorral, illetve várral.

A török hódítás 1549-ben érintette első ízben Heves megye területét. Ekkor foglalták el az oszmánok Hatvan várát, majd innen kiindulva végigpusztították a Mátraalját egészen Pétervásáráig. Kál is áldozatul esett ennek a pusztításnak. 1549-ben teljesen néptelen volt. 1552-ben, miközben ismét benépesedett, a törökök ismét feldúlták, lakosságát szétszórták, vagy rabságba hurcolták. A község újból való benépesítése 1554-ben indult meg. 1556-ban már huszonnégy jobbágycsalád lakta. Ekkor rombolták le Debrő várát, és így Kál az ónodi váruradalom tartozéka lett.

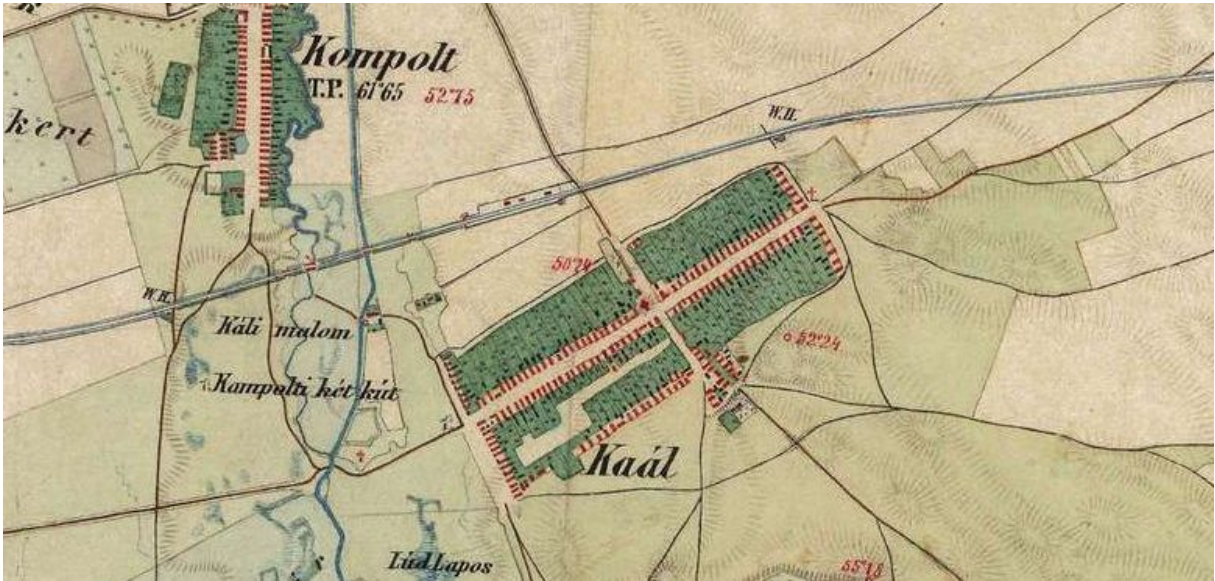
A Rákóczi-szabadságharc időszakában Kál kétszer is elpusztult. A település az 1715-i és az 1720-i országos összeírásban nem szerepel, mivel néptelen volt. 1741-ben ismét gazdát cserélt a debrői uradalom. Ekkor az uradalom tulajdonosa gróf Althan Mihály 1741-ben az egri káptalannak bemutatott adásvételi szerződéssel átruházta Grassalkovich Antalra.

A Grassalkovich Antal által újonnan betelepített Kál helyét és kiterjedését pontosan feltünteti a Mária Terézia alatt megkezdett és II. József idejében befejezett országos katonai felmérés során készült részletes térkép, amely 1783-ból származik.

Kál Magyarország első katonai felmérésének térképén, (1763-87) – forrás: mapire.hu

Az első katonai felmérés idején Kál szép, szabályos község volt, amit az egymást keresztező két főutcája négy, majdnem egyenlő részre tagolt (ezek a jelenlegi Fő út alsó, Fő út felső, Rózsa és Dózsa György út). Középen látható a kő anyagból készült templom, mögötte a temető. A Kompolt felé vezető úton gazdasági épületek vannak. A Tarnán fahíd vezet át, közelében az út mellett csárda. A térkép összesen kilencvenhat épületet tüntet fel, melyek közül a templomon kívül csak a plébánia és a csárda készültek kőből, a többi épület pedig vályogból.

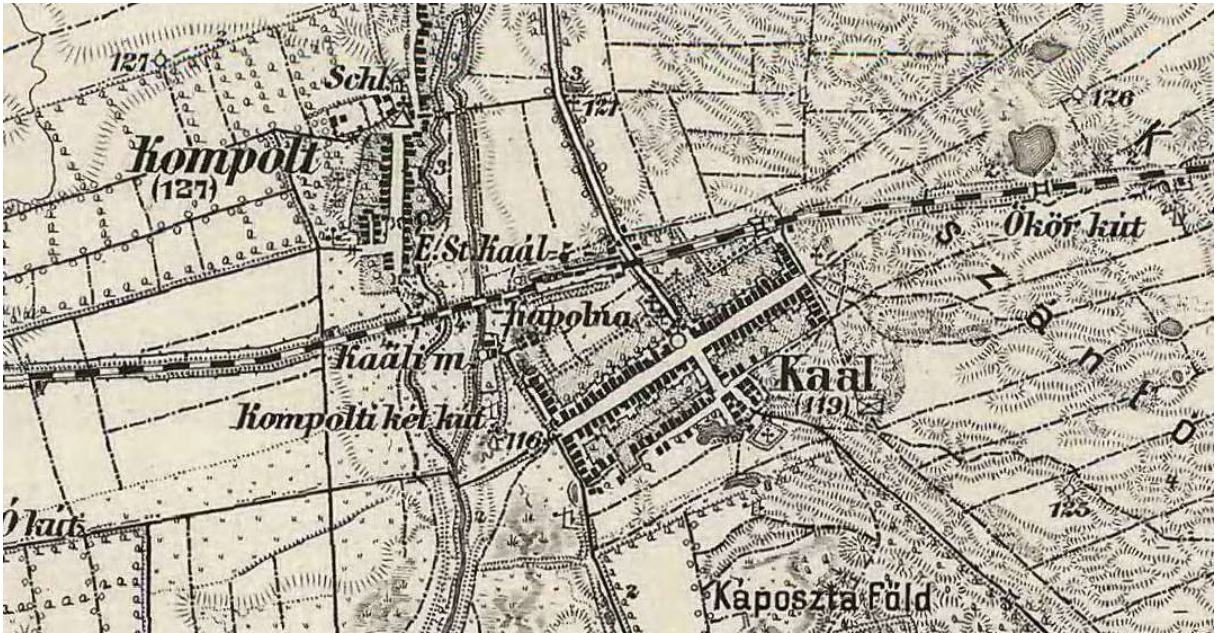

Kál Magyarország második katonai felméréseinek térképén, (1806-69) – forrás: mapire.hu

A második katonai felmérés időszakában a település fejlődésében nem történt jelentősebb változás. A település déli részén kialakult ebben az időben a mai Lehel Vezér utca, ami a településszerkezetben hozott kisebb változást. 1806-ra a káli lakosok száma 1879-re, míg 1851-ben Kál lakóinak száma Fényes Elek adatai szerint - 2298 főre emelkedett. Ebből - 562 volt a családfő. A településen ekkor 394 ház volt. 1865-re az összlakosság létszáma 2912 fő.

Az 1849. február 26-27-én vívott kápolnai csata ide is kiterjedt. Itt foglalt hadállást a Szekurics György őrnagy vezetése alatt álló seregrész a császáriak ellen. A császáriak a községet felgyújtották s annak egy része leégett. Az ütközet során a lakosság nagy része a szomszédos községekbe menekült. 1896-ban Magyarországon országos mezőgazdasági összeírás volt, melynek anyagából kibontakozik, hogy a településen 514 gazdaság volt.

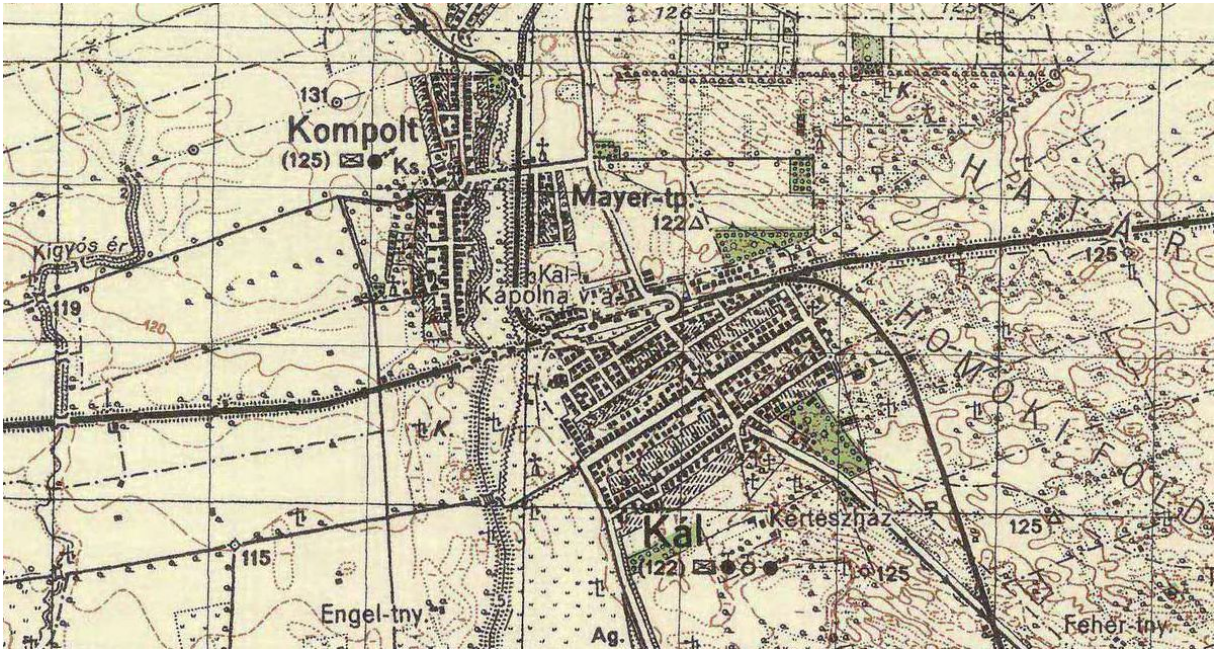
A település fejlődésére nagy hatással volt az 1870-ben átadott Budapest – Miskolci vasúti fővonal, amely a falu főutcájától 200-400 m-re halad. 1887-ben elkészült a Kisterenye – Kisújszállás vasútvonal is, amely itt keresztezi az előbb említett fővonalat.

Kál Magyarország harmadik katonai felmérésének térképén, (1869-87) – forrás: mapire.hu

A harmadik katonai felmérés időszakában a lakosság száma 2298 főre emelkedett, a házak száma 394. Összetételét urasági, telkesjobbágyi, keresztény zsellérház, lelkész és tanítói lakások alkották. Ebben az időszakban újabb változások figyelhetők meg a településszerkezetben. A vasútvonal szomszédságában kezdenek kialakulni a mai Ady Endre, Akácos, Kossuth és Hunyadi utca elődei.

1880-tól hazánkban népszámlálásokat vezettek be, melyek egyre sokrétűbben tárják fel a települések lakosságát. A népszámlálás évében Kál lakossága 3088 fő, ami a 1910-es évekre majdnem elérte a 4000 főt és 655 lakást.

Kál a települések Magyarország katonai felmérése (1941) térképén – forrás: mapire.hu

A második világháborúra a település szerkezete ismételten változott. Az 1970-80-as évektől kezdődően kiépült a település északi részén lévő településrész, ami az „Újtelep” nevet viseli. Ebben az időszakban gyakorlatilag kialakult Kál végleges településszerkezete. A lakosságszám 1941-re 4749 fő, mely azóta enyhén, de folyamatosan csökken.

A vasút vonzására a település északi irányba terjeszkedett. Az Öregfalú és a vasút között a két világháború között új utcatorok épültek, részben Újtelep néven. 1940 után a vasutastelep az állomás északi oldalára is átterjedt. 1945 után ugyanezek a területek sűrűsödött a település a foghíjak és peremrészek beépítésével.

Kál 1950-ig nagyközség, majd Kompolttal, később Kápolnával együtt közös tanácsú községek székhelyközsége lett. A 70-es évek elején készült rendezési terv a vasútállomástól északra fekvő kompolti területet jelölte ki az új lakótelkek és a közös központ helyéül. A Kápolnára vezető út keleti oldala Kál közigazgatási területéhez került.

Forrás: Kál nagyközség története, I-II.

1.14.6.2. RÉGÉSZETI TERÜLET, VÉDETT RÉGÉSZETI TERÜLET, RÉGÉSZETI ÉRDEKŰ TERÜLET

Kál településrendezési tervéhez Fodor László régész készítette a régészeti örökségvédelmi hatásvizsgálatot 2005-ben. A település történetéhez kapcsolódó, valamint a közigazgatási területen belüli ismert régészeti lelőhelyek a következők:

- A Tarna nyugati oldalán – ma Kompolt igazgatási területén, a patak egykori medrénél – volt a község középkori településének a helye. A területen régészeti kutatást nem végeztek.
- A Csörsz-árok kutatásakor a bronzkori hatvani kultúra hamvasztásos sírjaira bukkantak.
- Az Alatka felé vezető út mellett népvándorlás kori és honfoglalás kori temetkezések sírjait találták meg.
- Az M3 autópálya építését megelőző régészeti terepbejárás során több lelőhelyet regisztráltak majd kutattak.
- Óskori, őskőkori, népvándorlás kori, késő avar kori temetkezés- és településmaradványok kerültek elő.

Régészeti lelőhelyek:

Kál–legelő:

(belterülethez közel)

A belterület DNy-i szélén, közel a Tarnához, első fontos régészeti lelőhely, ahol az 1960-as években a Dobó István Vármúzeum ásatásokat is végeztetett. A vizsgált ill. kutatott terület az ún. KÁL-Legelő név alatt került nyilvántartásba. (A volt cementüzem közelében, az út nyugati oldalán) Itt az Alatka felé vezető műút mellett 1966-67-ben Szabó János Győző, majd Kovács Béla egri régészek végeztek leletmentő ásatást, ahol népvándorláskori és honfoglaláskori temetkezések sírjai kerültek elő. (Adattári nyilvántartásban RA: 283., 298., 321.) (L. jelölését a térképmellékleten)

Kál Csörszárók:

A Csörszárók kutatására országos kutatási pályázat keretében Dr. Patay Pál (MNM régésze) végzett többlépcsős kutatásokat Kál körzetében, ahol az árok húzódik. (L. jelölését a térképmellékleten) (Adattári nyilvántartásban: RA: 241., 292., 378.)

Kál, Szabari-tanya és Káli Erdők:

Az M3-as régészeti során Kál körzetében a terepbejárással mintegy öt lelőhely került regisztrálásra, majd kutatásra. (kutatók: Ács Csilla, Farkas Csilla, Váradi Adél, RA: 618., 622.) Ezek között a Szabari-Tanya, vagy Káli-Erdők (DNY-i külterületei részek) Erdőtelki határ felé, amelyeket már Patay Pál is jelölt a Csörszárók kutatásai, feltérképezései során; (RA: 292., 378., 556.)

Kál 1. legelő I.

A fenti KÁL-Legelő területéhez igen közel, az M3-as építés során előkerült temetkezések leletmentése. A temető pontos korszaka eddig nem ismert. (kutató: Szabó J. József, RA: 480.3)

Kál Legelő II.

(Őskor , népvándorláskor) a Tarna közelében n. Ficsor-féle telken. (kutatók: Ács Csilla-Fodor László) L.RA: 526., 556., 615.,-1995-97) /L. térképmellékleten jelölve/

Kályi-Fertő:

(Melléklet: II/7.) (M3-as munkálatai során)

Kutató . Ács Csilla Heves M-i Múzeum Eger, RA: 554.

Csörszkavicsbánya:

Az M3-as építéséhez sóder anyag-nyerőhelyként megnyitott területen az Alatkai út mellett egy régi sóderbánya közelében késő-avar kori temetkezés maradványai kerültek elő. (Kutatás 1997-ben az M3-as keretében, kutató: Fodor László régész: Mintegy 28 sír. RA: 615.)

Kál – Akasztópart:

Az M3-as építési nyomvonalába eső terület a Káli-tag felé. A területen szórványos őskőkori és népvándorlás-kori településmaradványok kerültek elő. 1994-ben leletmentés. Kutató: Fodor László. RA: 523.)

Kál településrendezési tervéhez készült régészeti örökségvédelmi hatásvizsgálat 2005.(összesítő)

Melléklet: (Kutató : Fodor László régész)

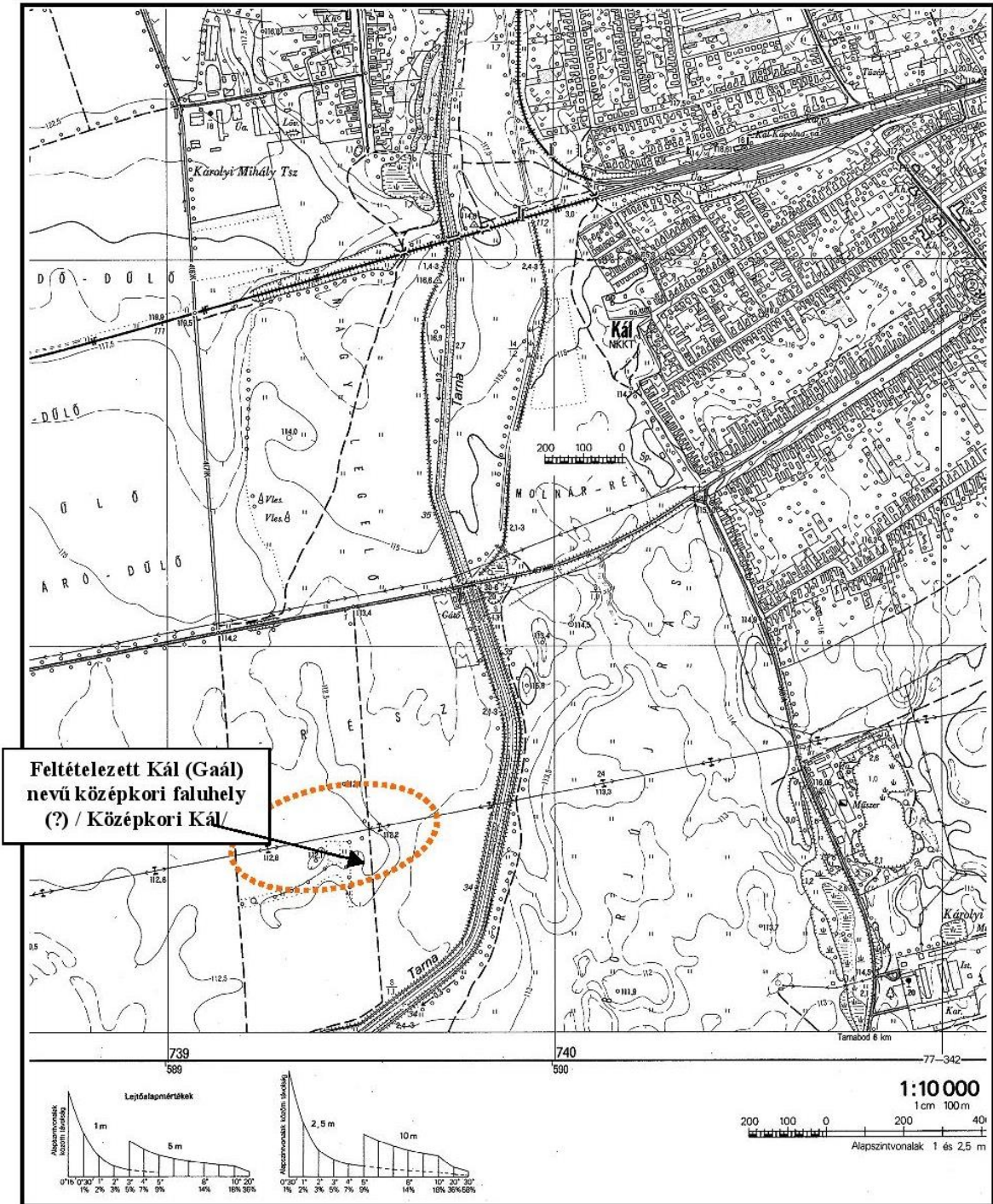
Régészeti lelőhelyek 1=Kál legelő I. 2=Kál legelő II. 3= Kál akasztópart 4= Kál Szabari Tanya erdők (csőrszárók) 6= régi kőzéporkori falut hely Tarna mellett 7= Kályi -fertő 9=Kőmpolti úti homokb.

Kál településrendezési tervéhez készült régészeti örökségvédelmi hatásvizsgálat 2005.

(Kutató : Fodor László régész)

Melléklet: 2.

2019-ben az új településrendezési eszközök és a településfejlesztési koncepció vonatkozásában az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti fejezetei elkészültek az Egri Vármúzeum régészének Gutay Mónika közreműködésével.

IV. Régészeti értékvizsgálat

Ismert (már nyilvántartott) régészeti lelőhelyek adatgyűjtése

A létrejött szerződés értelmében megtörténtek a szükséges adatgyűjtések.

Kál területén 14 régészeti lelőhely van nyilvántartva: **Kál–Akasztópart, Kál–Első-nyomás 1., Kál–Első-nyomás 2., Kál–Legelő II., Kál–Legelő III., Kál–Kályi-fertő, Kál–Mayer-tanya, Kál–Második-nyomás 1., Kál–Második-nyomás 2., Kál–Második-nyomás 3., Kál–Réti-lapos, Kál–Szabari-tanya, Kál–106-os pihenőhely és Kál–Szennyvíztisztító telep. Kál–Legelő, Kál–Csörsz-árok és Csörsz-árok kavicsbánya lelőhelyek nincsenek nyilvántartva.** A lelőhelyeket ABC szerinti sorrendben ismertetjük és nem kronológiai sorrendben, mert egyes lelőhelyeken több régészeti korszak is megtalálható.

Kál–Akasztópart (lelőhely azonosítója: 48944), térképlapszám 67-111, EOV 264795 742181, helyrajzi számok 0149/8, 0161/2, 0124/4, 0124/23, 0124/10, 0149/7, 0124/19, 0161/1

Szabó János József régész terepbejárást végzett a lelőhelyen, újkori szórványleleteket azonosított (*Szabó János József: M3 autópálya helyszínrajzok DIV Rég. Ad. 471., Régészeti lelőhelyek M3 Heves megyei szakaszán. DIV Rég. Ad. 476. Petercsák Tivadar: M3 autópálya feltárt régészeti lelőhelyei DIV Rég. Ad. 568.*) Fodor László régész 1994-ben végzett ásatást a lelőhelyen, ahol a szőlőműveléshez kapcsolódó mélyszántás gyakorlatilag elpusztította a kultúrréteget. Fodor László összesen 23 db 4 m x 4 m-es szelvényeket nyitott. Őskőkori, felső paleolitikus kisméretű megmunkált pengéket, vésőt és szilánkokat talált. Ezenkívül szórványosan pár korai neolitikus cserép került elő az egyik szelvényből (*Fodor László: Ásatási dokumentáció, Kál–Akasztódomb 1994. DIV Rég. Ad. 523., Hargitai András: Heves megye régészeti lelőhelyeinek adatlapjai KÖH 600/1982/2004., Klinger László: Heves megyei adatlapok*

KÖH 600/1084/2005. Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti Adatbázis, <https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/65161>.)

A lelőhely megmaradt részét vagy környezetét érdemes lenne terepbejárással újra hitelesíteni, mert a leletek pozíciója és leírása alapján egy epipaleolitikus vagy akár egy mezolitikus lelőhelyről is szó lehet.

Kál–Első-nyomás 1. MÁV–Viteco 12. (lelőhely azonosítója: 80861), térképlapszám 77-413, EOY 267223 746240, GPS 47.741943415275, 20.331900187105, helyrajzi számok: 0198/8, 023, 014/17, 045, 027/15, 024

Fodor László régész 2011-ben terepbejárást végzett a lelőhelyen, újkőkori felszíni telepnyomokat lokalizált (*Fodor László: Lelőhelybejelentő adatlapok – Kál, MÁV–Viteco 12-13., 2012 KÖH 600/1909/2012*). Sarkadi Gergely régész 2015-ben és 2016-ban adatgyűjtést végzett a lelőhelyről. Az adatok összeállítása után a lelőhelyről rézkori felszíni telepnyomok előkerülését említi (*Sarkadi Gergely: Előzetes régészeti dokumentáció – Nagyút–Mezőkeresztes–Mezőnyárád 80. számú vasútvonal, 2015 650/159/2015., Sarkadi Gergely: Előzetes régészeti dokumentáció- Hatvan Miskolc-Tiszai vasúti vonalszakasz, 2016., 650/100/2016. Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti Adatbázis, <https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/11678>).*

Kál–Első-nyomás 2. MÁV–Viteco 13. (lelőhely azonosítója: 80863), térképlapszám 77-324
EOY 266866 743465 GPS 47.739136821574, 20.294826979084, helyrajzi számok: 07/12, 07/11, 013/1, 014/1, 027/7, 027/6, 027/3, 027/5, 027/4, 024

Fodor László régész 2011-ben terepbejárást végzett a lelőhelyen, őskori felszíni telepnyomokat talált (*Fodor László: Lelőhelybejelentő adatlapok – Kál, MÁV–Viteco 12-13., 2012 KÖH 600/1909/2012*). Sarkadi Gergely régész 2015-ben és 2016-ban adatgyűjtést végzett a lelőhelyről. Az adatok összeállítása után a lelőhelyről rézkori felszíni telepnyomok előkerülését említi (*Sarkadi Gergely: Előzetes régészeti dokumentáció – Nagyút–*

Mezőkeresztes–Mezőnyárád 80. számú vasútvonal, 2015 650/159/2015., Sarkadi Gergely: Előzetes régészeti dokumentáció – Hatvan–Miskolc–Tiszai vasúti vonalszakasz 2016., 650/100/2016. Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti Adatbázis, <https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/11678>).

Kál–Csörsz-árok: nincs nyilvántartva

(Ez a régészeti jelenség, vagy jelenségcsoport, mint lelőhely **Füzesabony–Csörsz-árok** néven van nyilvántartva 44688, EOY X 264540 Y 746550).

A kelet–nyugati árok Erdőtelektől Dormándig 12,5 km hosszan követhető. A terület sík, kisebb-nagyobb kiemelkedésekkel tagolt, erős antropogén hatással érintett (tanyák, hulladéklerakó, csatornák). Az árokszakas 12,5 km hosszú, változó mélységű és szélességű, a felszínen leletanyag nem gyűjthető. Soproni Sándor és Török Gyula régészek 1964. május 5-én Dormánd–Füzesabony–Erdőtelek–Kál térségében terepbejárás során felmérték a Csörsz-árok kiterjedését (*Soproni Sándor–Török Gyula: Terepbejárás Dormánd–Füzesabony–Erdőtelek–Kál DIV Rég. Ad. 244.*). Soproni Sándor, Garam Éva és Patay Pál régészek Kál–Erdőtelek–Dormánd–Füzesabony térségében 1967. március 22-én terepbejárást végeztek, a Csörsz-árok töltésnyomát járták végig (*Soproni Sándor–Garam Éva–Patay Pál: Terepbejárás Kál–Erdőtelek–Dormánd–Füzesabony DIV Rég. Ad. 291.*) Patay Pál régész, muzeológus 1966. szeptember 13. és 27. között sánckutatásokat és ásatásokat végzett Erdőtelken, Kis Mihály tanyája mellett vágta át a Csörsz-árkot, míg a talajvíz meg nem jelent. A talajvíz megjelenésekor az ásatást abbahagyták. Emiatt 1966. szeptember 28-án talajfúró segítségével megnézték az árok mélységét (*Patay Pál: Ásatás Kál és Erdőtelek határán DIV Rég. Ad. 287., Patay Pál: Jelentés az 1966. szeptember 13–27. közötti időben Erdőtelek, Kompolt és Kápolna határában végzett sánckutatásról, illetve ásatásról. DIV Rég. Ad. 38.*). A Füzesabony–Csörsz-árokhoz kapcsolódó további régészeti tevékenységek:

- Patay Pál régész, muzeológus terepbejárása 1968-ban (*Patay Pál: Jelentés Eger-környéki terepbejárásról DIV Rég. Ad. 342., Patay Pál: Kiszállás Füzesabony, Hatvan DIV Rég. Ad. 341.*) és természettudományos kutatása 1970-ben (*Patay Pál: Talajfúrás és terepbejárás Füzesabony, Hatvan, Kompolt DIV Rég. Ad. 343.*).

- Patay Pál és Soproni Sándor régészek terepbejárása 1972-ben (*Patay Pál: Terepbejárás Füzesabony-Dormánd DIV Rég. Ad. 322., Garam Éva–Patay Pál–Soproni Sándor: Sarmatisches Wallsystem im Karpatenbecken. In: Bodnár Klára–Albrecht Friedrich: Régészeti Füzetek Ser II. No. 23. Magyar Nemzeti Múzeum. Budapest 2003., Hargitai András: Heves megye régészeti lelőhelyeinek adatlapjai KÖH 600/1982/2004.*)
- Jankovich-Bésán Dénes–Nagy Levente régészek helyszíni szemléje 2009-ben (*Jankovich-Bésán Dénes–Nagy Levente: Jelentés Heves megyei helyszíni szemlééről 2009. 604/287/2009., Ács Csilla régészeti szakügyintéző Lelőhelybejelentő adatlapok Heves megyéből 2009. KÖH/600/1213/2009.*)
- Bíró Péter tudományos munkatárs terepbejárása 2013-ban és Farkas Csilla régész, muzeológus régészeti felügyelete 2015-ben (*Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti Adatbázis, [https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/39746.](https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/39746)*)

Kál–Csörsz-árok kavicsbánya: nincs nyilvántartva

Az M3-as építéséhez sóder anyag-nyerőhelyként megnyitott területen az alatkai út mellett egy régi sóderbánya közelében késő-avar kori temetkezés maradványai (28 sír) kerültek elő (*Fodor László: Kutatás 1997-ben az M3-as keretében, DIV. Rég. Ad. 615., Fodor László: Kál község településrendezési tervéhez készült örökségvédelmi hatásvizsgálat 2005.*)

Kál–Legelő: nincs nyilvántartva

A belterület DNy-i szélén, közel a Tarnához, első fontos régészeti lelőhely, ahol az 1960-as években a Dobó István Vármúzeum ásatásokat is végeztetett. Szabó János Győző régész 1961. július 6-án terepbejárást végzett Kálban Fülöp Sándor földjén. Szkíta cserepek, egy csontvázas sír és egy szkíta tegezdzisz került elő (*Szabó János Győző: Jelentés az Aldebrőn és Tófalun, Kálban és Feldebrőn történt régészeti terepbejárásról DIV Rég. Ad. 185.*)

A vizsgált, illetve kutatott terület az ún. Kál–Legelő név alatt szerepel (a volt cementüzem közelében, az út nyugati oldalán). Itt, az Alatka felé vezető műút mellett 1966-67-ben Szabó János Győző, majd Kovács Béla egri régészek végeztek leletmentő ásatást, ahol pár preszkíta, szarmata és honfoglaláskori temetkezések sírjai kerültek elő (*Szabó János Győző:*

Kál-Legelő DIV Rég. Ad. 283., 298., 321., Fodor László: Kál község településrendezési tervéhez készült örökségvédelmi hatásvizsgálat 2005., Révész László: Heves megye 10–11. századi temetői. Budapest 2008. 198).

Kál 1. Legelő II. (lelőhely azonosítója 48947), térképlapszám 67–111, EOVSZ 263855 739531 GPS 47.71261091068, 20.241766813298, helyrajzi számok: 0256/1, 0255/7, 0257, 0258

A lelőhely az M3-as autópálya 100–100.1 km szelvényének a közelében, Kál belterületétől DNy-ra 1,5 km-re található, a Tarna Ny-i irányú kanyarulatában, egy hátságon. A lelőhely kiterjedése 150 m x 60 m. Szabó János József régész a lelőhelyen 1992-ben végzett terepbejárást (*Szabó János József: M3 autópálya helyszínrajzok DIV Rég. Ad. 471., Szabó János József: Régészeti lelőhelyek M3 Heves megyei szakaszán 1992. DIV Rég. Ad. 476.*), majd ugyanitt 1994-ben és 1995-ben Ács Csilla folytatott megelőző régészeti feltárásokat (*Ács Csilla: Ásatási dokumentáció, Kál–Legelő II. 1994., DIV Rég. Ad. 526., MNM Rég. Ad. 187/XXII/1995., Ltsz.: 16546., Ács Csilla: Ásatási dokumentáció, Kál- Legelő II. 1995., DIV Rég. Ad. 556.*). Fodor László régész 1997-ben szintén ásatást végzett a lelőhelyen. A feltárások során őskori, kora bronzkori Makó-kultúrához tartozó, vaskori–késő vaskori, népvándorlás kori, avar és Árpád-kori telepjelenségek, valamint ismeretlen korú kőeszköz, csontvázas sír és egy őslénytani lelet került elő (*Fodor László: Ásatási dokumentáció Kál, Legelő II. 1997., MNM.Rég.Ad.: XXVIII/132/1997., Ltsz.: 17156., DIV Rég. Ad. 616., Klinger László: Heves megyei adatlapok KÖH 600/1084/2005., Hargitai András: Heves megye régészeti lelőhelyeinek adatlapjai, KÖH 600/1982/2004. Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti Adatbázis, <https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/65197>).*

Kál 2. Legelő III. (Lelőhely azonosítója 48938), térképlapszám: 67–111, EOVSZ 264019 740121, GPS 47.714004506154, 20.249662190877, helyrajzi számok: 0256/4, 0255/7

A lelőhelyen Szabó János József régész 1992-ben terepbejárást, majd 1993 és 1995 között ásatást végzett. A feltárások során bronzkori település, gepida, szarmata temető és római kori szórványlelet került elő. Ezenkívül bizonytalan, ismeretlen korú temetkezések kerültek

még feltáráásra. Ezek kora az ásató szerint valószínűleg 10-11. századi (Szabó János József: *M3 autópálya helyszínrajzok DIV Rég. Ad. 471.*, Szabó János József: *Régészeti lelőhelyek M3 Heves megyei szakaszán. DIV Rég. Ad. 476.*, Szabó János József: *Ásatási dokumentáció Kál, Legelő III. 1994. DIV Rég. Ad. 535., 584.*, Szabó János József: *Ásatási dokumentáció, Kál-Legelő 1995. MNM.Rég.Ad.: XXVIII/192/1996., Ltsz.: 16774.*, Szabó János József: *Ásatási dokumentáció, Kál-Legelő 1994. MNM.Rég.Ad.: 188/XXII/1995., Ltsz.: 16547.*, Szabó János József: *Jelentés ásatásról, Kál-Legelő 1993. MNM.Rég.Ad.: 39.III/1994., Ltsz.: 16271.*, Petercsák Tivadar: *M3 autópálya feltárt régészeti lelőhelyei. DIV Rég. Ad. 568.*, Hargitai András: *Heves megye régészeti lelőhelyeinek adatlapjai KÖH 600/1982/2004.*, Klinger László: *Heves megyei adatlapok KÖH 600/1084/2005.*, Révész László: *Heves megye 10–11. századi temetői. Budapest 2008. 241.*, Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti Adatbázis, [https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/65150.](https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/65150))

Kál–Kályi-fertő (Lelőhely azonosítója 48962), térképlapszám 67–111, EOV 265358 746735 GPS 47.725098378157, 20.338089369063., helyrajzi számok: 092/53, 092/52, 059/33, 092/54, 092/55, 092/71, 092/72, 092/56, 092/51, 092/50, 092/57, 092/49, 092/70, 092/69, 092/68, 092/67, 092/66, 092/65, 092/59, 092/60, 092/58, 092/73

Szabó János József régész 1993-ban terepbejárást végzett a lelőhelyen (Szabó János József: *M3 autópálya lelőhely jegyzék. DIV Rég. Ad. 475.*, Szabó János József: *Régészeti lelőhelyek M3 Heves megyei szakaszán. DIV Rég. Ad. 476.*), majd Ács Csilla régész ásott ugyanitt 1995-ben, melynek során római császárkori szarmata temető és népvándorláskori avar telep került elő (Ács Csilla: *Ásatási dokumentáció Kál 5., Kályi Fertő. DIV Rég. Ad. 554.* Ács Csilla: *Ásatási dokumentáció, Kál 1995. MNM.Rég.Ad.: XXI/121/1996., Ltsz.: 16703.* Hargitai András: *Heves megye régészeti lelőhelyeinek adatlapjai KÖH 600/1982/2004.*, Klinger László: *Heves megyei adatlapok KÖH 600/1084/2005.*). Ezt követően Kovács Katalin régész 2016-ban, majd Buránszki Nóra 2017-ben végeztek terepbejárásokat a lelőhelyen (Kovács Katalin: *Előzetes régészeti dokumentáció – M3 autópálya – Eger, (M25 autóút) Déli ütem, 2016. 650/238/2016.*, Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti Adatbázis, [https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/65249.](https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/65249)) A NIF Zrt. az M3 autópálya–

Eger közötti gyorsforgalmi útszakasz (M25 autóút) déli ütem beruházása kapcsán a Budavári Ingatlanfejlesztő és Üzemeltető Nonprofit Kft.-vel kötött szerződés alapján, a Dobó István Vármúzeum alvállalkozójaként az Ásatárs Kft. Gallina József Zsolt ásatásvezető régész irányításával 2017. június 25. és július 2. között próbafeltárással kutatta a lelőhelyet az Előzetes Régészeti Dokumentáció összeállításához kapcsolódóan. Ennek során 3 db, leleteket nem tartalmazó régészeti objektum került elő (ebből 1 db kút és 3 db cölöphely). A jelenségek szarmata vagy avarkoriak lehetnek (*A Budavári Ingatlanfejlesztő és Vagyongazdálkodási Nonprofit Kft. a Dobó István Vármúzeum alvállalkozójának Gallina József Zsolt bevonásával készült M3 autópálya–Eger közötti gyorsforgalmi útszakasz Előzetes Régészeti Dokumentációja 2017. DIV Rég. Ad. 1622–2017., 2058–2019.*). Tóth Zoltán régész az M25 autóút déli ütem 0+000–7+073,80 kmsz. közötti szakasz kivitelezési munkáihoz kapcsolódóan a lelőhelyen 2018.03.01. és 2019.12.31-ig szóló folyamatban lévő szerződés szerint régészeti megfigyelést végez (*Tóth Zoltán: Bejelentéshez kötött feltárási tevékenység bejelentése DIV Rég. Ad. 1830–2018.*).

Kál–Mayer-tanya, Kál 6., Kucuk (Lelőhely azonosítója 49821), térképlapszám: 67–111, EO/265431 747174, GPS47.725689570931,20.343956473559, helyrajzi számok: 059/33,092/61

A lelőhelyen Szabó János József régész 1993-ban terepbejárást végzett és eközben szarmata felszíni telepnyomokat talált (*Szabó János József: Régészeti lelőhelyek M3 Heves megyei szakaszán DIV Rég. Ad. 476.; Hargitai András: Heves megye régészeti lelőhelyeinek adatlapjai KÖH 600/1982/2004.*). Kovács Katalin régész 2016-ban adatgyűjtést végzett a lelőhelyről (*Kovács Katalin: Előzetes régészeti dokumentáció-M3 autópálya-Eger, (M25 autóút) Déli ütem, 2016. 650/238/2016, Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti Adatbázis, <https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/68900>.*). Buránszki Nóra régész ugyanitt terepbejárást végzett 2017-ben. A NIF Zrt. az M3 autópálya-Eger közötti gyorsforgalmi útszakasz (M25 autóút) déli ütem beruházása kapcsán a Budavári Ingatlanfejlesztő és Üzemeltető Nonprofit Kft.-vel kötött szerződés alapján, a Dobó István Vármúzeum

alvállalkozójaként az Ásatárs Kft. Gallina József Zsolt ásatásvezető régész irányításával 2017. június 24. és 25. között, illetve 2017. július 2-án elvégezte Kál–Mayer-tanya régészeti lelőhelyen az Előzetes Régészeti Dokumentáció összeállításához kapcsolódó próbafeltárást. 10db régészeti objektum került elő, ebből 5 db neolitikus gödör és 5 db ismeretlen korú, leleteket nem tartalmazó gödör és cölöphely került elő *(A Budavári Ingatlanfejlesztő és Vagyongazdálkodási Nonprofit Kft. a Dobó István Vármúzeum alvállalkozójának Gallina József Zsolt bevonásával készült M3 autópálya–Eger közötti gyorsforgalmi útszakasz Előzetes Régészeti Dokumentációja 2017. DIV Rég. Ad. 1622–2017., 2058–2019.)*.

A Dobó István Vármúzeum Gutay Mónika régész irányításával 2017.10.16.–2017.11.21. között elvégezte Kál–Mayer-tanya régészeti lelőhelyen, a teljes felületű megelőző feltárást. A humuszolt terület 11030 m² nagyságú volt, ebből feltárt pozitív: 4763 m², negatív: 6267 m². Összesen 141 neolitikus telepobjektum került elő, melyekből 2 db sír. A felszínről és a feltárt régészeti objektumokból semmilyen szarmata leletanyag nem került elő. 83 db gödör lett feltárva, melyek verem és hulladéktároló gödörként funkcionálhattak. Ezenkívül 4 db agyagkitermelő gödröt, 4 db kutat, 43 db cölöphelyet (melyek házakhoz és tároló helységekhez tartozhattak) és két zsugorított vázas sírt tártak fel. A humuszosodott agyagos réteg vastagsága átlagosan 50 cm és 70 cm közötti mélységekben változott. *(Gutay Mónika: Kál–Mayer-tanya megelőző feltárás 30 napos jelentés 2017. DIV Rég. Ad. 1710–2017., 1763–2018., 1792–2018. Gutay Mónika: Újkőkori, AVK telep Kál–Mayer-tanyán. Előzetes ásatási eredmények. Kőkör Kerekasztal Konferencia, Szeged, 2018. december 7.). Tóth Zoltán régész az M25 autóút déli ütem 0+000–7+073,80 km. sz. közötti szakasz kivitelezési munkáinak elvégzése céljából a lelőhelyen 2018.03.01. és 2019.12.31-ig régészeti megfigyelést végez *(Tóth Zoltán: Bejelentéshez kötött feltárási tevékenység bejelentése DIV Rég. Ad. 1828–2018.)*.*

Kál–Második nyomás 1. (Leelőhely azonosítója 93011), térképlapszám: 77–324, EO/V 265980 743811, helyrajzi számok: 028/2, 049/3

Kál külterület külszíni bányanyitásához az Apolló Kft. örökségvédelmi hatástanulmány elkészítését rendelte meg a Dobó István Vármúzeumtól. Farkas Csilla régész 2017 februárjában adatgyűjtést és terepbejárást végzett a bányaterületen. A kutatott terület nyugati szélén, az egykori homokbánya nyugati és déli oldalán, egy észak-északnyugat, dél-délkeleti irányú homokdombon viszonylag sok leletanyagot találtak. A lelőhely kiterjedése kb. 450 m x 160 m, de a lelőhely nyugati irányban folytatódhat. Keleti szélét a homokbányászással megbolygathatták. A lelőhely bányával érintett területre eső nagysága kb. 4,5 hektár. A leletanyag típusa és előfordulása alapján intenzív kora vaskori telepjelenségek feltételezhetők a területen (*Farkas Csilla: Kál külterület külszíni bányanyitás örökségvédelmi hatástanulmány 2017. DIV Rég. Ad. 1605.*)

Kál–Második-nyomás 2. (Leelőhely azonosítója 9309), térképlapszám: 77–324, EOV 266209 743856, helyrajzi szám: 049/3

Az Apolló Kft. Kál külterület külszíni bányanyitásához egy örökségvédelmi hatástanulmány elkészítését rendelte meg a Dobó István Vármúzeumtól. Farkas Csilla régész 2017 februárjában adatgyűjtést és terepbejárást végzett a bányaterületen. A vizsgált terület északi szélénél két kiemelkedő homokhát területén szőrványos leletanyag került elő. A két lelőhelyet egy mélyebb, belvizes terület választja el egymástól. A távolság a leletszóródások között alig 100 méter. A lelőhely kiterjedése kb. 100 m x 85 m, a körülhatárolt területtől kissé távolabb a homokhát vonalában, északnyugati irányban is került elő még egy-két kerámia. A lelőhely bányával érintett területre eső nagysága kb. 0,6 hektár. Összesen 5 jellegtelen őskori és egy újkori kerámia töredék került elő. A leletanyag előkerülése elszórt, ezért feltételezhető, hogy a települési jelenségek is gyérek, szőrványosak (*Farkas Csilla: Kál külterület külszíni bányanyitás örökségvédelmi hatástanulmány 2017. DIV Rég. Ad. 1605.*). Kál–VIII. védnevű homokbánya területén a Dobó István Vármúzeum Tóth Zoltán régész irányításával 2018. július 5. és 2018. november 16. között régészeti megfigyelést végzett (*Tóth Zoltán: Bejelentéshez kötött feltárási tevékenység bejelentése DIV Rég. Ad. 1887–2018.*). Kál–Második-nyomás 2. lelőhelyen a földmunkák során a kivitelező Lisztes Trans E.C. próbaárkokat húzott ki, melyekben elszórtan régészeti objektumok

kerültek elő, ezért a lelőhely teljes felületének a humuszosítását javasolták (*Tóth Zoltán: Régészeti szakfelügyelet Kál–VIII. védnevű homok bányatelek földmunkái jelentés DIV Rég. Ad. 2046–2019.*).

Kál–Második-nyomás 3. (Lelőhely azonosítója 9307), térképlapszám: 77–324, EOV 266283 744031, helyrajzi szám: 049/3

Kál külterület külszíni bányanyitáshoz az Apolló Kft. örökségvédelmi hatástanulmány elkészítését rendelte meg a Dobó István Vármúzeumtól. Farkas Csilla régész 2017 februárjában adatgyűjtést és terepbejárást végzett a bányaterületen. A terület északkeleti szélén, a 2. számú lelőhelytől kb. 100 méterre, keletre szórványos leletanyagot gyűjtöttek. A leletszóródás egy mélyebb terület keleti szélén egy laposabb kiemelkedő részen volt. 6 kisebb jellegtelen töredék (amiből kettő peremtöredék és egy szalagfűl csatlakozása), valamint egy késő középkori/kora újkori fehér színű kerámia töredéke került elő. A leletanyagot egy kb. 180 m x 120 méteres területen találták, a leletszóródás alapján körülhatárolható terület nagysága kb. 1,5-1,7 hektár. A leletanyag előkerülése igen szórványos, de határozottan feltételezhető, hogy a települési jelenségek is gyérek. Az előkerült kerámia anyag alapján az egykori település korát nem lehet pontosan meghatározni (*Farkas Csilla: Kál külterület külszíni bányanyitás örökségvédelmi hatástanulmány 2017. DIV Rég. Ad. 1605.*). Kál–VIII. védnevű homokbánya területén a Dobó István Vármúzeum Tóth Zoltán régész irányításával 2018. július 5. és 2018. november 16. között régészeti megfigyelést végzett (*Tóth Zoltán: Bejelentéshez kötött feltárási tevékenység bejelentése DIV Rég. Ad. 1887–2018.*). Kál–Második-nyomás 3. lelőhelyen a földmunkák során a kivitelező Lisztes Trans E.C. próbaárkokat húzott ki, melyekben nem kerültek elő régészeti jelenségek (*Tóth Zoltán: Régészeti szakfelügyelet Kál–VIII. védnevű homok bányatelek földmunkái jelentés DIV Rég. Ad. 2046–2019.*).

Kál–Réti-lapos (Lelőhely azonosítója 25670), térképlapszám: 67–111, EOV 262512 739803 GPS 47.700495702799, 20.245117243432, helyrajzi szám: 0232/14

Kalicz Nándor régész 1962-ben a lelőhely felszínén neolitikus, AVK-telepanyagot gyűjtött. (Kalicz Nándor –Makkay János: *Die Linienbandkeramik in der Grossen Ungarischen Tiefebene. Stud. Arch. VII* 1977. Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti Adatbázis, <https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/58725>.)

Kál–Szabari-tanya, Kál 4. (Lelőhely azonosítója 48963), térképlapszám: 67–111, EO/V 265151 746166 GPS 47.723321023617, 20.330460480533 088/2, 092/79, 092/45, 092/80, 092/81, 059/33, 084/15, 092/42, 092/43, 092/44, 088/7, 092/47

Szabó János József régész 1992-ben terepbejárása során felszíni középkori leleteket talált (Szabó János József: *M3 autópálya helyszínrajzok DIV Rég. Ad. 471.*, Szabó János József: *Régészeti lelőhelyek M3 Heves megyei szakaszán DIV Rég. Ad. 476.*, Petercsák Tivadar: *M3 autópálya feltárt régészeti lelőhelyei. DIV Rég. Ad. 568.*). Ács Csilla régész 1995-ös, Váradi Adél és Farkas Csilla régészek 1997-es ásatása révén avarkori telep és csontvázas szarmata temető került elő (Ács Csilla: *Ásatási dokumentáció Kál 4. Szabari-tanya. DIV Rég. Ad. 531., 546.*, Ács Csilla: *Jelentés ásatásról, Kál 1995. MNM.Rég.Ad.: LII/244/1998, Ltsz.: 17267.*, Váradi Adél: *Ásatási dokumentáció Kál 4., Szabari-tanya. DIV Rég. Ad. 622.*, Váradi Adél: *Ásatási dokumentáció, Kál 1997. MNM.Rég.Ad.: LII/266/1998, Ltsz.: 17289.*, Farkas Csilla: *Kál, Szabari-tanya helyszínrajz. DIV Rég. Ad. 618.*, Farkas Csilla: *Ásatási dokumentáció, Kál-Szabari tanya 1997. MNM.Rég.Ad.: LII/265/1998, Ltsz.: 17288.*, Hargitai András: *Heves megye régészeti lelőhelyeinek adatlapjai KÖH 600/1982/2004.*, Klinger László: *Heves megyei adatlapok KÖH 600/1084/2005.*). Kovács Katalin régész 2016-ban adatgyűjtést végzett a lelőhelyről (Kovács Katalin: *Előzetes régészeti dokumentáció-M3 autópálya-Eger, (M25 autóút) Déli ütem, 2016. 650/238/2016.*, Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti Adatbázis, <https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/65253>). Buránszki Nóra régész 2017-ben terepbejárást végzett a lelőhelyen. A NIF Zrt. az M3 autópálya-Eger közötti gyorsforgalmi útszakasz (M25 autóút) déli ütem beruházása kapcsán a Budavári Ingatlanfejlesztő és Üzemeltető Nonprofit Kft-vel kötött szerződés alapján, a Dobó István Vármúzeum alvállalkozójaként az Ásatárs Kft. Gallina József Zsolt ásatásvezető régész irányításával 2017. június 24. és 25. között, illetve 2017. július 2-án elvégezte Kál–Szabari-tanya

régészeti lelőhelyen, az Előzetes Régészeti Dokumentáció összeállításához kapcsolódó próbafeltárást, 3 db szarmata tárolóverem és 2 db ismeretlen korú, leleteket nem tartalmazó cölöphely került még elő (*A Budavári Ingatlanfejlesztő és Vagyongazdálkodási Nonprofit Kft. a Dobó István Vármúzeum alvállalkozójának Gallina József Zsolt bevonásával készült M3 autópálya–Eger közötti gyorsforgalmi útszakasz Előzetes Régészeti Dokumentációja 2017. DIV Rég. Ad. 1622–2017., 2058–2019.*). Tóth Zoltán régész az M25 autóút déli ütem 0+000–7+073,80 km. sz. közötti szakasz kivitelezési munkáinak elvégzése céljából a lelőhelyen 2018.03.01. és 2019.12.31-ig régészeti megfigyelést végez (*Tóth Zoltán: Bejelentéshez kötött feltárási tevékenység bejelentése DIV Rég. Ad. 1829–2018.*).

Kál 106-os pihenőhely (Lelőhely azonosítója 49815), térképlapszám: 67–111, EOV 265707 744545, helyrajzi számok: 064/6, 064/5, 064/4, 064/8

Fodor László régész 1998-ban terepbejárást és 1999-ben régészeti szakfelügyeletet végzett ugyanitt és középkori felszíni szórványleleteket talált (*Fodor László: Régészeti szakfelügyelet összegző dokumentációja. DIV Rég. Ad. 707., Hargitai András Heves megye régészeti lelőhelyeinek adatlapjai. KÖH 600/1982/2004. Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti Adatbázis, <https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/68889>.*).

Kál–Szennyvíztisztító telep (Lelőhely azonosítója 85591), térképlapszám: 77–324, EOV 265053 739906, GPS 47.723333064069, 20.247008514584, helyrajzi számok: 0256/13, 0256/14

A lelőhelyen Vágvölgyi Bence és Farkas Csilla régészek 2013-ban régészeti szakfelügyeletet végzett. Felszíni szarmata telepnymokat azonosítottak (*Farkas Csilla: Jelentés régészeti felügyeletről, Kál szennyvízelvezetési agglomeráció csatornázása, 2013. LLTK/2000/2013. Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti Adatbázis, <https://archeodatabase.hnm.hu/hu/node/37193>, 2019.*).

Nyilvántartott régészeti lelőhelyek - 2019

1.14.6.3. VÉDETT ÉPÍTETT KÖRNYEZET, A HELYI, EGYEDI ARCULATOT BIZTOSÍTÓ ÉPÍTÉSZETI JELLEMZŐK

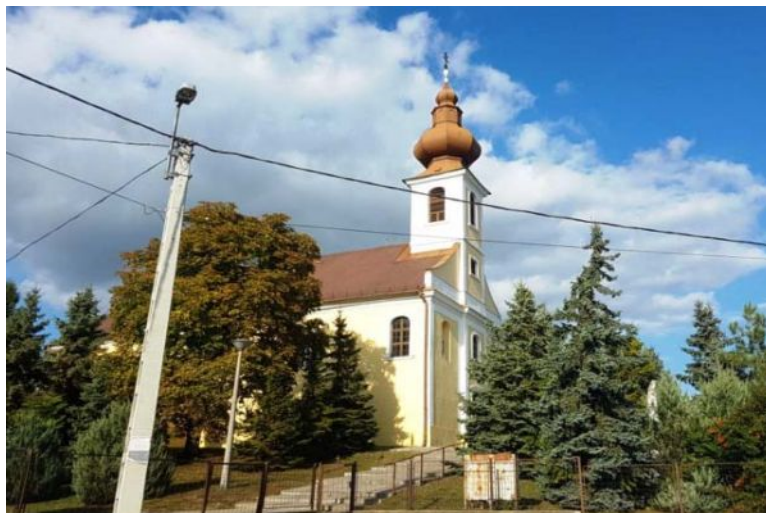
A védett épített környezet elemeit az 1.14.6.5. és az 1.14.6.9. számú fejezetek sorolják fel, a helyi, egyedi arculatot biztosító építészeti jellemzőket az 1.14.1.1. és az 1.14.5.4. számú fejezetek mutatják be.

1.14.6.4. VILÁGÖRÖKSÉGI ÉS VILÁGÖRÖKSÉGI VÁROMÁNYOS TERÜLET

Kál nem érintett világörökség és világörökségi várományos terület által.

1.14.6.5. MŰEMLÉK, MŰEMLÉKI EGYÜTTES

Kálban egy országos védelem alatt álló épület van, a római katolikus templom. A műemlék templom környezetében lévő telkek a vonatkozó törvény szerint a műemléki környezethez tartoznak. A templom előtt 1800 körül készült feszület áll, melyet 1986-ban újíttak fel.

A község első számú műemléke a későbarokk stílusú római katolikus plébániatemplom. A templomot Grassalkovich Antal kegyúr építette szilárd anyagból Oraschek Ignác háziépítészével. 1762-ben új

harang, 1763-ban új umbrella, illetve keresztút, 1768-ban padok, 1769-ben pedig a szószék készült el. 1798-ban a kőfaragónak a lépcsők kifaragásáért, a következő évben a festőnek a mellékoltár és a keresztút díszítésért, majd a kőművesnek a templom bevakolásáért fizettek. A templom külsejének jellemzői: középtornyos homlokzatán magasan egy-egy kosáríves záródású falifülke látható, amelyben Szent Péter és Pál gipszszobrait helyezték el. Keskeny rizalitja enyhén előrelép, kapukerete lábazatos, többszörösen tagolt füles bojtdísszel, lapított ívű záródásában ék alakú zárkó van. Fölötte könyöklő-párkányos, zárköves, kosáríves kórusablak. Tagolt, nagy kiülésű osztópárkánya az épületen ereszpárkányként körbefut. Egy-egy enyhe lejtésű oromfal-háromszög között, sarok-falpillérekkel tagolt toronytest, rajta könyöklőpárkányos, lapított íves, zárköves alacsony ablak van, majd az övpárkány fölött a kórusablakhoz hasonló kialakítású négy zsalus harangablak látható. A torony tetején nyolccélú, párnásan tagolt, lanternás és újabb kis párnás taggal koronázott bádogsisak van, rajta kettős kovácsoltvas kereszt.

A templom oldalhomlokzatán négy magasan álló, a kórusablakhoz hasonló kőkeretes ablak van. A rézsúsen visszalépő, lapított kosárívvel záródó szentélyen ugyanolyan ablak látható. Balról féltetős sekrestyeépület áll.

1.14.6.6. - 1.14.6.7. A MŰEMLÉKVÉDELEM SAJÁTOS TÁRGYAI, MŰEMLÉKI TERÜLET:

Kál Nagyközség Önkormányzat Képviselő-testületének 15/2017. (XII.29.) a településképvédelméről szóló önkormányzati rendelete településképi szempontból meghatározó közterületnek nyilvánítja a település központjában lévő Fő tér (444 hrsz.) elnevezésű közterületet.

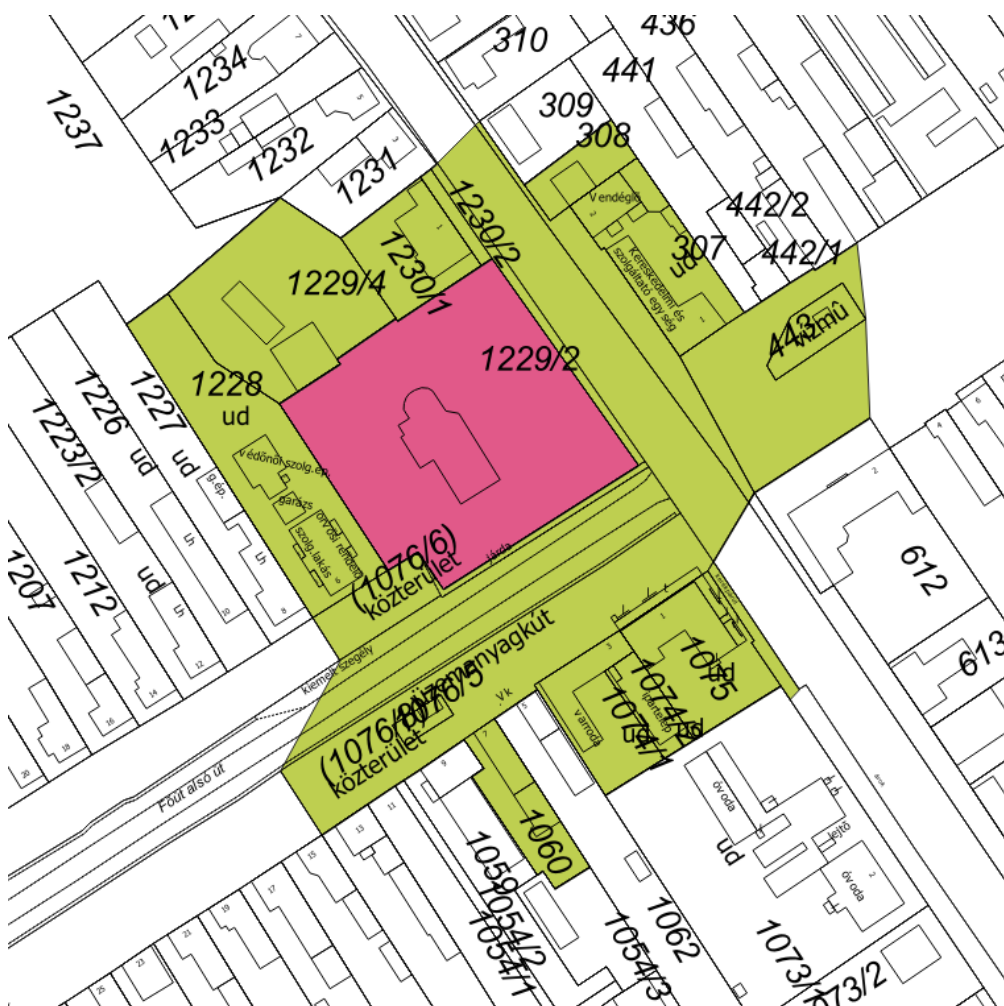
Kál községben 1958-ban az alábbi lakóházakat nyilvánították népi műemlékké:

Cím	Építés ideje
Fő út alsó 25.	1877.
Fő út alsó 45.	1840. körül
Fő út alsó 49.	XIX. század második fele
Fő út alsó 71.	1880. körül
Fő út alsó 82.	1882.
Fő út alsó 83.	XIX. század első fele
Fő út alsó 92.	1880. körül
Jászapáti út 17.	XVIII. század közepe
Jászapáti út 23.	XIX. század eleje
Lehel vezér út 88.	XVIII. század közepe

A 2019 évi adatszolgáltatás, melyet a Budapest Főváros Kormányhivatalának Építésügyi és Örökségvédelmi, Hatósági, Oktatási és Törvényességi Felügyeleti Főosztálya megküldött az Önkormányzat részére csak 1 db. országos művi értéket és annak műemléki környezetét tartalmazza.

A műemlék az 1.14.6.5. fejezetben bemutatásra került római katolikus templom a község 1229/2 hrsz-ú ingatlanon. Műemléki környezete a 789/3, 1075, 1074/2, 1074/1, 1060, 1076/4, 1076/3, 1076/2, 444, 443, 307, 308, 306/4, 306/3, 306/2, 1230/2, 1230/1, 1229/4, 1228 helyrajzi számú ingatlanokat érinti.

A műemléki környezetet a tervek feltüntetik.

A műemlék templom és környezete

1.14.6.8. NEMZETI EMLÉKHELY

Kál területén nincs nemzeti emlékhely.

1.14.6.9. HELYI VÉDELEM

A helyi védelem alá helyezést a településkép védelméről szóló 15/2017. (XII.29.) önkormányzati képviselő-testületi rendelet szabályozza. A 2017-ben elfogadott rendelet egy építményt sem helyezett védelem alá.

A rendelettel egy időben készült arculati kézikönyv azonban több épített értéket is megemlít, melyek érdemesek lehetnek helyi védelem részesítésében. Ezek a következők:

Ziegler-ház

A Fő út alsó 17. szám alatti házban élt Ziegler Sándor és családja. E házban lakott és szünidejét gyakran töltötte itt fiuk, Gárdonyi Géza.

A Kisalföld nyugati peremén fekvő Nemeskérben álló szülői háztól indulva változatos és példamutató utat járt be élete utolsó lakhelyéig, Kál községig Ziegler Sándor. A tehetséges gépészlegény, a későbbi bécsi gépgyáros az 1848-as forradalmi események hírére minden vagyonát hátrahagyva „Kossuth fegyvergyárosa” lett. A szabadságharc leverését követő hosszú bujkálás után cséplőgépkezelőként és karbantartóként vállalt munkát az ország különböző részein. Így került 1877-ben uradalmi gépésznek a Károlyiak Kál-nagyútpusztai birtokára. Szolgálati lakása a mai Fő út alsó 17. alatti ház elődjében volt, ahol az 1879-ben

bekövetkezett haláláig lakott. Egy ideig itt élt fia, Ziegler Géza, a későbbi Gárdonyi Géza is. Emlékét a házon elhelyezett emléktábla őrzi.

Feszületek

Az évszázadok során a községben több keresztet helyeztek el. A templom előtt kerített lépcsőzetes talapzaton álló későbarokk feszületet 1800. körül készítették. A talapzat pillérén a Golgota köveiből kiemelkedő kőkereszt lábánál Fájdalmas Anya látható, az ívelt védőtetővel fedett kereszten Krisztus teste.

A Rózsa út 13. sz. alatti ház előtt látható feszület népies jellegű kőemlékmű. A feszületen háromlépcsős talapzaton szögletes csigákkal támasztott pilléres törzs áll, melynek párkányos fejezetén a Golgota köveiből emelkedő kőkereszt van, Krisztus testével.

Rózsa u. 13.

Fő út felső 91.

A község „Felső végén az Ország útja mellett az Istennek dicsőségére, Üdvözítőnk szenvedésének, s hozzánk mutatott Szeretetének emlékére” nemes Tompa András jelenleg ismeretlen időpontban egy fakeresztet állított fel az említett helyen.

Az 1930-as években Maczky Gyula Erdőtelken lakó nyugalmazott főjegyző Kál határában, a falu végén keresztet állíttatott fel.

Egyéb helyi értékek, temető és temetkezési emlékhely, történeti táj

Hősök kertje

A rendszerváltás után, 1991-ben a temetőben kialakították a Hősök Kertjét, ahol elhelyezték az első és második világháború áldozatainak nevét tartalmazó márványtáblákat, valamint 116 jelképes sírkövet.

Turul szobor

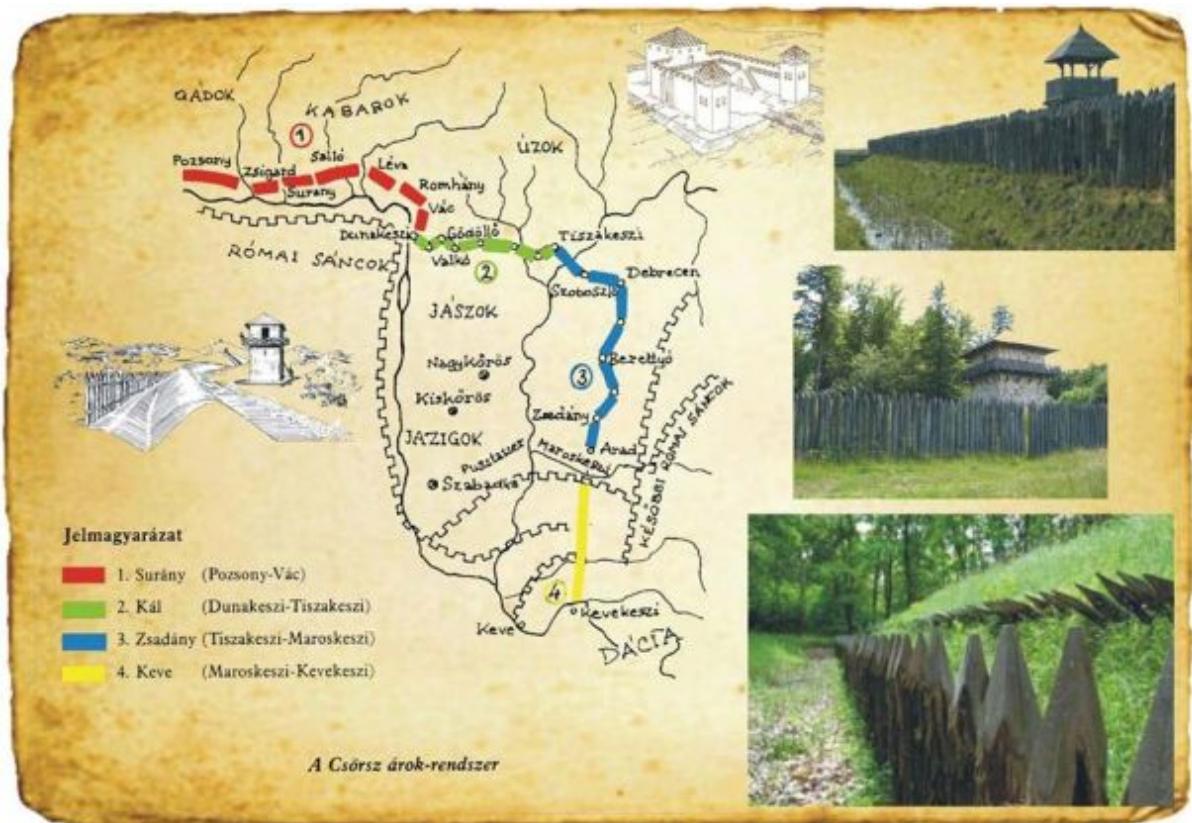
A régi községháza előtti téren, a Fő út felső elején 1938-ban állították az I. világháborús emlékművet. 1948-ban a száz évvel korábban lezajlott 1848-49-es forradalom és szabadságharc emlékére centenáriumi emléktáblával, majd 1956-os hőseink emléktáblával egészült ki.

Az eredeti, 1938-as Turulmadár megrongálódott, az újat Király Róbert egri szobrász készítette 1996-ban. Az emlékmű felavatására a magyar honfoglalás 1100.

évfordulója alkalmából került sor.

Csörsz - árok

Csörsz árka néven egy körülbelül 1260 km hosszú ókori védőműrendszer maradványait ismerjük Magyarországon, mely mintegy körbekeríti az Alföldet: a Dunakanyartól indul, az Alföld északi peremén halad kelet felé a Tiszáig, majd Debrecen környékén délkeletre fordulva egészen az Al-Dunáig húzódik. A Csörsz-árok pontos keletkezése és funkciója a mai napig vita tárgyát képezi. Az árkot 1067-ben említi először oklevél. Több mint 1600 évig maradványai jól láthatóak voltak, a 19. században ipari méretekben megindult talajrendezések nyomán azonban mára már csak kis szakaszai ismerhetők fel világosan. Helyének pontos meghatározásában nagy segítséget nyújt a légirégészet. A nyomvonal kikerülte a laza, homokos talajú területeket (ahol hamar betemetődhetett volna), ahol pedig vizes, ingoványos területre fut, ott építésekor valószínűleg a maitól eltérőek voltak a terepviszonyok. A nyomvonala eredeti mélységében Kál környékén maradt meg legjobban, ahol Kál és Erdőtelek közigazgatási határán fekszik.

Csörsz - árok nyomvonala.

1.14.7. AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET KONFLIKTUSAI, PROBLÉMÁI:

Sok településen okoz problémát és potenciális konfliktusforrást jelent a közterületi reklámok, hirdetőeszközök, cégérek el- és kihelyezése. Ezen problémáknak, konfliktusoknak érdemes elejét venni, erre kiváló eszköz az önkormányzat számára a rendeletalkotás.

Az utcaképhez hozzátartoznak az épületeken, kerítéseken, közterületen, utakon kívül a hirdetőtáblák, cégérek, utcabútorok. Ezek az eszközök nagymértékben befolyásolják a településképet. Egy reklámnak egyszerre kell figyelemfelkeltőnek lennie és illeszkednie kell a településképhez is. A reklámok elhelyezésénél elég keskeny határvonalon kell egyensúlyozni az ízlésséget és a figyelemfelkeltés között.

Kálban reklámok elhelyezésére a történeti településközpont és annak is csak a kijelölt területei szolgálnak. A Települési Arculati Kézikönyv ajánlásai szerint külterületi, döntő többségében mezőgazdasági területeken nem javasolt és kívánatos óriásplakát,

reklámtábla elhelyezése. Törekedni kell arra, hogy a boltok feliratai, cégerei igazodjanak azokhoz az épületekhez, melyeken el vannak helyezve. Javasolt az, hogy a kihelyezett reklám, hirdetés, cégér színezete hasonló legyen az épületéhez.

Továbbá a reklámhordozókat úgy kell elhelyezni, hogy azok ne akadályozzák a közterület és a szomszédos épületek rendeltetésszerű használatát. Ügyelni kell arra, hogy védett épületen és annak közvetlen környezetében nem helyezhető ki reklám. Kerülni kell a hivalkodó, rikító színű hirdetéseket. A reklámhordozókat folyamatosan karban kell tartani, ez a tulajdonos és a közzétevő felelőssége. Egy rossz megjelenésű reklám nagymértékben rontja a településképet.

Kál Nagyközség Önkormányzat Képviselő-testületének 15/2017. (XII.29.) számú, a településkép védelméről szóló önkormányzati rendelete meghatározza a reklámok elhelyezésének általános szabályait közterületen és a közterületről látható magánterületen.

A rendelet szerint Kál nagyközség közigazgatási területén tiltott valamennyi e rendeletben, a településképről szóló törvényben (a továbbiakban: Tvtv.), valamint a Tvtv. felhatalmazása alapján kiadott, a településkép védelméről szóló törvény reklámok közzétételével kapcsolatos rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 104/2017. (IV. 28.) Korm. rendeletben (a továbbiakban: Kr.) tiltott vagy nem szabályozott reklám közzététele.

Reklámhordozók a rendelet 6. számú mellékletében meghatározott területeken helyezhetők el, amelyek a következők:

Kál: Dózsa György u. - Rózsa u. - Fő út felső u. - Fő út alsó u.

Kál: Gárdonyi u. - Vasút u. - Kápolnai út

A rendelet értelmében a reklámhordozók elhelyezése a hagyományosan kialakult településképet nem változtathatja meg hátrányosan. Reklámhordozó az épületek utcai homlokzatán – építési reklámháló kivételével – nem helyezhető el. Magántulajdonban álló ingatlanon elhelyezett reklámhordozó a telekhatárt nem keresztezheti és közvetlenül a telekhatáron nem helyezhető el. A közérdekű molinó, az építési reklámháló és a közterület fölé nyúló árnyékoló berendezés kivételével molinó, ponyva vagy háló reklámhordozóként, reklámhordozót tartó berendezésként nem alkalmazható.

Reklámok elhelyezésére vonatkozó egyéb szabályok:

- Közvilágítási, villany, és telefonoszlopon legfeljebb 2 db kétoldalas információs célú berendezés helyezhető el az érintett közszolgáltató hozzájárulásával.
- Műemléki ingatlanon és ezek ingatlanait határoló kerítésen, kerítéskapun és támfalon reklámhordozót elhelyezni tilos.
- Reklámhordozó megvilágítása céljából kizárólag 80 lumen/Watt mértéket meghaladó hatékonyságú, statikus meleg fehér színű fényforrások használhatók.
- Reklám analóg és digitális felületen, állandó és változó tartalommal is közzétehető.

Reklámhordozóra, reklámhordozó berendezésekre vonatkozó követelmények:

Kál nagyközség közterületein reklámhordozón

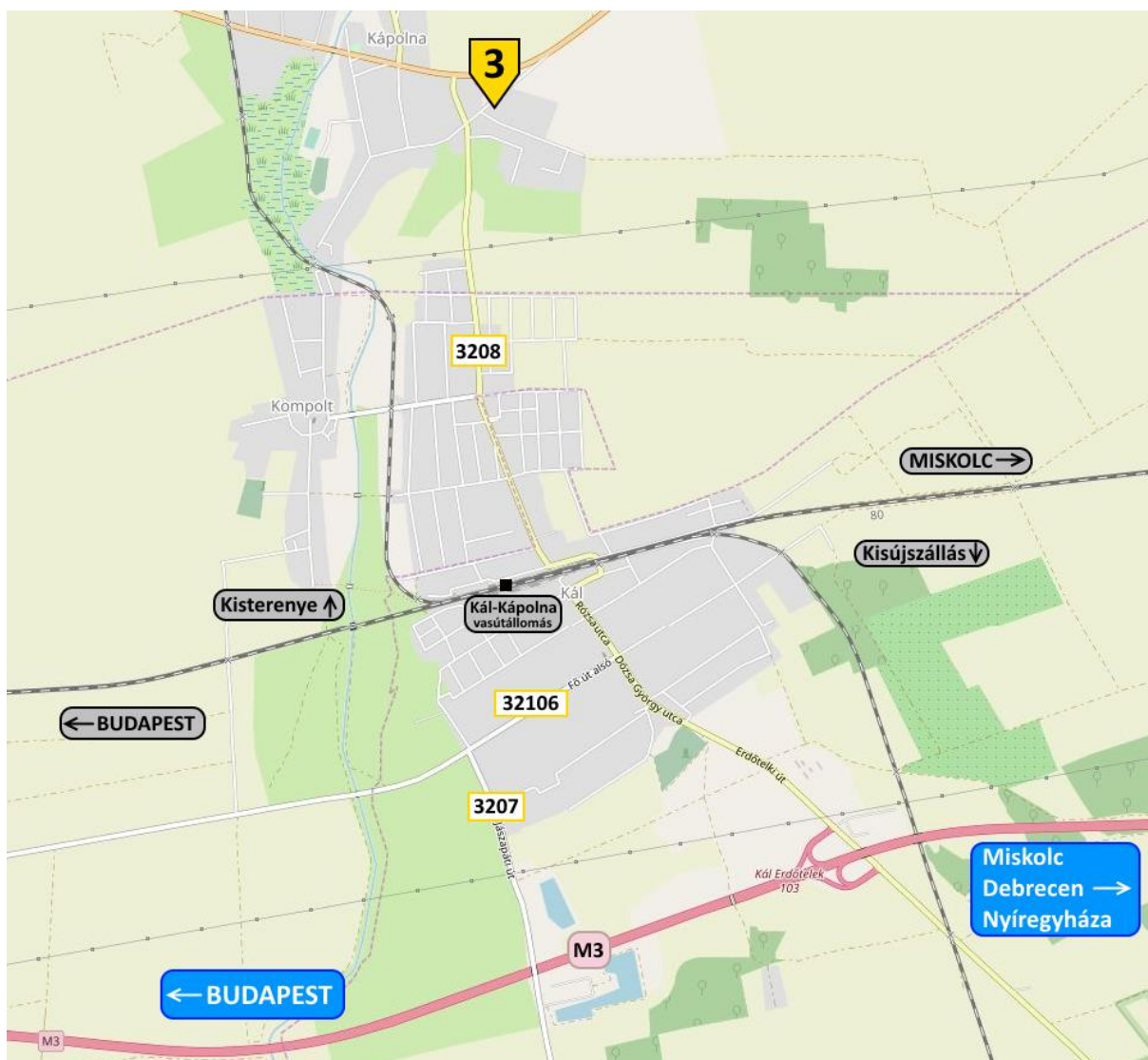
- a) horganyozott és szinterezett acélból, vagy szinterezett alumíniumból készült eszközön;
- b) plexi vagy biztonsági üveg mögött;
- c) hátsó fényforrás által megvilágított eszközben;
- d) állandó és változó tartalmat is megjelenítő eszközön;
- e) egymástól számított 2 méteres távolságon belül – ide nem értve az egyetlen funkcionális célú utcabútoron történő több reklámhordozó elhelyezését – sem horizontálisan, sem vertikálisan nem helyezhető el.

A közérdekű reklámfelület, az utasváró és a kiosk kivételével a reklám elhelyezésére szolgáló reklámhordozón kialakítható reklámfelület legalább egyharmadán a Kál nagyközségi Önkormányzat az információs célú berendezésekre megállapított információk közzétételére jogosult.

1.15. KÖZLEKEDÉS

1.15.1. HÁLÓZATOK ÉS HÁLÓZATI KAPCSOLATOK

Kál község elhelyezkedése Magyarország közlekedési hálózatának térképén:

Forrás: openstreetmap.hu és saját szerkesztés

A település igazgatási területén – a belterületől délre – áthalad az M3 autópálya. Az autópálya-csomópont az erdőtelki útnál került kialakításra. Az autópályától a 3. sz. főútig a 3208. számú Kápolna – Tenki összekötőút vezet, amelyből a Fő útnál ágazik el a 3207. sz. Kál – Heves összekötőút, ez utóbbiból a település szélén a 32106. sz. Nagyúti bekötőút. Kál belterületén áthalad a Budapest – Miskolc közötti vasúti fővonal, melyből a kál-kápolnai állomásnál ágazik el északra a kisterenyei, illetve délre a kisújszállási mellékvonal. A tömegközlekedést a vasúti és autóbuszjáratok biztosítják.

Heves megyében az útsűrűség – a 100 km²-re jutó úthálózat hossza – 34,9 km. Az úthálózaton belül kiemelkedő jelentőségű a megye középső tengelyén átmenő M3 autópálya, amely nyugati irányban a fővárossal biztosít igen kedvező összeköttetést Kál község számára, keleti irányban pedig rövidebb elérhetőséget jelent az ország észak-keleti, keleti városai felé (Miskolc, Debrecen, Nyíregyháza).

1.15.2. KÖZÚTI KÖZLEKEDÉS

A közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. tv. 34. § (1) bek. szerint: „A közút kezelője köteles gondoskodni arról, hogy a közút biztonságos közlekedésre alkalmas, közvetlen környezete esztétikus és kulturált legyen.” A közút kezelője a 33. § (1) bek. szerint „a helyi közutak tekintetében a helyi önkormányzat”. A helyi önkormányzatok és szerveik feladat- és hatásköréről szóló 1991. évi XX. tv. 92. § (10) bekezdése kimondja: „A közút kezelőjén – a helyi közutak tekintetében – a helyi önkormányzat képviselő-testületét kell érteni.” Ennélfogva a helyi közúti közlekedés pályáival kiemelten kell foglalkozni a településrendezési tervek elkészítése és jóváhagyása során. A helyi közlekedési pályák kiépítése, fenntartása, üzemeltetése ugyanis nem csupán a tervezés szintjén, hanem a megvalósítás során is az önkormányzat saját költségvetéséből finanszírozandó feladata. Az önkormányzat belterületi utak felújítására 2014-ben, pályázaton 70 millió forintos összeget nyert, a kivitelezési munkálatok 2015. április 9-én a Lehel vezér utcában kezdődtek el. Az ütemtervnek megfelelően a következő utak kerültek felújításra: Kertész u.,

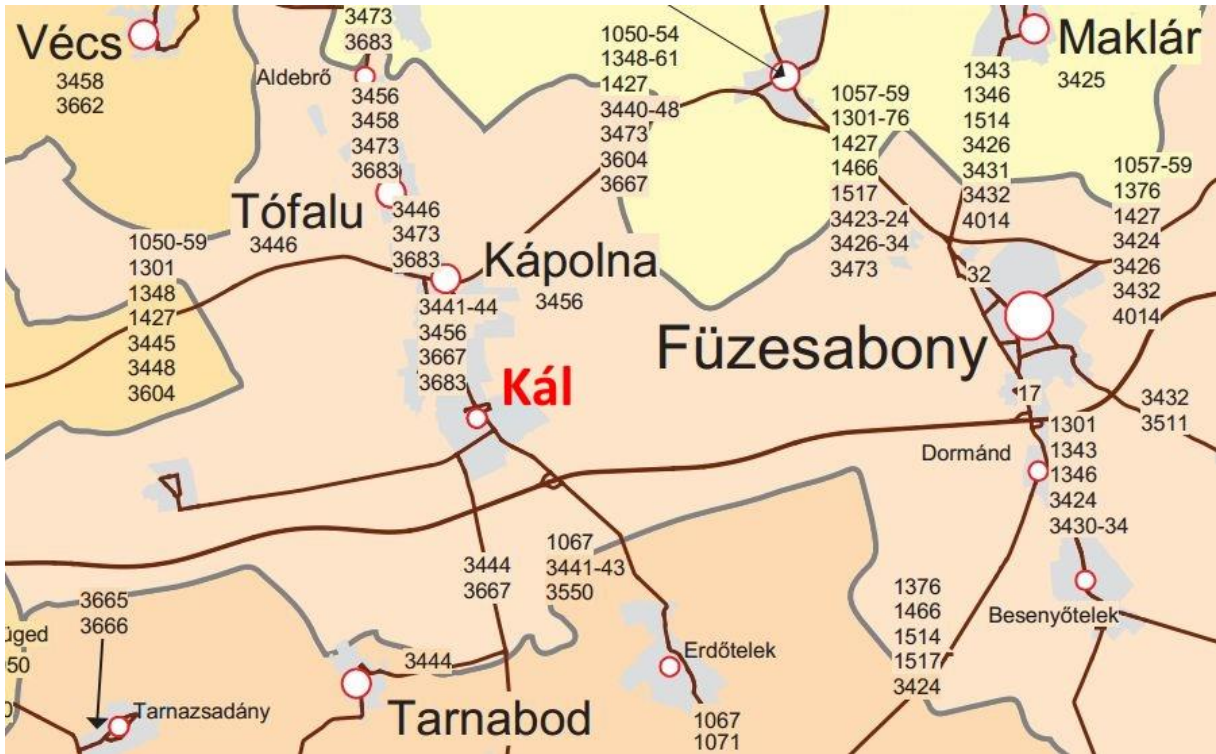
Zsák u., Árpád u., Ady Endre u., Akácós u., Árnyas u., Kinizsi Pál krt., Szent István út, Szabadság u., Könyves Kálmán u., Vadvirág u.

2017. tavaszán az önkormányzat újabb 15 millió Ft értékben pályázatot nyújtott be belterületi utak felújítására. A pályázat elbírálására 2017. decemberében került sor, ennek során Kál nagyközség pályázatát támogatásra javasolták. Az elnyert forrásból a Tábor, illetve az Arany János utca kerül felújításra 2019. tavaszán.

Az önkormányzat a 100/2017. (X.24.) számú képviselő-testületi határozat értelmében 1,5 millió forintot szavazott meg a nagyközség külterületi útjainak rendbetételére, az összeg a költségvetésben beruházásokra elkülönítve rendelkezésre állt. Az azonnali intézkedésre a külterületi utakat használó, mezőgazdasági termeszéssel foglalkozó községi gazdák jelzése alapján került sor.

1.15.3. KÖZÖSSÉGI KÖZLEKEDÉS

Kál községben helyi járatú autóbusz-közlekedés nincs, a települést a KMKK (Középkelet-magyarországi Közlekedési Központ) által üzemeltetett autóbuszjáratok érintik. Az autóbusz-közlekedés – mint a közúti közlekedés egyetlen közcélú eszköze – helyközi viszonylatban elég gyakori, és rugalmasan igazodik az igények változásához.

Kál a Középkélet-magyarországi Közlekedési Központ Heves megyei járat térképén

A KMKK 2018. december 9-én életbe lépett menetrendje szerint a következő kilenc helyközi autóbuszjárat érinti Kál nagyközséget:

Járatszám	Útvonal
3441	Eger – Kápolna – Heves – Pély
3442	Eger – Kápolna – Heves
3443	Eger - Kápolna - Heves - Jászapáti - Jászberény
3444	Eger - Kápolna - Tarnabod - Boconád - Heves
3456	Eger - Liskó / Verpelét - Tófalu - Kál-Kápolna, vasútállomás - Erdőtelek
3550	Heves - Kál-Kápolna, vasútállomás
3667	Eger - Boconád - Zaránk - Jászárokszállás - Jászberény
3683	Visonta, bánya irodaház - Kápolna - Verpelét - Kiszána
3684	Mátrai Erőmű Zrt. - Verpelét - Kál - Nagytűt

Kál nagyközség közigazgatási területén halad át a Budapest – Füzesabony – Miskolc 80. számú kétvágányú villamosított vasúti fővonal.

Kál-Kápolna vasútállomás a hét minden napján reggel 3:30 órától 21:30 óráig tart nyitva. A vasútállomáson jegypénztár és talált tárgyak osztálya üzemel, valamint kerékpártároló is az utazóközönség rendelkezésére áll.

KÁL-KÁPOLNA VASÚTÁLLOMÁS FORGALMI ADATAI		
Járat	Útvonal	Gyakoriság
személyvonat	Hatvan – Vámosgyörk – Adács – Karácsond – Ludas – Nagyút – Kál-Kápolna – Füzesabony	napi 3 pár
személyvonat	Vámosgyörk – Adács – Karácsond – Ludas – Nagyút – Kál-Kápolna – Füzesabony	napi öt pár
személyvonat	Kál-Kápolna – Erdőtelek – Heves – Hevesvezekény – Tarnaszentmiklós – Kisköre – Kisköre-Tiszahíd – Abádszalók – Kunhegyes (– Előhát) – Bánhalma-Halastó – Kenderes – Kisújszállás	2-5 óránként
S87 jelű járat	Eger – Andornaktálya – Maklár – Füzesabony – Kál-Kápolna – Nagyút – Ludas – Karácsond – Adács – Vámosgyörk – Hatvan – Tura – Galgahévíz – Hévízgyörk – Aszód – Bag – Máriabesnyő – Gödöllő – Gödöllő-Állami telepek – Isaszeg – Pécel – Rákoscaba – Rákoscaba-Újtelep – Rákosliget – Rákos – Kőbánya felső – Budapest-Keleti	napi 1 Budapest felé
Campus expresszvonat	Miskolc-Tiszai – Nyékládháza – Mezőkövesd – Füzesabony – Kál-Kápolna – Vámosgyörk – Hatvan – Jászberény – Újszász – Abony – Kecskemét – Kiskunfélegyháza – Kistelek (←) – Szeged	heti 1 pár
Ezüstpart expresszvonat	Miskolc – Nyékládháza – Mezőkövesd – Füzesabony – Kál-Kápolna – Vámosgyörk – Hatvan – Aszód – Gödöllő – Kelenföld – Székesfehérvár – Balatonaliga – Balatonvilágos – Szabadisóstó – Siófok – Balatonszéplak felső – Zamárdi – Szántód-Kőröshegy – Balatonföldvár – Balatonszárszó – Balatonszemes – Balatonlelle felső – Balatonlelle – Balatonboglár – Fonyódliget – Fonyód – Alsóbélatelep – Balatonfenyves – Balatonmáriafürdő – Balatonberény – Balatonszentgyörgy – Keszthely	nyáron napi 1 pár
gyorsvonat	Budapest-Keleti – (Rákos) – Gödöllő – Aszód – Hatvan – Vámosgyörk – (Adács – Karácsond – Ludas – Nagyút) – Kál-Kápolna – Füzesabony – (Maklár – Andornaktálya) – Eger	2 óránként
gyorsvonat	Nyíregyháza – Rakamaz – Tokaj – Szerencs – Miskolc-Tiszai – Nyékládháza – Emőd – Cincse – Mezőkeresztes-Mezőnyárád – Mezőkövesd felső – Mezőkövesd – Szihalom – Füzesabony – Kál-Kápolna – Vámosgyörk – Hatvan	napi 1 Hatvan felé

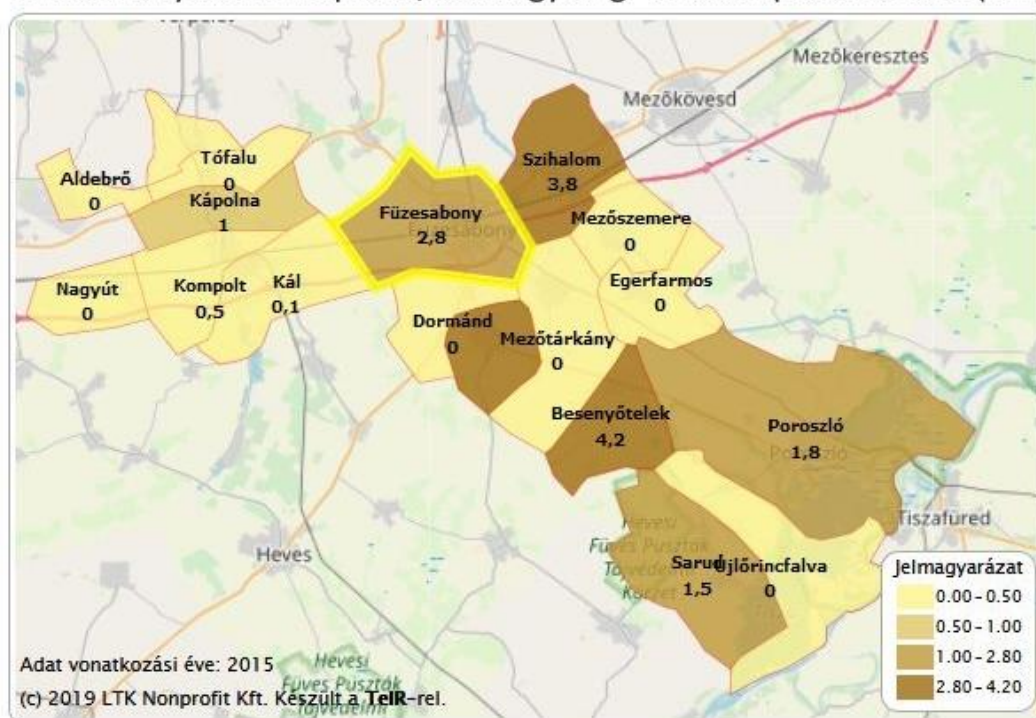
Forrás: MÁV Zrt.

1.15.4. KERÉKPÁROS ÉS GYALOGOS KÖZLEKEDÉS

A kerékpárutak fejlesztési programja Kál települést is érinti. A Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) 3.1.1-15 számú projektje keretében 2,5 milliárd forintból 49 kilométer kerékpárút épül Heves megyében.

A legnagyobb összegű, 1 milliárd 120 millió forintos támogatást a Tarna folyó mentén található hét település, Kál, Kompolt, Kápolna, Tófalú, Aldebrő, Feldebrő és Verpelét nyerték el a Heves Megyei Térségfejlesztési Nonprofit Kft-vel, valamint a Magyar Közút Nonprofit Zrt-vel konzorciumi együttműködésben, egy 16,2 kilométer hosszú kerékpárút kiépítésére, valamint egy jelzőlámpás csomópont kialakítására. A kerékpárút nyomvonala Kálon az M3 autópálya melletti kertészet főbejáratánál induló, már meglévő kerékpárúttól Verpelétig, az Asiafood Kft. bejáratáig tart majd.

Önkormányzati kerékpárút, közös gyalog- és kerékpárút hossza (km)

A 2014-2020-as uniós ciklusban megépülő kerékpárutak jelentősen hozzájárulhatnak Heves megye gazdasági és turisztikai növekedéséhez, valamint könnyebbé és biztonságosabbá tehetik az adott településen élők mindennapjait. A TOP-os források nem igényelnek önerőt az önkormányzatoktól, a támogatási intenzitás 100 százalékos. A térségben magas a kerékpáros forgalom, de emellett jelentős a kamionforgalom is. A beruházásnak köszönhetően biztonságossá válhat a kerékpárral való közlekedés.

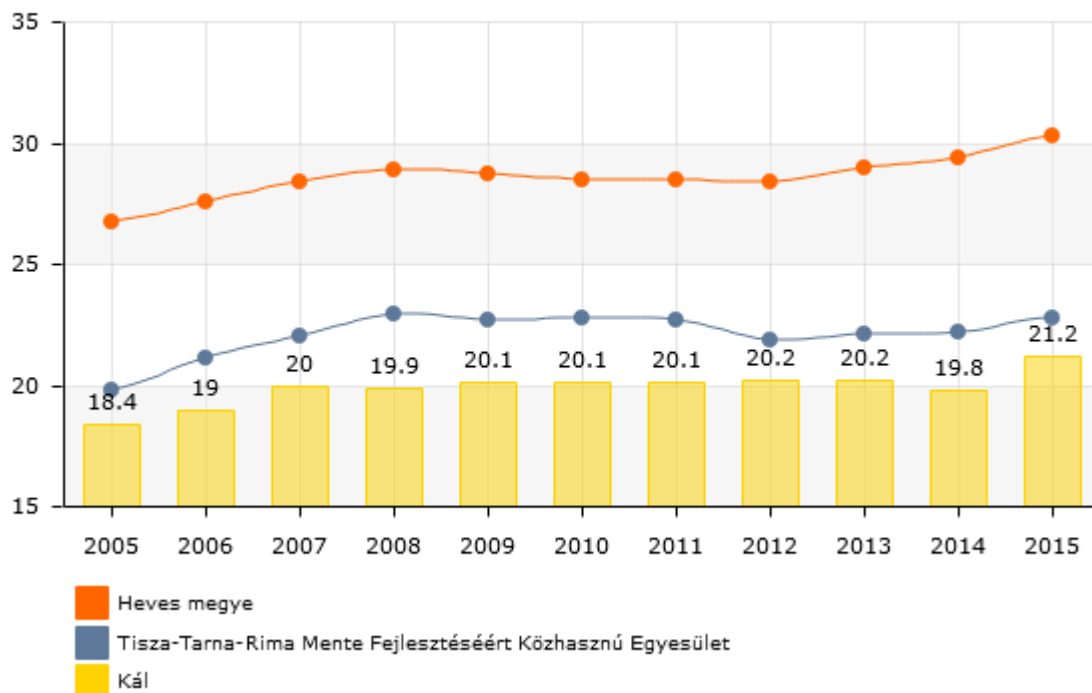
1.15.5. PARKOLÁS

A településen belüli gépjárműforgalom mértéke érzékelhetően nem emelkedik. A száz lakosra jutó személygépkocsik száma a 2006-os évig visszamenőleg gyakorlatilag stagnál,

így a településen parkolási gondok nem jelentkeznek, a parkolás a lakóterületek telkein nagyrészt megoldott a hagyományos módon.

Száz lakosra jutó személygépkocsik száma (db)

(c) 2019 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

1.16. KÖZMŰVESÍTÉS

1.16.1. VÍZI KÖZMŰVEK

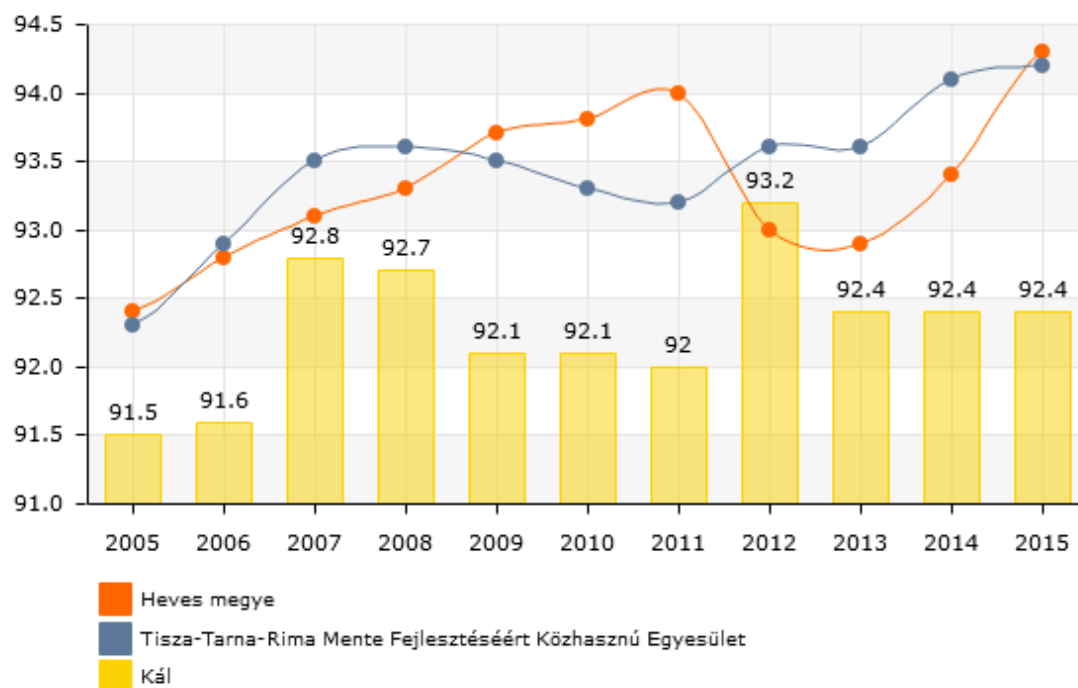
A település kiépített vízellátó hálózattal rendelkezik. A hálózat ivóvíz-igényének biztosítása a Nagyközségi Önkormányzati Vízmű üzemeltetésében lévő 4 db vízműkútból történik. Heves Megyei Vízmű Zrt. által üzemeltetett. A Kál település vízellátását biztosító vízműutak főbb műszaki adatait az alábbi táblázat foglalja össze:

VÍZMŰKÚT SZÁMA	I. KÚT	II. KÚT	III. KÚT	IV. KÚT
Kataszteri száma	Kál B-13	Kál K-24	Kál B-25	Kál K-37
EOVX koordináta	266001	265405,03	265 607,37	265603
EOVY koordináta	741297	741716,02	741605,16	741610
Talpmélység (m)	358	325	260	149
Terepszint (mBf)	118,0	119,268	118,52	118,61
Engedélyezett mennyiség (m³/év)	105 120	73 365	417 925	145 560
Vízjogi üzemeltetési engedély száma	H-36-66/2001	H-36-66/2001	H-36-66/2001	2366-2/2007

Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás

Közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya (%)

(c) 2019 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

1.16.1.1. vízgazdálkodás, vízellátás (ivó-, ipari, tűzoltó-, öntözővíz, termálvíz hasznosítása)

A település önálló közüzemű vízművel rendelkezik, amely az önkormányzat kezelésében van. Vas-mangántalanító és gáztalanító van beépítve. A községi hálózat minden utcában kiépült. Az üzemeltető szerint a meglévő hálózat a feladatát el tudja látni, ellátható minden ingatlan. A hálózatbővítés vízjogi engedély köteles munka. Tervezésnél a vonatkozó szabványokat és az üzemeltetői nyilatkozatban foglaltakat kell kielégíteni. NA 100 vezetéknél kisebb átmérőt nem lehet tervezni. A hálózatot a szükséges oltóvíz kiadására kell méretezni. A hálózat bővítését úgy kell tervezni, hogy a településen a tervezett létesítmények elláthatók legyenek a 38/1995. sz. rendeletben előírtak figyelembevételével. A hálózatot körvezetékes rendszerűvé kell tenni.

Tárolás, nyomásviszonyok: a rendszeren hidroglobusz van, a tárolókapacitás a jelenlegi fogyasztáshoz megfelelő, az oltóvíz tárolására nem megfelelő, bővíteni szükséges. Védőterülete kialakított. A tárolók szintjéből adott nyomás a tervezett beépítésekhez megfelelő.

1.16.1.2. SZENNYVÍZELVEZETÉS

A Heves Megyei Vízmű Zrt. jelenleg 36 szennyvíztisztító telepet üzemeltet és 83 azon települések száma, ahol biztosítják a szennyvízelvezetést. A társaság által üzemeltetett csatornahálózat hossza 1415 km, mely különböző anyagú, méretű és korú vezetékekből áll.

A regionális rendszereket összekötő távvezetékek hossza 198 km. A Zrt. a működési területén 346 db szennyvízátemelő állomást üzemeltet. Ezen átemelők 60%-a PLC vezérlésű folyamatirányítással működik.

A szakszerűen, megfelelő hatásfokkal üzemeltetett szennyvíztisztító telepek hozzájárulnak, hogy a természetbe visszajutó megtisztított víz az élővizeink terhelését csökkentse, hiszen megakadályozzuk a szennyezőanyagok környezetbe kerülését.

Az Európai Unióba való csatlakozásunkkal a jogszabályi háttér megszigorodott, szigorú jogszabályok szabályozzák az élővízbe bocsátható tisztított szennyvizek minőségét. A tisztított szennyvíz kémiai és biológiai paramétereit a környezetvédelmi szakhatóságok rendszeresen ellenőrzik.

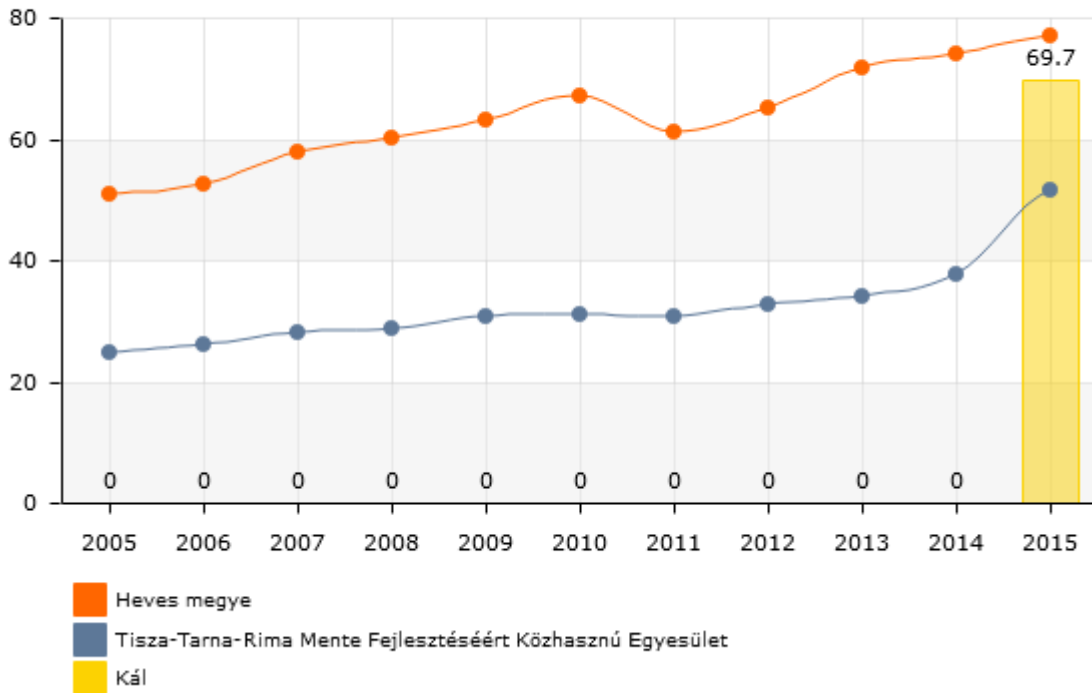
A szennyvizek megtisztításához fizikai, biológiai és kémiai módszereket alkalmaznak. A szennyvíz tisztításának első fokozata a fizikai tisztítás, melynek berendezései: rács, homokfogó, zsírfogó, ülepítők. A tisztítási folyamat második fokozata a biológiai tisztítás, melynek során a vízben oldott szerves anyagokat baktériumok, mikroszervezetek bontják le, környezetre ártalmatlan anyagokká; míg a harmadik fokozat a szennyvízben található tápanyagok eltávolítása és szükség esetén a fertőtlenítés.

Kál nagyközség a Heves Megyei Vízmű Zrt. Füzesabonyi Üzemegységéhez tartozik. A szennyvízgyűjtő alaphálózata és első tisztítóműve 1980-ban épült. A tisztítás elve: eleveniszapos oxidációs árok. 2006-ban megvalósult a teljes térségi szennyvízelvezető rendszer kiépítése (Füzesabony, Dormánd, Besenyőtelek). A Kál térségi szennyvíztisztító telepet 2015-ben adták át, amelyen 6 település (Aldebrő, Feldebrő, Tófalu, Kál, Kápolna, Kompolt) szennyvize kerül tisztításra eleveniszapos technológiával.

A szennyvíztisztító által megtisztított szennyvizek befogadója a Tarna-patak. A szennyvíztisztító telep kapacitása 900 m³/d illetve 10.000 LEÉ.

Közcsatornahálózatba bekapcsolt lakások aránya (%)

(c) 2019 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

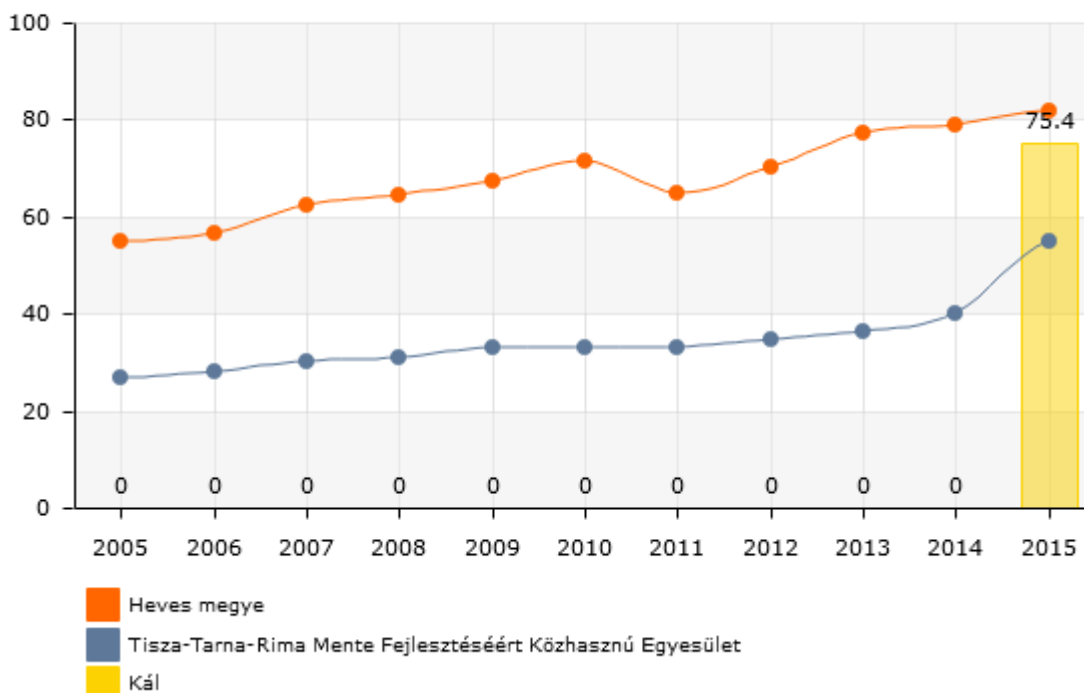

A környezetminőség javítása, védelme megkívánja, hogy a település területének jelenlegi és tervezett távlati területfelhasználása az elvárható legkisebb mértékben terhelje a környezetet. A meglévő beépített terület és a tervezett új építési területek is olyan infrastrukturális ellátást – pl. szennyvízcsatorna hálózat, úthálózat – igényelnek, amellyel a környezet indokolatlan terhelése megakadályozható. A fejlesztési területeken biztosítani kell, hogy a víz- és csatorna közműhálózat minden új ingatlan rákötéséhez rendelkezésre álljon. Az összegyűjtött szennyvizek az előírt minőségre tisztítva vezethetők a befogadóba. A technológiai szennyvizeket szükség esetén csak előtisztítás után lehet a csatornaközműbe vagy élő vízfolyásba juttatni.

A közműhálózat a közcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások aránya a vezetékes ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások százalékában. A csatornahálózat megépítésével Kál település ezen mutatószáma megközelíti a megyei átlagot, amely 81,7 – illetve jóval meghaladja a TTRM kistérség átlagát, amely 54,8. (2015. évi adatok).

Közműolló (%)

(c) 2019 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

1.16.1.3. CSAPADÉKVÍZ-ELVEZETÉS, FELSZÍNI VÍZRENDEZÉS

A belterületi vízrendezés kifejezetten önkormányzati feladat, és a települések felszíni vizeinek az elvezetésével foglalkozik. Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 13. § (1) bekezdése tartalmazza a helyi közügyek, valamint a helyben biztosítható közfeladatok körében ellátandó helyi önkormányzati feladatokat, melynek 11. pontja szerint az önkormányzat feladata a helyi környezet- és természetvédelem, vízgazdálkodás, vízkárelhárítás.

A település a Tarna folyó mellett helyezkedik el. A karbantartási sáv szélessége a Tarna folyón 10-10 m, egyéb vízfolyásoknál 6-6 m, a területe biztosítva van. A meder rendezett és kiépített, hullámtéri tározóként működik a gátak között. Jelenleg a csapadékvizeket több árok vezet le a patakba. Új beépítést (gazdasági terület) tervezni csak a vízrendezési munkák egyidejű tervezésével lehet. Az érvényes rendelet szerint a karbantartási sávban csak könnyen bontható kerítés lehet. Az árok belterületi rendezésén felül fontos feladat a

vízgyűjtőn végzett meliorációs munkák. Az árokrendszert legalább az 1-25 éves gyakoriságú csapadéokra célszerű kiépíteni belterületen.

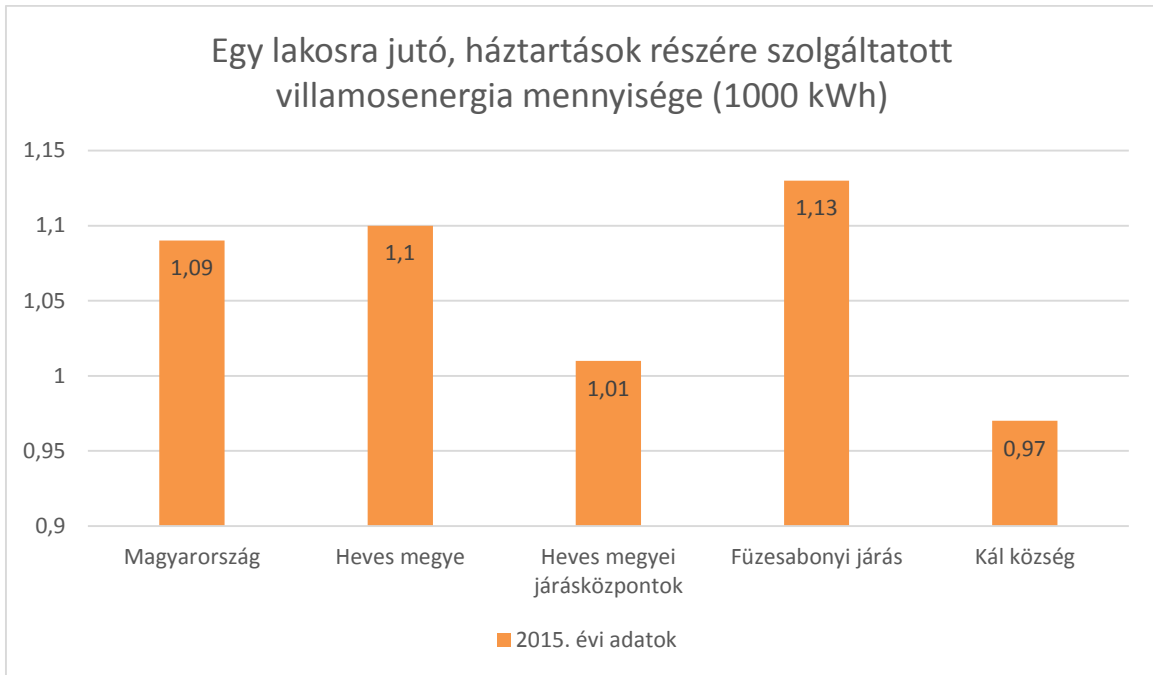
Csapadékból származó helyi vízkárokat kiváltó körülmények: A település belterületére lehulló csapadékból származó helyi vízkárok tekintetében a települést érintő nagy intenzitású nyári záporok a meghatározók. A hóolvadásból és a tartós őszi esőzésből Kál településen elsősorban akkor keletkezhet vízkár, ha valamilyen durva elvezetési hiányosság keletkezik, ami az elvezető művek rendszeres karbantartásával megelőzhető lenne.

1.16.2. ENERGIAELLÁTÁS

A település energiaellátására a vezetékes energiahordozók közül a villamos energia és a földgáz áll rendelkezésre. A település hőenergia-ellátásában egyre növekvő szerephez jut a gázellátás. A háztartások gázfűtéses hőellátásának és az intézmények, valamint a gazdasági létesítmények gázalapú energiafelhasználásának elterjedése az emitált légszennyező-anyag összetételét kedvezően változtatja meg. A kibocsátott szilárd légszennyezők, valamint a CO₂ mértéke nagymértékben csökken, míg a kibocsátott nitrogénoxidok mértéke kismértékben növekszik.

1.16.2.1. ENERGIAGAZDÁLKODÁS ÉS ENERGIAELLÁTÁS (VILLAMOS ENERGIA, KÖZVILÁGÍTÁS, GÁZELLÁTÁS, TÁVHŐELLÁTÁS ÉS MÁS ELLÁTÓRENDSZEREK)

A település energiaellátására a vezetékes energiahordozók közül a villamos energia és a földgáz áll rendelkezésre. A két vezetékes energiahordozó rendelkezésre állása a település gazdaságos, takarékos, korszerű, környezetbarát energiaellátását igény esetén lehetővé teszi. A villamos energiát, mint vezetékes energiahordozót elsődlegesen világításra és erőátviteli célú, vagy technológiai célú energiaigények kielégítésére használják.

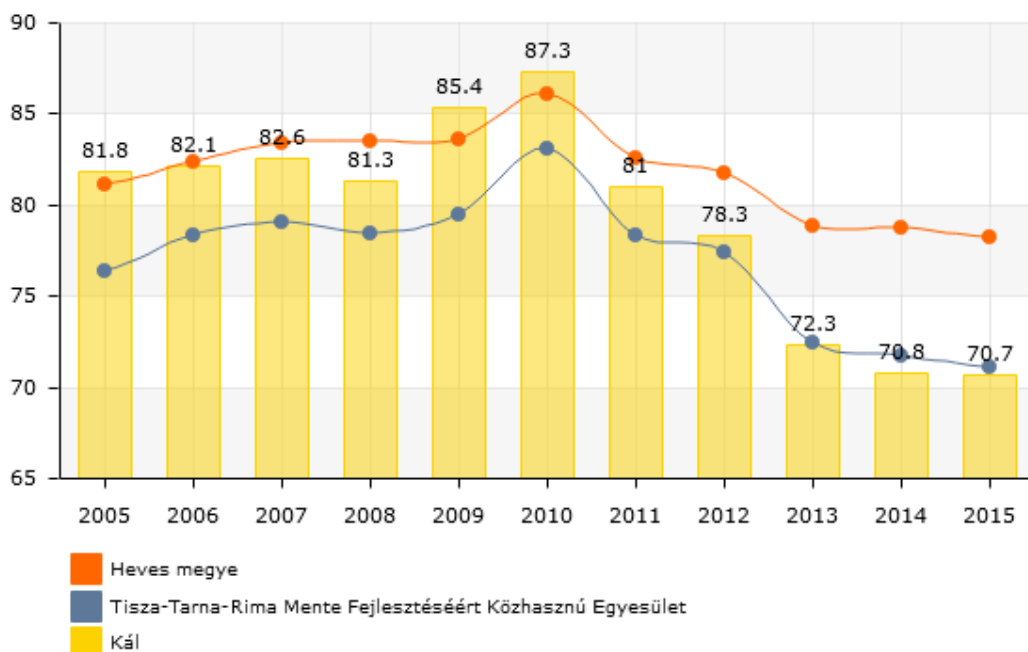

Forrás: TeIR

A földgáz közvetlen hasznosításával komplex módon a termikus energiaigények teljes körűen kielégíthetők. A nem vezetékes energiahordozók igénybevétele korábban a vezetékes energiahordozóval el nem látott területeken volt jellemző, ma már költségtakarékosság érdekében használata szétszórta, a vezetékes ellátással rendelkező területeken is számottevő.

Háztartási gázfogyasztók száma (fő), száz lakásra

(c) 2019 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

1.16.2.2. MEGÚJULÓ ENERGIAFORRÁSOK ALKALMAZÁSA, A KÖRNYEZETTUDATOS ENERGIAGAZDÁLKODÁS LEHETŐSÉGEI

Az energiatermelésre alkalmas megújuló energiaforrások hasznosítása nem újszerű, csak időközben háttérbe szorult. Újra előtérbe kerülését a hagyományos energiahordozók fogyó készlete és hasznosításának környezetszennyező hatása indította el és az a felismerés, hogy a megújuló energiahordozók különösebb ráfordítási igény nélkül rendelkezésre állnak, használatuk nem okoz halmozódó káros hatásokat, környezeti terhelést. Ezekkel az adottságokkal a fenntartható fejlődés lehetőségét szolgálják.

A hazánkban is, így Kál településen is elérhető megújuló energiaforrás a szélenergia, a napenergia, a vízenergia, a biomassza-biogáz és a geotermikus energia. Ezek előfordulása az ország területén nem egyenletes és általános, befolyásolja a földrajzi elhelyezkedés, a topográfiai és a légköri viszonyok, valamint a felszín alatti geológiai adottságok.

1.16.2.3. AZ ÖNKORMÁNYZATI INTÉZMÉNYEK ENERGIAHATÉKONYSÁGI ÉRTÉKELÉSE

Kál Nagyközség Önkormányzata az utóbbi években tapasztalható, az energiahordozók terén végbement áremelkedés, illetve az ellátásban megjelent bizonytalanság miatt megvizsgálta annak lehetőségét, hogy a helyben elérhető és hasznosítható megújuló energia használatra való áttérés melyik megújuló energiára, milyen költséggel és megtérüléssel lehetséges. Az önkormányzat 2012-ben energetikai hatástanulmányt készíttetett.

A vizsgálatba bevont épületek:

- Polgármesteri Hivatal
- Iskola és uszoda
- Patkó iskola
- Könyvtár
- Művelődési ház
- Védőnői szolgálat épülete
- Orvosi rendelők
- Szociális otthon, apartman házak

- Szociális szolgáltató központ
- Vízmű épülete
- Házasságkötő épülete
- Óvoda épületei

A tanulmány megállapította, hogy az önkormányzat által fenntartott épületek energiaköltségei magasak, ez adódik egyfelől egy-egy épületnél az energiavételezésben, a nem megfelelő árszabásnak köszönhetően, másrészt az épületek gyenge energiahatékonyságának eredménye képpen. A tanulmány szerint a földgáz és villamos energia vételezési pontokon a szerződések módosításával a fizetendő energia használati díja csökkenthető, amely az Önkormányzat részére költségmegtakarítást eredményez, befektetés nélkül, rövidtávon. További költségmegtakarításokat az épületek energiahatékonysági, illetve a megújuló energiák használatára történő beruházásokkal lehet elérni.

Energiahatékonyságot növelő beruházási lehetőségek:

- Épületek hőtechnikai tulajdonságainak javítása
 - Homlokzati falak, lábazatok, padlásfödémek hőszigetelése
 - Nyílászárók korszerűsítése
 - Árnyékolás télen-nyáron
- Fűtési rendszerek korszerűsítése

A tanulmány eredményeit az önkormányzat beépítette a gazdasági programjába, ennek köszönhetően az elmúlt években gyakorlatilag valamennyi, az önkormányzat által működtetett intézményben felújításokra, korszerűsítésre került sor. Ezen munkák részletezése az önkormányzat gazdálkodását leíró 1.10.6. számú alfejezetben olvasható.

1.16.3. ELEKTRONIKUS HÍRKÖZLÉS (VEZETÉKES ELEKTRONIKUS HÁLÓZAT, VEZETÉK NÉLKÜLI HÍRKÖZLÉSI ÉPÍTMÉNYEK)

Az elektronikus hírközlési szolgáltatás olyan szolgáltatás, amely jeleknek (bármely értelmezhető formában előállított jel, jelzés, írás, kép, hang) elektronikus hírközlő hálózaton történő átvitelét, továbbítását biztosítja. A szolgáltatást az elektronikus hálózatok üzemeltetését végző, azt létrehozó, vagy arra szervezett, vagy arra létrehozott szolgáltatók biztosítják.

Az elektronikus hírközlés szolgáltatása alanyi jogú. Az elektronikus hírközlési infrastruktúra lehet távközlési ellátás, műsorszórás, kábeltévé-ellátás. A szolgáltatás felügyelője a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH).

Kál nagyközségben az NMHH nyilvántartása szerint az alábbi társaságok nyújtanak szolgáltatást:

Szolgáltató neve	Szolgáltatás típusa	Szolgáltatás kezdete
UPC Magyarország Telekommunikációs Kft.	Helyhez kötött telefonszolgáltatás	2016.12.01.
	Internet hozzáférési (elérési) szolgáltatás helyhez kötött	
	Rádió műsorelosztás	
	Televízió műsorelosztás	
Drávanet Internet Szolgáltató Zrt.	Bérelt vonali előfizetői szolgáltatás	2008.05.15.
	VPN alapú adatátviteli szolgáltatás	
EuroCable Magyarország Kábeltelevíziós, Keresk. és Szolgáltató Kft.	Rádió műsorelosztás	2015.10.16.
	Televízió műsorelosztás	2015.10.16.
Zolnetwork Kft.	Internet hozzáférési (elérési) szolgáltatás helyhez kötött	2015.07.01.
Magyar Telekom Távközlési Nyrt.	Helyhez kötött telefonszolgáltatás	1992.02.13.
	Internet hozzáférési (elérési) szolgáltatás helyhez kötött	1999.02.16.
	Televízió műsorelosztás	2006.11.06.
Nordtelekom Távközlési Szolgáltató Nyrt.	Helyhez kötött telefonszolgáltatás	2006.02.21.
	Internet hozzáférési (elérési) szolgáltatás helyhez kötött	2004.01.05.
UltraWEB Számítástechnikai, Keresk. és Szolgáltató Kft.	Internet hozzáférési (elérési) szolgáltatás helyhez kötött	2004.03.08.

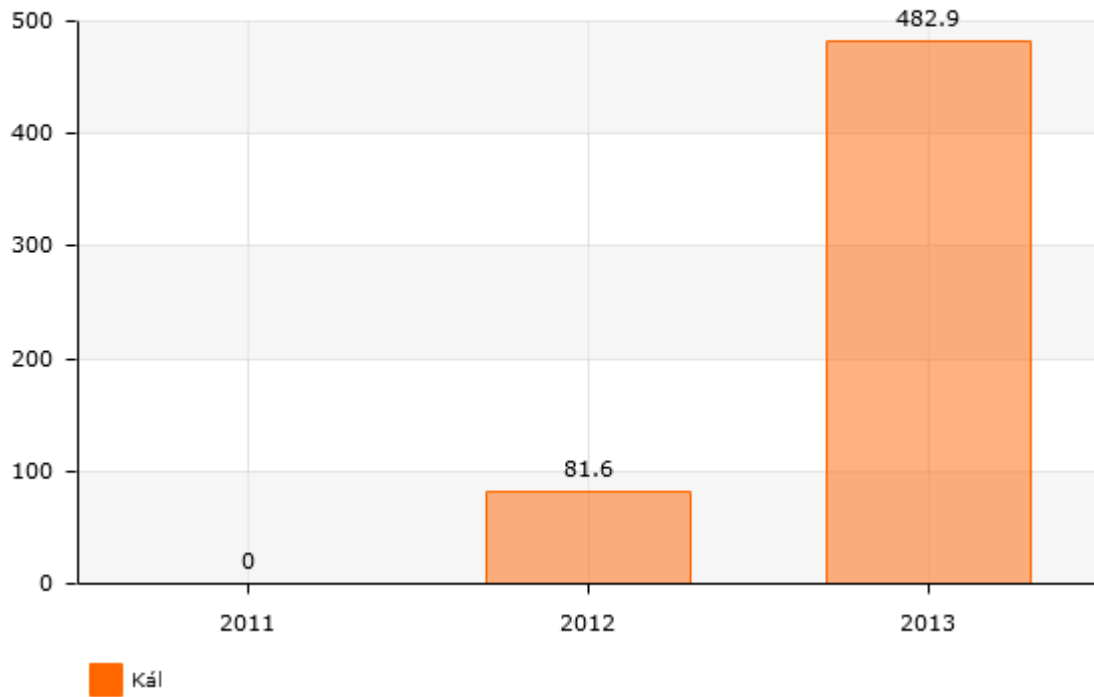
Forrás: NMHH, 2019. január 10. szerinti állapot

A településen a legalább 30 Mbps sávszélességgel rendelkező internet-szolgáltatás használata 2012-től indult el. (Az alábbi adat a legalább 30 Mbps sávszélességre képes vezetékes technológiák szerinti előfizetők számának összege és a települési lakott lakásokban érvényes lakhellyel rendelkezők átlagos számának szorzata.) A szélessávú

internet hozzáférés alapvetően szükséges az információhoz való hozzáféréshez és a korszerű távmunka esetleges elterjedéséhez.

Legalább 30 Mbps sávszélességre képes vezetékes internet-hozzáféréssel rendelkező lakosság száma (fő)

(c) 2019 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

1.17. KÖRNYEZETVÉDELEM

1.17.1. TALAJ

A Gyöngyösi-sík kistáj az Észak-alföldi hordalékkúp-síksághoz tartozik. Morfológiailag északról délre nagyon enyhén lejtő, lapos, túlnyomórészt folyóvizek által feltöltött síkság. A terület földtani felépítésében a több száz méter vastag (agyagos, homokos) pannóniai rétegek a meghatározók, melyekre mintegy 20-25 km szélességben a Zagyva-Galga hordalékkúpja települt.

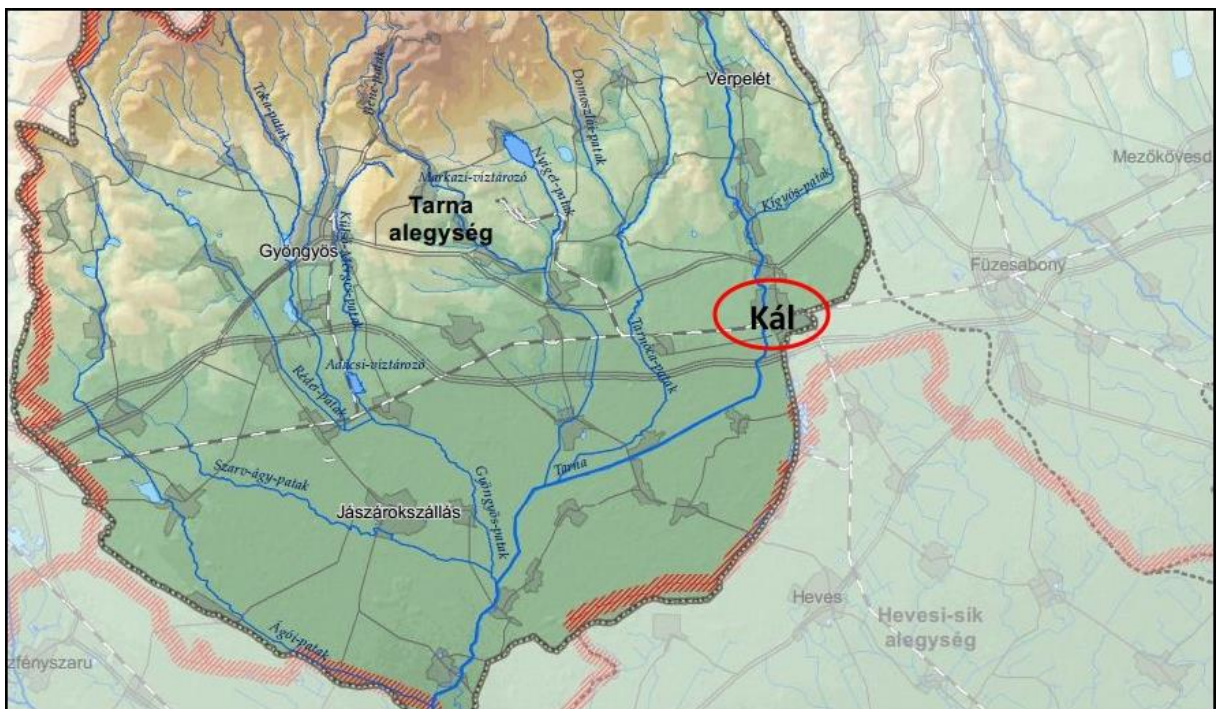
A Kált környező terület földrajzi adottságai a következők. A felszínt alkotó több száz méter vastag felsőpannóniai üledékek dél felé vastagodnak. Ezekre jelentős vastagságú kavicsal, durva homokkal jellemezhető pleisztocén (a földtörténeti negyedkor első szakasza) hordalék kúpanyag települt. Ezek a rétegek Aldebrőn, Kálon, Tamabodon, Boconádon jelentősebb kavicskészletet tartalmaznak. A déli irányú tartós süllyedés következtében a felszínen, illetve a felszín közelében csak felsőpleisztocén és holocén (jelenkori) üledékek vannak. A felsőpleisztocénban még egységes Gyöngyös-Tarna hordalékkúp a holocén kezdetén élesen kettévált: a keleti magasabb szárnyon löszös, homokkal, homokos lösszel fedett futóhomok jellemzi, a nyugati alacsonyabb rész infúziós lösszel és holocén folyóvíz feltöltéssel borított. A kavicsrétegek igen jó vízbázist jelentenek. A terület legfontosabb vízfolyása a Tarna-patak. Az É-D-i folyásirányú Tarna patak a Mátra keleti oldalvizeinek levezetője, három ág összefolyásából keletkezik, a Leleszi, a Parádi és a Ceredi Tarnából.

Kál település környezetnek domborzati viszonyait a következők jellemzik. A táj 94 és 198 méter közötti tengerszint feletti magasságú, teraszos hordalékkúp-síkság. Kál határának legmélyebb pontja az Ebneht-tanyán található, melynek tengerszint feletti magassága 109 méter. A település legmagasabb pontja a határ északi részén van, ami 127 méter magas. A határ felszíne enyhén hullámos. A település 120 méter átlagos tengerszint feletti magasságban fekszik. A határrészek közötti szintkülönbség nem jelentős, a gépi művelést gyakorlatilag nem korlátozza. A határ legmélyebb fekvésű pontja a már említett Ebneht-

tanyán kívül a Tarna-parti terület: Fabók-ér, a rétföldek és a Molnár-rét. A legmagasabb fekvésű határrészek a Kál-Füzesabony vasútvonaltól délre terülnek el. A homokföldek és a Kálitag homokbuckákkal tarkított terület.

1.17.2. FELSZÍNI ÉS A FELSZÍN ALATTI VIZEK

A 2-11. Tarna megnevezésű tervezési alegység – a Tisza részvízgyűjtő részeként – a Tarna-patak vízgyűjtő területét foglalja magába. Az alegység nagyjából Heves megye, kisebb részt Nógrád megye és Jász-Nagykun-Szolnok megye területén helyezkedik el. A tervezési alegység névadó, és legfontosabb vízfolyása a Tarna-patak. Az É-D-i folyásirányú Tarna-patak a Mátra keleti oldalvizeinek levezetője, három ág összefolyásából keletkezik, a Leleszi, a Parádi és a Ceredi Tarnából. A teljes vízgyűjtő terület 2.116 km². A Tarna legjelentősebb mellékvízfolyása a Gyöngyös-patak, a Mátra nyugati oldalvizeinek levezetője, amelynek vízgyűjtője 544 km², a Tarna vízgyűjtő 25,7%-a. A tervezési alegység területi határait, a domborzatilag zárt egységet alkotó és vízrajzilag is önálló Tarna vízrendszer természetes vízválasztói jelentik. A teljes vízgyűjtő hazai területre esik.

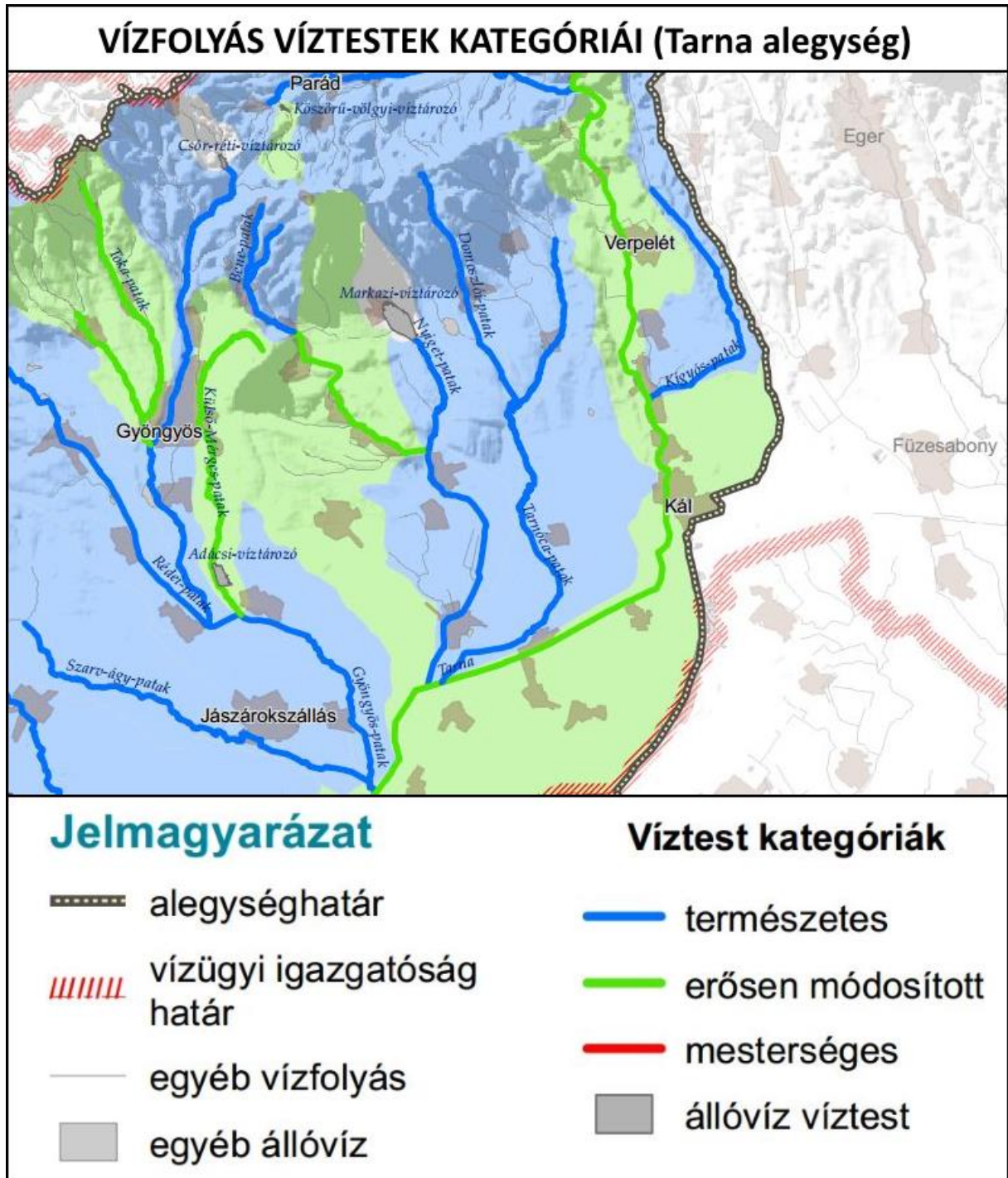
Kál elhelyezkedése a Tarna vízgyűjtő alegység területén – Forrás: ÉMVIZIG Vízgyűjtő-gazdálkodási terv

A Víz Keretirányelv a vizekkel kapcsolatos előírásait és elvárásait az úgynevezett víztesteken keresztül érvényesíti, így a vízgyűjtő-gazdálkodási tervezés legkisebb alapelemei is a víztestek. Az irányelv – a legységre releváns – meghatározása szerint:

- „felszíni víztest” a felszíni víznek egy olyan különálló és jelentős elemét jelenti, amilyen egy tó, egy tározó, egy vízfolyás, folyó vagy csatorna, illetve ezeknek egy része,
- „felszín alatti víztest” a felszín alatti víz térben lehatárolt része egy vagy több víztartó képződményen belül.

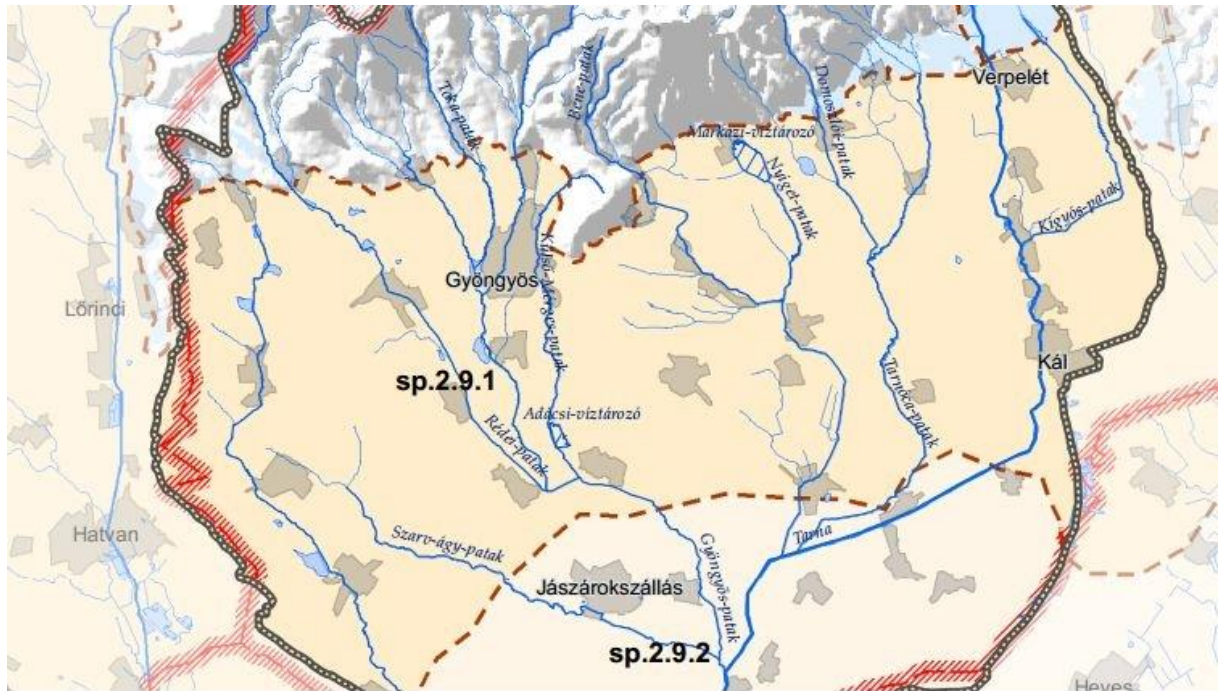
A VKI fogalom meghatározásait követve, a következő víztest kategóriák kerültek kijelölésre:

- természetes felszíni vizek: vízfolyás és állóvíz víztestek,
- erősen módosított víztestek olyan természetes eredetű felszíni vizek, amelyek az emberi fizikai tevékenység eredményeként jellegükben jelentősen megváltoztak;
- a természetes felszíni vizekhez hasonló mesterséges eredetű; valamint
- felszín alatti víztestek.

Forrás: ÉMVIZIG Vízgyűjtő-gazdálkodási terv

A Tarna alegység területét 7 db felszín alatti víztest alkotja, Kál település az Északi-középhegység peremvidék (sp.2.9.1) víztesthez tartozik. A Víz Keretirányelv szerint a „felszíni víztest” a felszíni víznek egy olyan különálló és jelentős elemét jelenti, amilyen egy tó, egy tározó, egy vízfolyás, folyó vagy csatorna, illetve ezeknek egy része. A Víz Keretirányelv szerint a „vízfolyás” olyan szárazföldi vizet jelent, amely nagyjából a földfelszínen folyik, de amely útjának egy részén a felszín alatt is áramolhat.

Jelmagyarázat

- alegység-határ
- vízügyi igazgatóság határ
- vízfolyás víztest
- állóvíz víztest
- egyéb vízfolyás
- egyéb állóvíz

Felszín alatti víztestek

- sekély porózus feláramlással
- sekély porózus leáramlással
- sekély porózus vegyes áramlással
- sekély hegyvidéki
- víztesthatár

A Víz Keretirányelv fogalom meghatározása szerint "felszín alatti víz" minden olyan víz, ami a föld felszíne alatt a telített zónában helyezkedik el, és közvetlen kapcsolatban van a földfelszínnel vagy az altalajjal. A sekély porózus és hegyvidéki víztestek általában egy-egy vízádot tartalmaznak, míg a porózus, a hegyvidéki és a porózus termál víztestek többet. További fontos hidrológiai jellemzője a felszín alatti víztesteknek, hogy milyen kapcsolatban vannak a felszíni vizekkel, vizes élőhelyekkel.

Északi-középhegység peremvidék sekély porózus (sp.2.9.1): A víztestet északon sh.2.2 és sh.2.3; délen az sp.2.9.2 víztestek határolják. A dél felé való vízáramlás következtében az sh.2.2 víztest és sp.2.9.1 víztest között hidrodinamikai kapcsolat valószínűsíthető. A leáramlási területnek tekinthető sp.2.9.1. víztest a szintén délre húzódó sp.2.9.2 víztesttel, mint feláramlási területtel hidrodinamikai kapcsolatban áll. Az alegységben belül 7 db dombvidéki kisvízfolyás medre is drénezheti az sp.2.9.1 sekély felszín alatti víztestet.

A felszín alatti sérülékeny ivóvízbázisok védelme a jelenlegi joggyakorlat szerint preventív, azaz megelőző intézkedésekkel, tiltásokkal és korlátozásokkal valósulhat meg a 123/1997. (VII. 18.) Korm. rendelet alapján. A tiltások és korlátozások ellensúlyaként azonban megfelelő területhasználatokat és jó területhasználati gyakorlatokat kell ajánlani, amely jó gyakorlatot – ha gazdaságilag nem fenntartható – támogatni is kell.

Kál település közigazgatási területét a Tarna folyó érintett, a vízfolyás ~33,180-31,140 fkm szelvényei között.

Kál nagyközség közigazgatási területét két ártéri öblözet érinti: nyugaton a 2.38 Tarna-Tarnóca közti, délnyugaton pedig a 2.37 Laskó-Tisza-Zagyva-Tarna-közi ártéri öblözetek érintik.

„A folyók mértékadó árvízszintjéről” (MÁSZ) szóló 11/2010. (IV.28.) KvVM rendelet a 74/2014. (XII. 23.) BM rendelet alapján módosításra került. Kál nagyközség közigazgatási területére mértékadó árvízszintek az alábbiak:

Tarna:

31,140 fkm szelvényben: 110,93 m.B.f

33,180 fkm szelvényben: 113,23 m.B.f

Kál település a Tarna bal partján, a 08.12. számú védelmi szakasz 35+788 - 36+185 fkm és a 31+107 - 33+175 fkm között, a Tarna jobb partján, a 08.13. számú védelmi szakasz 30+740 - 32+962 fkm között érinti a nagyvízi medret.

A nagyvízi mederrel érintett területek használatával és hasznosításával kapcsolatban a „nagyvízi medrek, parti sávok, a vízjárta és a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról, hasznosításáról, valamint a folyók esetében a nagyvízi mederkezelési terv készítésének rendjére és tartalmára vonatkozó szabályokról” szóló 83/2014. (III.14.) Korm. rendelet előírásai az irányadóak.

Tarna-patak vízfolyás forrásvidéke a Mátra-hegység K-i nyúlványain, kis részben Szlovákia területén helyezkedik el. Vízyűjtőterülete 2116 km², hosszan elnyúló, a felső szakaszokon hegyvidéki, az alsó részen alföldi jellegű területek alkotják. Befogadója a Zagyva folyó. A vízyűjtő felső részének erdőborítottsága kb. 50%-os, ugyanakkor itt található a legtöbb

laza, könnyen málló mészkő talajú kopáros terület is, mely a vízfolyás hordalékhozamát jelentősen növeli.

A vízfolyáson és a vízgyűjtőn az elmúlt században végzett rendezési munkálatok nagyon jól példázzák, hogy a vízfolyás mederrendezését csak a vízgyűjtő egységes rendezésével együtt lehet eredményesen végrehajtani.

A vízfolyás mai képét is meghatározó szabályozási és vízgyűjtő-rendezési, vízmosáskötési munkálatokat a század elején megalakult Tarna-völgyi Társulatok kezdték el. A Kál fölötti szakaszt 1897-1904 évek között rendezték, majd folyamatosan iszaptalanították a medret és sorra épültek a vízmosáskötő művek. Az 1930-1940-es, majd az 1949-1952-es években már a Kultúrmérnöki Hivatal tervei és irányítása mellett folytak a rendezési munkálatok. A vízfolyás ezen felső szakaszának vízgyűjtő területén az 1960-as években jelentős meliorációs beavatkozások történtek, melynek hatásaként a patak vízjárása kiegyenlítettebbé vált.

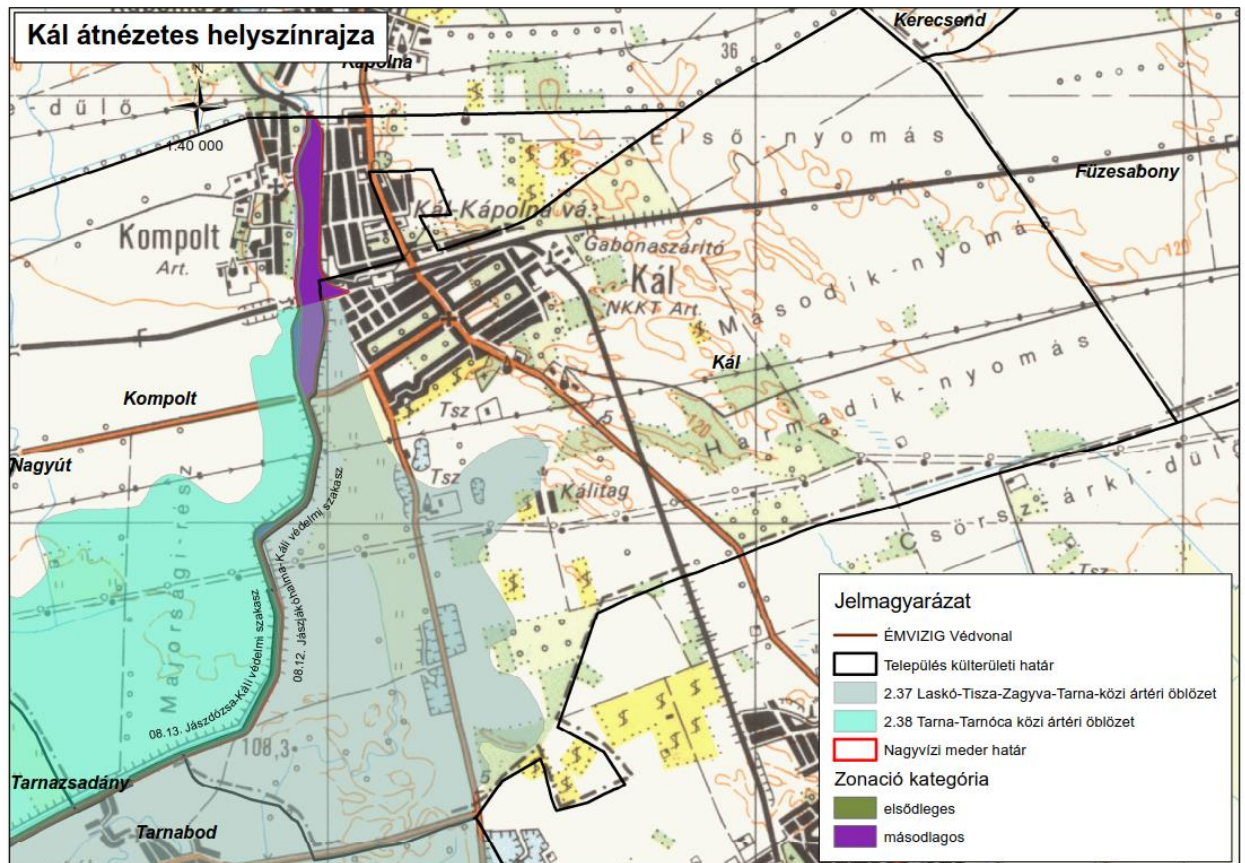
A Tarna két fő ágának összefolyása alatti Kál - Siroki szakasz egységes rendezésére 1960-tól kezdődően került sor. A kanyargós, elfajult medret átvágások sorozatával szabályozták, a kitermelt földből víztartó depóniák épültek, a veszélyesebb szakaszokon rőzseműves partvédelemmel. A lerövidült meder eséscsökkentésére betonba rakott terméskő anyagú fenéklépcsők épültek.

A Kál alatti mederszakasz rendezését, a vízfolyás mentén a töltések kiépítését az Alsó-Tarnavölgyi Vízi Társulat 1904-ben kezdte el, megépítve a jelenlegi nyomvonalon a medret, szabályozva a becsatlakozó mellékágak alsó szakaszait. Ezen a szakaszon a következő nagyobb volumenű, magasabb szintű árvízvédelmi követelményeket kielégítő szabályozás az 1970-es években folyt.

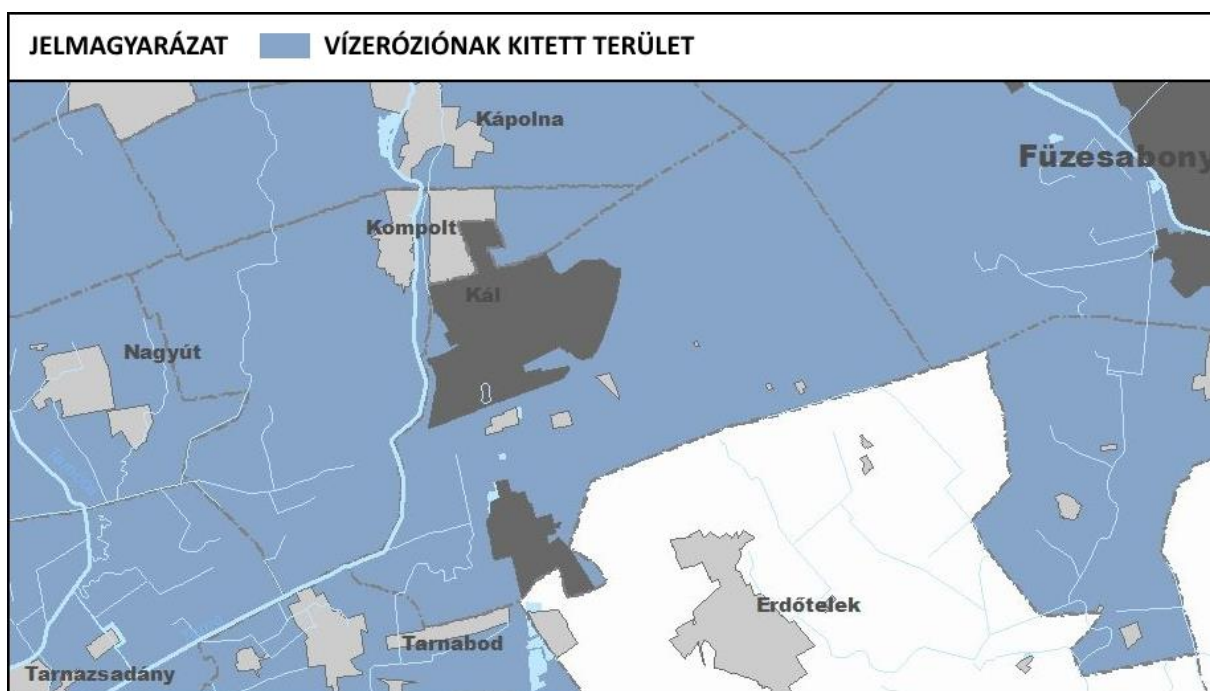
A Tarna-patak mederrendezésére került sor Önkormányzati ÉMOP pályázat keretén belül 2014. évben Kápolna, Feldebrő és Tófalu községekben. A vízfolyás Bp.-Miskolc vasútvonal alatti szakasza elsőrendű árvízvédelmi töltések között halad, melynek kezelését az árvízvédelmi szakágazat látja el. A Tarna-patak mellékvízfolyásain, oldalvölgyeiben számtalan tározó létesült. A Tarna-patak teljes hosszában ÉMVIZIG kezelésű vízfolyás.

Elsősorban a települési (bel-, és külterületi egyaránt) területhasználatok vízbázis védelmi szempontú használatát kell felülvizsgálni, és a jó gyakorlatot kialakítani. A vízbázis védelmet a biztonságba helyezési tervek alapján, a települési vízgazdálkodási tervekbe kell integrálni.

A vízbázis védelem szempontjából a legelőnyösebb területhasználat az erdő. Élve az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény adta lehetőséggel meglévő erdőhasználat esetén kezdeményezni kell vízbázis védelmi erdők kijelölését.

Kál nagyközség közigazgatási területét nagyvízi meder területe és vízerózióknak kitett terület övezete érinti. A települést országos vízminőség-védelmi terület övezete, illetve a Vásárhelyi terv továbbfejlesztése keretében megvalósuló vízkárelhárítási célú szükségtározók területe nem érinti.

Kál nagyközség a 27/2004. (XII. 25.) „a felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területeken lévő települések besorolásáról” KvVM rendelet alapján érzékeny földtani közegben található a felszín alatti vizek szempontjából. A településen három vízműkút üzemel, melyek védőtávolságai a vizeink.hu védőterületi modul térképén jelölt 100 méter sugarú kör.

Kál nagyközség közigazgatási területén 14 db vízjogi engedéllyel rendelkező felszín alatti vízhasználat szerepel nyilvántartásunkban. A település területét felszíni, illetve felszín alatti ivóvízbázis kijelölt védőterülete, védőidoma nem érinti.

Ivóvízkivételek és védőterületük – vizeink.hu

A vízszintészlelő kutak valamint a szennyződésfeltáró kutak 10 méteres védőövezetén belül potenciális szennyező forrás nem lehet, és a későbbiekben sem telepíthető.

- Tilos az erősen mérgező vagy radioaktív anyagok előállítása, feldolgozása, ilyen hulladékok tárolása, lerakása
- Tilos a veszélyes hulladék lerakása, egyéb ipari szennyvíz szikkasztása, hígtrágya és trágyalé leürítés
- Új létesítménynél, tevékenységnél tilos; meglévőnél a környezetvédelmi felülvizsgálat vagy a környezetvédelmi hatásvizsgálat eredményétől függően megengedhető települési folyékony hulladéklerakó létesítése, üzemeltetése, veszélyes hulladékártalmatlanító, növényvédő szer tárolás és hulladék elhelyezés.
- Új vagy meglévő létesítménynél, tevékenységnél a környezetvédelmi hatásvizsgálat vagy környezetvédelmi felülvizsgálat illetve az ezeknek megfelelő tartalmú egyedi vizsgálat eredményétől függően megengedhető új kút létesítése, fúrása, a fedő- vagy vízvezető réteget érintő egyéb tevékenység.

A hálózatra rá nem csatlakozott háztartások veszélyt jelenthetnek a felszíni, a felszín alatti vizekre, valamint a talajra nézve is, mivel a keletkező szennyvíz egy része elszivároghat a talajba. A hálózatra való rácsatlakozások ösztönzése így fontos feladat a jövőben. A KSH adatai alapján 2015-ben 69,66%-os volt a rákötési arány a településen, mely növekvő tendenciát mutat a 2015-ben elkészült helyi szennyvíztisztító telep működtetése óta (2017-ben 72,9%).

A felülvizsgált Vízyűjtő-gazdálkodási Terv (VGT) 2021-ig illetve 2027-ig tartalmaz előírásokat a felszíni- illetve felszín alatti vizek minőségi és mennyiségi védelmének javítása és megőrzése érdekében.

A tervben kijelölt fejlesztési területek igénybevétele során úgy kell eljárni, hogy a felszíni és felszín alatti vizek jó állapota biztosítva legyen. Vízvédelmi szempontból figyelembe kell venni az 1995. évi LVII. törvényt, a vízszennyező anyagok kibocsátására vonatkozó határértékekről és alkalmazásuk szabályairól szóló 28/2004. (XII.25.) KvVM rendeletet, a vizek védelméről szóló 219/2004. (VII.21.) Korm. rendeletet, a felszíni vizek minősége és védelmének szabályait rögzítő 220/2004. (VII.21.) Korm. rendeletet, a víz-gyűjtő gazdálkodás egyes szabályairól szóló 221/2004. (VII.21.) Korm. rendeletet, a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről szóló 27/2006. (II.7.) Korm. rendeletet, a vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó általános szabályokról szóló 147/2010. (IV.29.) Korm. rendeletet, valamint a vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó műszaki szabályokról szóló 30/2008. (XII.31.) KvVM rendeletet. Továbbá figyelembe veendő még a nagyvízi meder, a parti sáv, a vízjárta és a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról, hasznosításáról valamint a folyók esetében a nagyvízi mederkezelési terv rendjére és tartalmára vonatkozó szabályokról szóló 83/2014. (III.14.) Korm. rendelet előírásai.

A VGT célkitűzései között a gyenge mennyiségi állapotot okozó bányászati víztelenítés során kitermelt vizek jelenleginél nagyobb aránya hasznosítása szerepel, amely minden eddigi törekvés ellenére továbbra is megoldásra váró vízgazdálkodási feladat. A település és a környező települések vízellátásához elsődlegesen a bányászati víztelenítés során

kitermelt vizek hasznosítását kell szorgalmazni. Szükséges, hogy a bányászati víztelenítés során kiemelt vizek jelenleginél nagyobb arányú hasznosítása.

A felszín alatti vizek védelméről rendelkező 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet 4. § (1) bekezdése szerint: „Alapvető célkitűzésként legkésőbb a Kvt.-ben meghatározott időpontig el kell érni, hogy a felszín alatti víztestek állapota feleljen meg a jó állapot, azaz a jó mennyiségi és minőségi állapot követelményeinek.

Kál település vízgyűjtő-gazdálkodási szempontból a 2-11 Tarna és a 2-9 Hevesi-sík tervezési alegység területén található.

Kál település vízgyűjtő-gazdálkodási szempontból figyelembe veendő az alábbi táblázat:

Érintett ÉMVIZIG működési terület	ÉMVIZIG
Vízgyűjtő-gazdálkodási tervezési alegység (kódja, neve)	2-9 Hevesi-sík tervezési alegység 2-11 Tarna tervezési alegység
Felszíni víztest, illetve víztest vízgyűjtő (kódja, neve)	AEQ040 Tarna alsó
Felszín alatti víztest (kódja, neve)	AIQ511 kt.2.1. Bükki-termálkarszt AIQ563 pt.2.2. Észak-Alföld AIQ567 p.2.9.1. Északi-középhegység peremvidék AIQ566 sp.2.9.1. Északi-középhegység peremvidék

Az aljzattól a felszín irányába haladva a pt.2.2 jelű Észak-Alföld porózus termál, a kt.2.1 jelű Bükki termálkarszt nevű termálkarszt, a p.2.9.1 jelű Északi-középhegység peremvidék nevű

porózus és az sp.2.9.1. jelű Északi-középhegység peremvidék nevű sekély porózus víztestekbe sorolt törmelékes üledékes képződmények települnek.

A felszíni és felszín alatti víztestekre vonatkozó minősítéseket és intézkedési programokat a VGT 2 tartalmazza.

Kál közigazgatási területét figyelembe véve az alábbi táblázatok bemutatják a vízgyűjtő-gazdálkodási tervezés fontosabb eredményeit az érintett víztestekre vonatkozóan.

Felszíni vízfolyás víztestek állapotának bemutatása:

Víztest neve	Tervezési alegység száma	Kategória	Minősítések	
			Ökológiai minősítés	Kémiai állapot
Tarna alsó	2-11	erősen módosított	mérsékelt	adathiány

Felszín alatti víztestek állapotának bemutatása:

Víztest jele	Víztest neve	Minősítések	
kt: termálkarszt		(A védett területek állapotértékelése beépül a mennyiségi illetve minőségi minősítésbe)	
pt: porózus termál		Mennyiségi állapot	Kémiai állapot
p: porózus			
sp: sekély porózus			
kt.2.1.	Bükki termálkarszt	jó	jó
pt.2.2.	Észak-Alföld	jó	jó

p.2.9.1.	Észak- középhegység peremvidék	gyenge, oka: - vízszint süllyedése*	jó
sp.2.9.1.	Észak- középhegység peremvidék	gyenge, oka: - vízszint süllyedése	gyenge, oka: szennyezett vb.: NO3, SO4

Vízfolyás víztestekre vonatkozó célok, intézkedések bemutatása

Víztest neve	Ökológiai minősítés	Ökológiai célkitűzés	Ökológiai célkitűzés teljesítésének éve	Ökológiai mentesség indoka	Kémiai állapot	Kémiai célkitűzés	Kémiai célkitűzés éve	Kémiai mentesség indoka	Vízfolyások fizikai-kémiai állapotát javító intézkedések (2021-ig)	Vízfolyások veszélyes anyag terhelésének csökkentésére irányuló intézkedések (2027)
Tarna alsó	mérsékelt	A jó potenciál elérendő	2027	M1	adathiány	A jó állapot elérendő	2027	M1	1.1.; 1.2; 2.1; 29.2	17.1

Felszín alatti víztestekre (FAV) vonatkozó célok, intézkedések bemutatása

Víztest neve	Víztest jele*	FAV mennyiségi állapota		FAV kémiai állapota		FAV kémiai állapotot javító intézkedések		FAV vízbázis védelmi intézkedések	FAV mennyiségi állapotát javító intézkedések
		Minősítés (5 teszt alapján)	Víztestekre vonatkozó környezeti célkitűzések	Minősítés (6 teszt alapján)	Víztestekre vonatkozó környezeti célkitűzések	2015-ig megvalósuló projekt, ami javítja az állapot-értékelésben szereplő állapotot	2021-ig, illetve folyamatosan	2021-ig	2021-ig, illetve folyamatosan
Bükk termálkarszt	kt.2.1.	jó	a jó állapot fenntartandó	jó	a jó állapot fenntartandó		36	13.1; 13.2; 13.4	7a.2; 7a.5; 8.2; 8.4
Észak-Alföld	pt.2.2.	jó	a jó állapot fenntartandó	jó	a jó állapot fenntartandó	-	36	-	7a.2; 7a.5; 8.2; 8.4

Északi- középhegység peremvidék	p.2.9.1.	gyenge, oka: - vízszint süllyedése	a jó állapot elérhető, addig enyhébb célkitűzés	jó	a jó állapot fenntartandó	36	13.1; 13.2; 13.4	7a.2; 8.1; 8.2; 8.4
Északi- középhegység peremvidék	sp.2.9.1.	gyenge, oka: - vízszint süllyedése	a jó állapot elérhető, addig enyhébb célkitűzés	gyenge, oka: szennyezett vb.: NO3, SO4	a jó állapot elérhető	2; 3; 21.7; 21.7; 21.1; 29.2	21.8; 21.10; 21.9; 4.1; 21.1; 21.5; 36	13.1; 13.2; 13.3; 13.4 7a.2; 7.1; 8.1; 8.2; 8.4; 23.2; 31.1; 32

*sh: sekély hegyvidéki, h: hegyvidéki, sp: sekély porózus, p: porózus, pt: porózus termál, k: karszt, kt: termálkarszt

Mentességi indokok:

M1: Jelenleg nem ismert megbízhatóan a víztest állapota, illetve a kedvezőtlen állapot oka

G2: Az intézkedések 2015-ig történő megvalósítása aránytalanul magas terheket jelent a gazdaság, társadalom bizonyos szereplői, vagy a nemzetgazdaság számára, aránytalan költségek - VKI 4.4 időbeni mentesség

Az intézkedési elemek leírását a kódokkal az alábbi táblázat tartalmazza:

VGT szerinti azonosító	Intézkedések rövid leírása
1. SZENNYVÍZTISZTÍTÓ TELEPEK ÉPÍTÉSE ÉS KORSZERŰSÍTÉSE	
1.1.	A Szennyvíz Program megvalósítása. Új szennyvíztisztító telep létesítése, meglévő szennyvíztisztító telepek korszerűsítése (kapacitás növelés, technológia fejlesztés, rekonstrukció), a felszíni befogadóra vonatkozó határértékek betartásával.
1.2.	Szennyvizek kezelése azonos céllal, mint 1.1, de a Szennyvíz Programban jelenleg nem szereplő agglomerációkra.
2. MEZŐGAZDASÁGI EREDETŰ TÁPANYAGSZENNYEZÉS CSÖKKENTÉSE	
2.1.	A mezőgazdasági termelés tápanyag szennyezésének csökkentésére vonatkozó általános szabályrendszer, a tápanyag kihelyezés tényleges korlátozása szántó és ültetvény területeken.
2.2.	Tápanyag kihelyezés tényleges korlátozása az alapot meghaladó mértékben önkéntes agrár-környezetgazdálkodási program (AKG) keretében.
2.3.	Tápanyag-gazdálkodási terv alapján történő tápanyag kihelyezés szántók esetében, agrár-környezetgazdálkodási programok (AKG) keretében.
2.4.	Művelési ág váltás (szántó-gyep, szántó - erdő, szántó-vizes élőhely konverzió).
2.5.	A szennyvíziszap mezőgazdasági területen való hasznosításának szabályozásának felülvizsgálata (követelmények és tilalmak).

2.6.	A környezeti szempontoknak megfelelő tápanyag-gazdálkodás érdekében a szennyvíziszap mezőgazdasági hasznosításának elősegítése.
3. MEZŐGAZDASÁGI EREDETŰ PESZTICID SZENNYEZÉS CSÖKKENTÉSE	
3.1.	Növényvédő szerek alkalmazásának szabályozása EU Peszticid Irányelv alapján (szántó, ültetvények és legelő esetén).
3.2.	Növényvédőszerek alkalmazásának korlátozása agrár-környezetgazdálkodási program (AKG) keretében.
4. BEKÖVETKEZETT SZENNYEZÉSEK CSÖKKENTÉSE, FELSZÁMOLÁSA, BELEÉRTVE A FELHAGYOTT SZENNYEZETT TERÜLETEK KÁRMENTESÍTÉSÉT	
4.1.	Szennyezett terület kármentesítése (feltárás, megfigyelés, biztosítás, felszámolás).
7. A VÍZJÁRÁSI VISZONYOK JAVÍTÁSA ILLETVE VÍZKIVÉTELEK, MÁS VÍZTESTRE TÖRTÉNŐ ÁTVEZETÉSEK ÖKOLÓGIAI HATÁSAINAK CSÖKKENTÉSE	
7.1.	A belvízelvezető rendszer módosítása.
7a. ÖKOLÓGIAI SZEMPONTOK ÉRVÉNYESÍTÉSE A FENNTARTHATÓ VÍZHASZNÁLAT MEGVALÓSÍTÁSÁBAN	
7a.2.	Felszín alóli vízkivételek nyilvántartása, felülvizsgálata, módosítása, engedélyezése.
7a.5.	Termálvizek hasznosítása, a használt termálvizek visszasajtolásának szabályozása, ösztönzése és korszerűsítése.

8. A VÍZ HATÉKONY FELHASZNÁLÁSÁT ELŐSEGÍTŐ MŰSZAKI INTÉZKEDÉSEK, AZ ÖNTÖZÉS, AZ IPAR, AZ ENERGITERMELÉS ÉS A HÁZTARTÁS TERÜLETÉN	
8.1.	Víztakarékos megoldások alkalmazása növénytermesztésben (növénykultúra, öntözési technológia, energiahatékonyság).
8.2.	Technológiai és hálózati veszteségek csökkentése.
8.4.	Víztakarékos megoldások az ipari vízellátásban.
13. IVÓVÍZBÁZISOK VÉDELMÉT SZOLGÁLÓ INTÉZKEDÉSEK (VÉDŐTERÜLETEK, PUFFERZÓNÁK)	
13.1.	Ivóvízminőség biztosítása a csapnál, az EU Ivóvíz irányelvnek megfelelően (Az Ivóvízminőség Javító program befejezése, + monitoring).
13.2.	Ivóvízbázisok védelme, védőzónák kijelölése, tevékenységek szabályozása, módosítása (A diagnosztikai és a biztonságba helyezési program végrehajtása).
13.3.	A vízbázisvédelmi szabályozáson kívüli megoldások (egyedi megoldások, vízbázis-védelem szempontjából kedvező területhasználat váltás, jó gyakorlatok ösztönzése, területhasználókkal való megegyezés.
13.4.	Vízbiztonsági tervek készítése, alkalmazása.
17. TALAJERÓZIÓBÓL ÉS/VAGY FELSZÍNI LEFOLYÁSBÓL SZÁRMAZÓ HORDALÉK- ÉS SZENNYEZŐANYAG TERHELÉS CSÖKKENTÉSE	

17.1.	Szennyezőanyag és hordalék lemosódás csökkentése gyepesítéssel, fásítással, lejtős területeken teraszolással, beszivárgó felületekkel, belterületi növénytermesztés izolálásával
21. TELEPÜLÉSEKRŐL, ÉPÍTETT INFRASTRUKTÚRÁBÓL ÉS KÖZLEKEDÉSBŐL SZÁRMAZÓ SZENNYEZÉSEK MEGELŐZÉSE ÉS SZABÁLYOZÁSA	
21.1.	Kommunális hulladéklerakók megfelelő kialakítása, működtetése és ellenőrzése.
21.5.	Illegális hulladéklerakók felszámolása, a hulladéklerakás ellenőrzése, bírságolása.
21.7.	A Szennyvíz Program megvalósítása (csatornázás, egyedi szennyvízkezelés).
21.8.	Azonos céllal, mint 21.7, de a Szennyvíz Programban jelenleg nem szereplő agglomerációkra.
21.9.	További csatornarákötések elősegítése és megvalósítása.
21.10.	Csatomahálózatok rekonstrukciója.
23. A TERMÉSZETES VÍZVISSZATARTÁST ELŐSEGÍTŐ INTÉZKEDÉSEK	
23.2.	Csapadékgazdálkodás, táblaszintű vízviSSZatartás a táblákon belül a beszivárgás növelése és a lefolyás csökkentése érdekében.
29. MEZŐGAZDASÁGI TELEPEKRŐL (ÁLLATTARTÁSBÓL) SZÁRMAZÓ TERHELÉS CSÖKKENTÉSE	
29.2.	Állattartótelepek korszerűsítése az EU Nitrát Irányelv alapján.
31. BESZIVÁROGTATÁS, VISSZASAJTOLÁS KORSZERŰSÍTÉSE, SZABÁLYOZÁSA	
31.1.	Talajvízdúsítás szabályozása.
32. NEM VÍZIGÉNYEK KIELÉGÍTÉSÉT SZOLGÁLÓ FELSZÍN ALATTI VÍZELVONÁSOK SZABÁLYOZÁSA, A HATÁSOK ENYHÍTÉSE	

32.1.	Bányászati vízkivételek szabályozása és a víz felhasználása.
32.2.	Folyók eltereléséből, bevágódásából származó alacsony folyó vízszint miatt bekövetkezett talajvízszint-süllyedés kompenzációja vízpótlással, mederbeli fenékgátas duzzasztással.
36. SZAKSZERŰTLENÜL KIKÉPZETT KUTAK ELLENŐRZÉSE, REKONSTRUKCIÓJA, FELSZÁMOLÁSA	
36.1.	Szakszerűtlenül kiképzett kutak ellenőrzése, rekonstrukciója, felszámolása.

A VGT intézkedési tervében szereplő 32.1. pont a gyenge mennyiségi állapotot okozó bányászati víztelenítés során kitermelt vizek nagyobb arányú hasznosítás szerepel (ivóvíz célra, ökológiai vízpótlásra, egyéb vízellátási célokra, pl.: öntözésre). A bányászati víztelenítés során kiemelt vizek hasznosítását szorgalmazni kell, különösen iparfejlesztési célú fejlesztések esetén.

A település közigazgatási területén jelenleg több részben használaton kívüli furat mélyült. Ezek helyzetét beépítés esetén figyelembe kell venni.

Nyilvántartott furatok (forrás: map.mbfisz.gov.hu)

A vízfolyások parti sávját a település közigazgatási területén biztosítani kell. A parti sáv szélességét a nagyvízi meder, a parti sáv, a vízjárta és a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról, hasznosításáról, valamint a folyók esetében a nagyvízi mederkezelési terv készítésének rendjére és tartalmára vonatkozó szabályokról szóló 83/2014. (III.14.) Korm. rendelet 2.§-a határozza meg.

A nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény 1. mellékletében szerepelnek a kizárólagos állami tulajdonú vizek, vízfolyások – ezek közt a Kált érintő Tarna-patak is. A Tarna-patak parti sávja tehát a fentebb hivatkozott rendelet alapján 6-6 méter.

1.17.3. LEVEGŐTISZTASÁG ÉS VÉDELME

A levegő minőségére legjelentősebb hatást a közlekedésből, a lakossági fűtésből és az ipari tevékenységből származó szennyezések gyakorolják, de nem hanyagolhatók el a különböző meteorológiai helyzetekben esetlegesen nagyobb távolságról érkező szennyezések sem. A településeken a fűtési időszakban a nitrogén-oxid (NOx) és a kisméretű szállópor (PM10), nyáron a felszín közeli ózon szennyezettség jelenthet problémát. A levegő védelméről szóló, 306/2010. (XII.23.) Kormányrendelet szerinti légszennyezettségi agglomerációkat és zónákat a 4/2002. (X.7.) KvVM rendelet hirdette ki. A rendelet az egyes zónákban tizenegy szennyező anyagot értékel, ezekre A, B, C, D, E, F csoportokat határoz meg, valamint a talajközeli ózon esetében O-I és O-II csoportokba tipizálja a zónát. Ez alapján Kál a 10. légszennyezettségi zónába került besorolásra az alábbiak szerint.

Zónacsoport légszennyező anyagok szerint					
Kén-dioxid	Nitrogén-dioxid	Szén-monoxid	Szilárd (PM10)	Benzol	Talajközeli ózon
F	F	F	E	F	O-I
PM10 – Arzén	PM10 – Kadmium	PM10 – Nikkel	PM10 – Ólom	PM10 – benz(a)-pirén (BaP)	
F	F	F	F	D	

A 4/2011. (I.14.) VM rendelet a levegőterheltségi szint határértékeiről és a helyhez kötött légszennyező pontforrások kibocsájtási határértékeiről 5. melléklete szerint:

- **D csoport:** azon terület, ahol a levegőterheltségi szint egy vagy több légszennyező anyag tekintetében a felső vizsgálati küszöb és a levegőterheltségi szintre vonatkozó határérték között van.
- **E csoport:** azon terület, ahol a levegőterheltségi szint egy vagy több légszennyező anyag tekintetében a felső és az alsó vizsgálati küszöb között van.

- **F csoport:** azon terület, ahol a levegőterheltségi szint az alsó vizsgálati küszöböt nem haladja meg.
- **O-I csoport:** azon terület, ahol a talaj közeli ózon koncentrációja meghaladja a célértéket.

A település levegőminőségét általában az alábbi tényezők befolyásolják:

- mezőgazdasági tevékenység (talajművelés, terményszállítás, takarmánygyártás)
- állattartásból, komposztálásból eredő bűzhatás
- közlekedés
- fűtés (hagyományos illetve vegyes tüzelés, avar- illetve kerti hulladékégetés)
- pollenallergiát okozó gyomok elterjedése

Jelentős légszennyezést okozó üzem nem található Kál közigazgatási területén belül. A kisebb gazdasági területek hozzájárulnak ugyan a légszennyezéshez, de ez olyan csekély mértékű, hogy a határérték túllépését még egyszer sem lehetett megfigyelni. Az önkormányzat feladata a településen az avar és a kerti hulladékok égetésének, valamint a parlagfű visszaszorításának figyelemmel kísérése.

1.17.4. ZAJ- ÉS REZGÉSTERHELÉS

Kál nagyközség általános zaj- és rezgésterhelésében a közlekedés játszik domináns szerepet, amely az országos főút és a vasútvonal települési átkelési szakaszán jelentkezik elsősorban.

A IV. Nemzeti Környezetvédelmi Program szerint a településeken a lakosság számára veszélyes vagy károsító zajterhelések csökkentését aktív vagy passzív módon, különböző műszaki megoldással, adminisztratív eszközzel, illetve ezek kombinált alkalmazásával lehet biztosítani. Új létesítmények esetében rendkívüli fontossággal bír a zajvédelmi szempontok figyelembevétele már a tervezés során. A településrendezés eszközei is hosszú távon determinálják az érintett lakosság zajterhelési viszonyait.

Az EU tagországokhoz hasonlóan Magyarországon is nőtt a zajforrások száma, valamint az általuk kibocsátott zaj zavaró hatása. Az NKP-3 időszakában elkészült stratégiai zajtérképek

célja az aktuális zajhelyzet értékelése, a jövőbeli zajhelyzet előrejelzése, az érintett lakosok számának meghatározása, valamint az intézkedési terv megalapozása.

Az intézkedési terv tartalmazza azokat a műszaki, szervezési és területrendezési intézkedéseket, amelyekkel a leginkább terhelt területeken csökkenthető a zajterhelés mértéke, valamint az önkormányzat által kijelölt csendes övezetekben és fokozottan védett területeken megakadályozható a zaj növekedése. Az elkészült zajtérképek (is) azt mutatják, hogy az eddigi erőfeszítések ellenére a közlekedés zajvédelmi szempontból is az egyik legtöbb gondot okozó tevékenység.

Önkormányzati feladatok:

- Zajcsökkentést célzó intézkedések megtétele a 100.000 főnél kisebb népességű településeken.
- A helyi zajvédelmi szabályok megállapítása (pl. csendes övezet, illetve zajvédelmi szempontból fokozottan védett terület kijelölése).
- A helyi lakosság tájékoztatása, szemléletformálása.
- Terület- és településrendezési tervek kialakítása során a zajvédelmi szempontok figyelembe vétele.

1.17.5. SUGÁRZÁSVÉDELEM

A természetes háttérsugárzás mértéke Magyarországon 50-180 nSv/óra körül ingadozik. Ez az érték függ a magasságtól és a talaj típusától. Az ingadozást természeti hatások, időjárási körülmények (légnyomás, csapadék mennyiség) változásai befolyásolják. Mesterséges eredetű sugárzások tekintetében élettani hatás szempontjából a távvezetékeknek két jellemzőjét kell figyelembe venni: a kibocsátott villamos és a mágneses terét. A villamos vezetékek által kibocsátott térerősség nagyságát a feszültség szinten kívül befolyásolja a vezetékek föld feletti magassága, a fázisvezetők és védővezető geometriai elrendezése, magas objektumok, épületek (a villamos teret 85-90%-ban leárnyékolják).

A Magyarországon érvényben lévő védőtávolság különböző feszültség szintű távvezetésektől:

„a) föld feletti szabadvezeték esetében:

aa) 500 kV-ot meghaladó névleges feszültség szint felett 40 méter,
ab) 300 kV felett 500 kV névleges feszültség szintig 28 méter,
ac) 200 kV felett 300 kV névleges feszültség szintig 18 méter,
ad) 35 kV felett 200 kV névleges feszültség szintig 13 méter,
ae) 1 kV felett 35 kV névleges feszültség szintig 5 méter, de a vezeték azon szakaszán, amely a belterületre és a fokozott biztonságra vonatkozó előírásainak megtartásával létesült, 2,5 méter,
af) legfeljebb 1 kV névleges feszültség szintig 1 méter, a vezeték tartószerkezetén (oszlopán) elhelyezett átalakító és kapcsoló berendezés esetében 2,5 méter." (2/2013. (I.22.) NGM rendelet)

Ezen védőtávolságok betartását a településrendezési eszközök és az építéshatósági engedélyezési eljárások során figyelembe kell venni.

Amennyiben atomerőműtől a település 300 km-es távolságon belül van, akkor az Élelmiszer-fogyasztási Korlátozások Óvintézkedési Zónája (ÉÓZ) területére esik, amennyiben 30 km-es távolságon belül, akkor a Sürgős Óvintézkedési Zónába tartozik.

Kál község a Paks és Mochovce atomerőművek 300 km-es Élelmiszer-fogyasztási Korlátozások Óvintézkedési Zónája (ÉÓZ) területére esik.

A légkörben található sugárzó anyagok terjedésének követésére hazánkban országos sugárzásfigyelő rendszer épült ki. A rendszer legfontosabb része a több mint 130 mérőállomásból álló hálózat. Ezek a szabadtéren álló állomások mérik az óránkénti sugárzási dózist, azaz a dózisteljesítmény értékét. A figyelmeztető szint 250 nSv/óra, ami a valós veszélyt jelentő szint töredéke és a szakembereket figyelmezteti a kivizsgálás megkezdésére.

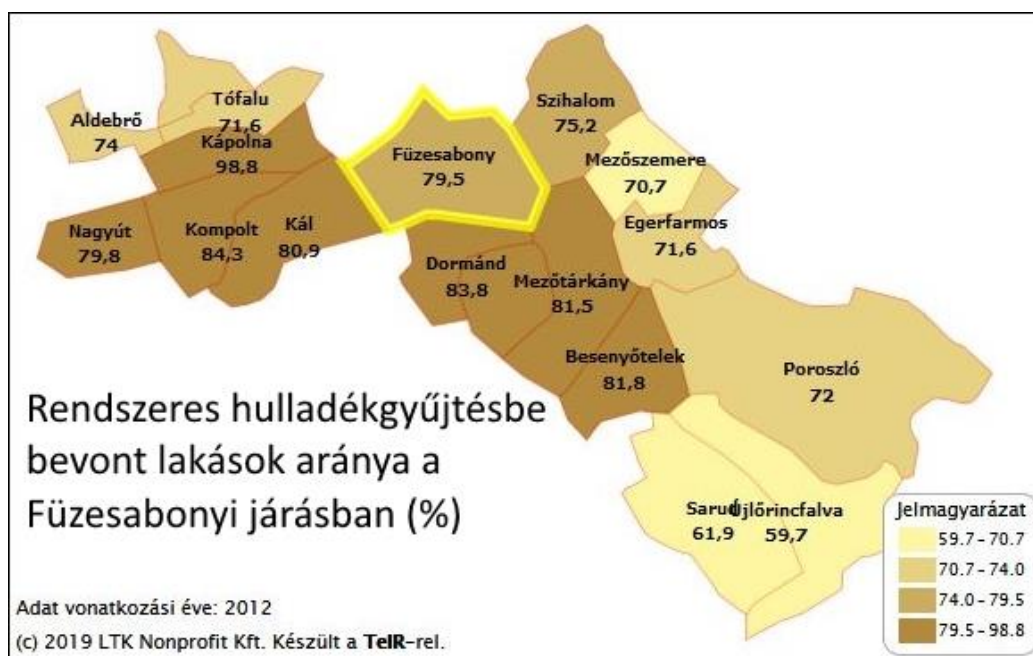
1.17.6. HULLADÉKKEZELÉS

Kál Nagyközségi Önkormányzat Képviselő-testületének 6/2015. (II.27.) önkormányzati rendelete szabályozza a hulladékkal kapcsolatos közszolgáltatást. Ennek értelmében a közszolgáltatás ellátására a Kál Nagyközségi Önkormányzat kizárólagos tulajdonában lévő Káli Lakossági Szolgáltató Nonprofit Kft. (3350 Kál, Fő út felső 2.) mint közszolgáltató jogosult.

A közszolgáltató a következő tevékenységeket végzi:

- a települési szilárd hulladék rendszeres begyűjtése és elszállítása,
- ingatlanon összegyűjtött és a közszolgáltató rendelkezésére bocsátott nagy darabos, lomtalanítás körébe vont települési szilárd hulladék évente egyszer – a közszolgáltató által meghatározott időpontban és helyen – történő begyűjtése és elszállítása,
- a közterületi hulladéknak egyedi megrendelés alapján történő alkalmi begyűjtése és elszállítása,
- a begyűjtött és elszállított települési szilárd hulladék hasznosításra történő átadása,
- a hulladék ártalmatlanítását szolgáló létesítmények – magasabb szintű jogszabályokban foglalt – utógondozása és monitorozása körébe tartozó feladatok ellátása.

A közszolgáltató a tevékenységéről évente részletes költségelszámolást készít, és azt Kál Nagyközség Önkormányzata Képviselő-testületének minden évben, a május 30-át követő testületi ülés időpontjára benyújtja.

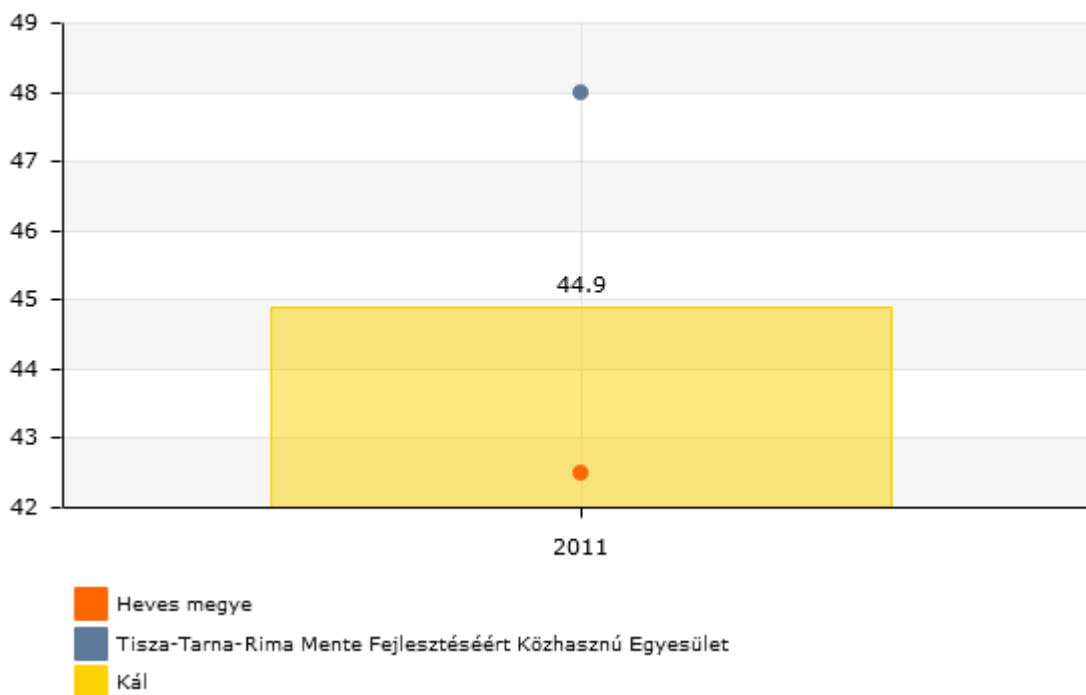

A Hatvan és Környéke Települési Szilárdhulladék-gazdálkodás Fejlesztése Társulás tagönkormányzataként Kál településen megépítésre került a Hulladékudvar a rekultivált települési szilárd hulladéklerakó szomszédságában.

A „Hatvan és térsége települési hulladékgazdálkodási rendszer fejlesztése” című KEOP-1.1.1/B/13-2013-0004 azonosító számú pályázat keretén belül korszerűsítésre került a térségi hulladékkezelési közszolgáltatás teljes vertikuma, mellyel a helyi közszolgáltatást új alapokra helyezték a hulladéktársulásba tartozó önkormányzatok.

Szelektív hulladékgyűjtésbe bevont lakások aránya (%)

(c) 2019 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

1.17.7. VIZUÁLIS KÖRNYEZETTERHELÉS

Kál közigazgatási területén belül problémát jelenthetnek az illegális hulladéklerakók, amelyek potenciális veszélyt hordoznak magukban a környezeti elemekre, illetve vizuális konfliktust is okozhatnak. A megelőzés hosszú távon tudatformálással képzelhető el, viszont ennek eléréséig az önkormányzatnak gondot kell fordítania az illegális hulladéklerakók felszámolására.

Potenciális konfliktusforrást jelenthet továbbá a közterületi reklámok, hirdetőeszközök, cégerek el- és kihelyezése, ennek leírására az 1.14.7. fejezetben került sor.

1.17.8. ÁRVÍZVÉDELEM

A Tarna vízrendszer sajátossága, hogy a Mátrából lefutó vízfolyások (Tarna és mellékágai) a Budapest – Miskolc vasútvonal alatti szakaszon összefüggő árvízvédelmi töltéssel épültek ki. A vasútvonal feletti mederszakaszok esetében víztartó depóniák a nagyobb vízfolyások mentén épültek, a kisebb patakok egyszerű trapéz szelvénnel lettek szabályozva. A hegyvidéki területen lévő vízfolyás-szakaszok nagyobb részt szabályozatlan, természetes mederben folynak.

A veszélyeztetettség minden település esetében más és más. A vízkárelhárítási tervet a legrosszabb helyzetre készülve kell összeállítani, természetesen nem hagyhatók figyelmen kívül az időjárásból és más természeti jelenségből adódó veszélyhelyzetek, katasztrófák. Ezen tervek tartalmazzák az egyes veszélyhelyzetekre követendő általános és (speciális) magatartási szabályokat, a további veszélyhelyzetek kialakulásának megelőzését szolgáló és akár felszámolást célzó rendszabályokat, intézkedési beavatkozási feladatokat.

Kál az Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság (ÉMVIK) működési területén található. Az önkormányzat 2015-ben készítette el vízkárelhárítási tervét, amelyet az ÉMVIK is jóváhagyott. A dokumentumban rögzítésre kerültek az önkormányzat helyi vízkárelhárítási feladatai, amelyek jelentős része tulajdonképpen a védekezést megelőző, preventív szakaszra vonatkozik. A település vízrendezési feladataival kapcsolatos kötelezettségeket a vizek és közcélú vízi létesítmények fenntartására vonatkozó 120/1999. (VIII.6.) Korm. rendelet 10. §-a tartalmazza. A vizek kártételei elleni védelem érdekében szükséges feladatok ellátása a védművek építése, fejlesztése, fenntartása, üzemeltetése. A védekezés az 1995. évi LVII. vízgazdálkodási törvényben meghatározottak szerint az állam, a helyi önkormányzatok, illetve a károk megelőzésében, vagy elhárításában érdekeltek kötelezettsége.

A sikeres védekezés elsőrendű feltétele a vízelvezető művek (vízfolyások, csatornák, árkok) kiépítése, fejlesztése, védképes állapotban való tartása, működőképességének megőrzése, azaz a preventív védekezés, vagyis a védekezést megelőző tevékenység. A településeken jelentkező károk nagysága nagymértékben csökkenthető, ha az önkormányzatok a helyi vízkár

megelőzéséhez szükséges beavatkozásokat, a belterület vízrendezését tudatosan megvalósítják. Az önkormányzat képviselő-testülete, ismerve a település vízkárproblémáit, hivatott döntést hozni a szükséges vízrendezési beruházásokról, ehhez biztosítani a pénzügyi-gazdasági alapot, és köteles gondoskodni az elkészült művek fenntartásáról, üzemeltetéséről.

A felkészülés időszakában a már meg lévő kiépített belterületi vízvezető műveken rendszeres fenntartással biztosítani kell a kiépítési vízhozam kiöntésmentes levezetését. A medrekől szükség szerint, de legalább évente egyszer el kell távolítani a lefolyást gátló növényzetet (fákat, cserjéket, vízi növényzetet), az uszadékot, a belekerült hulladékot. Biztosítani kell továbbá a szivattyútelepek, szivattyúk üzemképességét. A belterületen lévő záportározókat vagy a zápor tározására alkalmas területet szabadon kell hagyni. A ciklikus fenntartási munkák az elhasználódás, rongálódás bizonyos mértékének elérésekor, nagyobb időközönként, de rendszeresen jelentkeznek. Csatornákon általában 3-5 évenként, vízfolyásokon 15-20 évenként a feliszapolódástól függően a nagyobb károk megelőzésére rendszeresen gondoskodni kell a medrek ismételt kotrásáról, és szükség szerint a burkolatok, műtárgyak, mederrézsűk hibáinak kijavításáról.

A vízrendezési létesítmények megfelelő üzemeltetésének és fenntartásának alapfeltétele a művek rendszeres és szakszerű felülvizsgálata. A kiemelt belterületi vízrendezési művek állapotát ezért minden évben legalább egyszer, ősszel ellenőrizni szükséges, és a megállapított hiányosságokat sürgősen meg kell szüntetni. Célszerű minden nagyobb csapadéklevonulás után szemlét tartani, és a keletkezeti károkat azonnal helyreállítani. Az ellenőrzés során a belterülettel határos külterületeken bekövetkezett változásokat is figyelemmel kell kísérni (művelési ág változása, erdőirtás). A mély fekvésű beépített területek talajvízszintjének változását fel kell tárni. Célszerű a szomszédos önkormányzatok, az illetékes vízgazdálkodási társulat képviselőjének meghívása is az ellenőrző bejárásokra.

Az árvízi és belvízi védekezéshez hasonlóan a védekezést megelőző felkészülési időszakban a helyi vízkárelhárítási feladatok zavartalan ellátásához is szükséges a védekezési tervek elkészítése, illetve rendszeres aktualizálása. A védekezési tervnek tartalmaznia kell mindazokat

a nyilvántartásokat, adatokat, melyek az eredményes védekezéshez szükségesek. A védekezési tervet az illetékes környezetvédelmi és vízügyi igazgatóság előzetes szakmai állásfoglalásának figyelembe vételével a polgármester hagyja jóvá.

A védekezés elrendeléséért, irányításáért a település polgármestere, illetőleg az általa kijelölt védelemvezető egy személyben felelős. A védelemvezető köteles megkezdeni a tényleges védekezést, amint ennek szükségessége felmerül. A helyi vízkárelhárítás műszaki feladatait a szomszédos önkormányzatokkal, a területileg illetékes környezetvédelmi és vízügyi igazgatósággal és vízgazdálkodási társulattal rendszeres kapcsolatot tartva és egyeztetve kell ellátni. A védekezés felelős vezetőinek kölcsönösen tájékoztatniuk kell egymást.

1.17.9. FENNÁLLÓ KÖRNYEZETVÉDELMI KONFLIKTUSOK, PROBLÉMÁK

A település közigazgatási területén a következő - a 90/2007. (IV. 26.) Korm. rendelet hatálya alá tartozó potenciális szennyező forrásnak tekinthető környezethasználók:

- Kál kavicsbánya - MESTERPLAST Group International Zrt. Kál külterület, 0142 hrsz.
- Kál szennyvíztisztító telep (Kápolna, Feldebrő, Aldebrő, Tófalu, Kompolt, Kál) - Káli Szennyvízelvezetési Önkormányzati Társulás Kál külterület. 0256/14 hrsz.

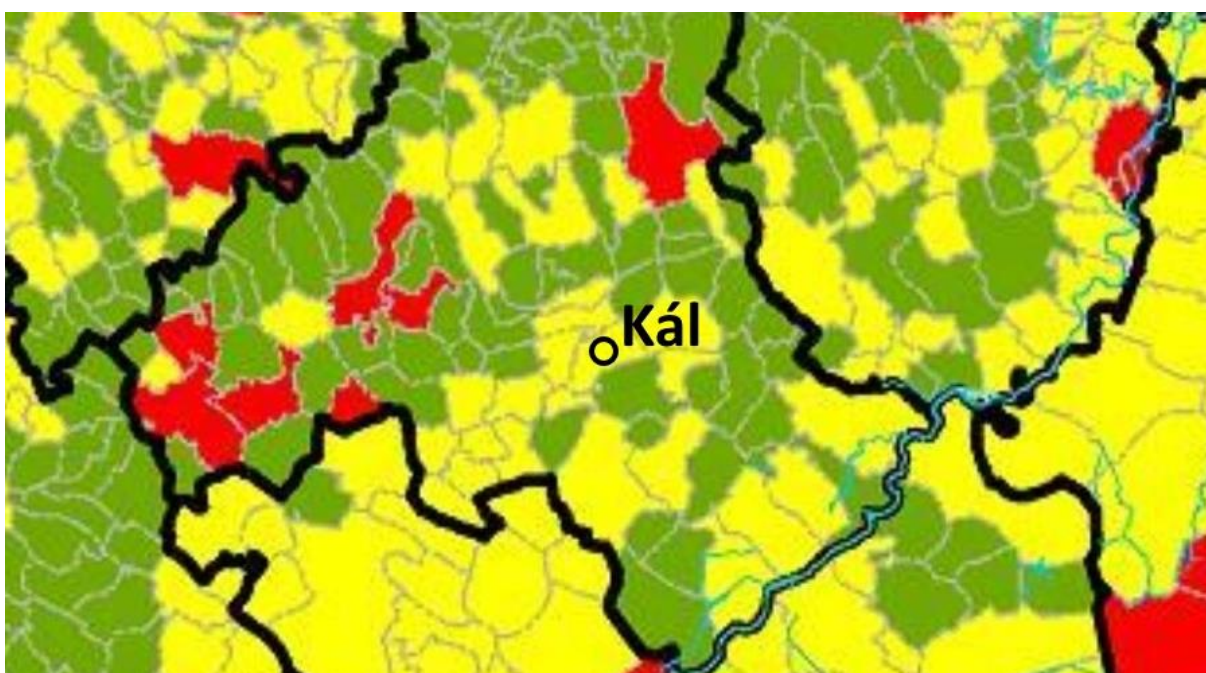
Kál településen az alábbi környezetvédelmi konfliktusokra, problémákra kell leginkább összpontosítani a közeljövőben:

- A levegő tisztasága szempontjából, Kál mezőgazdasági beágyazottságából fakadóan a növényvédőszeres, műtrágyák kiszórását fokozott figyelemmel kell kísérni. Ugyanez vonatkozik a szabadtéri avar- és hulladékégetésre.
- Az illegális hulladéklerakás terén folyamatos ellenőrzésre van szükség, az esetleges környezeti károk mielőbbi felszámolása érdekében.

1.18. Katasztrófavédelem (területfelhasználást, beépítést befolyásoló vagy korlátozó tényezők)

A települések katasztrófavédelmi besorolásáról szóló 61/2012. (XII. 11.) BM rendelet alapján Kál nagyközség a Heves megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság Eger székhelyű katasztrófavédelmi kirendeltségének felügyelete alá tartozik.

A település katasztrófavédelmi osztálya: II-es.

Forrás: PV FOFERRT térképek

A települések kockázat-azonosítása a települési adatok (adatlapok) alapján történik, a veszélyeztető hatások következményei, a bekövetkezés valószínűségének gyakorisága, valamint több veszélyeztetettség esetén egymásra gyakorolt hatásuk figyelembe vételével.

Települések katasztrófavédelmi osztályba sorolása				
Hatások	Bekövetkezés gyakorisága			
	Ritka	Nem gyakori	Gyakori	Nagyon gyakori
Nagyon súlyos	II. osztály	II. osztály	I. osztály	I. osztály
Súlyos	III. osztály	II. osztály	II. osztály	I. osztály
Nem súlyos	III. osztály	III. osztály	II. osztály	II. osztály
Alacsony mértékű	III. osztály	III. osztály	III. osztály	III. osztály

A kockázatazonosítás valamennyi veszélyeztető hatás figyelembe vételével történik, amelyek a következők:

Elemi csapások, természeti eredetű veszélyek, úgymint: árvíz, belvíz, rendkívüli időjárás, földtani veszélyforrások, tűzesetek.

Ipari szerencsétlenség, civilizációs eredetű veszélyek, úgymint: üzem, létesítmény veszélyeztető hatása; más létesítmény veszélyeztető hatása; távolság nukleáris létesítménytől; közlekedési útvonalak, csomópontok.

Kritikus infrastruktúrával kapcsolatos kockázatok, úgymint: infrastruktúra sérülékenysége; közlekedés sérülékenysége; közigazgatás.

Egyéb eredetű veszélyek, úgymint: felszíni, felszín alatti vizek; humán járvány, járványveszély; állatjárvány; légszennyezettség.

A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVII. törvény végrehajtásáról szóló 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet 2. sz. melléklete szerint a katasztrófavédelmi szempontból II. veszélyességi osztályba sorolt településeken az elégséges védelmi szint meglétéhez a következők szükségesek:

Riasztás: a lakosság riasztása és veszélyhelyzeti tájékoztatása feltételeinek biztosítása

Lakosságvédelmi módszer: a kockázatbecslésben megállapítottaknak megfelelően, elsősorban elzárkózás

Felkészítés:

- a) a lakosság 3 évente történő aktív tájékoztatása,
- b) a lakosság passzív tájékoztatása nyomtatott és elektronikusan elérhető információs anyagok biztosításával,
- c) a lakosság felkészítése a riasztás módszerének és jelének felismerésére, valamint az annak megfelelő magatartási szabályokra

Védekezés:

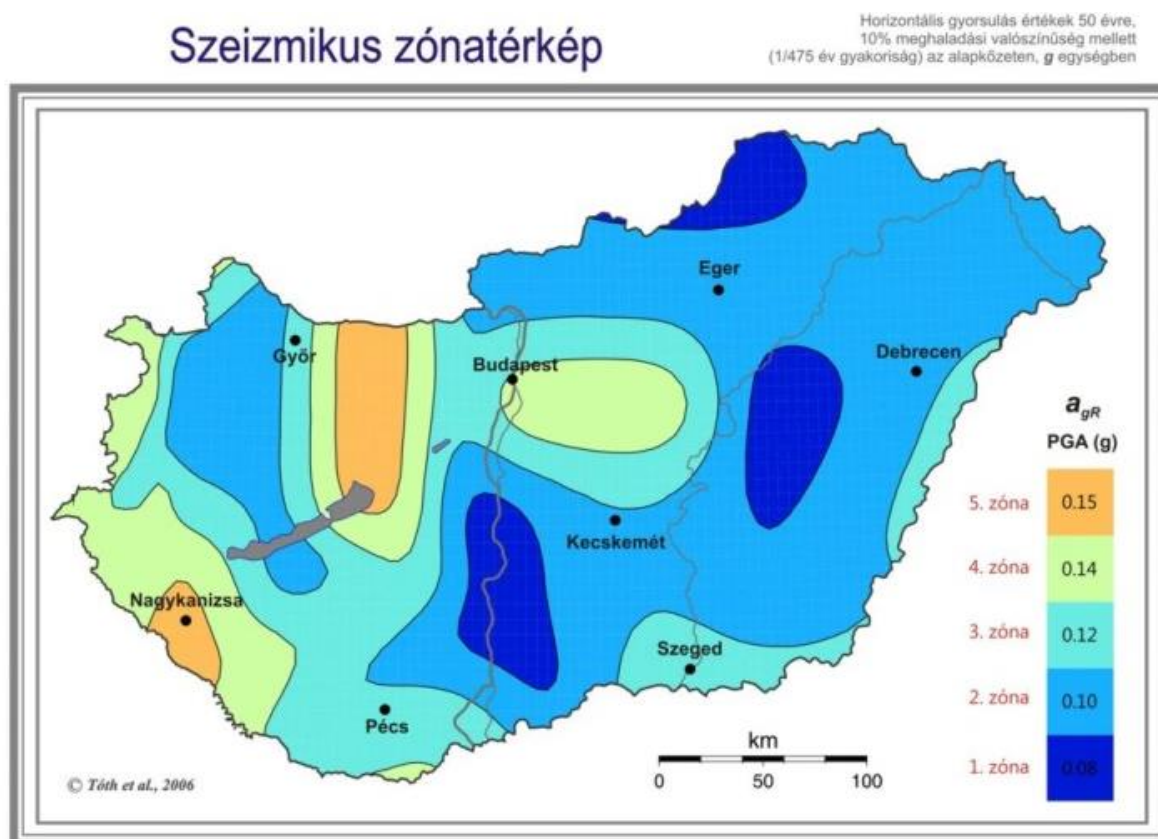
- a) különleges felszerelések és kiképzett szakértők (önkéntes mentőszervezetek) bevonásának tervezése és begyakoroltatása,

- b) a kockázatbecslésnek megfelelően egyes polgári védelmi szakalegységek megalakítása,
- c) a karitatív és más önkéntes, humanitárius feladatot ellátó szervek bevonásának tervezése

Induló katasztrófavédelmi készlet: teljes induló katasztrófavédelmi készlet megléte

1.18.1. ÉPÍTÉSFÖLDTANI KORLÁTOK

Az UNIÓ egységes földrengés szabványa Magyarországon is érvényben van (Eurocode-8 (MSZ EN 1998-1)). Ez a szabvány egységes tervezési metodikákat ír elő az Európai Unió teljes területén. Az egyes országok eltérő földrengés viszonyai miatt minden ország egyénileg határozza meg a helyi szeizmikus zónákat, és az épületek tervezéséhez szükséges alapadatokat. A tervezési tapasztalat csekély.

Magyarország szeizmikus zónatérképe. Földrengések következtében 50 év alatt 10%-os meghaladási valószínűséggel, az alapvetően várható vízszintes g (gravitációs gyorsulás) egységben.

Magyarország földrengés-veszélyeztetettségi térképe a valószínűségi módszer alapján készült. A szeizmitás alapján kijelölt forrászónák földrengés-aktivitásának statisztikus jellemzői mellett figyelembe veszik a bizonytalansági tényezőket, az alapkőzetet, valamint a talajvízszint

helyzetét. Az adatok alapján Kál nagyközség a magyarországi átlagnál kevésbé aktív területen fekszik.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Hatósági Főosztály Bányászati Osztályának adatszolgáltatása alapján a hivatal Kál közigazgatási területén felszínmozgást nem tart nyilván. Az adatszolgáltatásban a község területén az alábbi megkutatott, ipari készlettel rendelkező ásványi nyersanyag előfordulás szerepel az Állami Ásványi Nyersanyag és Geotermikus Energiavagyon Nyilvántartásban:

- 10-05-040-02 kódszámon, a bezárt „Kál, Árokalja” megnevezésű kavics előfordulás,
- 10-05-040-05 kódszámon, a bezárt „Kál, Cementözem 0142 hrsz” területen kavics előfordulás,
- 10-05-040-06 kódszámon, a bezárt „Kál, Csörsz-árok (Kál II.-kavicsos homok)” előfordulás
- 10-05-040-07 kódszámon, a bezárt „Kál, Kál III. kavicsbánya (Kál III.-kavics)” előfordulás,
- 10-05-040-08 kódszámon, a bezárt „Kál, Kál IV. - kavics bányatelek” előfordulás,
- 10-05-040-09 kódszámon, a bezárt „Kál, Kál V.-kavics bányatelek” előfordulás,
- 10-05-040-10 kódszámon, a bezárt „Kál, Kál VI.-kavics bányatelek” előfordulás,
- 10-05-040-11 kódszámon, a bezárt „Kál, Padalja (Kál VII.-kavics)” előfordulás,
- A 80/15/2097-13/2017. számú határozattal megállapított „Kál VIII. - homok” védnevű bánya-telek, melynek bányászati jogával az APOLLÓ Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. (6000 Kecskemét, Tatay utca 1/B.) rendelkezik.

Az adatszolgáltatás nem tartalmazza, azonban a község közigazgatási területét érinti az alábbi bányatelkeket:

- 10-04-030-04 kódszámon az Erdőtelek I. (Fövénységödri) – homok, kavics védnevű bányatelken falazó homok nyersanyag előfordulás található. A bányatelek bányászati jogával a VISZ-FUVAR Kft. rendelkezik.

- 10-04-030-04 kódszámon az Erdőtelek I. (Fövénygödri) – homok, kavics védnevű bányatelken közlekedésépítési kavics nyersanyag előfordulás található. A bányatelek bányászati jogával a VISZ-FUVAR Kft. rendelkezik.

Magyarország mozgásveszélyes területei

Pontszerű események

- Rétegcsúszás
- Rézsűcsúszás
- ▲ Suvadás
- ◆ Szeletes földcsuszamlás
- Kőfolyás
- Kúszás
- ▲ Rézsűhámítás
- ◆ Sárfolyás
- Süllyedés
- ⊕ Törmelékmozgás
- Alábányászott terület
- Alápincézett terület
- ▲ Egyéb emberi tevékenység
- ◆ Építmény omlása
- Feltöltött terület tömörödése
- Hányómozgás
- Meddőfolyás
- ⊕ Támfalmozgás
- Földalatti üreg beszakadás
- Kőzetomlás cementált

- Meddőfolyás
- ⊕ Támfalmozgás
- Földalatti üreg beszakadás
- Kőzetomlás cementált
- ▲ Kőzetomlás földes
- ◆ Löszomlás
- Omlás
- ⊕ Partfalmozgás
- Partfalomlás
- Duzzadó agyag
- Rogyás
- ▲ Térfogatváltozás

Felületi és vonalas erózió

- Felületi és vonalas
- Felületi
- Vonalas

Tavi mocsári és jelenkori alluviális térszín

- Jelenkori alluviális
- Tavi-mocsári

Jelenlegi erózió által érintett térszínek

- Felső pleisztocén-holocén
- Középső-felső pleisztocén

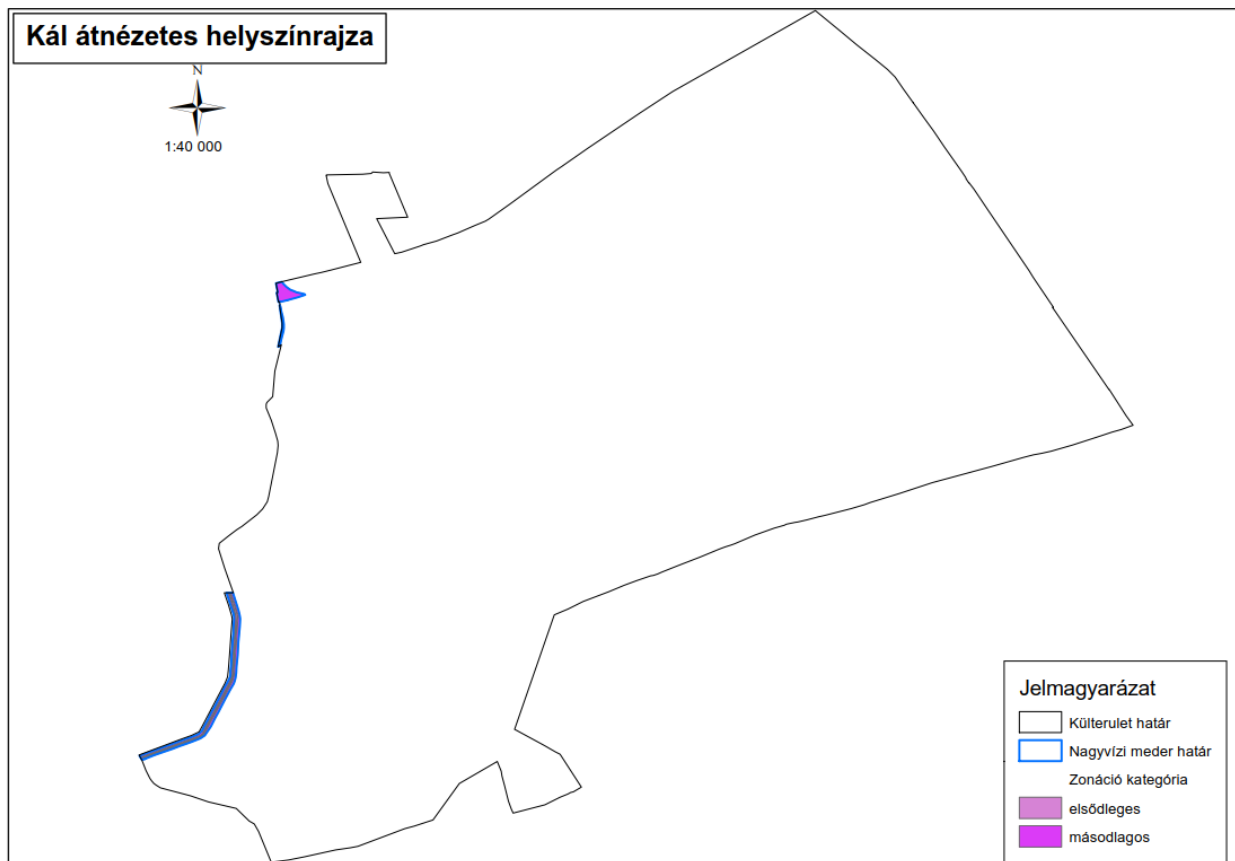
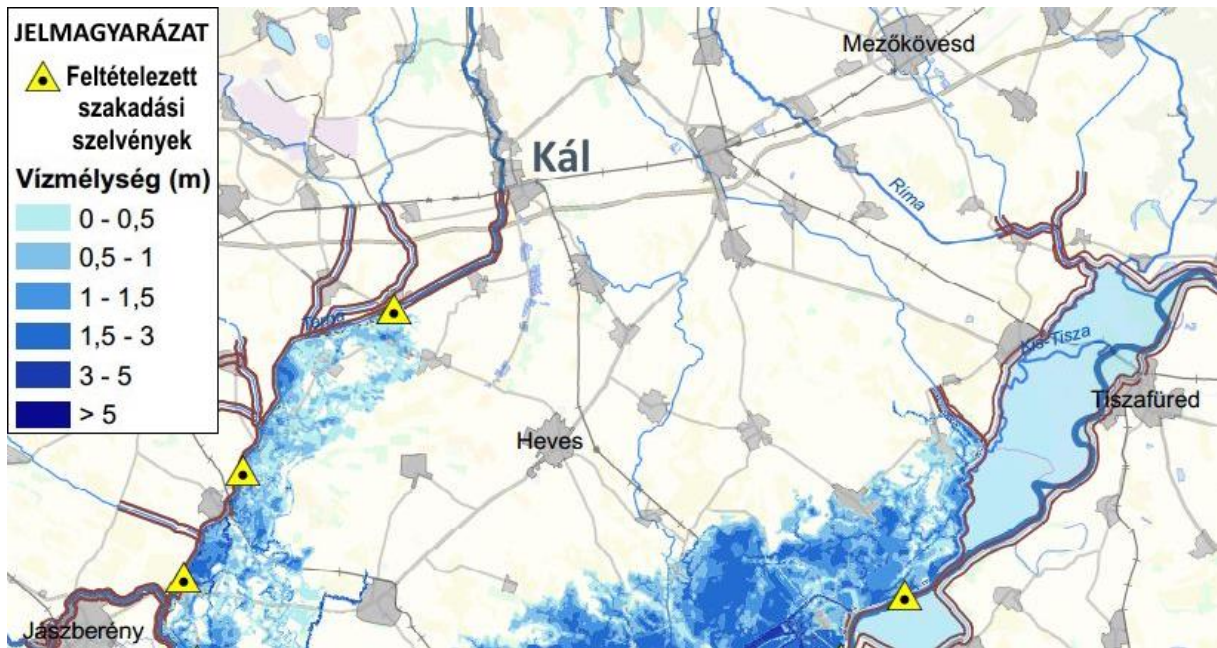
1.18.2. VÍZRAJZI VESZÉLYEZTETETTSÉG

A települések ár- és belvív-veszélyeztetettség szerint történő besorolásáról szóló 18/2003. (XII. 9.) KvVM-BM együttes rendelet értelmében a települések ár- és belvív-veszélyeztetettségi alapon történő besorolását a legveszélyeztetettebb településrész határozza meg. A település erősen veszélyeztetett „A” kategóriába tartozik, ha a hullámtéren lakóingatlanokkal rendelkezik, illetőleg amelyet a védmű nélküli folyók és egyéb vízfolyások mederből kilépő árvize szabadon elönthet. Közepesen veszélyeztetett „B” kategóriába tartozik, ha nyílt vagy mentesített ártéren fekszik, és amelyet nem az előírt biztonságban kiépített védmű véd. Enyhén veszélyeztetett „C” kategóriába tartozik, ha nyílt vagy mentesített ártéren helyezkedik el, és előírt biztonságban kiépített védművel rendelkezik.

Kál nagyközség a törvényi besorolás értelmében az árvízzel vagy belvízzel veszélyeztetett települések „B” kategóriájába tartozik.

1.18.2.1. Árvízveszélyes területek

Az Országos Vízügyi Főigazgatóság elkészítette a Laskó-Tisza-Zagyva-Tarna közti ártéri öblözet 1%-os valószínűségű potenciális elöntési térképét, amely az ártéri öblözet területén az árvízzel veszélyeztetett területeket mutatja be, a feltételezett gátszakadásokból kialakuló maximális elöntési területek, vízmélységek összesített értékeit tartalmazza. Kál nagyközség nem fekszik árvízveszélyes területen.

1.18.2.2. *Belvízzel veszélyeztetett területek*

Kál település a Tarna bal partján, a 08.12. számú Védelmi szakasz 35+788 - 36+185 fkm és a 31+107 - 33+175 fkm között, a Tarna jobb partján, a 08.13. számú Védelmi szakasz 30+ 740 - 32+962 fkm között érinti a nagyvízi medret.

1.18.2.3. *Árvíz- és belvízvédelem*

Az ÉMVIZIG működési területe vízrendezési szempontból két területegységre tagozódik. Az északi nagy esésű területrész a hegy- és dombvidéki vízrendezés, a déli területrészen síkvidéki vízrendezés hatáskörébe tartozik.

Az Igazgatóság síkvidéki területét ÉNy-on és É-on a Budapest-Miskolc és a Miskolc-Szerencs-Sátoraljaújhely vasútvonal, valamint Sátoraljaújhely-Zemplénagárd között a magyar-szlovák országhatár, D-en és DK-en a Tisza Zemplénagárd-Újlőrincfalva közötti vonala határolja. A terület domborzatilag átmenetet képez a Bükk- és Zemplén-hegység alatti hegyláb-vonulattól az alföldi mély fekvésű területek felé, ezáltal belvízzel veszélyeztetett. Az 1908 km² kiterjedésű síkvidéki területén 2178 km belvíz csatorna épült ki, ebből az ÉMVIZIG kezelésű csatornák hossza 770,701 km, a többi társulati, önkormányzati és üzemi kezelésű. Az Igazgatóság kezelésébe tartozó csatornáknál kiépült torkolati szivattyútelepek összkapacitása 76,04 m³/s. A síkvidéki területen három nagyobb belvízrendszert – Hejő-Csincse-Laskó, Taktaközi és Bodroközi – különböztetünk meg, amely 7 belvízvédelmi szakaszra tagolódik. A belvízrendszerek teljes területének mintegy 70%-a mélyártéri terület, azaz a terepszintek a folyók (Tisza, Bodrog) mértékadó árvízszintjeinél alacsonyabbak. A fennmaradó 30%-nyi terület a magasabb vonulatok, a mélyártéri területből elszórtan kiemelkedő halmok, dombok teszik ki. A hegy- és dombvidéki terület 8114 km², beletartozik a Zempléni-hegység, a Cserehát, az Aggteleki-karsztvidék, a Heves-Délborsodi dombság, a Bükk- és az ország legmagasabb pontját tartalmazó Mátra-hegység. A terület határai: Északon az országhatár, délkeleten a Bodrog-folyó, és a Takta-övcsatorna, délen a Hejő-Szarda-övcsatorna, és a Budapest-Miskolc

vasútvonal, délnyugaton és nyugaton a Tarna-patak vízgyűjtője. A dombvidéki terület egy része erdővel borított hegyvidék, jelentős része mezőgazdasági művelés alatt álló völgyoldal, és dombhát, valamint lakott terület.

A Mátrából lefutó szélsőséges vízjárású hegyi patakok, vagy a Bükk karsztforrásaiból táplálkozó vízfolyások, és a Zempléni-hegység érintetlen természetes állapotú vízfolyásai mellett, megtalálhatóak a mezőgazdasági területek közé szorított, kis esésű, sokszor időszakosan vizet szállító medrek is.

A Laskó, Eger, Csincse, Hejő vízrendszerek vízfolyásai a dombvidéki területről kilépve, síkvidéki területeken haladnak át. Ezen vízfolyások alsó szakaszait a síkvidéki vízrendezési szakágazat kezeli. A Tarna és a Gyöngyös vízrendszerében lévő vízfolyások alsó szakaszai elsőrendű árvízvédelmi töltések között haladnak át. Itt a védvonalak kezelésével összefüggő feladatokat az árvízvédelmi szakágazat látja el.

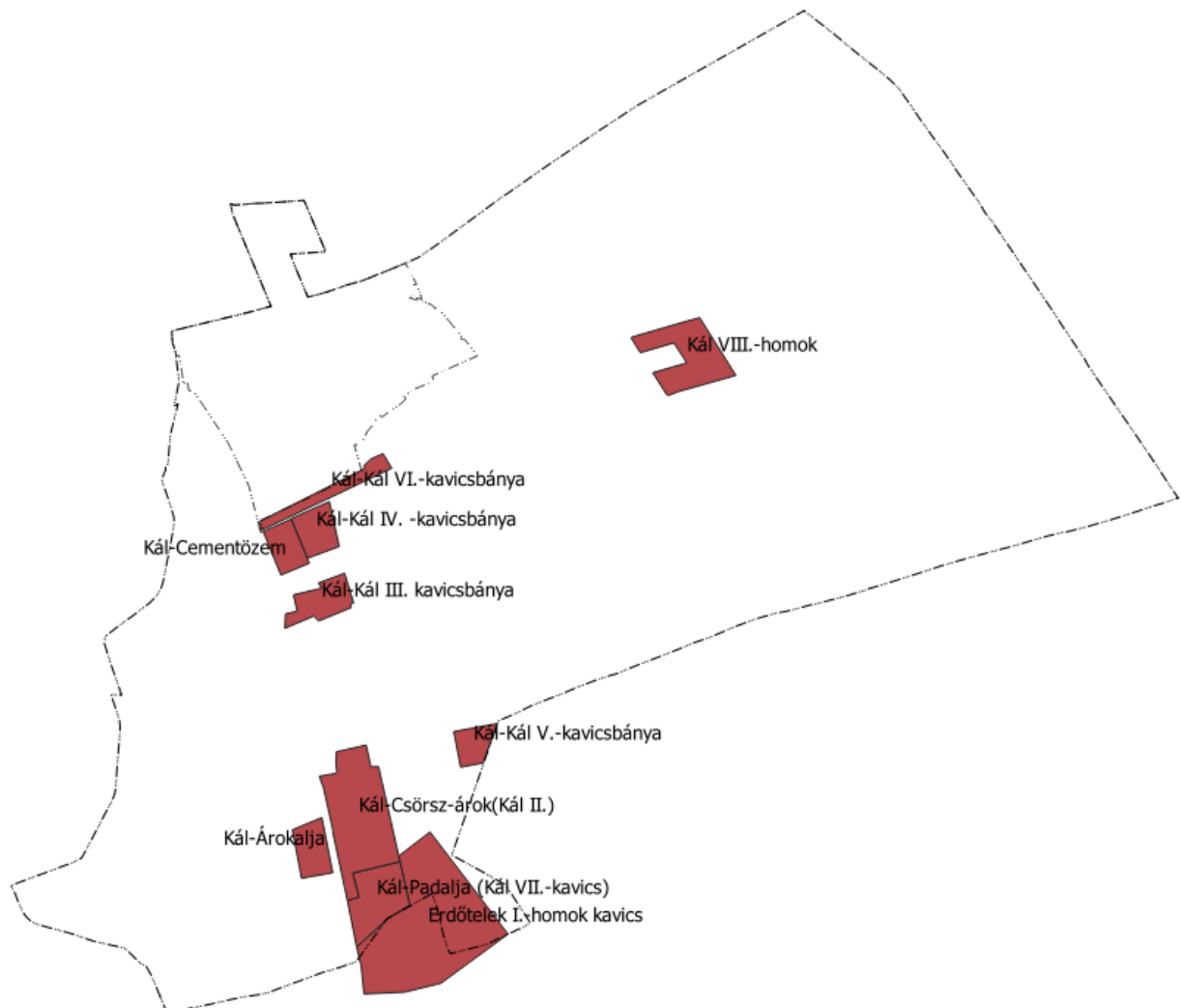
Az Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság a kezelésébe tartozó létesítmények felülvizsgálatát, állapotértékelését minden évben a szeptember-októberi hónapokban, lehetőség szerint a kisvizes időszakban elvégzi. Az őszi felülvizsgálat kiterjed az árvízvédelmi töltések és tartozékainak, keresztező létesítményeinek (zsilipek, csappantyús csőátereszek, nyomócsövek), mentett és vízdali előtereinek, véderdőinek, védelmi célú magasépítményeinek (árvízvédelmi központok, gátórházak, műszaki pihenők és raktárak) védelmi célú gépeinek, anyag-eszköz felszereléseinek, infokommunikációs rendszerének és védelmi szervezetének felülvizsgálatára. Belvízvédelmi és vízrendezési szakterületen a csatornák, kisvízfolyások állapotértékelésére, a tározók szemléjére, a keresztező létesítmények, műtárgyak felülvizsgálatára, valamint a szivattyútelepek szemléjére kerül sor.

A Tarna menti 08.12. számú Jászjákóhalma–Káli és a 08.13. számú Jászdózsa–Káli árvízvédelmi szakaszok felülvizsgálatára 2017. október 12-én került sor. A védvonalszakaszokat jelentős számú (98 db) árvízvédelmi műtárgy (zsilip, csappantyús csőáteresz stb.) keresztezi, amelyek állapota a rongálások, eltulajdonítások miatt, változatos képet mutat. A jó színvonalú fenntartottsági állapotok mellett, a védvonal szakaszok megerősítése, rekonstrukciója

szükséges. A közfoglalkoztatási program keretében a kézi munkával elvégezhető feladatok hatékonyan egészítették ki a hiányzó pénzügyi forrásokat. Ennek következtében az őszi területbejárások tapasztalata alapján általánosságban elmondható, hogy az elvégzett munkák javítják a fenntartottsági mutatókat és a lefolyási viszonyokat. Jelentős problémát, adott helyzetben közvetlen árvízveszélyt jelent a hódállomány kártétele az árvízvédelmi töltésekben.

1.19. Ásványi nyersanyagvagyon

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Hatósági Főosztályának Bányászati Osztája által szolgáltatott adatok alapján a nagyközség érintett az ásványi nyersanyagvagyon övezetével.

Kál bányatelkek lehatárolása

1.20. TELEPÜLÉSI KLÍMA

Az éghajlat mérsékelt meleg–száraz. Az évi középhőmérséklet 10°C , de a déli részeken ennél magasabb: $12,2^{\circ}\text{C}$. A vegetációs időszak középhőmérséklete $16,8 - 17^{\circ}\text{C}$. A napi középhőmérséklet kb. 188 napig haladja meg a 10°C -ot. A tavaszi átlépés április 12. körül, az őszi október 17–18-án várható. Az április 13-14. és az október 20-22. közötti időszak (182–192 nap) fagyoktól mentes. Az évi abszolút hőmérsékleti maximumok átlaga $34-34,2^{\circ}\text{C}$. Az évi abszolút minimumok állaga -17°C , az északi $-15,5^{\circ}\text{C}$ körül alakul.

A téli időszakban átlagosan 35 napig hó borítja a földeket, az átlagos maximális hóvastagság 16–18 cm. Kál évi csapadékmennyisége fél évszázad meteorológiai adatai alapján a következő. A sokévi átlag 542 mm. Ebből a tenyészidőre esik 309 mm. Az évi maximális átlag 777 mm. Ebből a tenyészidőre 466 mm jut, az évi minimális átlag 372 mm, a tenyészidőre esik 141 mm.

A napfénytartam 1953 óra, ebből a tenyészidőre 263 óra esik, a hó összeg 3951°C . A tenyészidőben ennek összege 3209°C . A község éghajlatára az átlagon aluli csapadékmennyiség és az időjárási szélsőségek a jellemzőek. A száraz és aszályos nyarak kb. négyévenként követik egymást. A Mátra éghajlat-befolyásoló hatása a nyári csapadékszegénységben nyilvánul meg. A település a felszálló légáramlatok mindig száraz zónájába tartozik. A Mátra szélárnyékoló hatása miatt főleg a nyugati és keleti szelek az uralkodók. Főként a kisebb vízigényű szántóföldi és kerti kultúrák számára az éghajlat megfelelő, tehát nem szükséges öntözni.

Az időjárási szélsőségek a globális felmelegedés hatására erősödnek: hosszabbak az aszályos időszakok, erősebbek a viharok idején a szelek, intenzívebbek a zivatarok és a jégesők. A település belterületét tekintve kevésbé tapasztalható éghajlati változás a kis- és nagyvárosok városi klímájához hasonlóan. A települési területhasználat többségében kertes lakóterületekre, falusi gazdálkodásra is alkalmas területekre osztja a belterületi lakóterületeket.

Fontos még a település számára, hogy vízfelületek jelenjenek meg, ugyanis a természetes vízfelület emeli a talajvízszintet, párolgásával emeli a levegő páratartalmát és hűti a levegőt. Ezen felül a vízi növényvilág rengeteg oxigént termel, és por- valamint pollen megkötő szerepe is jelentős.

A településen sajátos klimatikus viszonyok alakulnak ki (városklíma), amelyek hőhullámok idején különösen megterhelőek lehetnek. Az egyes települések klímája között jelentős eltérés lehet, mely eredhet az összetett beépítési struktúrából, a burkolatokon használt vízzáró anyagok miatt megváltozott lefolyási viszonyokból, alacsony növényborítottságból, a sokféle emberi tevékenység általi kibocsátástól.

A településrendezési tervek készítésekor (településszerkezeti terv, szabályozási terv), beépítési tervek, zöldfelületi rendszer tervezésekor és a közút- és közműtervezés során nagyobb hangsúlyt kapjanak a klimatikus szempontok.

2. HELYZETELEMZŐ MUNKARÉSZ

2.1. A vizsgált tényezők elemzése, egymásra hatásuk összevetése

Demográfiai viszonyok és tendenciák

A demográfiai viszonyokat vizsgálva megállapítható, hogy Kál népességszáma az 1880-as évektől kezdve a múlt század 60-as éveigi felívelő tendenciát mutatott, 1930-ban átlépte a 4000-es értéket. 1960-tól kezdve a rendszerváltásig fogyatkozás volt a jellemző. A rendszerváltás utáni évtizedekben erős hullámvás jellemző a népességszámban, egyes években komoly kiugrások is megfigyelhetők. A vizsgált évek többségére azonban a mérsékelt fogyatkozás a jellemző.

A népesség korösszetételét tekintve, különösen a gyermekkorúak és az időskorúak arányát szemlélve megállapítható, hogy az egész országra jellemző elöregedési folyamat Kál községet is érinti, bár egyelőre jóval csekélyebb mértékben. Az öregségi mutató tekintetében a Kál községre jellemző viszonyszám jóval alatta marad mind a Heves megyei, mind a Tisza-Tarna-Rima-Mente Fejlesztéséért Közhasznú Egyesülethez tartozó települések átlagának, viszont amikor ezen mutató értéke hosszabb időn keresztül az 1-es érték fölött marad, akkor egy település elöregedéséről beszélhetünk. Kál községben a népességcsökkenés okai az öregedési index emelkedésére, a belföldi elvándorlások számának növekedésére és a természetes fogyásra vezethetők vissza.

A lakóközösség nemzetiségi, vallási összetétele

A 2001-es népszámlálás során Kál lakosságának 6,8%-a vallotta magát a cigány (romani, beás) kisebbséghez tartozónak, a 2011-es népszámlálás során pedig 10,8%. Ez az érték a megyei átlagnál magasabb, viszont a kistérségi mutatónál alacsonyabb. A 2011-es népszámlálás során Kálon 379 személy vallotta magát cigány (romani, beás), 7 személy német, 13 személy pedig román nemzetiségűnek. Egyetlen lakos sem vallotta magát a bolgár, görög, horvát vagy szerb nemzetiséghez tartozónak. Az értékek felvétele során a lengyel, örmény, ruszin, szlovén és ukrán nemzetiséghez való tartozáshoz kapcsolódó értékek pedig adatvédelmi korlátok miatt nem közölhető adatoknak minősültek. Kál községben a lakosság vallási, felekezet szerinti

összetétele is sokrétű, de jellemzően a római katolikus egyházközséghez tartozók vannak többségben.

Települési közösség (kohézió, kultúra, hagyományok, civilek)

Az évezredes múltra visszatekintő községhez több hagyományteremtő rendezvény kapcsolódik, minden évben megrendezésre kerül a Falunap, az Adventi Forgotag illetve a Huszár találkozó. A roma közösség kulturális színtere az Igaz Szó Magyarországi Romák Független Országos Érdekszövetség segítségével felépült Kultúrház, amelynek programjai nem csak a romák számára nyitottak. A településen működik Nyugdijas Klub, Lövészklub, több más sportkör, illetve különféle alapítványok, egyesületek és a polgárőrség is részt vesz a közösségi életben.

A kistérséghez, azaz a Tisza-Tarna-Rima Mente Fejlesztéséért Közhasznú Egyesülethez tartozó településeken közel 280 nonprofit szervezet széles körben fogja át a két járás népességét. Tematikus megoszlás tekintetében a kultúrához, sporthoz, szabadidőhöz, oktatáshoz, településfejlesztéshez, közbiztonsághoz kapcsolódnak közülük a legtöbben. Kál Önkormányzata nagy hangsúlyt fektet minden évben a civil szféra anyagi támogatására.

A lakosság képzettségi, foglalkoztatottsági mutatói

Kál községben a két legutóbbi népszámlálás között végbement folyamatok illeszkednek a megyei és a kistérségi tendenciákba. A legfeljebb 8 általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya nem változott számottevően, viszont kiemelkedő a növekedés a legalább érettségivel rendelkezők arányában (amelybe a felsőfokú végzettségűek is beleértendő), tíz esztendő alatt 27,3%-ról 34,6%-ra nőtt a mutató. Külön a felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányát tekintve is csaknem két százalékpontos a növekedés Kál község vonatkozásában, az arányuk 6,2%-ról 8,1%-ra nőtt.

Kál községben a nyilvántartott álláskeresők száma, ezzel összefüggésben pedig a munkanélküliségi ráta is folyamatosan csökkent az elmúlt években. A férfiak vonatkozásában már 2014-re 10% alá csökkent a munkanélküliségi ráta, a nők esetében ez 2016-ra következett be. A vizsgált hat esztendő adataiból arra lehet következtetni, hogy a folyamat állandósult,

tendenciáról beszélhetünk, nem pedig egyszeri, kiugró sikerről. Mivel Kál község területén hamarosan ipari park létesül, az elkövetkező években várhatóan még tovább csökken majd a munkanélküliségi ráta, és a beruházás az eljáró, naponta ingázó munkavállalók számát is jelentős mértékben csökkenteni fogja.

A tartós – azaz a 180 napnál hosszabb ideje regisztrált – munkanélküliek aránya az összes munkanélkülire vetítve Kál községben magasnak mondható, a vizsgált évek többségében meghaladja az országos, a megyei, a kistérségi és a járási mutatószámokat is.

A település humán infrastruktúrája

A településen a Káli Gárdonyi Géza Katolikus Általános Iskola működik. Ma 16 tanteremben, 2 számítástechnika szaktanteremben folyik az oktatás. Ötödik osztálytól emelt óraszámú angol nyelvet, hatodik évfolyamtól második idegen nyelvként német nyelvet tanulhatnak a diákok. A tanintézmény 2014. szeptember 1-től került a Római Katolikus Egyház fenntartásába. Kál nem rendelkezik tornacsarnokkal. Az általános iskolások testnevelését az iskola udvarán, egy tornaterem funkciót betöltő helyiségben és a tanuszodában oldják meg. Az uszoda elérhető a lakosság számára is.

Kálban az óvodai ellátást a Százszorszép Napköziotthonos Óvoda biztosítja. Öt csoportban, 11 szakképzett pedagógus 6 kisegítő személyzettel látja el a feladatot. A 2018/19. tanévben 108 fő gyermeket láttak el folyamatosan. Az óvodában – szerződéssel foglalkoztatott – szakemberek szűrik a különböző mentális rendellenességeket, és próbálják megkezdeni a gyerekek fejlesztését és a rehabilitációt. Az óvodában, mind az öt csoportban hetente egyszer mozgásterápiás foglalkozást tartanak a helyi óvónők, akik ehhez megfelelő képesítéssel rendelkeznek.

Kál községben 1995 őszén két új orvosi rendelő épült, szolgálati lakással. A két házi- és egy gyermekorvoson kívül fogorvosi szakrendelés, nőgyógyászati szakrendelés várja a betegeket. Az orvosi ügyeletet Egerből látják el. A településen 1991. óta mentőállomás működik, a 2 db mentőkocsi a megye egész területére mozgósítható. Felépült továbbá a korszerű gyermek- és anyavédelmi épület.

A településen található „Őszikék” Tarna–menti Szociális Központ fenntartója a Tarna–menti Szociális Intézményfenntartó Mikrotársulás. Az intézmény alaptevékenységei az idősek nappali ellátása, szociális étkeztetés, házi segítségnyújtás, időskorúak tartós bentlakásos szociális ellátása, demens betegek bentlakásos ellátása, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, gyermekjóléti szolgáltatás és családsegítés. Kál a gesztor település szerepét tölti be.

Az önkormányzat külön intézmény keretében biztosítja a közétkeztetést. Az óvodai és általános iskolai étkeztetés mellett főleg az idős emberek részére végzik a szolgáltatást. A közétkeztetésben résztvevő általános iskolás gyerekek 92%-a szociálisan rászoruló, míg az óvodás gyerekek 75%-a étkezik ingyen. A közétkeztetésben a lehetőségekhez mérten maximálisan figyelembe veszik az egészséges táplálkozás szempontjait.

Kál község önkormányzata a település minden lakója számára biztosítja a kulturális, közművelődési szolgáltatásokhoz való hozzáférést. A község területén két kultúrház működik, a roma kisebbség önmaga részére 1996-ban megépítette a saját kultúrházát. Évről évre visszatérő rendezvények, kulturális események színesítik a helység lakosainak életét, ezen rendezvényekre más településekről is érkeznek látogatók. Az önkormányzatnak közművelődési és iskolai könyvtára is van.

A település gazdasága, az önkormányzat gazdálkodása

Kál mezőgazdasági település, határában jó minőségű szántóföldek találhatóak. Gazdaságának meghatározó eleme a vetőmagtermesztés és -értékesítés. Egykor dohánytermesztéséről is ismert volt. A kistérségben a mezőgazdaság jövedelmezősége alacsony, a primer termékeket főként feldolgozás nélkül értékesítik. Az őstermelők száma 2009-től dinamikusan növekedett, majd 2013-ban az előző évhez képest 618 fővel csökkent. Az őstermelők támogatása mellett szükséges elősegíteni a helyi termékek piacra vitelét, és megteremteni a háztáji gazdálkodás feltételeinek javítását annak érdekében, hogy az őstermelők egy biztos bázisként megmaradjanak és fejlődjenek a térségben.

Kál községben a regisztrált vállalkozások száma 344 db, ebből a mezőgazdaságban 174 db, az ipar-építőiparban 25 db, a szolgáltatás szektorban pedig 144 db vállalkozás tevékenykedik. A vállalkozások túlnyomó többsége 1-9 főt foglalkoztat, a 10-49 közötti létszámú vállalkozások

száma 4 db, az 50-249 fős vállalkozásoké pedig 2 db. Nincs a településen 250 vagy annál több főt foglalkoztató vállalkozás.

Az önkormányzat a 2014–19-es ciklusának megkezdésekor a település fejlesztésére vonatkozó elképzeléseit gazdasági programban rögzítette, amely helyi szinten meghatározza mindazokat a célkitűzéseket és feladatokat, amelyeket az önkormányzat költségvetési lehetőségeivel összhangban, a helyi társadalmi, környezeti és gazdasági adottságoknak megfelelően a helyi önkormányzat meg kíván valósítani. A gazdasági programban említett célkitűzések eléréséhez a képviselő-testület figyelembe vette egyrészt a célkitűzések egymásra épülő megvalósítását, másrészt a szükséges anyagi források megteremtését. Az anyagi források megteremtéséhez nem elegendők a szokásos bevételi források (állami támogatások, adók), szükség van a pályázati lehetőségek felkutatására és egyéb források bevonására. A képviselő-testület törekszik arra, hogy a gazdasági programjában meghatározott feladatokat minél több pályázati forrás felhasználásával valósítsa meg. Az önkormányzat célja továbbra is az, hogy a község egy vonzó, értékőrző és -teremtő, valamint megfelelő szolgáltatásokat nyújtó, dinamikusan fejlődő település legyen. Az államháztartás helyzete és a makrogazdasági folyamatok közvetlenül és áttételesen is befolyásolják a település várható bevételeit és jövőbeni lehetőségeit, melyek hatással vannak a helyi vállalkozásokra és a lakossági fogyasztásra is.

Jövedelmi viszonyok, életminőség, a lakóingatlanok jellemzői

A jövedelmi viszonyok járási, kistérségi, megyei és országos összehasonlítása során megállapítható, hogy Kál községben az egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem meghaladja a Tisza-Tarna-Rima Mente Fejlesztéséért Közhasznú Egyesülethez tartozó települések átlagát, de elmarad a járási értékektől. A megyei és az országos átlagtól pedig jóval alacsonyabb a térségben élő lakosok jövedelme.

A családok életminőségének egyik fő meghatározó tényezője a lakások felszereltsége, komfortfokozata. A tízévenként megtartott népszámlálások során a népesség lakhatási viszonyaira vonatkozó adatok is összeírásra kerülnek. Kál lakóegységeinek száma a 2011-es népszámlálási adatok szerint 1359 db. Ezek túlnyomó többsége lakott, magántulajdonban lévő,

jellemzően legalább 2-3 szobás lakóingatlan. A lakások alapterületét tekintve mindössze 16 db lakóingatlan kisebb 40 négyzetméternél, mindössze 58 db lakóingatlan kisebb 50 négyzetméternél, a lakóingatlanok csaknem 90%-a nagyobb 60 négyzetméternél. A felszereltséget tekintve a lakóingatlanok 85%-a rendelkezik meleg folyóvízzel, 87%-a rendelkezik vízőblítéssel WC-vel, valamint 92%-a rendelkezik hálózati vízvezetékkel.

Infrastruktúra (közművesítés, közlekedési hálózat)

Kál nagyközség közműhálózata teljes mértékben kiépült. Minden utcában van portalanított út, villanyvilágítás, gázvezeték, szennyvízcsatorna, vezetékes víz, és telefonkábel is behálózta a községet. Kál közlekedés-földrajzi helyzete kedvező, a nagyközség megközelíthetősége, úthálózata kiemelkedőnek mondható. Nemzetközi és országos vasúthálózatba bekapcsolt település. Országos úthálózatba az M3-as autópályával kapcsolódik be, amely áthalad a település igazgatási területén. Az autópálya-csomópont az erdőtelki útnál került kialakításra. Az autópályától a 3. sz. főútig a 3208. számú Kápolna – Tenki összekötőút vezet, amelyből a Fő útnál ágazik el a 3207. sz. Kál – Heves összekötőút, ez utóbbiból a település szélén a 32106. sz. Nagyúti bekötőút. A nagyközségen áthalad a Budapest – Hatvan – Miskolc vasútvonal, illetve a Kál-Kápolna – Kisújszállás mellékvonal. Ezen tényezők következtében Kál a kedvező elérhetősége, megközelíthetősége miatt a kistérség előnyösebb helyzetben lévő települései közé tartozik, így ez mindenképpen előnyt jelent a gazdasági versenyképesség szempontjából is.

3. HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ

3.1. A HELYZETELEMZÉS EREDMÉNYEINEK ÉRTÉKELÉSE

A település adottságainak, lehetőségeinek és a fejlesztés korlátainak összefoglalása, a települést veszélyeztető hatások alapján készített kockázatértékelés figyelembevételével.

Ez a művelet az ismert sablonokkal automatizáltan elvégezhető. A települések élhetőbbé válásának elemzéséhez-értékeléséhez nem a legfontosabb segítség, hiszen már nem lehet a múlt században még értelmezhető viszonylag állandó lakosság-összetételben, a helyi értékek évszázadokon át megőrződésében gondolkodni, uralkodó értékrendet feltételezni. A szeparálódás és átjárhatóság új kereteit kell kialakítani a nagy társadalom-szerkezetektől a családokig és az átmenetileg családnak látszó szerkezetek felbomlása-átszerveződése rendjéig.

Az egymásra figyelés és a bizalomépítés túlélési technikaként is fontos marad.

Ezért is van és lesz jelentősége annak, hogy a gazdálkodás minden szintjén és formájában – ha csak átmeneti szerződésekkel is – az együttműködés erősödjön. Ez az együttműködés más, mint amit ma a településfejlesztési integráció kapcsán gondolunk. Egyszerűbb és közvetlen, nem lehet közbenső fokozatok közbeiktatásával erősíteni.

SWOT elemzés		BELSŐ TÉNYEZŐK ELEMZÉSE	
		ERŐSSÉGEK (strengths)	GYENGESÉGEK (weaknesses)
KÜLSŐ TÉNYEZŐK ELEMZÉSE	LEHETŐSÉGEK (opportunities)	S-O STRATÉGIÁK A lehetőségek kihasználása a szervezet erősségei révén.	W-O STRATÉGIÁK A gyengeségek leküzdése a lehetőségek kiaknázásával.
	FENYEGETETT- SÉGEK (threats)	S-T STRATÉGIÁK Védelem a fenyegetettség ellen az erősségek használatával.	W-T STRATÉGIÁK Olyan stratégiák kialakítása, melyek megóvják a szervezetet a gyengeségeit célzó fenyegetettségektől.

A SWOT-elemzés a stratégiaalkotás folyamatának egyik lépése. Gyakran találkozhatunk a módszerrel, illetve a fogalommal SWOT-analízis néven is. A SWOT egy angol mozaikszó, 4 szó kezdőbetűiből áll össze: Strengths - erősségek; Weaknesses - gyengeségek; Opportunities - lehetőségek; Threats - veszélyek. (Magyar megfelelője a GYELV-elemzés.)

Gyengeségek – belső tényezők: olyan dolgok, amik nem jól működnek, de lehet rá befolyás, hogy jobb legyen.

Erősségek – belső tényezők: pozitív dolgok, amik jól működnek, és lehet rá befolyás, hogy még jobban működjenek.

Lehetőségek – külső tényezők: olyan adottságok, amelyeket nem tudunk befolyásolni, de kedvezőek, és rájuk építve kihasználhatjuk az erősségeinket.

Veszélyek – külső tényezők: olyan korlátok, negatív tényezők, amelyeket nem tudunk befolyásolni, és csökkentik a siker esélyeit, kockázatot is jelentenek.

A SWOT-elemzéssel nemcsak feltérképezhetjük egy település legfontosabb paramétereit, de megismerhetjük, hogy mely feladatok a legfontosabbak stratégiai szempontból. Amikor SWOT-

elemzést végzünk a stratégia kiértékelése céljából, akkor a hangsúlynak nem azon kell lennie, hogy mindenféle erősséget, gyengeséget, lehetőséget és veszélyt felsoroljunk, hanem inkább azon, hogy felismerjük azokat, amelyek kapcsolatban állnak a stratégiával. Ez még mindig nem elég, mert néhány erősség vagy gyengeség fontosabb lehet a stratégia építésénél vagy a piaci helyzet szempontjából, mint a többi, és ugyanez vonatkozik a lehetőségekre és veszélyekre is. Fontos tehát, hogy a SWOT-listát kiértékeljük abból a szempontból, hogy milyen következményei vannak a stratégiára nézve, és a stratégia alkotásánál milyen területeket kell még feltárni.

A SWOT elemzés a belső tényezők összefoglaló értékelése során azokra az erősségekre és gyengeségekre mutat rá, amelyek a település és szűkebb térsége szempontjából fontosak, és amelyek esetében a települési önkormányzatnak lehetőségében áll azokra aktívan reagálni. Fontos az erősségekben rejlő potenciálok kihasználása, illetve a gyengeségek mérséklése. A település és környezetének fejlesztésére ható külső tényezők az önkormányzati működéson túlmutatnak, azokat az önkormányzat befolyásolni nem tudja – éppen emiatt a lehetőségek és veszélyek (ellentétben az erőségekkel és gyengeségekkel) nem jelenhetnek meg minden esetben a helyzetfeltáró és helyzetelemző munkarészekben. Az önkormányzat szerepe ebben az esetben a lehetőségek kihasználásában, illetve a potenciális veszélyek elhárításában, azok hatásainak mérséklésében áll.

Kál község tekintetében a következő SWOT tábla alapján összegezhetőek a település erősségei, gyengeségei, lehetőségei, illetve a potenciális veszélyforrások:

SWOT tábla összefoglaló	
Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> • Kedvező a település közlekedés-földrajzi helyzete (autópálya, vasút) • Teljeskörűen kiépített infrastruktúra (vezetékes víz, csatornahálózat, szilárd burkolatú utak, elektronikus hírközlés) • Kiváló minőségű termőföldek 	<ul style="list-style-type: none"> • A társadalom elöregedésének megindulása • Magántulajdonú gépkocsik viszonylag kis száma • Csak a mezőgazdaság révén nem növelhető a foglalkoztatottság • Vállalkozások tőkehiánya

<ul style="list-style-type: none"> • Vetőmag-termesztési hagyományok és infrastruktúra • Ásványi anyag (homok, kavics) lelőhelyek • Megfelelően működő települési humán-infrastruktúra • Kiépült önkormányzati társulási rendszer • Energiaellátó rendszerek kiépítettsége • A térség idegenforgalmi fejlesztése iránti elkötelezettség • Kulturális hagyományok ápolása 	<ul style="list-style-type: none"> • Bővítésre, felújításra szorulnak egyes intézmények • Kevés sportolási, szabadidős lehetőség, tornacsarnok hiánya
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> • Az M25 gyorsforgalmi út átadásából adódó kapcsolati lehetőségek • Ipari park, ipari területek kialakítása • Tornacsarnok kialakítása az általános iskola részére • További közintézmény felújítások (Művelődési Ház, Könyvtár, Vízmű) • Település rehabilitáció (lakhatatlan ingatlanok elbontása), parkolóhelyek kialakítása, településkép fejlesztése • Turizmus fejlesztése (horgász-, lovas-, tanyaturizmus) • Önkormányzati tulajdonban lévő szolgálati lakások kialakítása • A felnőttképzés (átképzés) támogatása • Helyi társadalmi, közösségi, gazdasági hagyományok megőrzése, fejlesztése • Pályázati források további hatékony kihasználása 	<ul style="list-style-type: none"> • A képzett munkaerő elszívása • Szakképzett fiatalok elvándorlása • Nő a mezőgazdasági termelés és értékesítés kockázata • Alacsony tanulási kedv, szakismeret hiánya • Az elszegényedés fokozódása • Pályázatok sikertelen elbírálása • Az uniós források beszűkülése

3.1.1. A FOLYAMATOK ÉRTÉKELÉSE

Kál nagyközség évezredes múltra visszatekintő település. Az önkormányzatnak nemcsak a kulturális hagyományokat kell ápolnia, de emellett – és erre építve – olyan jövőképet kell biztosítania a településnek, amely alkalmas arra, hogy Kál megfeleljen a XXI. század kihívásainak. Az önkormányzat legfontosabb célja, hogy minél magasabb életszínvonalat biztosítson a településen élőknek, ezáltal növelve a nagyközség népességmegtartó erejét. Ennek a célnak elsőrendű eszköze a gazdaságfejlesztés, a munkahelyek teremtése. Fontos

továbbá, hogy a település minden lakója azonos esélyekkel férjen hozzá a lakóhelyén igénybe vehető szolgáltatásokhoz, mindenkinek azonos mértékű hozzáférése legyen azokhoz a lehetőségekhez, amelyeket a nagyközség kínálni tud. A XXI. század kihívásai között pedig feltétlenül meg kell említeni a klímaváltozásra történő felkészülést, ami a mindennapi életre visszavezetve az energiahatékonyság és a környezettudatosság kérdéseit veti fel, és korántsem mindegy, hogy egy település milyen válaszokat tud adni ezekre a modern kori kihívásokra.

Gazdaságfejlesztés, munkahelyteremtés, foglalkoztatottság-növelés

Kál településen az utóbbi években jelentős mértékben csökkent a munkanélküliségi ráta. Ez elsősorban annak köszönhető, hogy az önkormányzat mindig élt a közfoglalkoztatással kapcsolatos lehetőségekkel. A közfoglalkoztatottak száma az aktívkorú lakosság arányához viszonyítva nem jelentős, de a regisztrált munkanélküliek nagy részének biztosít átmeneti munkalehetőséget. Az önkormányzat a törvényekben meghatározott foglalkoztatási feladatainak ellátása során közfoglalkoztatást szervez, figyelemmel kíséri a helyi foglalkoztatási viszonyok alakulását, a döntéseinek előkészítése, végrehajtása során figyelembe veszi azok foglalkoztatáspolitikai következményeit, valamint az állami foglalkoztatási szerv működési feltételeihez és fejlesztéséhez támogatást nyújt.

Az önkormányzat a 2017. évben a gazdaságfejlesztés és munkahelyteremtés szempontjából kiemelkedő jelentőségű pályázati támogatást nyert el. A TOP-1.1.1-16-HE1-2017-00001 számú „Iparterület kialakítása Kálban” című nyertes pályázat révén 500 millió forint áll majd a település rendelkezésére, hogy az utóbbi időszak legfontosabb gazdaságfejlesztő beruházását megvalósítsa.

Az ipari park megvalósításával az önkormányzat befektetőket telepíthet le a község határában, ezáltal nemcsak a saját adóbevételeit növelheti, de számos új munkahely létrejöttét is elősegíti, ez a folyamat pedig az elvándorlás lefékezéséhez is jelentősen hozzájárulhat.

Az önkormányzat a lehetőségeihez mérten igyekszik a gazdaságfejlesztési tevékenységet végrehajtani. A helyi gazdaság vonatkozásában, valamint a gazdasági tevékenységekhez kötött

adminisztratív és engedélyeztetési eljárások során az önkormányzat átlátható és kiszámítható magatartást tanúsít a kiszámíthatóság érdekében. Továbbá folyamatosan egyeztet a helyben működő vállalkozásokkal, figyelembe veszi az érdekeiket a döntéshozatal során.

A település és a vállalkozások fejlesztéseihez az önkormányzat az uniós és hazai pályázati lehetőségek felkutatásával is hozzájárul. A települési költségvetés alapján követhető, hogy az intézményfenntartás igen takarékosan működik, aránytalan, túlméretezett beruházások üzemeltetési költségei nem terhelik az önkormányzatot.

Az esélyegyenlőség helyzete a településen

Kál település legjelentősebb létszámú kisebbsége a roma kisebbség. A társadalmi kihívásoknak megfelelően az önkormányzat 2018-ban Esélyegyenlőségi Programot alkotott, amelynek elfogadásával érvényesíteni kívánja az egyenlő bánásmód és az esélyegyenlőség biztosításának követelményét, a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés elvét, a diszkriminációmentességet, a szegregációmentességet, a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy, az oktatás és a lakhatás területén a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket. Az önkormányzat vállalja, hogy az elkészült és elfogadott Esélyegyenlőségi Programmal összehangolja a település más dokumentumait, valamint az önkormányzat fenntartásában lévő intézmények működtetését. Vállalja továbbá, hogy az Esélyegyenlőségi Program elkészítése során bevonja partneri kapcsolatrendszerét, különös tekintettel a köznevelés állami és nem állami intézményfenntartóira.

Az önkormányzat az általa fenntartott intézmények vezetői számára feladatul adja és ellenőrzi, a településen működő nem önkormányzati fenntartású intézmények vezetőit pedig partneri viszony során kéri, hogy a Helyi Esélyegyenlőségi Programot valósítsák meg, illetve támogassák. Az önkormányzat azt is kéri intézményeitől és partnereitől, hogy vizsgálják meg, és a program elfogadását követően biztosítsák, hogy az intézményük működését érintő, és az esélyegyenlőség szempontjából fontos egyéb közszolgáltatásokat meghatározó stratégiai dokumentumokba és iránymutatásokba épüljenek be és érvényesüljenek az egyenlő

bánásmódra és esélyegyenlőségre vonatkozó azon kötelezettségek, melyek az önkormányzat Helyi Esélyegyenlőségi Programjában részletes leírásra kerültek.

Az önkormányzat elvárja, hogy intézményei a Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Tervében szereplő vállalásokról, az őket érintő konkrét feladatokról intézményi szintű akcióterveket és évente cselekvési ütemterveket készítsenek. Az önkormányzat a HEP kidolgozására és megvalósítására, továbbá értékelésére, ellenőrzésére és az ennek során nyert információk visszacsatolására, valamint a programba történő beépítésének garantálására Helyi Esélyegyenlőségi Programért Felelős Fórumot hoz létre és működtet. A fórum feladata a HEP intézkedési tervében foglaltak megvalósulásának figyelemmel kísérése, a kötelezettségek teljesítésének nyomon követése, dokumentálása, és mindezekről a település képviselő-testületének rendszeres tájékoztatása. Továbbá annak figyelemmel kísérése, hogy a megelőző időszakban végrehajtott intézkedések elősegítették-e a kitűzött célok megvalósulását, és az ezen tapasztalatok alapján esetleges új beavatkozások meghatározása.

A fentiekkel kívánják biztosítani, hogy az HEP IT-ben vállalt feladatok a településen maradéktalanul megvalósuljanak.

Energiagazdálkodás, környezettudatosság

Magyarország Nemzeti Energiahatékonysági Cselekvési Terve rámutat, hogy egy fenntartható jövőt megalapozó gazdasági modellben az energiatakarékosság, az energiahatékonyság, a megújuló energiaforrások fokozott felhasználása és a saját erőforrások előtérbe helyezése meghatározó jelentőséggel bírnak. Ezek a logikailag egymásból következő lépések, koherens gazdasági modellbe ágyazva, adekvát válaszokat adhatnak olyan kérdésekre, hogy miként fogunk szembenézni a globális klímaváltozásnak a gazdasági, társadalmi fejlődésre gyakorolt hatásával, a nem fenntartható növekedéssel, a világszerte növekvő energiaigényekkel, a fosszilis energiahordozók árának kiszámíthatatlan változásával. Ezek a jelenségek cselekvésre készítetik a világot, az uniós tagállamokat és természetesen Magyarországot is. Ebből következően a cselekvési terveknek települési szintig kell eljutnia.

Kál Nagyközség Önkormányzata 2012-ben energetikai hatástanulmányt készítettett, a vizsgálatba minden, általa fenntartott intézményt bevonva. A tanulmány eredményeit az önkormányzat beépítette a gazdasági programjába, ennek köszönhetően az elmúlt években gyakorlatilag valamennyi, az önkormányzat által működtetett intézményben felújításokra, korszerűsítésre került sor. A felújítások nemcsak állagmegóvási vagy komfortnövelési céllal jöttek létre, az energetikai fejlesztések legfőképpen költségmegtakarítási és környezetvédelmi célokat szolgáltak.

3.1.2. A TELEPÜLÉS ÉS KÖRNYEZETÉNEK FEJLESZTÉSÉT BEFOLYÁSOLÓ KÜLSŐ ÉS BELSŐ TÉNYEZŐK ÖSSZEFOGLALÓ ÉRTÉKELÉSE

A Kormány 2012-ben rendeletet alkotott a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről (314/2012. (XI. 8.) A rendelet szerint a településfejlesztési dokumentumok tartalmi követelményrendszere megváltozott, így szükségessé vált Kál nagyközség esetében is új településfejlesztési dokumentumok készítése, a korábbiak felülvizsgálata és aktualizálása. A felülvizsgálatot és aktualizálást természetesen nemcsak az említett rendelet megjelenése tette szükségessé, hanem az időközben megváltozott külső és belső tényezők is:

Megváltozott külső tényezők:

- megváltoztak a piaci, gazdasági körülmények, befektetési tendenciák (gazdasági világválság hatásai)
- előtérbe kerültek korábban kisebb jelentőségű szempontok, mint pl. az energia, a környezetvédelem, az innováció kérdése
- megújult az EU kohéziós politikája, ezzel (részben) összefüggésben megújult a nemzeti szintű területfejlesztési koncepció, területi (megyei) és ágazati tervezési munkák készültek el.

Megváltozott belső tényezők:

- társadalmi (demográfiai), gazdasági folyamatok,

- az önkormányzat feladatkörének jelentős változása (intézményfenntartás, közművelődés, stb.)
- a fejlesztések eredményei, az elmúlt időszak tapasztalatai.

A vonatkozó rendelet értelmében a megalapozó vizsgálat tartalmát a tervezési terület, a tervezési feladat és a tervezési cél figyelembevételével aktualizálni kell. A stratégia és a településrendezési eszköz készítése, valamint a koncepció, a stratégia és a településrendezési eszköz módosítása során felhasználni csak az aktualizálást megelőzően legfeljebb hét éven belül készült megalapozó vizsgálatot lehet, ideértve az ezen időtávon belül a településrendezési eszközhöz nem e rendelet szerinti tartalommal elkészített megalapozásnak minősülő vizsgálatot is.

A vonatkozó rendelet a településfejlesztési stratégia külső és belső összefüggéseinek vonatkozásában a következő iránymutatást adja:

Külső összefüggések (a stratégia illeszkedése a településrendezési eszközökhöz, az ágazati stratégiákkal, az önkormányzat gazdasági programjával, a települési környezetvédelmi programmal és más környezetvédelmi tervekkel, a területfejlesztési tervdokumentumokkal, védettségekkel való összhang bemutatása)

Belső összefüggések (a célok logikai összefüggései, a helyzetértékelésben beazonosított problémákra ad-e megoldást, a stratégia megvalósíthatósága, a célok megvalósítása érdekében tervezett tevékenységek egymásra gyakorolt hatása)

A település és környezetének fejlesztésére ható külső tényezőket az önkormányzat befolyásolni nem tudja, az önkormányzat szerepe ebben az esetben a lehetőségek kihasználásában, illetve a potenciális veszélyek elhárításában, azok hatásainak mérséklésében áll. Ennek egyik kiváló eszköze lehet a kistérségi társulások létrehozása.

A Mötv. 87. §-a értelmében egy-egy járás önkormányzatainak képviselő-testületei megállapodhatnak abban, hogy egy vagy több önkormányzati feladat- és hatáskör, valamint a polgármesterek és a jegyzők államigazgatási feladat- és hatáskörük hatékonyabb, célszerűbb ellátására jogi személyiséggel rendelkező társulást hoznak létre. A társulások esetén a társulási

együttműködési megállapodásokban rögzített feladatok tekintetében kell feltárni a problémákat és meghatározni a szükséges intézkedéseket.

Kál a Füzesabonyi Kistérség Többcélú Társulás, ezen belül a Tarna–menti Kistérségi Társulás tagja volt, ami a törvényi szabályozás változásának következtében 2012. december 31-én megszűnt. A Tarna-menti települések azonban meghatározott feladatok ellátása érdekében továbbra is társulnak. Többek között 2013. január 1-én létrejött 7 település részvételével a Tarna-Menti Szociális Intézményfenntartó Mikrotársulás, mely az érintett települések személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátásait fogja össze.

A településen található „Őszikék” Tarna–menti Szociális Központ fenntartója a Tarna–menti Szociális Intézményfenntartó Mikrotársulás. Az intézmény alaptevékenységei az idősek nappali ellátása, szociális étkeztetés, házi segítségnyújtás, időskorúak tartós bentlakásos szociális ellátása, demens betegek bentlakásos ellátása, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, gyermekjóléti szolgáltatás és családsegítés. Kál a gesztor település szerepét tölti be. A jelzőrendszeres segítségnyújtás a településen nem működik.

3.1.3. A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS ÉS -RENDEZÉS KAPCSOLATA

A Településszerkezeti tervet legalább tízévente át kell tekinteni, ha szükséges, módosítani kell. A helyi építési szabályzatot és annak mellékletét, a szabályozási tervet négyévente kell ellenőrizni, és az önkormányzatnak dönteni kell arról, hogy változatlan tartalommal továbbra is alkalmazza, vagy módosítja azokat. Általános tapasztalatként rögzíthető, hogy rendszerint nem a településrendezési terv az akadálya a fejlesztéseknek, az önkormányzatok, testületek gyorsan reagálnak, az egyes területek hasznosítását legtöbbször a magasabb szintű jogszabályok, a védettségek, és a területrendezési tervi előírások befolyásolják, vagy akadályozzák meg. Ezek tisztázása, valamint az államigazgatási és egyéb egyeztetések sok időt vesznek igénybe. Gyakran az egyes területek tulajdonosaival való megegyezés is hosszadalmas.

A koncepció kidolgozásakor törekedni szükséges a teljes tervezésre, mind területi, mind szektorális értelemben. Az EU-s vagy állami források segítségével megvalósítandó községi fejlesztéseket igazítani szükséges az elfogadott területi és ágazati operatív programok lehetőségeihez.

Együttműködő partnerség, amelyben az önkormányzat kezdeményezően, aktívan, a fejlesztésekben érdekeltekkel (civilekkel, befektetőkkel, az állammal, más önkormányzatokkal) együttműködve fejleszti a települést. Támogatja a fejlesztésben érdekelt szereplők közötti együttműködéseket. A települési és térségi partnerségeket széles bázisra kell építeni, amennyiben lehetővé kell tenni a fejlesztési folyamatban érintett szakmai és civil résztvevők bevonását (együttműködő tervezés), már a tervezés időszakától kezdődően. Azokat a projekteket kell előnyben részesíteni, amelyek során a bevont résztvevők aktívak, javaslataikkal, munkájukkal, anyagi erőforrásaikkal támogatják a megvalósulást.

Fenntarthatóság: a tervezés során maximálisan figyelembe kell venni a társadalmi, környezeti és pénzügyi fenntarthatóság alapelveit. Mindez nem csupán a stratégiai dokumentumok készítését érinti, de a majdani fejlesztési projektek előkészítése és megvalósítása során is követelményként kerül megfogalmazásra.

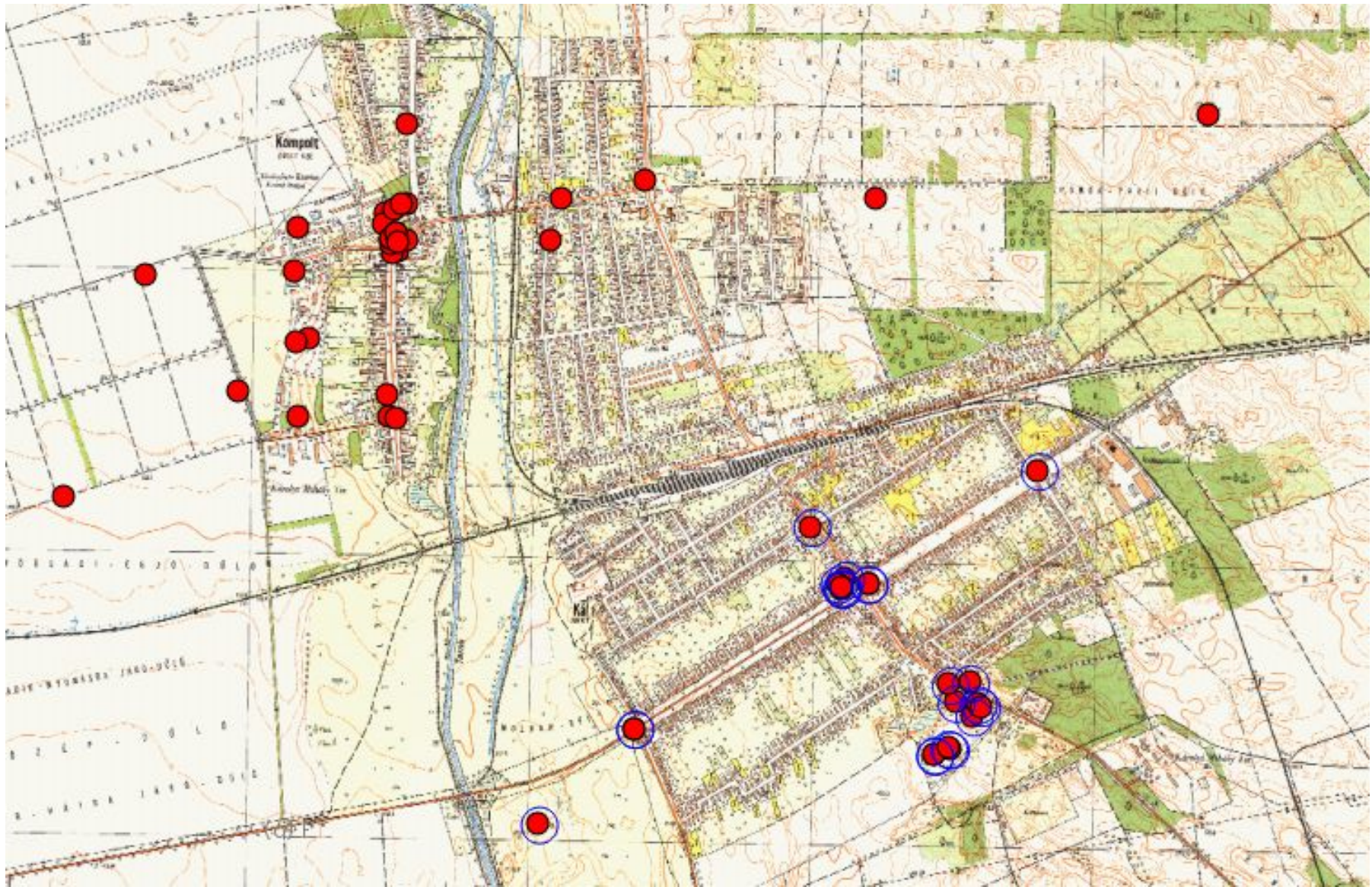
Esélyegyenlőség: a hátrányos vagy speciális helyzetű társadalmi csoportok és emberek esélyegyenlőségének figyelembe vétele kiemelt feladat a megvalósításra kerülő fejlesztések megtervezésekor és megvalósításakor.

3.2. PROBLÉMATÉRKÉP/ÉRTÉKTÉRKÉP

KÁL NAGYKÖZSÉG PROBLÉMATÉRKÉPE TÁRSADALMI CSOPORTOK SZERINT		
Célcsoport	Következtetések	
	Problémák beazonosítása rövid megnevezéssel	Fejlesztési lehetőségek meghatározása röviden

Romák és/vagy mélyszegénységben élők	Alacsony iskolázottság	Felzárkóztató képzések, szakképzések felkutatása, csatlakozás felnőttképző programokhoz
	Sportlétesítmények hiánya	Pályázati lehetőségek felkutatása
Gyermekek	Gyerekek szabadidős tevékenységének hiánya	Sportcsarnok létesítése
	A gyermekjóléti alapellátás keretében biztosított gyermekek napközbeni ellátásának biztosítása	Bölcsőde létesítése, családi napközi üzemeltetése
	Fejlesztő pedagógusok nagyobb arányú részvétele az óvodai nevelésben	Gyógypedagógus alkalmazása
Nők	Gyermekek nappali elhelyezése	Bölcsőde, családi napközi létrehozása
	Alulképzett munkanélküliek	Felnőttképzés időbeosztása gyerekekhez igazítva
Idősek	Elmagányosodás	Potenciális magányosok felkutatása, fórum megalakítása szakemberekből
	Jelzőrendszer hiánya	Pályázati forrás figyelése, megvalósítás
	Nappali ellátásban részesülők köre stagnál	Igénylők körének növelése a fórum segítségével
Fogyatékkal élők	Az uszoda mozgáskorlátozottak számára történő akadálymentesítése	Pályázati lehetőségek feltérképezése, akadálymentesítés megvalósítása
	A foglalkoztatáshoz jutás és a foglalkoztatásban való megmaradás felkészült támogató személyek hiánya	Megfelelő szakértelmű segítők igénybevétele pl. foglalkoztatási mentor, tanácsadó, rehabilitációs szakmérnök bevonása
	Civil, segítő szervezetek létezése nem ismert a településen	Széleskörű nyilvánosság biztosítása az egyesületeknek

A Tájértéktár gyűjteménye szerinti egyedi tájértékek elhelyezkedése a településrészekben:

Forrás: tajertekar.hu

3.3. ELTÉRŐ JELLEMZŐKKEL RENDELKEZŐ TELEPÜLÉSRESZEK

3.3.1. TELEPÜLÉSRESZEK KIJELÖLÉSE, PONTOS LEHATÁROLÁSA, A LEHATÁROLÁS INDOKLÁSA, TÉRKÉPI ÁBRÁZOLÁSA, A LEHATÁROLT TELEPÜLÉSRESZEK RÖVID BEMUTATÁSA

A történeti településközpont 2 részből tevődik össze. Az egyik a Rózsa – Dózsa utca, ahol a legfőbb közintézmények helyezkednek el. Ide tartozik az iskola, óvoda, rendőrség, a könyvtár, gyógyszertár, fogorvos és takarékszövetkezet. Továbbá itt találhatóak a kereskedelmi és szolgáltató létesítmények is. A másik a Fő út alsó és a Fő út felső. Itt található az orvosi rendelő, védőnői szolgálat, idősek otthona, valamint egyéb kereskedelmi egységek is.

A falusias lakóterület a település legnagyobb részét kitevő településrész. A lakóházak többségében az 1960-as, 1970-es években épített „kockaházak” és a modernebb 2 szintes családi házak. A településrészen a lakófunkció dominál.

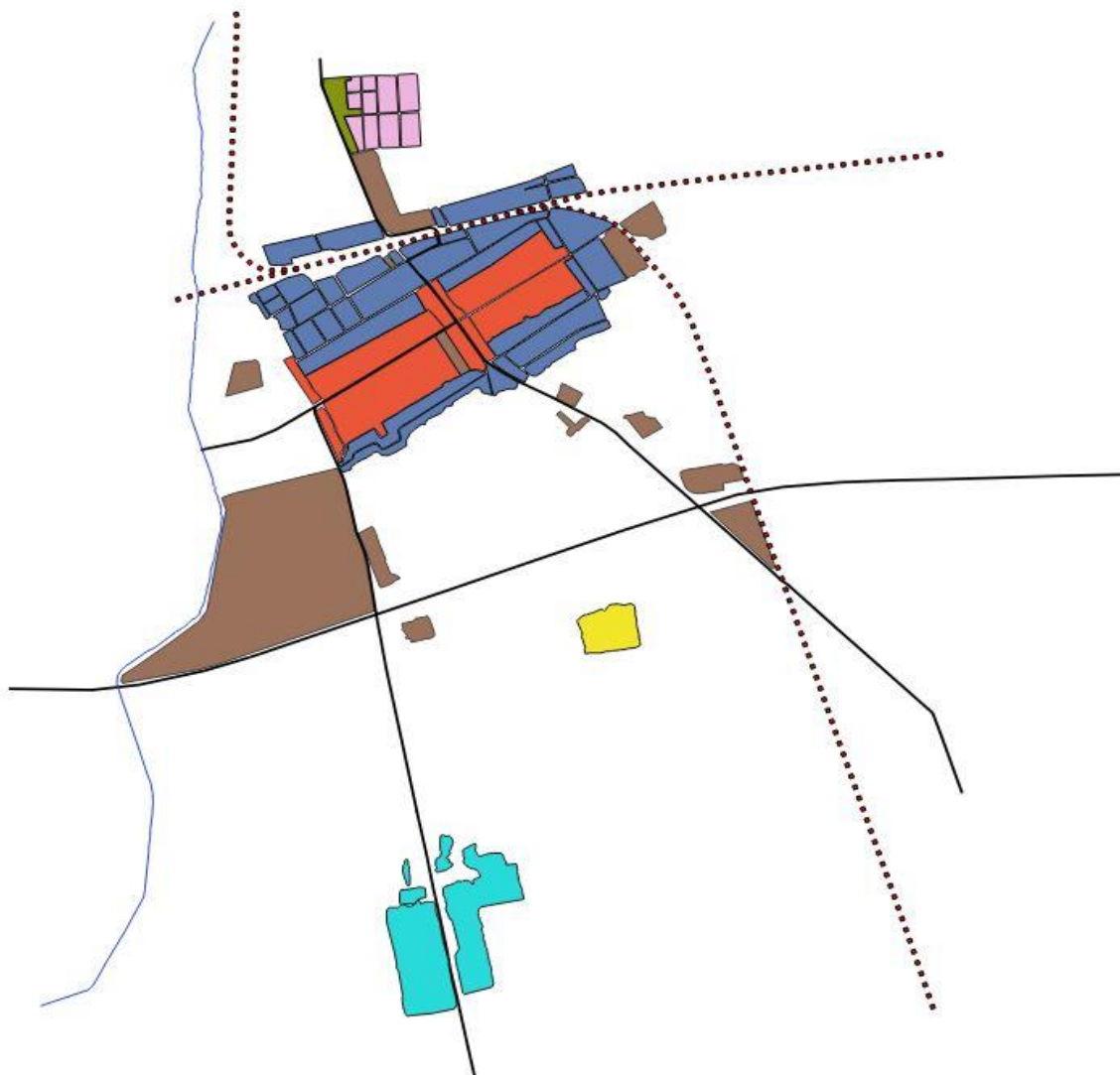
Az ipari területek elhelyezkedésében egység nem figyelhető meg. A legnagyobb részük a település déli, délnyugati részén a főbb közlekedési útvonalak és az autópálya mellett található, de létesültek ipari területek a település központi részein is. A területen jellemzően nagyméretű csarnoképületek helyezkednek el.

A kertváros a település észak-északkeleti részén alakult ki az 1980-as évektől kezdődően. Ez Kál nagyközség legfiatalabb településrésze. Jellemzője az új kialakítás, oldalhatáron álló beépítés, kis telekméret és szabályos utcaserkezet. A településrészen a lakófunkció dominál.

A lakópark övezet a falu északi részén helyezkedik el. Az épületek zömét 2-3 lakásos, illetve földszint +1 emeletes társasházak alkotják. Építtetésüket 1980-1990-es évektől kezdték meg. Jellemzőjük a kisméretű kerítés nélküli előkert, valamint az ugyancsak kisméretű hátsó udvar, ahová jellemzően garázsok épültek. A településrészen a lakófunkció dominál.

A **rekreációs területek** az M3-as autópálya építésének idején létrejött bányatavak mentén jöttek létre, a horgász- és a vízisport-turizmus jellemzi. A tavak mellett nyaralók – szálláshelyek épültek, mely a pihenni vagy aktív kikapcsolódásra vágyó turistákat egyaránt képes kiszolgálni.

A **tanyasias területeket** a településtől délre futó M3-as autópálya vágja el a falu központi részétől. A jelenlegi épületek a II. világháború után épültek. Jellemző rájuk, hogy a főépület mellett több kisebb melléképület és építmény található. Kál tanyasias területe egyutcás kialakítású településrész, melynek két oldalán épültek meg a lakóházak.

8. Történeti településközpont
 9. Falusias lakóterület
 10. Ipari területek
 11. Kertvárosias lakóterület
 12. Lakópark övezet
 13. Átalakuló, rekreációs területek
 14. Tanyásias lakóterület

1
2
3
4
5
6
7

3.3.2. SZEGREGÁLT VAGY SZEGREGÁCIÓVAL VESZÉLYEZTETETT TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA, TÉRKÉPI ÁBRÁZOLÁSA ÉS HELYZETELEMZÉSE (POTENCIÁLIS AKCIÓTERÜLETEK)

Kál nagyközségben nincsenek szegregátumok vagy szegregációval veszélyeztetett területek.

3.3.3. EGYÉB SZEMPONTBÓL BEAVATKOZÁST IGÉNYLŐ TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA, TÉRKÉPI ÁBRÁZOLÁSA ÉS HELYZETELEMZÉSE (POTENCIÁLIS AKCIÓTERÜLETEK)

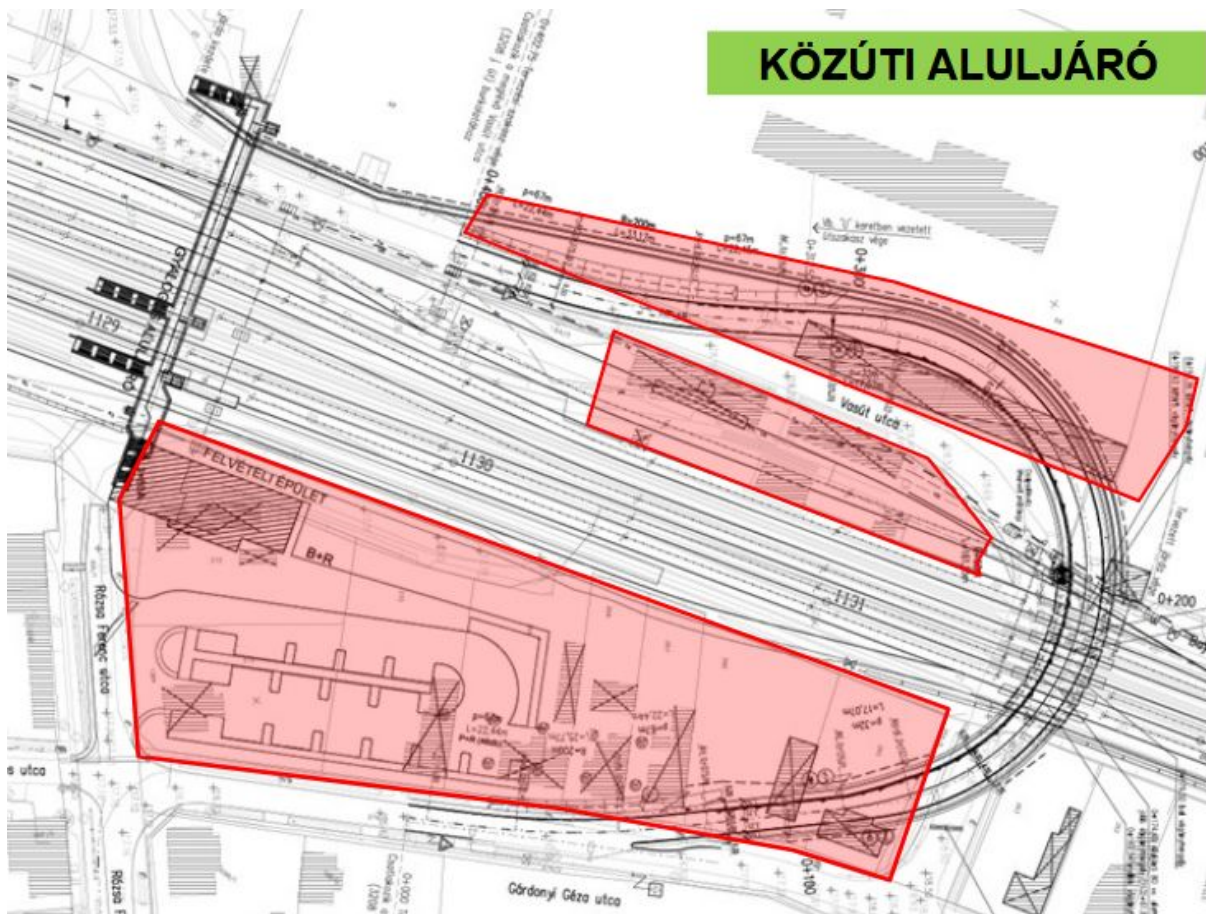
Kál esetében potenciális akcióterület lehet a vasútállomás és környéke. A Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt. által tervezés alatt áll a Budapest Rákos – Hatvan – Miskolc – Nyíregyháza vasútvonal fejlesztése. A vasútvonal Heves megyei szakaszán, Kál-Kápolna vasútállomásnál tervezett átépítéskor az új állomásépületet és a hozzá tartozó P+R parkolót, valamint az aluljárót magántulajdonú ingatlanok helyére tervezik, ezért kisajátításokkal kell számolni.

A vasútfejlesztés műszaki tartalma:

MÁV Zrt.	NIF Zrt. 2016-2020	NIF Zrt. 2020-2030
<ul style="list-style-type: none"> - nyílt vonali jobb vágány megerősítése - felsővezeték-tartó oszlopok áthelyezése 	<ul style="list-style-type: none"> - állomási vágányok átépítése - kitérőkörzetek átépítése - peronok felújítása 	<ul style="list-style-type: none"> - sebességemelés 160 km/h-ra - átjárhatóság, közúti alul- és felüljárók - állomások akadálymentesítése - környezetvédelmi beruházások

Kál-Kápolna vasútállomás megoldandó problémái:

A vasút részéről	<ul style="list-style-type: none"> - A közúti keresztezés kettészeli az állomást - A vágányok használható hossza korlátozott
Az utasok részéről	<ul style="list-style-type: none"> - Akadálymentesség hiánya - A peronok körülményes megközelítése
A közút részéről	<ul style="list-style-type: none"> - Gyakori torlódás az átjáróban
A környék lakói részéről	<ul style="list-style-type: none"> - Vasúti zaj és rezgés - Közúti károsanyag-kibocsátás

Forrás: NIF Zrt.

Kál-Kápolna vasútállomás és környezetének fejlesztése

– Közúti létesítmények:

- Kompolt, Marhahajtó út
- "Krakkó" földút-keresztezés
- Új peronaluljáró
- Közúti aluljáró és állomási előtér
- Új gyalogos aluljáró

– Vasúti vágányok

– Utasforgalmi létesítmények

– Áruforgalmi létesítmények

– Aktív és passzív zajvédelem

A fejlesztés megvalósulása esetén a kisajátítási folyamat potenciális konfliktusforrásként jelentkezhet a jövőben, viszont a közúti közlekedésből adódó zaj- és porterhelés csökkentése,

a komfortosabb közlekedési viszonyok és a projekt valamennyi előnye az egész település érdekét szolgálják.

Felhasznált dokumentumok:

- Kál Nagyközség Települési Arculati Kézikönyve
- Kál Nagyközség Gazdasági Programja 2014-2019
- Kál Nagyközség Helyi Esélyegyenlőségi Programja, 2018.
- Energetikai Hatástanulmány Kál Nagyközség Intézményeire
- Magyarország kistájainak katasztere, MTA 2010.
- Holczreiter Marianna – Dr. Papp Emese – Dr. Simon Barbara: Önkormányzati gazdálkodás, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest 2015.
- Tisza-Tarna-Rima Menté Fejlesztéséért Közhasznú Egyesület Helyi Fejlesztési Stratégiája